

395(4/8)



Glossa Lira

29

P. 4.

29



UNIVERSIDAD
DE MURCIA
BIBLIOTECA

ESTE **S**
TABLA **B**
Nº **395**

QVARTA

PARS HVIVS OPERIS, IN SE CONTINENS Glossam Ordinariam cum expositione literalī & morali Reuerendi patris Nicolai Lyrani: necnon additionibus ac repletiis super libros.

ESAI AE
HIEREMIAE
THRENORVM
BARVCH
EZECHIELIS
DANIELIS
OSEE
IOHELIS
AMOS
ABDIAE
IONAE
MICHAELIS
NAVM
ABACVCH
SOPHONIAE
AGGEI
ZACHARIAE
MALACHIAE
MACHABEORVM.

ADDITA QVIBVS SVNT NV PERRIME
vitra diligentissimam, & castigatissimam emendationem & li-
mam historiae nō inuenusta, & figuratae literae capitis cuiuslibet
exordio: quae totā rē descriptā dātius quā fieri possit, aperiūt.



Continet esaiam: quarta hæc: sub rege manasse
 In partes sectum: dum bona suadet ei.
 Obrutus a populo saxis sacer & hieremias
 Dum monet: & threnis fata futura gemit.
 Illius inde baruch sequitur scriba: ezechielq:
 Hinc daniel tutum quem leo sævit atrox.
 Osee vxorem ducit de gente, subinde
 Mox phatuel sequitur filius ipse iohel
 Rustice amos post hunc comitaris pastor onuste
 Et centum abdias qui cibat inde viros.
 Quem sequitur ionas latitans sub pisce marino.
 Culpat micheas idola samariae.
 Nunciat aduentum naum bonus assyriorum.
 Tardior inde abacuch prandia grata refert.
 Hunc specula insequitur dñi absconsum sophonias.
 Aggeus reditus tempora adesse docet.
 Vidit equos rubeos myrteta inter zacharias.
 Israel abiectum tu malachia canis.
 Sabbata persarum & pugnas fortesq; triumphos
 Hinc machabee doces: finem operi atq; facis.



A **H**ieronymus. Non sicut ait Montanus: prophetę in extasi nescientes locuti sunt: nec quid dicerent ignorauerunt qui alios docuerunt. Sapienter enim intelligit quod profert de ore suo. De moysi enim dicitur quod Act. 7. c. eruditus omni sapientia loquebatur ad dominum &c. Et de danieli ad principem tyri dicitur: Nunquid sapientior es danieli? Dauid quoque Ps. 50. b de se ait: Incerta & occulta scientie &c. Quo modo autem sapientes erant: si tanquam bruta animalia nescierent nesciebant? Intelligebant: sed dicebant: Vbi ergo eorum sapientia & ratione plena erat. Necaer voce percussus ad aures eorum veniebat. Sed in angelis & in hominibus deus ipse loquebatur. Vnde Angelus quod Ps. 84. b loquebatur in me. Et illud audiam quid loquatur in me dominus deus. Post hystoriarum ergo veritatem, spiritualiter intelligenda sunt omnia iudea & hierusalem: babylon philistinim: moab & damascus &c. Et in his omnibus sapienter architectus faciat fundamentum: id est christum. Hieronymus. Esaias vir nobilis & urbanus eloquentiae nihil in eloquio rusticitatis habens: non tam propheta dicens est quod euangelista. Ita enim liquide christi & ecclesie mysteria persequitur: ut de praeteritis putetur hystoriam texere. Prophetauit autem in hierusalem & in iudea: non dum. x. tribubus captiuatis & de vtroque regno nunc mixtum: nunc separatim tenuit oraculum. Et cum interdum ad praesentem respicit hystoriam: & post babyloniam captiuitatem reditum populi significet in iudeam: ad vocationem tamen gentium & christi aduentum omnem intendit curam. Hieronymus. Sic esaiam exponam ut non solum prophetam, sed euangelistam & apostolum doceam. De se enim & de ceteris euangelistis ait: Quod Ro. 10. c. speciosi pedes euangelizantium pacem &c. Ad ipsum vero quasi ad apostolum loquitur deus dicens: Quem mittam? & quis ibit ex vobis &c. Et ille: Ecce ego: mitte me. Hieronymus. Nemo putet me Esaiam breuiter posse exponere: cum vniuersa domini sacramenta continet: praedicans de virgine nato emanuel: & signa eius ac mirabilia: mortuum quoque & sepultum resurgentem ab inferis: & saluatorem omnium annuncians. Quid loquar de physica: ethica & theologia. Quicquid sanctarum est scripturarum: quicquid potest humana lingua proferre: & mortalium sensus percipere continetur in libro Esaię prophetę. Vnde & ipse ait: Erit vobis visio omnium si cut vbi libri signati. Quem nesciens litteras. i. gentilis legere non potest: Neque sciens litteras. i. iudeus qui scientiam litterarum iactat: quoniam ei signatus est: qui non recipit eum quem signauit pater: qui aperit & nemo claudit &c. Hieronymus. Magni laboris est totum Esaiam differere: in quo nostrorum maiorum magna ingenia defudauerunt. i. graecorum. Apud latinos autem grāde est silentium. Martyr tamen victorinus imperitus sermone non scientia, scripsit in eum iuxta quattuor editiones vsque ad visiones quadrupedum in deserto. Origenes autem. xxx. volumina exarauit: & xxv. homelias: & quaedam excerpta. Eusebius pampili historiam explanando. xv. edidit volumina. Dydimus ab hoc loco. Cōsolamini popule meus vsque ad finem voluminis decem & octo tomos. Apollinaris more suo cōpendiose grandis viae spacia preteruolat. Ad uertendum ergo quantae difficultatis sit Esaias: ut nostrorum fastidiose aures ad intelligendas scripturas nauseantes, ignoscant mihi prolixius loquenti. Hieronymus. Puto. Lxx. interpretes tam aperte fidei sacramenta perspicue ethnicis noluisse prodere: ne sancti canibus: & porcis margaritas darent: & ideo in Esaię interpretatione multa occultasse. Hieronymus. Sicubi praetermissis. Lxx. de hebraico disputauit. Ideo feci: quia aut eadem aut similia sunt plerumque cum ceteris: & duplici exponendo editione nolui libros explanationis extendere.

Zac. 2. a. mo eos de? ipse loquebat. vñ: Angelus quod Ps. 84. b loquebat in me. Et illud audiam quid loquatur in me dominus deus. Post hystoriarum ergo veritatem, spiritualiter intelligenda sunt omnia iudea & hierusalem: babylon philistinim: moab & damascus &c. Et in his omnibus sapienter architectus faciat fundamentum: id est christum. Hieronymus. Esaias vir nobilis & urbanus eloquentiae nihil in eloquio rusticitatis habens: non tam propheta dicens est quod euangelista. Ita enim liquide christi & ecclesie mysteria persequitur: ut de praeteritis putetur hystoriam texere. Prophetauit autem in hierusalem & in iudea: non dum. x. tribubus captiuatis & de vtroque regno nunc mixtum: nunc separatim tenuit oraculum. Et cum interdum ad praesentem respicit hystoriam: & post babyloniam captiuitatem reditum populi significet in iudeam: ad vocationem tamen gentium & christi aduentum omnem intendit curam. Hieronymus. Sic esaiam exponam ut non solum prophetam, sed euangelistam & apostolum doceam. De se enim & de ceteris euangelistis ait: Quod Ro. 10. c. speciosi pedes euangelizantium pacem &c. Ad ipsum vero quasi ad apostolum loquitur deus dicens: Quem mittam? & quis ibit ex vobis &c. Et ille: Ecce ego: mitte me. Hieronymus. Nemo putet me Esaiam breuiter posse exponere: cum vniuersa domini sacramenta continet: praedicans de virgine nato emanuel: & signa eius ac mirabilia: mortuum quoque & sepultum resurgentem ab inferis: & saluatorem omnium annuncians. Quid loquar de physica: ethica & theologia. Quicquid sanctarum est scripturarum: quicquid potest humana lingua proferre: & mortalium sensus percipere continetur in libro Esaię prophetę. Vnde & ipse ait: Erit vobis visio omnium si cut vbi libri signati. Quem nesciens litteras. i. gentilis legere non potest: Neque sciens litteras. i. iudeus qui scientiam litterarum iactat: quoniam ei signatus est: qui non recipit eum quem signauit pater: qui aperit & nemo claudit &c. Hieronymus. Magni laboris est totum Esaiam differere: in quo nostrorum maiorum magna ingenia defudauerunt. i. graecorum. Apud latinos autem grāde est silentium. Martyr tamen victorinus imperitus sermone non scientia, scripsit in eum iuxta quattuor editiones vsque ad visiones quadrupedum in deserto. Origenes autem. xxx. volumina exarauit: & xxv. homelias: & quaedam excerpta. Eusebius pampili historiam explanando. xv. edidit volumina. Dydimus ab hoc loco. Cōsolamini popule meus vsque ad finem voluminis decem & octo tomos. Apollinaris more suo cōpendiose grandis viae spacia preteruolat. Ad uertendum ergo quantae difficultatis sit Esaias: ut nostrorum fastidiose aures ad intelligendas scripturas nauseantes, ignoscant mihi prolixius loquenti. Hieronymus. Puto. Lxx. interpretes tam aperte fidei sacramenta perspicue ethnicis noluisse prodere: ne sancti canibus: & porcis margaritas darent: & ideo in Esaię interpretatione multa occultasse. Hieronymus. Sicubi praetermissis. Lxx. de hebraico disputauit. Ideo feci: quia aut eadem aut similia sunt plerumque cum ceteris: & duplici exponendo editione nolui libros explanationis extendere.

Esaię. 52. b. Ro. 10. c. Esaię. 6. c. Hieronymus. Magni laboris est totum Esaiam differere: in quo nostrorum maiorum magna ingenia defudauerunt. i. graecorum. Apud latinos autem grāde est silentium. Martyr tamen victorinus imperitus sermone non scientia, scripsit in eum iuxta quattuor editiones vsque ad visiones quadrupedum in deserto. Origenes autem. xxx. volumina exarauit: & xxv. homelias: & quaedam excerpta. Eusebius pampili historiam explanando. xv. edidit volumina. Dydimus ab hoc loco. Cōsolamini popule meus vsque ad finem voluminis decem & octo tomos. Apollinaris more suo cōpendiose grandis viae spacia preteruolat. Ad uertendum ergo quantae difficultatis sit Esaias: ut nostrorum fastidiose aures ad intelligendas scripturas nauseantes, ignoscant mihi prolixius loquenti. Hieronymus. Puto. Lxx. interpretes tam aperte fidei sacramenta perspicue ethnicis noluisse prodere: ne sancti canibus: & porcis margaritas darent: & ideo in Esaię interpretatione multa occultasse. Hieronymus. Sicubi praetermissis. Lxx. de hebraico disputauit. Ideo feci: quia aut eadem aut similia sunt plerumque cum ceteris: & duplici exponendo editione nolui libros explanationis extendere.

BRITO.

Incipit expositio prologi in Esaiam fratris Britonis ordinis minorum.

Diuisio. **M**emo cum prophetas &c. Iste prologus diuiditur in quinque partes. In quarum prima errorem ponentium prophetas apud hebraeos metricę esse conscriptos eliminat. ibi: Nemo cum prophetę &c. In secunda operis & auctoris multipliciter commendat: per quod auditoris attentionem excitat. ibi: Primum de Esaiā sciendum &c. In tertia operis difficultatem & laboris immensitatem insinuat: per quod auditorum beniuolentiam captat. ibi: Nec ignoro quanti laboris sit &c. In quarta locum & tempus & materiam prophetę determinat ut per hoc auditores dociles reddat.

ciles reddat. ibi: Prophetauit autem. Locus determinat cum dicitur: In hierolim & in iudea. Tempus, cum dicitur: Necdum decem tribubus in captiuitatem ductis: Materia tangit. scilicet contra quos dirigit prophetia cum dicitur: Ac de vtroque regno &c. In quinta parte a Paula & Eustochio: quibus scribit: suffragia orationum postulat. ibi: Quę uestro plus amatis &c. His visis expositioni litterę insistamus. a. Nemo cum prophetas. i. libros prophetarum. b. Versibus videlicet &c. i. distinctos breuibus clausulis quę per cola distinguuntur & cōmata sicut in ferius exponetur plenius. c. Metro eos &c. Exquisitum modum loquendi habet hic. Hieronymus. Metrum enim certis pedum mensura Metrum ris atque spacijs terminatur: nec vltra diuisionem temporum constituta progreditur & itaque metricę loquitur: metro quasi quodam vinculo alligat. Et dicitur metrum a metros gręce quod est mensura latine: quia habet certam mensuram syllabarum & temporum. & nemo existimet prophetas. d. Et aliquid simile &c. Vt scilicet metris ligentur: aut metricę scribantur. Sicut enim dicit Arator. Psalterium lyri Arator i ci composuere pedes. In epistola ad Paulum poeta. linum: vbi exponitur littera illa Dauid si monides noster &c. inuenies istum versum cum expositione sua. Itē finis prouerbio: aliter scribitur ab illo loco. s. Mulierem forte quę in pferunt. ueniet: metricę scribitur. vide. s. in prologo super libros regum ab illo loco: Sed etiam psalmi. vsque ad locum. Porro quinque litterę. & inuenies satis de metris istis. Item in secundo prologo super Iob dicit Hieronymus. Omnia fere scripturarum cantica sub metro comprehendit. i. metricę scribi. Sed potius estimet fieri in prophetis. e. Quod in demosthenes &c. i. in scripturis Demosthenis & Tullij: qui prosaice scripserunt & non metricę. f. Vt per cola &c. Prophetę scilicet sicut opera Tullij & Demosthenis. g. Qui vtiq; &c. In secundo prologo super Iob circa medium dictum est quid sit prosa & quid versus. Cola & cōmata appellat maiores & minores distinctiones. Colon enim gręce Scripturae disti ce membrum latine. Comma autem interpretatur articulus siue rase disti particula. Articulus autem dicitur paruum membrum. Sicut autem distinctiones p tem in corpore articulus minor est membro quod maius est: sic pcta non comma minus est colo: quod dicitur membrum orationis. Cōtatur. D maverit se habet per modum articuli. Et dicunt quidam quod cōma est quoniam nec est perfecta cōstructio nec perfecta sententia: & fit ibi punctus rotundus vel flexus. Colon vel colum vbi est perfecta cōstructio: sed non perfecta sententia: & ibi fit punctus eleuatus. Periodus vero est quoniam perfecta est cōstructio & perfecta sententia: & ibi fit versus. Verbi gratia. Esai. i. Quod si nolueritis & me ad iracundiam prouocaueritis: Ecce cōma. Gladius deuorabit vos. Ecce colon vel colum: quod constat ex duobus cōmatibus. Quia os domini locutum est. Ecce terminatur sententia, & fit periodus in fine versus. Et dicit aperi quod est circum, & odos quod est catus: quasi circularis & perfectus cantus: & cōcordant satis verba Ipsi. in. i. etymolo. vbi dicit. Cōma particula est sententię: colon membrum: periodus ambitus vel circuitus. Sed in ipsum dicit periodus a peri quod est circum, & odos quod est via: quia in fine versus perfecta est via prolationis. Et subdit Isido. Fit autem ex cōiunctione verborum cōma: ex cōmate colon: ex colon periodus. Cōma est iuncturę finitio. s. articulus: vtrputa. Et si vereor iudices: ecce vnum cōma. Sequitur & aliud cōma: ne turpe sit pro fortissimo viro dicere: & factum est colon: id est membrum: quod intellectum sensui prestat: sed adhuc pēdet oratio. Sicque deinde ex pluribus membris fit periodus. id est extrema sententię clausula. Ita veterem iudiciorum morem regunt. Periodus autem longior esse non debet: quod ut spiritus vno proferatur. Plenius loquitur Isido. in. i. etymo. de ista materia. Dicit enim ibi: Positura est figura ad distinguendos sensus per cola: cōmata: & periodos. quę dum ordine suo apponitur: sensum nobis lectionis ostendit. Dicitur autem positura: vel quia punctis positis annotantur: vel quia ibi vox pro intervallo distinctionis desponitur. Has gręci thesis vocant: latini posituras. Prima positura subdistinctione dicitur: eadē est & cōma. Media distinctio sequens est ipsa est & colon. Vltima distinctio est quę totam sententiam claudit: ipsa est periodus. Cuius ut diximus partes sunt cola & commata: quarum diuersitas punctis diuerso loco positus demonstratur. Vbi enim in initio pronunciationis: necdum plena sensui pars est: & tamen respirare oportet: fit cōma. i. particula sensus: punctusque ad imam litteram ponitur, & vocatur subdistinctione: ab eo quod punctus subius. i. ad imam litteram accipit. Vbi autē in sequentibus iam

Quarta pars. aa n sententia sens

E sententia sensum præstat: sed adhuc superest aliquid de sententiæ plenitudine: sit colon: id est media distinctio medianq; litteram puncto notamus: id est ad median litteram punctum ponimus. Vbi vero iam per gradus pronunciando plenam sententiæ clausulam facimus: sit periodus: punctumq; ad caput litteræ ponimus, & vocatur distinctio: id est distinctio: quia integram separat sententiam.

Hoc quidam apud oratores: cæterum apud poetas: vbi in versu post duos pedes syllaba remanet, ut ibi: Arma virumq; cano: comma est: quia ibi post scansionem præcisio verbi facta est. Vbi vero post duos pedes de parte orationis nihil superest. ut ibi: Anglia: Flandria, colon est: totus autem versus periodus est. Aliqui exponunt: Per cola: id est per maiores decisiones & per clausulas quasdam ex duabus vel pluribus dictionibus constantes ut quæntiæ, Esaiæ. ij. b. Dereliquerunt dominum: blasphemauerunt sanctum israel: ab alienati sunt retrorsum. Et commata: id est minores decisiones: ut Esaiæ. ix. b. Vocabitur nomen eius admirabilis: consiliarius deus fortis &c. a ¶ Interpretationem nouam. Istam scilicet translationem quæ iam noua dicitur: quia de primo vase translata. scilicet de hebræo in latinum non sicut aliæ quæ primo de hebræo in græcum: post de græco transferrebantur in latinum. Vel ideo dicit nouam: quia antequam nemo de hebræo transulit in latinum. b ¶ Nouo scribendi genere. id est profaice: quia antiqui philosophi & poetæ metricè solebant scribere: & non profaice. vnde Isidorus. j. etimolog. dicit: tam apud græcos q; apud latinos longe antiquiorem curam fuisse carminum q; profæ: Omnia enim prius versibus condebantur, profæ autem studium sero viguit. & appellatur: ideo nouum gen^{us} scribendi. c ¶ Distinximus. id est distincte & aperte scripsimus: quod multum pdest legentibus. d ¶ Ac primum de esaiæ sciendum quod in sermone suo disertus sit: id est discretus & eloquens. e ¶ Quippe. id est quid mirum. f ¶ Vt vir nobilis genere. & nobilior mente. g ¶ Et vrbane eleganter. id est curialis & elegantis eloquentiæ. Aliqui libri habent vrbane elegantia: quasi diceret. sicut vrbani excellunt rurales in eloquentia & curialitate: sic Esaias habet præminentiam eloqui præ ceteris prophetis. h ¶ Nec habens quicquam in eloquio rusti. admixtum. nullam enim in compositione vel in ordinationem habet in suis verbis. sed semper ordinate loquitur & ornate. i ¶ Vnde. quia scilicet ita discrete & ornate loquitur in hebræo. k ¶ Accidit. hoc quod sequitur: l ¶ Vt præ ceteris prophetis. m ¶ Florere in sermone eius. Id est ornatum quæ habet in hebræo &c. n ¶ Translatio non potuerit &c. in latino: Sic respondet ad antipophoram q; posset ei fieri. Quare scilicet sua translatio non habet tantum ornatum librorum quantum habet ipsum hebraicum. Multa enim bene sonant in vna lingua: quæ non ita bene sonant si ad aliam linguam fuerint translata. o ¶ Deinde etiam hoc adiciendum. præcedenti prophetæ commendationi. p ¶ Quod non tam. id est intantum. q ¶ Propheta dicendus sit quam. i. quantum etiam. r ¶ Euangelista. quasi diceret: quia iam facta manifeste narrat: magis dicendus est euangelista quàm propheta: qui sub ænigmate & obscure veritatem futuram prænunciat. s ¶ Ita enim vniuersa christi ecclesiæq; mysteria &c. id est clare & expresse. t ¶ Prosecutus est. scribendo. v ¶ Vt non cum putes. id est prophetare.

Sed de præteritis

x ¶ Sed de præteritis histo. &c. id est construere vel ordinare: Esaiæ. ix. b. Parvulus enim natus est nobis: & fili^{us} datus est nobis. Ecce q; expresse prædicat de christo. Item de ecclesia dicit Esaiæ. v. a. Vine facta est dilecta &c. y ¶ Vnde conficior. id est opus: vel quibusdam coniecturis perpendo. z ¶ Noluisset tunc temporis septuaginta interpretes fieri dei suæ. Id est trinitatis incarnationis, & passionis secreta mysteria. ¶ Perspicue ethnicis. id est gentilibus qui erant in ægypto quando transfulerunt. b ¶ Prodere. alias pandere. i. manifestare. Vide in opusculo de vocabulis biblicæ vbi exponitur ethnicus. c ¶ Ne sanctum canibus & margaritis porcis darent. Math. vii. a. d ¶ Quæ. sacramenta o paula & eustochium. f ¶ Animaduertetis abscondita: id est de industria omissa ab illis septuaginta interpretibus. e ¶ Cum hanc additionem legeritis. scilicet in qua exprimuntur. Vnde de Esaiæ. ix. vbi septuaginta transulerant: magni consilij angelus. Hieronymus. transulit sicut erat in hebræo. Et vocabitur nomen eius admirabilis: consiliarius: deus fortis: pater futuri sæculi: princeps pacis. Item multa omiserunt vel obscure transfulerunt: sicut patet in epistola ad Desiderium supra posita. g ¶ Nec igno. quanti laboris sit prophetas intelligere. Per hoc insinuat se multum laborasse. In ista translatione hoc dicit: quia prius oportuit eum addiscere hebraicum antequam prophetarum plenum habuerit intellectum: & sic multum laboravit in addiscendo hebraicum: & transferendo postea in latinum h ¶ Nec facile quempiam posse se iudicare de interpretatione. vtrum sit vera: falsa: completa aut diminuta. i ¶ Nisi intellexerit. prophetas secundum linguagium hebræum. k ¶ Ante quæ legerit. translatos in latinum. Per hoc reprehendit quosdam æmulos: qui reprehendebant eius translationem: non intelligentes hebraicam veritatem. l ¶ Nos quoq; patere. Id est expositos esse. m ¶ Moribus. id est detractionibus. n ¶ Plurimum. mihi invidentium. o ¶ Quod. id est cuius sententiam vel intellectum. p ¶ Consequi non valent: id est nequeunt habere vel adipisci. q ¶ Despiciunt: quasi maledictum. r ¶ Sciens ergo & prudens: id est scienter & prudenter. s ¶ In flammam mitto manum: id est expono me periculo scilicet detractionibus æmulatorum. Et videtur alludere facto Sequolæ: qui cum vellet Proserpinam regem romani imperij inimicum occidere: occidit ignoranter in castris regium scribam: Et quia sic erravit, manum tam diu in igne tenuit donec combusta fuit: vel est vulgaris moris loquendi. t ¶ Et nihilominus hoc a fastidiosis. id est rediosis vel fastidio plenis. v ¶ Lectoribus precor qui fastidiunt. id est horrent vel spernunt translationem meam: vel quos tædet eam audire. Versus: Fastidit tædet: fastidit spernit & horret. x ¶ Vt

quomodo. id est sicut. y ¶ Græci post septuaginta translatores aquilam: & symmachum & theodotio &c. id est eorum translationes. z ¶ Legunt. De istis tribus inuenies supra in secundo prologo super iob. circa principium. Legunt inquam. a ¶ Vel ob studium doctrinæ suæ: id est exercitium ingenij sui: vel ut multa legentes multa sciant & doceant alios. b ¶ Vel ut septuaginta. interpretum translationem.

Magis ex

A a ¶ Magis ex collatione &c. Conferendo translationē translationi: quia collatio plurū magis valet ad melius intelligendum. b ¶ Sic & isti. Emuli mei vel lectores fastidiosi. c ¶ Saltem vnum. Non plures sicut græci. d ¶ Post priores &c. Me. s. qui post eos qui de hebreo trāstulerunt in græci de hebreo translati in latinū. e ¶ Legant prius. Editio nem meam. f ¶ Et postea despiciant. Si reprehensibile viderint. g ¶ Ex iudicio. Di. ¶ Donis: sed nō ex odiosa presumptione, vt fiat endiadis. h ¶ Prophetauit autem esaias in hierusalem. Me tropoli iudee. i ¶ Et in iudæa. Vide tur hoc superfluum. Per hoc enim qd supra dixerat eū prophetaisse in hierusalem: satis videtur dixisse eū in iudæa pphetaisse. Ad hoc dicendum qd iudæa qñq; dī tota terra promissionis. Vñ in ps. Notus in iudæa deus. Qñq; dī terra duarum tribuū. Matth. ij. d. Audiens autem qd archelaus regnaret in iudæa. Quandoq; ponitur pro forte iudæ. ij. Paral. xx. d. O iudæ & hierusalem nolite timere. id est fors iudæ: & fors beniamin: in qua erat primo hierusalem: & sic accipitur hic. Ponitur ergo hic hierusalem pro forte beniamin: & iudæa pro forte iudæ. k ¶ Necdum. id est nondū. l ¶ Decē tribub⁹ in ca. &c. s. quas post ea captiuaui salmanasar rex assyriorum. Vnde. iij. Reg. xviij. d. Translatus est israel de terra sua in assyrios. Contrarium tamen videt. iij. Reg. xx. & in multis alijs locis: qd esaias prophetauit vsq; ad manassen qui occidit eum: & constat qd nunc captiua erant decem tribus scilicet septimo anno Ezechie patris manasse. Vñ de. iij. Regum. xvij. anno sexto Ezechie capta est samaria. & translatus rex assyriorum israel in assyrios. Ad quod respondendum est exponendo. Prophetauit: id est prophetauit inchoauit. m ¶ Ac de vtroq; regno. id est decem tribuum & duarū: quia scissum est: sicut habetur. iij. Regum xij. n ¶ Text. i. ordinauit. o ¶ Oraculum. id est prophetiam quæ est diuinum responsum, vel diuinum eloquiū. p ¶ Et cum interdum. Hic tangitur materia huius libri. s. opera iusticie, & misericordie. Iusticie. ibi: Et post babylonie captiuitatem. Misericordie. ibi: Reditum populi significet in iudæam. Et sequitur. q ¶ Tamen oīs eius cura. i. principalis intentio est. r ¶ De vocatione gentium. Ad fidem. s ¶ Et de aduentu christi. In carnem. t ¶ Quem. Christum. v ¶ Quanto plus amatis &c. vt pro obrectatione presenti. id est pro emulatione presenti. vel pro sustentia presentis obrectationis. x ¶ Laniant. i. detrahendo discerpunt. y ¶ Qui scit me ob hoc in peregrin. lingue. s. hebreæ & chaldaice. z ¶ Eruditione fudasse. i. multum laborasse. Dicitur enim qd propter hoc qd posset loqui chaldaicum fecit sibi limare dentes. a ¶ De falsitate scripturarum. Quia ante translationem Hieronymi dicebant nos habere falsas biblias & corruptas. b ¶ Insultarent. i. improperebant. Insultare autē aduersariorum proprie dicitur cum quadam cauillatione & derisione deridere. Expositio qualiscumq; istius prologi finit.

¶ Postilla venerabilis patris fratris Nicolai de lyra super Esaiam incipit. Et primo eiusdem præfatio.

Ierusalem euangelistā dabo. Esa. xli. g. Scdm qd dicit beatus Hiero. in ep̃la ad Paulinum de oībus sacre scripturæ libris: Esaias non videtur pphetiā, sed magis euangelium texere. propter qd dicit idem Hiero. i. p̃logo super librum Esaiæ: qd nō tā ppheta dīcedus est, qd euangelista: Et iō cōuenienter dī verbum propositum de ip̃o. Hierusalem &c. In quo tangunt quattuor causæ huius libri Esaiæ. quem præ manibus habemus. s. efficiens, materialis, formalis, & finalis. Efficiens autem causa duplex est. Vna principalis. s. spiritus sanctus: quo

tus sanctus: quo inspirate locuti sunt pphetæ: fm qd dī. ij. Pet. i. d. Nō enim volūate humana allata est aliquā pphetia: sed spiritus sancto inspirati locuti sunt sc̃i dei hoīes. Et hæc causa agit cum dī: Dabo qd cognitionē ppheticā dedit Esaiæ de quo p̃or accipi qd dī infra. xli. b. Dedit te in sc̃edus p̃p̃li. Esaias em̃ inter alios p̃p̃

phetas clari⁹ descripsit mysteriū xp̃i. per qd genus humanū est ip̃i deo sc̃ederatū. ¶ Alia vero cā efficiens instrumētalis est scilicet Esaias: qd sp̃s sc̃to dīctate hūc librum conscripsit. qd notat cū dī: Euangelistā. Et cū hoc notat etiam causa materialis & formalis. Ad cuius intellectum sciendum qd euangelista dī ab eu qd est bonū, & angelus qd est nūcius. Dicit autē bon⁹ nūcius triplici ratione. Vna ratio accipit ex parte mittentis. s. qd a bono dño mittitur. Et alīst istā. fm hoc sub noīe euangelistæ tangitur cā efficiens instrumētalis huius libri. scilicet Esaias a sp̃s sc̃to destinatus ad nunciandū verbo & scripto illa quæ continentur in hoc libro. De quo p̃or accipi qd dī infra. lx. a. Spirit⁹ dñi sup me: eo qd vñxerit me: ad euangelizādum pauperibus misit me. Hæc est littera sc̃dm trāslationē. Lxx. Et eadē est sentētia in trāslatione ñra quæ sic habet: Spiritus dñi sup me. eo qd vñxerit me: ad annuciandū m̃asuetis misit me. Sc̃do mō dī aliq̃s bon⁹ nūcius seu euangelista rōne boni qd per ipsum nūciat. Et sc̃dm hoc sub noīe euangelistæ materia huius libri designat: in quo mysteriū ip̃i christi qd nō solū est bonū, sed etiā optimū describit: qd sicut dīctū est: magis videt euāgelistā qd prophetiam texere. vñ de potest dicere illud Luc. ij. b. Euāgelizo vobis gaudium magnum qd erit omni populo. Tertio mō dī qd euangelista seu bonus nūcius rōne modi nūciandi: & hoc est qñ nō solū nūciat bonum: sed etiā bono modo videlicet lucide & ornate. Et sic sub nomine euāgelistæ agit forma hui⁹ libri. ¶ Sciendum tñ qd duplex est forma libri. s. forma tractandi: & forma tractat⁹. Forma tractandi est modus agendi seu loquendi: qui in hoc libro est valde lucidus & ornatus. De claritate autem eius dicit Hiero. in prologo super librum istum de esaiā. Ita enim vniuersa christi ecclesiæq; mysteria ad liquidum profectus est: vt non putes eū de futuro vaticinari: sed de præteritis historiam texere. De ornatu vero ip̃ius dicit i eodem prologo de esaiā. Sciendum qd in sermone suo disertus sit: quippe vt vir nobilis, & vrbane eloquētiæ: nec habens quicq; in eloquio rusticitatis admixtum vñde accidit vt præcete

ris florem sermonis eius translatio non potuerit conseruare: Sic igitur forma tractandi huius libri quæ est idem quod modus loquendi designatur sub nomine euāgelistæ: eo qd talis modus est optimus: vt pote lucidus & ornatus: propter quod dicitur. i. xl. b. Exalta vocem tuam qui euangelizas hierusalem. Ille enim exaltat vocem suam qui ornate & lucide annūciat suam intentionē. Forma vero tractatus est diuisio libri. De qua dicitur litteram p̃sequendo. ¶ Causa ṽo finalis huius libri agit sub nomine hierusalem. Hierusalem enim in scriptura aliquando accipitur p̃ ecclesia militante. Apoc. xxi. a. Vidi ciuitatem sanctam hierusalem nouam descendētē de celo &c. Aliqñ vero pro ecclesia triumphantē. Gal. iij. d. Illa que sursum est hierusalem libera est. Finis autē huius libri duplex est. Vnus p̃pinquus. s. instructio seu edificatio ecclesiæ militantis sub noīe hierusalem designat⁹: p̃pter qd dī infra. lx. a. Surge illuminare hierusalem: qd venit lumē tuū. i. p̃phetia Esaiæ illuminans totum statum ecclesiæ. Alius autē est finis vltimus & remotus: videlicet cōsecutio sup̃ne b̃titudinis in ecclesia triumphantē qd p̃ hierim intelligit. p̃pter qd dī. i. xxxij. d. Oculi tui videbūt hierim ciuitatem opulentam tabernaculū qd nequaquā vltra transierit poterit. Per prophetiam enim Esaiæ videmus nunc per speculum & in ænigmate: sed postea in futuro lucide videbimus & aperte. Quod nobis concedat &c.

¶ Quarta pars.

aa iij

C
Efficiens
causa.

Instralis
causa.

Euāgelis
fra.

alīst istā.

D
Cā for
malis.

Cā final.

F. Visionis
tria sunt
genera.



Isio esaiæ & c. Tria sunt genera visiois. Pri-
mum corporale: quo videmus cælum & terram: & hmōi.
Secundum spirituale: quo videmus sicut in somnis imagi-
nes hominū & huiusmodi. Tertiū intellectuale: quod
est in ratione per quod creatorē cognoscimus & spiritu
sancto reuelante intelligim⁹ quodlibet. Videre quoque sepe per in-
telligere ponitur. Vñ sepe interrogamus dicētes: Vides id est in-



Isio esaiæ & c. Hic accedendū est ad formam tracta-
tus: quæ est diuifio libri. Qui diuidit in duas partes: Diu-
isa primo p̄mittit quā breuissimatio. scd'o: subdit nar-
ratio, ibi: Audite cæli & c. Circa libri hui⁹ expositio-
nē intēdo q̄tū potero p̄seq sensum litteralē: vitando
multiplicationem particularū & cōcordantiarum: quia per talia
magis impedit intellectus hoīs q̄ iuuat. In locis v̄o quorū intel-

Incipit liber Esaiæ propheta.



Verecunde de se
quasi de alio. ¶ spi-
ritualis. ¶ Hec est.
Isio Ca. I. a
¶ saluatoris dñi.
a ¶ fortis vel robu-
esaiæ filii a b
sti. a ¶ intelle-
xit. ¶ spiritualiter
mos, quam ui-
a ¶ alij contra quasi pondus tribula-
tionis. b ¶ confessionem.
c ¶ visionem pacis. ¶ bēiamin in cui⁹ tribu
hierusalem. ¶ populum.
a ¶ fortitudinis dñi. b ¶ p̄fectionis domini
c ¶ tenentis vel robusti. d ¶ imperij dñi.
dieb⁹ oziæ, ioathan: achaz & eze-
a ¶ attentos facit. ¶ mystice. b ¶ celestes.
chia regum iuda. Audite cæli & f

ultimā fade: & ideo robustus interpretat. Ali⁹ aut amos habet pri-
mā lram Ain: & ultimā samech: p̄pter qd' auulsus interpretatur.
Tertiū qd' in hac p̄fatiōe manifestat est p̄p̄s cui esaias propheta
uit, cū dr. d ¶ Sup iudā & hic. ita q̄ per hierusalem quæ erat
ciuitas metropolis intelligit rex & sacerdos summ⁹: alijq̄ sacerdo-
tes notabiles & cæteri ibidē habitantes: Per iudam v̄o reliquus
p̄p̄s de regno iudæ: qd' dr regnū duarū tribuū. Quartum aut est
huius p̄phetiæ t̄ps, cū dr: e ¶ In diebus oziæ & c. Tpe em hui⁹
regis cepit p̄phetizare: licet aut tpe manasse ezechia p̄phetaue-
rit tñ de tpe ei⁹ nō facit mentionē: Tū q̄ ille pessim⁹ fuit in cultu
idolorū: & in occisione & p̄secutione innocentū: vt h̄r. iij. Reg.
xxi. Tū q̄ ab eo occisus fuit eo: q̄ peccata ipsi⁹ & p̄p̄i arguebat
& ad colorādū suā maliciā fecit eū adduci corā se vt h̄r in quodā
libro hebraico: q̄ vocat iethamoth & dixit ei: Dñs dixit moysi.
Nō videbit me hō & viuet Exo. xxxij. d. & tu dixisti: Vidi dñm
sedētē sup solū excelsum: vt h̄r. j. vi. Itē moyses dixit Deut. iij.
a. Nō est alia natio tam grandis quæ habeat deos appropinquan-
tes sibi: sicut dñs deus nr̄ adest oibus obsecrationibus nr̄is: & tu
dixisti: Inuocate eum dñ p̄pe est. j. ly. b. hoc insinuans q̄ parū sit
nobis p̄pinquus: & sic cōdēnauit eū ad mortē: & tūc p̄pheta in-
uocauit dñm: q̄ aperuit cedrū in loco illo existētē: & intra se occul-
tauit p̄phetas: sed manasses hoc miraculo non fuit retractatus a
malicia sua: sed vna cū arbore fecit eū secari serra. f ¶ Audite
cæ. Hic p̄r ponit narratio. Circa qd' sciēdū q̄ intentio hui⁹ pro-
phetiæ est narrare christi mysteriū: vt dictū est. s. Qd' qdē myste-
riū fuit ad deiectionem superbōrū & exaltationem humilium. si
cut dr in cantico b̄tē virginis Luc. i. e. Deposuit potentes de sede
& exaltauit humiles. Propter qd' sctūs symeon Luc. ij. e. dixit. Ec-
ce positus est hic in ruinam & in resurrectionē multorū in israel.
Et ideo esaias denūciando & scribēdo christi mysteriū simul de-
nūciat & scribit deiectionem p̄tōrū superbiētium & se extollē-
tū: & erectionem humilium & iustorū. Et fm hoc p̄cessus libri hu-
ius i duas p̄s diuiditur: q̄a priō cū xp̄i mysterio describit p̄tōrū
deiectio. scd'o iustorum erectio. scd'a incipit. xl. ca. Consolamini
& c. Prima in duas: q̄a primo cū p̄tinentibus ad christi mysteriū
describit punitio p̄tōrū quātum ad diuersos p̄p̄s specialiter. se-
cundo q̄tū ad omnes generaliter. xxij. capitulo. Prima i duas:
quia primo ponitur punitio quātum ad iudæos. scd'o q̄tū ad

Moraliter. a ¶ Visio esaiæ & c. In hoc ca. p̄tā p̄p̄i iudaici ar-
guunt: p̄ quē p̄p̄s christian⁹ generaliter significat: Specialiter ta-
men clericalis status: prout se extendit ad p̄latos, clericos & re-
ligiosos: quorum mala hic fm sensum mysticum arguunt: & pri-
mo contra eorum peccata cælum & terra p̄ testimonio inuocan-
tur cum dicitur: Audite cæli & c. Et subditur in dei persona:
* Filios enu-

3. re. 22. c
deu. 32. a
Abdiē. a

p̄s. 22. a.
Ioh. 4. c.

Mat. 6. c.
exo. 20. c
Als t̄ p̄.

Luc. 17. c

F

j. 6c. a.

Romul⁹
quo tpe.

deu. 32. a

lucē & in eterna pace q̄scit. & cū illi⁹ tpa sub fortitudine dñi
trāseūt & p̄fectiōe & robore. Et cū oia, fecerit: Seru⁹ inutilis sum:
quod debui facere feci. b ¶ Filii amos. Amos pater esaiæ non
duodecim p̄phetarū terti⁹ est: Diuersis em apud hebreos scribunt
litteris. Iste em primā & extremā litteram habet aleph: & fade. Il-
le autē Ain: & samech. Et iste (vt aiunt) interpretatur fortitudo v̄
robustus. Ille, populus grauis vel durus. Sed iste. s. pater amos p̄-
pheta fuit (si hebreis cōsentim⁹) q̄ patres, auos, atauosq̄ p̄pheta-
rū, quorū noīa in principio p̄phetiæ eorū ponunt. p̄phetas fuisse
cōtendunt. c ¶ Sup iudā & hic. Esaias principaliter de duabus
tribubus. i. iudā & beniamin loquitur exceptis decem quæ israel
& ephraim vocant: quas sub oziā rege iudā, phul rex assyriorum
vastare iam cōperat. Deniq̄ qnquagesimo secundo imperij eius
anno regnātē i samaria phacee filio romeliē. theglathphasar rex
assyriorum cepit cum multis alijs galileam: & omnē terram ne-
ptalim: & transulit eos in assyrios. Ex quo ostēditur vicina euer-
siōe samarię, ad correctionem duarum tribuū hęc p̄dicta esse.
¶ Visio esaiæ & c. Pro iudā in quo signatur duæ tribus. Lxx. &
theodotio posuerūt iudæam quæ significat. xij. tribuū totam ter-
ram. Et quod ex hebreo vertimus sup iudā & hierusalem: illi po-
suerunt contra iudā & hierusalem. Symmachus manifestius: de
iudā & hierlm: q̄ nec p̄spera nec aduersa in titulo vult demonstra-
ri: sed q̄ de iudā & hierusalem propheta p̄dixerit. ¶ Hierony.
Scio quosdā iudā & hierusalem desup cōlestibus interpretari &
esaiam p̄ferre personam dñi: qui captiuitatem illorū in terra no-
stra p̄nūciat: & reditū ad montē sanctū in nouissimis diebus.
Quæ nos cōtraria fidei iudicantes, vniuersa despiciunt: & sequen-
tes historiarū veritatē, quicqd de hierlm cōlesti somniāt, ad christi
referimus ecclesiā, & ad eos qui vel p̄pter peccatum ab ea egre-
diuntur: vel per p̄nitentiam reuertuntur: de qua: Surge illumi-
nare hierusalē: q̄a venit lumē tuū. d ¶ In diebus oziæ. Ozias
ipse est qui & azarias. Vno tamen eodēq̄ tpe esaiam: osee: iohel:
& amos prophetaſse ex regibus qui in titulo ponuntur promptū
est cognoscere. Sed principium verbi domini fuit in osee. Qd' in
titulo sub oziā: ioathan: achaz: & ezechia prophetaſse dicitur: nō
sicut in alijs prophetis quid specialiter sub vno quoq̄ dictum sit
nescimus: quia vsq̄ ad finem voluminis plene distinguūt. Scien-
dum quoq̄ ezechiam in hierusalem duodecimo anno romuli (q̄
nominis sui in italia condidit ciuitatem) regnare cōpisset, vt no-
stræ historiæ appareant antiquiores q̄ gentiles. e ¶ Audite
cæli & c. Supra quis propheta: cuius filius: quid contra iudā &
hierusalem: & quo tempore viderit in titulo demonstratum est.
Nunc cælū & terram ad audiendū puocat. Inuocauit enim dñs.
per moysen cælum & terrā, cum populo israel, daret legem suam

¶ Attende

H

Intentio
esaiæ.

Diuifio.

Morafr.

Diu

Attende cœlū & loquar: audiat terra verba oris mei. Post praua ricationem populi eosdem vocat in testimonium. vt oia elemēta cognoscant iuste deum in vltionē mandatorū suorū ad iracundiam concitatum. Voluit autem pluraliter celos dici: & singulāriter intelligi: sicut singulas ciuitates thebas vel athenas dicimus vel vocamus. Audite cœli &c. Samain he

bræum, celos pluraliter significat sicut omnia q̄ in syllaba, in, finiuntur masculina sūt & a: vt cherubin, & seraphin quæ i, orh, tēminina pluralia: vt fabaoth Audite cœli &c. Quæ excelsa sunt maiorē rem habent intelligentiam: quæ humilio

ra terrenam. vnde: Qui habet aures audiēdi audiat. Qui ergo cœlestis est audiat al-

legoriam: qui terrenus est historiam. Qui cœlum & terram quasi animātia ad audiendum prouocari putat. iuxta illud:

103. d. Qui respicit terram & facit eam tremere. Cum hoc potestatis dei sit: nec terrenæ in-

telligentiæ. a ¶ Dominus locutus est. Non vobis, sed mihi: vt quod in spiritu audiui referā vobis qui ipsum audire nō

meremini. b ¶ Filios enutri. Q. Ego eos adoptaui in filios, & appellaui primo

genitos: & ipi nec sicut bruta animalia be-

neficijs sunt vici vt intelligerent nutri-

cium suum. Nec comparat eos cani sagas-

cissimo animali qui pro paruo cibo tecta

dominorum defendit: sed stolido sensui

bouis & asini: quorum alter terram ver-

tit: alter homines subuehit. Vnde & iumē

ta appellantur: quia homines iuuant. Fi-

lios enutriui. Ab hoc loco narrat quid

dominus locutus est ad filios israel: quos

seruos communi lege condidit: sed in fi-

lios conuertit, dicens: Filius meus primo

genitus israel. Apostolis quoq; dicit: Qd

si fecerint voluntatem domini non dicā-

tur serui, sed amici. Primogenitus autem

dicatur israel ne superbiat: quia sunt & se-

cundi filij ex gentibus: & tamē fm myste-

ria scripturarum non accipiunt hereditatem primogeniti, sed se-

cundi. Non cain munera, sed abel domino placuerunt: Nec his-

mael, sed isaac cepit hereditatem: Nec esau primogenitus, sed ia-

co. 4. d. cob benedictionē arripuit. Ruben quoq; postposito, benedictio

Ibi. 4. o. a seminis christi transiit ad iudā: iudei ergo iuxta vocatiōis or-

Ibi. 4. 9. a dinem fuerunt primi, & caput vocati. Nos secūdi & cauda dicti:

versī fumus in caput, & filij dei appellamur. vnde: Dedit eis prā-

Ioh. 1. a. tem filios dei fieri. c ¶ Cognouit bos & c. vnde: Non arabis

deu. 22. b in vitulo simul & asino: sicut Ebion qui cōfudit euangelium &

vetus te. Brūs qui seminat sup omnē aquā vbi bos calcat & as-

nus. i. in eloquijs diuinis. s. sctarū scripturarū veteris. s. & noui te-

stamētī: & calcat aquā occidētis litterę: vt fructum metat spiritus

viuificātis. Bos, ad israel refert, q legis portauit iugum quasi ani-

mal mundū. Asinus, significat gentilem populum peccatorū onere

Mat. 11. d grauātū: cui dicitur: Venite ad me qui laboratis & onerati estis.

d ¶ Asinus. Gentilis vel conuersus lasciuus: ante immundus:

peccatis oneratus: qui incarnationem christi credidit: qui nat⁹ sta-

tim reclinatus est in p̄sepio, vt carnis sue freno reficeret vniuer-

fos. e ¶ Israel. Scribę & pharisei clauē sciētę & legis habentes: Vñ israel, deū vidētes appellati sunt. f ¶ Non cognouit

me. Cuius scilicet diem vidit abraā & leratus est: cuius aduentum

Ioh. 8. d. chorus prophetarum expectādo vaticinatus est. g ¶ Væ gēti

Diuifio. & c. In hoc titulo, psonā, causam, tēpusq; cōmemorat. Scd'o: autē

ros facit. Tercio narrat quid locutus sit dñs. Quatto: quasi in ex-

cessibus gentem increpat peccatricē. Væ gēti & c. Eternum mina-

tur interitū: q̄a respuīt filium qui salutē attulit. h ¶ Iniquitas

te. vnde: Iniquitas sedet super talentū plūbi. vñ alibi: Quasi on⁹

Zac. 5. c. graue grauare sunt sup me. i ¶ Nequā. Alij: pessimorū: vt nō

P̄s. 37. a. seminis sit vitium sed malicię eorum qui voluntate ppria deum

dereliquerunt. Non em̄ boni & mali diuersa putāda est natura.

a ¶ historię. b ¶ terreni. ¶ Metonomicos. cōtinens pro cōtento: cœli id est cœlestes. terra habitatores terrę.

a aūribus percipe terra: qm̄ domi

a ¶ nō vobis q̄ idigni estis: sed mihi. ¶ hoc b ¶ iudeos: q̄s filios dignāter vocat. c ¶ Nō

genui fm̄ quosdam. Qui em̄ nat⁹ est ex deo non peccat. ¶ beneficijs quasi paruulos.

b nus locutus est. Filios, enutriui &

a ¶ miraculis. b ¶ p̄cepta mea abijciēdo & p̄phetas contemnendo. ¶ qui tanta eis feci.

exaltaui: ipi autē spreuerunt me. c ¶ credendo. a ¶ qui de iudeis crediderūt.

b ¶ christum.

c Cognouit bōs possessorem suū: f

d & asinus p̄sepe dñi sui: israel au

a ¶ quem exaltaui.

f tem me non cognouit: & p̄pulus i

a ¶ scilicet. b ¶ Cum dolore p̄nuciandū.

c ¶ ergo. ¶ Eterna dānatio minatur: eternū interitum: quia nolunt credere aduentū filij

dei mundum redempturi. d ¶ non filijs.

g meus non intellexit. Væ gēti

¶ immobili.

h peccatrici: populo graui iniquitām

a ¶ Vos ex p̄re diaboli estis. Et Genimina

viue. quis vobis ostēdit fugere a v̄tura ira.

b ¶ iudeis: qui pri⁹ filij dei bñficijs: & filij ini-

quitatis suo vitio.

i te, semini nequā, filiis sceleratis.

¶

Secunda pars incipit. viij. ca. Et factū est. Prima in duas: quia pri-

mo ponit p̄phetiā denūciatio: secūdo eiusdē cōfirmatio. vi. ca. Diuifio.

Prima adhuc in duas: quia primo describit regni iudæ punitio.

secundo: p̄ aduentū christi ecclesiā p̄morio ca. seq. Sciendū tñ q̄

hęc diuifio nō est ita p̄cisa qm̄ mēbra diuifionis coincidāt frequē

terita qd̄ in vna parte: ponitur et̄ in alia:

licet alijs v̄bis & alio mō: & idem est dicē

dum de alijs subdiuifionib⁹ q̄ fient p̄ ma

gna parte. P̄sens aut̄ capitulum in duas

partes diuidit: q̄a primo ostēdit popul⁹ pu

niendus p̄ p̄ctis in deū. scd'o p̄ p̄ctis in p̄

ximum, ibi. Quō facta est meretrix ciuitas &c. Prima in tres: quia primo ostēdi

tur populi culpa. scd'o: subdit p̄ena, ibi:

Terra v̄stra deserta. tertio cōsultitur me-

dela, ibi: Audite v̄bum dñi principes so-

domorū. Circa primū declarat primo p̄cti

grauitas. secundo incorrigibilitas. ibi: Su

per quo percutiā vos vltra. Circa primū

dicat p̄pheta: Audite cœli. i. angeli q̄ sūt

ciues cœlestes. a ¶ Et aūribus percipe

terra. i. hoies habitantes in ea: vtrāq; em̄

naturam. s. angelicam & humanā voluit

habere in testem. b ¶ Qm̄ dñs locu-

tus est. Cuius verbum attente est audien-

dum. Quid autē dixit subditur: c ¶ Fi-

lios enutriui. s. populum israel pascendo

manna in deserto: & terram lacte & melle

fluentē ei conferēdo. d ¶ Et exaltaui.

Regnum amorreorū & chananeorū: eis tri-

buendo: vt patet in libris Numerorum &

Iosue. e ¶ Ip̄i autē spreuerunt me.

Idolis seruiendo: ad quod declinauerunt

post mortem Iosue: vt patet in libris Iudi-

cū, Reg. & c. ¶ Para. Quorū cecitatem ar-

guit cōsequēter cōparando eos ad bruta

animalia rudissima, dicens: f ¶ Cognouit

bos possessorem suū. Quia seruēdo ei in

aratro recognoscit pabuli sibi exhibiti be-

neficiū. g ¶ Et asinus p̄sepe do-

mini sui. Inquantū seruī seruī domini in de-

portandis oneribus pro pabulo, quod recipit in p̄sepio suo.

h ¶ Israel aut̄ me nō cognouit. Mihi seruiendo pro tot & tan-

tis beneficijs a me sibi impensis. i ¶ Et populus meus non

intellexit. Id est populus israel: qui a deo recepit legem specialē.

k ¶ Non intellexit. Mea beneficia & p̄cepta intra sele-

gendo & recolendo. Ideo subditur. l ¶ Væ gēti pec-

catrici. Id est a peccato assuetā: sicut dicitur aliquis artifex ex

arte iam acquisita per operis exercitium. m ¶ Popu-

lo graui iniquitate. Quia peccatum quod per p̄nitentiam

non diluitur: mox suo pondere ad aliud trahit. n ¶ Se-

mini nequam filiis sceleratis. Quia per talia homines efficiun-

tur semen diaboli & eius filij: sicut per contraria bona opera effi-

ciuntur filij dei. Et illa p̄ctā magis explicat in speciali, dicens:

* c ¶ Filios enutriui. Scilicet clericos generaliter sumptos.

Ip̄i namq; p̄r ceteris catholicis pane sacre scripturę & eucha-

ristiæ sacramento sunt nutriti. d ¶ Et exaltaui. A tempore

Constantini imperatoris qui multum honorauit statum clerica-

lem, & dotauit temporalibus bonis. e ¶ Ip̄i autem spre-

uerunt me. Mandata mea transgrediendo manifeste. f ¶ Co-

gnouit bos possessorem suū: & asinus p̄sepe domini sui.

Per bouem & asinum intelliguntur simplices christiani: Per is-

rael (qui videns deum interpretatur) clerici: & specialiter theolo-

gi. Frequenter autem contingit quod christiani simplices deuotē

te recognoscunt beneficia dei: & clerici & p̄bendari & eleuari

a deo sunt ingrati. Propter quod Augustinus cum legisset vitam

pauli simplicis dixit: Surgunt indocti & rapiunt cœlum: nos au-

tem cum litteris nostris mergimur in infernum. l ¶ Væ gē-

ti peccatrici. Scilicet inuerecundæ: propter quod inuerecundā me-

retrix peccatrix vocatur: & sic est de apostatis religionis: & de

alijs exponentibus se inuerecunde peccatis. m ¶ Populo gra-

ui iniquitate. Cuiusmodi sunt mali p̄lati & mali religiosi:

quia quanto status altior tanto casus grauior. n ¶ Semi-

ni nequam: Id est peccantibus ex aera malicia quod magis cōriu-

git hominibus litteratis: & sic non peccant ex ignorantia. o ¶ Fi-

liis sceleratis. Id est sceleribus assuetis: quod frequenter con-

tingit malis clericis: eo quod non timent iudicium mortis.

¶ Quarta pars. aa iij * Dereliquerūt

C

Diuifio.

D

Moral.

NICO. DE LYRA.

* populos extraneos. ca. x. ibi: Væ assur v̄rga & c. Prima adhuc in duas: quia primo cum mysterio christi describitur punitio regni iudæ siue duarum tribuum. Scd'o: eius liberatio a p̄secutione duorū regū: vt post v̄nū mortificatiūū apponat oleum lenitiūū.

Secunda pars

E a ¶ Blasphemauerunt. Dicentes. Demonium habes: & samaritanus es tu. Et. Nō habemus regē nisi cēsare. Et. Nōne hic est filius ioh. 8. f. fabri? b ¶ Abalienati sunt. Qui dicebantur pars & filij dei. Mar. 13. g. Dicitur de eis: Filij alieni mentiri sunt mihi. vnde: Nemo mittēs p̄. 17. g. manum suam ad aratrum & c. vñ Ap̄s: Ad priora se extendens po Luc. 9. g. steriorum oblitus. c ¶ Sup quo percutiā vos & c. Q. Frustra percussisti vos: discipuli nam non recepistis: quare & zelus me?

P̄. 72. a. recedet a te. Tale est illud: Non est firmamentum in plaga eorum. Sæpe percutit deus vt corrigat. His autē qui incorrigibiles sunt dicit: Sup quo percutiā? Q. Non inuenio medicinā quā adhibeam vobis: oīa membra vulneribus plena sunt adhībui sapius curationē: mō nullā partē corporis reperio quæ non sit iam percussa & plagis plena. Vel: nullas inuenio plagas quibus confringam duriciam vestrā: Eo enim crescit duricia quo maiora adhibeo flagella. Quod autē iam non sit locus medicinæ aptus ostēdit sic: d ¶ Omne caput languidum. Sicut leticia animi aliquid quando dolores corporis mitigat: & si accedat languor mentis duplicatur infirmitas: & sicut si caput dolet omnia membra sunt debilia: Ita si principes & doctores iustitiam seruassent: populus vtrūq; medicina habuisset. Sed quia omnes infirmati sunt ablata est medicina animarū. vnde: A plāta pedis & c. e ¶ Vulnus & li. & c. Q. Aut vulnerib; hīant corpora: aut verberibus liuent: aut plagis tument quod prius extremæ captiuitati conuenit cui nullum remedium est in qua impletur illud:

P̄. 13. a. Omnes declinauerunt simul inutiles facti sunt. Vulnus baculo: liuor virginis: plaga gladio: plerumq; baculo. Sciendum hæc prædicta esse de domini aduentu & vltima captiuitate romanorū. qñ iam nullā curationē receperunt: quia verū & p̄u medicū ad se missum occiderunt. f ¶ Nec cura medica. vñ: Curauimus babylonē & nō est curata: vrbē scilicet cōfusionis & vitio

Hie. 51. a. rū. Legimus quoq; descendente a hierusalem in hierico a latronibus vulneratum: a samaritano curatum: & post austeritatem vini infusam olei molliciem. Et notandū qd ex quo dicit: In quo percutiam vos & c. hucusq; non est curata medicamine neq; fota oleo: translationem seruauit: & irremediabilem iudæorum captiuitatē expressit. h ¶ Terra vestra deserta. & c. Hæc sub babylonis partim cōpleta sunt, incensis ciuitatibus: hierusalem subuersa: regionem iudæorum samaritanis incolentibus: leonibus etiā terram vastantibus: sed oīno sub romanis. Omnipotēs deus hierusalem, & templū, & populū deseruit: cuius ipse custos fuit: cū afferret fructus boni operis. vñ: Nisi dñs custodierit ciuitatem frustra vigi. & c. ¶ Allego. Qui de sanitate pristina corruerunt: & contrarijs potestatibus traditi sunt: omnia bona eorum in desertum veniunt: & prioris iustitiæ deus nō recordabitur: & igne diaboli omnia succendentur & fiunt pabulū bestiarum. de quibus dicitur: Ne tradas bestijs animas con-

P̄. 126. a. fidentes tibi. **Luc. 10. e** **P̄. 73. d.**

¶ ga. ¶ Adorātes idola: filiū dei nō recipietes. a ¶ Dereliquerunt dñm: blasphema-

a ¶ sanctos christū. f. q. deū vidētes sc̄ificat. b ¶ nemo mittens manum suam ad aratrum. buerunt sanctum israel: abalienati

¶ als in quo. c sunt retrorsum. Super quo per-

a ¶ multiplicantes. b ¶ preuaricationi. cutiam vos vltra: addentes præua-

a ¶ metaphora. b ¶ principes doctores. c ¶ cōsuetudine peccandi. ¶ impietate. d ricationem. Omne caput languid-

a ¶ sapiētes: q. p. affectū i corde est sapiētia: hi q. intelligūt: & sua & aliorū p̄tā plāgūt. b ¶ minimis vscq; ad summos. dum: & omne cor mœrens. A plāta

a ¶ p̄p̄o vel capite vel corpore. b ¶ mētis q. medicū occiderūt. c ¶ malicię. d ¶ inuidię. pedis vscq; ad verticem, non est in-

a ¶ supbia iudæorū. b ¶ Lxx. nō est malagma imponere neq; oleum neq; alligaturas. ga tumens, nō est circumligata. nec curata medicamine, neq; fota oleo. Terra vestra deserta: ciuitates vestre succensæ sunt v-

¶ babyloniorum vel romanorum. igni. Regionem vestram coram vobis alieni deuorant & desolabitur sicut in vastitate hostili.

nebunt in ea: & ita factum est: quia filij israel in assyrios translati nuncq; postea redierunt ad terram illam: vnde littera hebraica sic habet: a ¶ Dereliquerunt dñm. p. p̄m omissionis. b ¶ Blasphemauerunt san. israel. i. deum sanctificantem pplm christia-

tores & sacerdotes: quia sicut ex corde p̄cedit sensus & motus ad alias partes corporis: sic per doctores & sacerdotes debent alij accipere sensum bonę cognitionis: & motū sc̄tę operationis: accipiendo ab eis doctrinam & exemplum virtutis. Sed econtrario dñ hic: Omne cor mœrens: nō mœrore cōtritionis de peccatis: sed mœrore q. est defectus doctrinę & virtutis.

i ¶ Ad planta pedis & c. Per hoc intelligitur reliquū pplis p̄cedēdo a minoribus vscq; ad maiores. k ¶ Non in eo sani. scilicet gratię & virtutis. Et per hoc intelligitur q. ibi sit contrarium scilicet infirmitas culpę ad mortē gehennę deducens: Et hanc infirmitatē specificat dicens: m ¶ Vulnus. i. p̄tā in patens. n ¶ Et liuor. id est inuidia latens. o ¶ Et plaga tu. i. p̄tā superbię inflans. p ¶ Nō est circuli. ligatura legis diuinę a peccato retrahentis. q ¶ Nec curata me. id est verbo & exemplo sacerdotū & doctorū.

r ¶ Neq; fota oleo. i. operibus misericordiæ: quæ impetrant remissionē culpę. Dañ. iij. c. Peccata tua elemosynis redime. s ¶ Terra v. Hic cōsequēter subditur debita p̄cna. Circa qd sciendum q. si cur dicit Ra. Sa. Esaias dixit ista duab; tribus tpe Ezechię decem tribubus iam ante captiuitatis, & de terra sua translatis in assyrios: vt habetur. iij. Regum. xviij. Et ideo propheta primo reducit ad memoriam illam destructionem. secūdo. cōminatur regno iudę, similem ibi: Et derelinquet. Circa primū dicit: Terra vestra. i. terra decē tribub; q. dicit hic p̄tinere ad regnum iudæ: quia sibi debebat de iure eo q. fuit de regno dauid & salomonis: sed tēpore Roboam rebellauit: vt h̄. iij. Re. xij.

t ¶ Deserta. i. derelicta ab habitatorib; suis in assyrios translatis: vt dictum est. v ¶ Ciuitates vestre succensæ sunt igni. ab assyrijs terram israel destruentib;. Et dicitur hic ciuitates illi; terrę pertinere ad regnū iudę ratione dicta: Et eodem modo intelligitur qd subdit, x ¶ Regionem vestra & c. scilicet samaritani q. erant gētiles illuc abducti per regē assyriorum: vt habetur. iij. Regum. xviij. y ¶ Et desolabitur sicut in vasti. hostili. i. hostes remanebunt in ea: & ita factum est: quia filij israel in assyrios translati nuncq; postea redierunt ad terram illam: vnde littera hebraica sic habet:

¶ a ¶ Dereliquerunt dñm. p. p̄m omissionis. b ¶ Blasphemauerunt san. israel. i. deum sanctificantem pplm christia-

num p. p̄tā cōmissionis. c ¶ Abalienati sunt re. apostatę religionis. d ¶ Super quo & c. Hic cōsequēter describitur incorrigibilitas p̄dictorum, cum dñ: Super quo percutiā vos vltra addentes præuaricati. q. d. hoc esset frustra quia nō sequitur ex hoc emendatio p̄niæ: sed magis peioratio culpę. Percussa est em ecclesia in schismate gracię, & in amissione terrę sanctę: & non est secuta humiliatio p̄nitentię sed augmentatio pōpē. f ¶ Omne caput languid. i. prælati languentes ambitione: quia nihil eis sufficit. h ¶ Et omne cor mœrens. per quod significantur doctores theologi a quibus sicut ex corde, debet sensus bonę cognitionis per eorū doctrinā procedere: sed docent modo & vana & curiosa p. maiori parte. i ¶ A planta pedis vscq; ad verticem. i. a minorib; vscq; ad maiores. k ¶ Nō est in eo. i. in corpore ecclesię. l ¶ Sanitas. dispositionis debita. Per hoc autem q. dñ omne caput & omne cor nō includuntur boni vt dicitur infra: sed est hyperbole ad designandum multitudinē male se habentiū. vnde subdit, m ¶ Vulnus. f. discordiæ eo q. diuidit mentes sicut vulnus corporis carnes. n ¶ Et liuor. inuidię. o ¶ Et plaga tu. supbię. Hæc enim peccata regnant in clericis prædicto modo sumptis. p ¶ Nō est circuli. dei timore a p̄tō retrahente. q ¶ Nec curata medicamine. id est amore dei ad bonum attrahente. r ¶ Neq; fota oleo. misericordiæ veniā impetrante. s ¶ Terra vestra de. i. animarum cura neglecta. v ¶ Ciuitates vestre succensæ. scilicet luxurię: auaricię: & superbię propter defectū custodię. x ¶ Regionem vestram coram vobis alieni deuorant: id est dæmones a deo alienati subditos vestros sibi incorporant. ¶ Et derelin-

NICO. DE LYRA.

¶ a ¶ Dereliquerunt dñm. eius cultum debitum negligētes. b ¶ Blasphemauerunt sanctum israel. eius bonitati derelictes. Et dñ hic sc̄tū israel ipse de: q. est sc̄tū sc̄tōr. Et dicebatur sanctus israel speciali modo: eo q. illū pplm elegerat ad suum cultum. c ¶ Abalienati sunt re. a deo recedentes: & honorem sibi debitum dñs alienis retribuētes. d ¶ Super quo. Hic cōsequēter t̄gīt p̄tōr: incorrigibilitas, cū dñ: Sup quo percutiā vos vltra. q. d. frustra: quia nō sequeretur correctio vestra. i. o subdit: e ¶ Addentes præuaricatio. q. d. ex percussioneibus meis non estis emendati: sed magis & magis peiorati. sicut Pharaon rex egypti. Qd ostendit cōsequenter in diuersis ppli statibus, cū dicitur: f ¶ Omne caput & c. Et per caput intelligit rex & principes qui sunt capita populorū, & dicit: g ¶ Languidū. q. languor est in firmitas incurabilis: & per hoc ostenditur eorū vita mala incorrigibilis. h ¶ Et omne cor mœrens. Per cor intelliguntur doctores & sa-

nebunt in ea: & ita factum est: quia filij israel in assyrios translati nuncq; postea redierunt ad terram illam: vnde littera hebraica sic habet:

¶ a ¶ Dereliquerunt dñm. p. p̄m omissionis. b ¶ Blasphemauerunt san. israel. i. deum sanctificantem pplm christia-

G

Diuisio

H

Morali

A **fitentes tibi.** a **Derelinquetur.** vnde: Surgite eamus hinc. **Ioh. 14. d** Et alibi: Relinquet vobis domus vestra deserta. Et alibi: Reliqui domum meam &c. **b** **Filia sion** &c. Affectu piissimi patris. Et, **Hic. 12. b** Oes enim natura filij dei sumus: sed nostro vitio alieni efficiuntur. **Moralit.** Vn̄ babylon sepe filia nuncupatur. **Hiero. Moraliter.** Per sion

(q̄ est speculatio & pomorū paradysus: dī & vinea) anima accipit quā in cōtēplatione debet cōsistere: & fructus acceptabiles afferre cōm̄ens. i. vovō, p̄f̄it̄ habet deum custodem mentis. Si autem vitia & p̄c̄t̄a tanq̄, bestiole, virtutū germina de pasta fuerint: ilico deum custodem amittit. Vineam domini sabaoth domus israel est. Postq̄ ergo vastavit eā aper de filia, & vindemiauerunt transeuntes viam de iudaea est a dño. **c** **Nisi dominus** &c. Hoc ex p̄sona p̄phetae: & fidelij ex eadē plēbe. Nisi dñs &c. Hic ostenditur quā contra iudam & hierl̄m dicta sunt: ad castitatem romanorū esse referenda: qñ in

Esa. 5. b **P̄s.** **9. f** **Act. 2. g.** **Luc. 23. c** **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

ap̄lis reliquijs iudaeorū saluā facta sunt: & in vna die crediderūt tria milia: & in toto orbe euangelium seminatū est. Dominus sabaoth: quod. Lxx. pro locorū qualitate: vel dñm virtutum, vñ dñm omnipo tentē transferunt. Christus enim qui dicit

Matt. 28. d. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra: sicut deus dei, & dominus domini: sic omnipotens, filius oīpotentis est. **d** **Audite verbū.** Saluatis reliquijs p̄ ap̄los: ad scribas & pharisaeos & populum clamantem. Crucifige crucifige. sermo cōuertitur. Audite verbum &c. Hoc ad iudaeos illius temporis, specialiter pertinet ad scribas & pharisaeos & ad populū clamantē: Crucifige crucifige eum. Sicut enim sodomitae publice peccabant cogitantes consilium pessimum contra virum iustū

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

braculum in vinea. derelinquit a custode ipsius vindemia collecta: q̄a nō habitat ibi vltra. **c** **Et sicut tuguriū in cucu.** Cucumeribus collectis derelinquit a custode. Est autem cucumerariū locus vbi crescunt cucumeres. **d** **Sicut ciuitas quā vastat.** Ciuib⁹ inde captiuatis. Sed q̄a ista captiuitas reducta fuit in

terram iude⁹ p̄ Syrum regē q̄ dedit populo iudae licentiā redeūdi in terrā suā. lō subdit: **e** **Nisi dñs exerci. i. angelorū.** **f** **Reliquisset nobis sc. i. aliquos de regno iudae redeuntes sub Zorobabel duce** & iesu sacerdote: quē reedificauerunt templū, & postea ciuitatem tēpore Neemię. **g** **Quasi sodo. fuisset.** i. destructi irreparrabiliter: sicut sodo & gomorra, & alię tres ciuitates fuerunt subuersę absq̄ reparatione: **Gen. xix.** **h** **Audite verbum dñi princi. sodo.** Hic p̄sequēter ponit me al̄nō hā delā cōtra p̄dicta mala. Et primo falsum bet̄ & remediū excludit. scd̄o verū cōsulit, ibi: Lauamini. Circa primū sciēdū q̄ habitātores regni iudae q̄ p̄ maiore parte erant ita mali: vt p̄dictum est. Tñ credebant maliciā suā expiari sacrificijs & alijs hmōi q̄ fiebāt in tēplo qd̄ erat in hierl̄m. Et hoc est falsum: sicut dī Prouerb. xv. b. Victimae impiorum abominabiles dño. Et hoc est qd̄ hic dicit p̄pheta satis diffusē. Et primo excludit sacrificia. scd̄o festā solēniā, ibi: Neomeniam. tertio oratio

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

Luc. 23. c **B** **geñ. 19. b** **Hic. 18. c** **Esa. 3. b** **i. 6. a.** **Exo. 33. d** **i. cor. 13. d** **P̄s. 23. a.** **P̄s. 9. g.**

NICO. DE LYRA.

fic habet. Et desolabitur sicut in versione extraneorū: q̄a illa terra fuit simpliciter versa ad extraneos qui nō erant de gēte isrl̄. **a** **Et derelinquetur.** Hic p̄pheta cōsimilē poenā quā ad aliquid cōminat regno duarū tribuum, dicēs. Et derelinquetur filia sion. i. hierusalē: metropolis in regno iude derelinquetur a suis habitatoribus transferendis in babylonem p̄ nabuchodonosor regem, & per cōsequēs alię ciuitates eiusdē regni. **b** **Vt vñ**

braculum in via

C

Diuisio.

D

Moralit.

aa v * Neomeniam.

E **a** ¶ Noli. Præterito vtens ostendit se nunq̃ iudæorum sacri-
cia amasse: sed ppter significatū ad tps sustinuisse: & vero sacri-
cio impleto, p nihilo reputasse. **b** ¶ Cū ueneritis. Hec sacri-
cia nō q̃siuit deus quasi indigeret, sed ne demonib⁹ immolarēt:
& vt per carnalia & typica ad spūale, & uerū sacrificiū facili⁹ per
uenirent. **c** ¶ Quis quæsiuit. Audiāt

Contra hoc ebionitē q̃ post christi passionem pu-
ebiōitas. rāt legē esse seruandā. Audiāt hoc eorum
socij, q̃ israelitico tm̃ generi custodiendā
aſt uene decernunt. **d** ¶ Neomeniam. Festum
ritis. nouæ lunæ quod celebrabāt in principio
mensium. Neos nouum. mene luna. vñ:

P̃s. 80. a. Buccinate domino in neomenia tuba.
e ¶ Iniqui sunt cœtus ueſtri. Quia spi-
rituales hoſtias non offerunt. vnde: Sacri-

P̃s. 50. d. ficiū deo spūs contribulatus. **f** ¶ Odi
thie. 6. e uis anima mea. Antropoſpatos: Non q̃
animam habeat: sed nostro loquitur mo-
re: quasi omnino odiui. **g** ¶ Labora-

† **Amos. 5. f.** ui. Symmachus: Defeci miserans. **Q.** Nō
potui vltra misereri: quia post seruos fi-
lium occidistis: sicut illud **Oſe. 13. c.** Perditio
tua israel: tantum in me est auxilium tuū:
quod est: Pereas israel qui non tuo meri-
to, sed meo tantum salutaris auxilio.

h ¶ Manus enim & c. Prophetarum: tā-
dem domini eorum. vnde: Implete mēſu-
ram patrum ueſtrorum. Illi interfecerunt
prophetas: vos iugulate filium patris: &
milias. Vtendum est hoc testimonio con-
tra eos qui cum quotidianis opibus san-
guineas manus habeant: in oratione dies
noctesq̃ inuigilāt. **i** ¶ Lauamini. **Q.**

† **thie. 6. c.** Hoc odiui. placet ueritas euangelij. Laua-
mini sanguine christi: aqua baptismi. Mū-
di estote: manentes innocentia uitæ. Ba-
ptismus enim solūmodo potest esse in
remissionem peccati. vnde: Nisi quis re-
nat⁹ & c. Et alibi: Ite docete omnes gen-
tes bapt. e. in nō. pa. & c. ¶ Ordo præcipi⁹.

F **Mat. 5. a.** Non sufficit lauamini, nisi adiungatur:
mundi estote: vt post lauacrum aquæ cor-
dis habeant puritatem. Beati enim mū-
† **ti. 59. a.** do corde: quoniam ipsi deum vī. Habita-
autem cordis puritate: de mentibus suis
debent malum auferre: non solum in con-

† **de pcc.** ſpectu hominum, sed etiam in conspectu
di. 3. c. la dei cui nihil pōt celari. Quod autem ad-
uamini. iungitur: **k** ¶ Quiescite agere per. il-
lud e uāgel ij sonat: Ecce sanus fact⁹ es: iā
ampli⁹ noli peccare. Recedens ergo a vi-
tijs disceat bonū, q̃rat iudiciū, oppresso
subueniat: pupillum uiduamq̃ defendat.

Si aut hęc fecerit, pēta q̃ prius in modum
coccini sanguinea fuerāt, dimittentur: &
opa sanguinis in uestes dñi mutabunt⁹, q̃
de agni vellere cōfecta sunt: quē sequunt⁹

Apo. 14. a. i apocalypsi q̃ splēdēt cādore & ginitatis.
l ¶ Discite benefacere: Non cōfisi natu-
ræ, virtus est discenda & imitanda vnde:
Eccli. 1. d. Iesus filius sirach. Desiderasti sapiētiam:
serua mandata: & dñs tribuet tibi eam. Et

esa. 26. b. Esaias: Ois q̃ nō didicerit iusticiam super
terrā, & iustitiam nō faciet. Discēda est ergo ius-
titia, & magistrorū terenda sunt limina.
m ¶ Querite & c. Victimis iudæorum
euāgelica succedunt mandata. Pupillis &
viduis pūdetur: vt securi de coniugibus
& liberis martyres ad bella procedant.

NICO. DE LYRA. ¶ Vt coccinū.

a ¶ Cū ueneritis ante cōspectū meū. i. ad talia offerē-
dū sacerdotib⁹ in introitu atrijs sacerdotū qd̃ dicebat esse i cōspe-
ctū dñi: eo q̃ erat ante templum ubi dabatur diuina responsa.
b ¶ Quis quæsiuit de manibus ueſtris hæc. q. d. ego non q̃si-
ui. **c** ¶ Vt ambularetis in atrijs meis. Hoc dicitur: quia præ-
ter atrium sacerdotū in quo offerebātur sacrificia: erant duo alia.
Vñ, in quo orabāt mūdī, & aliud, in q̃ orabāt immūdī. **d** ¶ Ne
offeratis

offeratis & c. q. d. talis oblatio vobis nō valet: sed magis nocet
eo q̃ polluti peccatis ad loca sc̃ta acceditis. **e** ¶ Incensum & c.
i. oblatio thymiamatis in altari incēsi intra tēplū: q̃ oblatio erat
sacrificiorū oblatorū sub diuio consummatio. fm̃ q̃ dñs Heb. ix. In
priori qd̃ tabernaculo semp introibāt sacerdotes sacrificiorū of-
ficia cōsummant. **f** ¶ Neomeniam.

Hic excludit solēnitates, dicens: Neome-
niam. i. festum quod fiebat in nouilunio
apud iudæos ppter bñficiū. i. quine guber-
nationis, eo q̃ i nouilunio frequēter appa-
ret mutatio tps. Et dicit a neos qd̃ est no-
uū: & mene defectus: eo q̃ tūc renouatur
lumen lunę qd̃ defecerat. **g** ¶ Et sab-
batum. Quod est festū apud iudæos i me-
moriā beneficij creationis: vt hñ Gen. ij.

h ¶ Et festiuitates alias. s. paschæ: pek-
recostes tubarū, expiationis & tabernacu-
lorum: de quib⁹ dictū fuit plenius Leui.
xxij. **k** ¶ Non ferā. Loquit scriptura
de deo ad modū hominis aggrauati one-
re. Et per hæc oīa & similia ostēditur q̃ ta-
lia non erāt deo placita: sed magis displi-
cētia. **l** ¶ Iniqui sunt cœtus ueſtri.

In octaua em̃ die festi tabernaculorum fie-
bat festū cœtus siue collectę. **l** ¶ Kalen-
das ueſtras. i. principia mēſium: p qd̃ si-
gnat idē qd̃ supra signatū est per neome-
niā. **m** ¶ Et solēnitates ueſtras. oēs gñā
liter. **n** ¶ Odiuit anima mea. Et patet
ex dictis snia. **o** ¶ Et cum extenderis
tis. Hic excludit orationum suffragia, di-
cens: Et cū extēde. & c. ad me depcandū.

p ¶ Auer tam ocul. me. a vobis. Sicut ho-
mo auertit faciē suā ab eo quē nō vult ex-
audire. Ideo subditur: Et cum multipli-
ora. non exaudiam. Et subdit omnium
p̃dictorū rōnem: **q** ¶ Manus enim ue-
ſtræ. i. opa ueſtra q̃ per manus designant⁹
eo q̃ manus est organū organorū. ij. de Philoso-
anima. **r** ¶ Plene sanguine sunt. i. pec-
catis enormibus. Erāt enim homicidæ &
idolatre, & pauperū oppressores. Prædi-
cta em̃ sacrificia & hmoi nō habebāt effi-
caciā ex ope opato: sicut sacrificiū nouæ
legis: sed tm̃ ex fide & deuotioe offerētū.

Fides aut erat in eis amora p̃ idolatriam:
& deuotio p̃ maliciā obstinātā. **s** ¶ Lau-
uamini. Hic q̃r vera medela consulitur
s. p̃ uerā p̃nitentiā & boni opationē. Et
hoc est qd̃ dñs: Lauamini. a p̃cōrū macu-
lis lachrymis contritionis. **t** ¶ Mun-
di estote. i. a recidiuo cauere. **v** ¶ Au-
fer te malum & c. quia non sufficit mūdi-
cia exterior sine interiori. **x** ¶ Ab oculi-
lis meis. Hō em̃ videt ea quę parent: sed
de⁹ intueſ cor. i. Reg. xvi. b. **y** ¶ Quic-
ſcite & c. a malo declinādo. **z** ¶ Disci-
te bene. in bonis opib⁹ vos exercēdo. Iſte
em̃ fūt duę ptes iusticię. s. declinare a ma-
lo & facere bonū. **a** ¶ Querite iudiciū. i.
executionem debite iusticię. **b** ¶ Sub-
uenite op. eū releuando. **c** ¶ Iudica-
te pupil. i. pro pupillo in causa sua iusta. † 87. di. c.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

† **Defendite** defēſiōis Moralr.

A **13** a **Vt** coccinum. Idem est coccus & coccinum & vermiculus: grāde. s. pētū: vt homicidiū & adulterium &c. Quod autē p. niuē: hoc p. lanā significat, purgatio. s. & ablutio pētōr. **b** **¶** Quasi nix. Quia frigidi erunt contra incientia vitiorum. Et velut lana quia vestiti contra frigus perfidiē. **c** **¶** Lana alba erunt. De qua

Gal. 3. 27. fiat vestis christi. vnde: Quotquot baptizati estis christum induistis. Et alibi: **V**it dñs: quia his sicut vestimento indueris. **d** **¶** Si volueritis & audieritis &c. Liberum arbitrium referuatur: vt non ex praeiudicio dei, sed ex singulorum meritis pnia vel poenās sequi pbeāt. **e** **¶** Ter. Cum cetera elemēta sunt in motu terra immobilis stat. Ideo per eam significat soliditas eternae beatitudinis. **f** **¶** Gladius. Babyloniorum vel romanorū: vel dei: pestilētia scilicet mortalis: fames: poena eterna: quicquid enim affligit gladiū soler dici. **g** **¶** Quomodo facta est &c. Hec ad tempora prophetarū: sed specialiter ad incarnationem christi referuntur: quan-

Mat. 27. b. do penitus recesserūt a deo barrabam eligendo: filium dei occidēdo. vñ admirans ait: Quō facta est &c. **h** **¶** Ciuitas fidelis. Lxx. addiderunt sion propter manifestionem sensum. Sion mōs est in quo hierusalem cōdita est. Sed postea a dauid capta est ciuitas: appellata est ciuitas dauid: in qua sancti viri fuerunt dum habuit tabernaculum domini. Et postea templum quando nathan & alij prophetauerunt & super choros, asaph & idithum, ethan, eman: & filij chore constituti sunt: vt paulatim a sacrificijs victimarū ad laudē dei transiret religio. **¶** Moraliter. Anima fidelis & plena iudicij dum deo obedit: de in ea habitat qui est iustificans iusticia. Si autem a deo recedit non loco sed merito habitatur a malignis spiritibus qui sunt homicidae animarum. **i** **¶** Iusticia. Iusticia, in hebraeo sedech quod magis iustum significat: vt intelligamus dominum cō-

Pē. 10. a. moratum in ea: de quo: iustus autem quid fecit? quod in Ezechiele per oolibam significatur: quod interpretatur tabernaculum: vel tabernaculum meum in ea. **k** **¶** Argentum &c. Clari scilicet & lucidi ad vitia sunt reuerfi. Argentum tuū. vnde: Eloquia domini eloquia casta argētū &c. **l** **¶** In scoriam. Scoriam, hebraice figim: quod est rubigo metallorum: vt purgamenta & sordes quae igne excoquuntur. **m** **¶** Vinum tuum. Alij. Caupones tui miscent vinū aqua. Symmachus. Vinum tuum mixtum est aqua. **¶** Moraliter. Vinum tuum mixtum est aqua: quia praecēpta sanctae scripturae quib⁹ cor rigere debet auditores ad illorum voluntatem emolit, sensu suo admixto vinum

Morafr. **loh. 2. b.** corruptit. **¶** Moraliter. Vinum tuum mixtū &c. Heretici quos **2. Para. 9 a.** q. euangelium corrumpunt, pessimi caupones de vino aquam facientes: cum aquam in vinū venterit dñs: qd mirat architrclin⁹. Et regina saba in cōuiuio salomonis collaudas pincernas & ministrorum vini. **n** **¶** Socii furū. Accipietes a scribis & pharisaeis munera q. pauperib⁹ auferebat in passione quoq. dñi infideles fuerūt: nolētes credere in xpm & socij furū scribarū & pharisaeorū & iudej proditoris. **¶** Hieronymus. Moraliter. Socii furum. Nos quoq. debemus cauere ne ab illis accipiamus munera: qui de lachrymis pauperum congregant diuitias. ne simus socij furum: & ne dicat

Pē. 49. c. de nobis: Si videbas furem currebas cum eo: & cum &c. **¶** Sequuntur re-

Morafr. **loh. 2. b.** corruptit. **¶** Moraliter. Vinum tuum mixtū &c. Heretici quos **2. Para. 9 a.** q. euangelium corrumpunt, pessimi caupones de vino aquam facientes: cum aquam in vinū venterit dñs: qd mirat architrclin⁹. Et regina saba in cōuiuio salomonis collaudas pincernas & ministrorum vini. **n** **¶** Socii furū. Accipietes a scribis & pharisaeis munera q. pauperib⁹ auferebat in passione quoq. dñi infideles fuerūt: nolētes credere in xpm & socij furū scribarū & pharisaeorū & iudej proditoris. **¶** Hieronymus. Moraliter. Socii furum. Nos quoq. debemus cauere ne ab illis accipiamus munera: qui de lachrymis pauperum congregant diuitias. ne simus socij furum: & ne dicat

Pē. 49. c. de nobis: Si videbas furem currebas cum eo: & cum &c. **¶** Sequuntur re-

Morafr. **loh. 2. b.** corruptit. **¶** Moraliter. Vinum tuum mixtū &c. Heretici quos **2. Para. 9 a.** q. euangelium corrumpunt, pessimi caupones de vino aquam facientes: cum aquam in vinū venterit dñs: qd mirat architrclin⁹. Et regina saba in cōuiuio salomonis collaudas pincernas & ministrorum vini. **n** **¶** Socii furū. Accipietes a scribis & pharisaeis munera q. pauperib⁹ auferebat in passione quoq. dñi infideles fuerūt: nolētes credere in xpm & socij furū scribarū & pharisaeorū & iudej proditoris. **¶** Hieronymus. Moraliter. Socii furum. Nos quoq. debemus cauere ne ab illis accipiamus munera: qui de lachrymis pauperum congregant diuitias. ne simus socij furum: & ne dicat

Pē. 49. c. de nobis: Si videbas furem currebas cum eo: & cum &c. **¶** Sequuntur re-

Morafr. **loh. 2. b.** corruptit. **¶** Moraliter. Vinum tuum mixtū &c. Heretici quos **2. Para. 9 a.** q. euangelium corrumpunt, pessimi caupones de vino aquam facientes: cum aquam in vinū venterit dñs: qd mirat architrclin⁹. Et regina saba in cōuiuio salomonis collaudas pincernas & ministrorum vini. **n** **¶** Socii furū. Accipietes a scribis & pharisaeis munera q. pauperib⁹ auferebat in passione quoq. dñi infideles fuerūt: nolētes credere in xpm & socij furū scribarū & pharisaeorū & iudej proditoris. **¶** Hieronymus. Moraliter. Socii furum. Nos quoq. debemus cauere ne ab illis accipiamus munera: qui de lachrymis pauperum congregant diuitias. ne simus socij furum: & ne dicat

Pē. 49. c. de nobis: Si videbas furem currebas cum eo: & cum &c. **¶** Sequuntur re-

Morafr. **loh. 2. b.** corruptit. **¶** Moraliter. Vinum tuum mixtū &c. Heretici quos **2. Para. 9 a.** q. euangelium corrumpunt, pessimi caupones de vino aquam facientes: cum aquam in vinū venterit dñs: qd mirat architrclin⁹. Et regina saba in cōuiuio salomonis collaudas pincernas & ministrorum vini. **n** **¶** Socii furū. Accipietes a scribis & pharisaeis munera q. pauperib⁹ auferebat in passione quoq. dñi infideles fuerūt: nolētes credere in xpm & socij furū scribarū & pharisaeorū & iudej proditoris. **¶** Hieronymus. Moraliter. Socii furum. Nos quoq. debemus cauere ne ab illis accipiamus munera: qui de lachrymis pauperum congregant diuitias. ne simus socij furum: & ne dicat

a **¶** Violentia. **b** **¶** In iudicio. **c** **¶** Cū hēc bona feceritis. **d** **¶** Contra me in iudicium. **lo**, defendite viduam: et venite & **a** **¶** quasi iugratum. **¶** si non remunerabo. **b** **¶** qui non mentitur. **c** **¶** Si hēc feceritis. **arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum,** **a** **¶** vñ: Asperges me domine hyssopo. Et alibi: Vestimenta eius alba sicut nix.

b **¶** quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra sicut vermiculus velut **a** **¶** liberū arbitriū. **¶** qd si i. vñ voluntate est. **lana alba erunt. Si volueritis & a** **¶** obederitis. **b** **¶** viuētū: vel pñtis: vt saltem iudej presentibus inuitati obediunt.

e **¶** audieritis me: bona terrae comedetis. **¶** vindictam. **¶** si. **¶** Qd si nolueritis, & me ad irā

f **¶** cūdiā prouocaueritis: gladius de **a** **¶** Q. de veritate ne dubitetis. **b** **¶** verbū patris: vel ppheta per quē de⁹ loquit sua secreta cui⁹ snia permanentib⁹ pētis non mutat. **uorabit vos quia dñs domini locu** **a** **¶** Admiratiue. **b** **¶** nō tā opere q. mēte recedendo a deo.

g **¶** tum est. Quomodo facta est meretrix **¶** iolim: **¶** veri. **h** **¶** trix ciuitas fidelis, plena iudicij. **k** **¶** tanq. in domo sua.

i **¶** Iusticia habitauit in ea: nunc autē **a** **¶** q. pphetas & dñm pphetarū occiderūt. **b** **¶** Vere vbi iusticia, ibi hōicidē: q. argētū &c. **¶** eloquia diuine scripturae in sordes prauē doctrine scribarū & pharisaeorum.

k **¶** homicidae. Argentū tuum versum **a** **¶** austeritas legis cū mollicie pharisaicē traditionis: vel hereticę peruersionis. **m** **¶** est in scoriam: vinum tuū mixtū est **a** **¶** scribē & pharisē. **¶** sacerdotes q. debebat iudicare populum. **b** **¶** in christum non credentes inobedientes.

n **¶** aqua. **¶** Principes tui infideles **a** **¶** scribarum & pharisaeorum. **¶** q. a. **b** **¶** nō em dicit: accipiant munera, sed diligūt: pētū em est in voluntate: non in re. **c** **¶** furum. Oēs diligunt munera: v

*** a** **¶** Defendite vi. ab iniuriāte ipsam. **b** **¶** Et venite & **a** **¶** si vobis nō benefaciā. **c** **¶** Si fuerint pcc. &c. p. ruborē coccini & vermiculi, significat sanguinis effusio. Est igitur sensus si pētā vñ sic horrida fuerint sicut effusio sanguinis innocentis: tñ expiabunt. **d** **¶** Si volueritis & au. me. bo. ter. co. s. terrae viuentiū p. fructionē beatā. **f** **¶** Quod si nolueritis &c. Sequitur.

g **¶** Gladius deu. vos. s. snia meē. lte maledicti in ignē eter. &c. **Matth. xxv. d.** **i** **¶** Quomodo. Hic post pētā clericorū arguunt pētā laicorū, cū dñ: Quomodo facta est me. i. inuerecūde peccās. **k** **¶** Ciuitas si. i. cōitas ppli credētis. De cuius fidelitate pristina dñ **Act. iij. f.** Multitudinis credētū erat cor vñū & anima vna. **m** **¶** Iusticia habitauit in ea. s. legalis quae cōtinet oēm virtutē. **n** **¶** Nūc autē ho. q. christiani q. runt se mutuo iugula re. **o** **¶** Argentū tuū. i. veritatis eloquiū. **Prouer. x. c.** Argentum electum lingua iusti. **p** **¶** Versum est in sco. i. falsitate. **q** **¶** Vinū tuū. debite correctiois. **r** **¶** Mixtū est aqua. indebite remissionis. **s** **¶** Principes tui i. i. data sibi prae abuten tes. **t** **¶** Socii fu. sustentantes eos: eo q. coicāt furis eorū. **v** **¶** Oēs diligunt munera. iusticiae peruersiua.

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

c **¶** Si fuerint pētā &c. Isti duo co-
lores hic positi sunt valde tenaces & māsiui. & iō per hoc intelli-
git q. pētā quātūcūq. sint grauiā ex gñe & habituata ex consuetu-
dine diuina grā purgabunt. Sed o subditur de releuatione a cor-
poralibus miserijs, cū dñ: **d** **¶** Si volueritis & au. me. praecē-
pris meis obediendo. **e** **¶** Bona terrae
co. per hoc etiam intelliguntur alia bona
spūalia: q. in talibus pmissis sunt princi-
paliter intellecta: q. pmiū nō debet eē mi-
nus bonū q. meritū: sed maius: bona autē
tpalia sunt minora bona q. opa virtutū.
f **¶** Quod si nolue. & me ad iracū. p.
uo. pcepta mea, trāsgrediēdo. **g** **¶** Gla-
dius. aduersarioꝝ vñorū. **h** **¶** Deuora-
bit vos. mortē tpalē inferēdo: & ad mortē
gehēne deducendo: q. sub morte tēpora-
li intelligitur. Gentes autem rudes quales
erāt in veteri testamēto, potissime nō attē-
dunt, nisi bona & mala sensibilia, & ideo
in diuinis pmissionibus & comminationib⁹
bus, pphetarū mala & hōa sensibilia expri-
mebant sub illis intelligendo spūalia
& aeterna. **i** **¶** Quomō facta est mere-
trix. Hic cōsequēter ostēdit ppls iuste pu-
niēdus p pētis in pximum. Et primo de-
scribit culpa. scd opēna, ibi: Propter hoc
ait dñs. Circa primū: primo describit ho-
minū vulgariū culpa, cū dñ: Quomodo
facta est meretrix. i. plena meretricio per
peccatum adulterijs: scd m qd dicit Hierē.
v. c. Equi amatores in fēminas & emissā-
rij facti sunt: vnusquisq. ad vxorē pximi
fui hinniebat. Et hoc est valde graue pētū
contra pximū: q. fit sibi iniuria in re sibi
charissima. s. in vxore q. est vna caro cum
ipso: Gen. ij. d. Et in prole q. substituit fal-
sa. **k** **¶** Ciuitas fidelis. i. prius conser-
uans fidelitatem matrimonij. **l** **¶** Ple-
na iudicij. tpe dauid & salomonis iō sub-
ditur. **m** **¶** Iusticia. habitauit in ea.
nūc autē homicidae: vt expositū est. s. Con-
sequēter describit culpa doctorū & sacer-
dotū, cū dñ. **o** **¶** Argentum tuū. i. lin-
gua doctorū & sacerdotū: fm illud **Prouer. x. c.** Argentum electum lingua iusti.
p **¶** Versum est i. scoriam. i. a vitate in fal-
sitate p. malā legis expositionē. **q** **¶** Vi-
nū tuū. i. correctio pporū: p. doctores & sa-
cerdotes: fm q. dñ **Luc. x. in** parabola sau-
ciati: Infundens oleū & vinū: vbi pvinū
intelligitur correctio: eo q. est mortificati-
uum. **r** **¶** Mixtū est aqua. i. relaxatū a
correctione debita: q. doctores culpabi-
les nō hnt frōtē corrigēdi pētōres. Conse-
quēter describit culpa principū: cū dicit:
s **¶** Principes tui i. i. in regimine ppli.
t **¶** Socii fu. sustentantes eos: eo q. coicāt
furis eorū. **v** **¶** Oēs diligunt munera. iusticiae peruersiua.

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

*** Sequuntur retri**

E **a** ¶ Sequuntur retributiones. Quia amicos non putat nisi qui donat quorum non os, sed manus considerat. Et tunc quorum manus supbia exhauiunt scilicet iudicant. Illis donat a quibus sperant: illis fauet: illos extollunt: vel laudat eorum carnem. ¶ Symmachus. Vicissitudines vultu rationis: ut ille quocumque in culpa sit qui malum per malo exigit: dentem pro dente, oculum pro oculo: non audiens illud: Si reddidi retribuendum mihi mala. Vnde illud. Thren. 3. Percutienti se dabit maxillam &c. Euan. d. gelico enim viro dicit: Qui te percussit in dextera: perbe ei & aliam maxillam. i. patienter tolera. b. ¶ Fortis israel. Lxx. Vel fortis israel. Quasi potentes potenter tormēta patientur. Cui plus datur, plus exigitur ab eo. Quod contra principes ecclesie dicere possumus: qui dignitatem destruunt operibus vel moribus. c. ¶ Heu ego. Affectu patris eos (licet inimicos) plagit & percutit: quia percutit & poenitere nolunt. d. ¶ Consolabor. Vltione consolatur quippe super hostibus suis: dum qui in prosperitate beneficia dei cognoscere dedignantur suppliciis & afflictionibus corriguntur. e. ¶ Et excoquam. Quia supra nominauerat argentum: seruat metaphoram. Excoquam. Igne tribulationis sordes & vitia purgando: ut separato stannum purum remaneat argentum, quod absque igne fieri non potest. vnde: Quasi igni conflans: & quasi herba fullonum: Et alibi: Frumentum congregabit in horrea: paleas autem comburet igni inextinguibili. In quo significat eos torma passuros. f. ¶ Stannum tuum. Falsam doctrinam scribarum & phariseorum, quae est similis vergi: sicut stannum argento. Et dabo puram & perfectam legis & euangelij scientiam. g. ¶ Et restitui iudices. non solum post captiuitatem: ut Zorobabel, Esdras, & alios: qui vsque ad Hircanum praefuerunt populo: sed & post aduentum domini apostolos & alios ecclesie doctores. h. ¶ Ciuitas iusti vrbs fidelis sion. Ecclesia in qua conuocantur ad iure viuendum. Est enim ciuitas congregatio hominum ad iure viuendum. i. ¶ Velut quercus defluentibus. Sicut aqua quercu ariditate concussa defluit folia: & sicut hortus non valet perferre fructum herbarum nisi irrigetur aqua. Ita vos nisi habueritis folia verborum dei, quae non marcescunt: & aquam spirituales intelligentie non potestis bona operari: sed omnes labores vestri ariditate deficiunt. Vsque hodie iudei legentes scripturas sanctas terebinthus sunt vel quercus secundum symmachum: vel ficus secundum euangelium. In qua dominus poma quaesivit: & non inuenit: & eterna ariditate damnauit. Ipsa folia & pompam verborum iam amiserunt: hortus quoque irrigatus scilicet scripturarum: vel paradysus (alia lra) diuersarum arborum: quia sine gratia spiritali nec olera afferunt qui infirmus manducet. ¶ Vt fauilla.

NICO. DE LYRA.

a ¶ Sequuntur retributiones. Peruerentes iusticiam. ideo subditur. b. ¶ Pupillo non iudicant. Dando pro eo sententiam iniustam, c. ¶ Causa viduae non ingreditur ad eos. Quia non vident inde lucrum temporale confurgere. d. ¶ Propter hoc ait dominus deus exercituum. Hic consequenter describit poena debita, cum dicitur: Propter hoc ait dominus deus exercituum: Id est angelorum. e. ¶ Fortis israel. id est potens ad puniendum malos de israel. f. ¶ Heu. Pro maiore populi mei. g. ¶ Ego confesso. super hostibus meis. Et subdit mox: Et vindicabor de inimicis meis. Et accipietur hic & per id est. Passiones enim irascibilis terminant in passionibus concupiscibilis. Iratus enim delectat cum pernit iniuria sibi illata. & sic ira terminat in delectatione. i. ¶ Et couertam manum tuam. i. prae te mea punientem. k. ¶ Ad te. g. Debita puniendum. id subdit: l. ¶ Et excoquam. exco. 21. c. quia ad purum scoriā tuā &c. Loquitur de deo ad modum aurifabri: qui per tutē ignis consumit quicquid est impuritas in auro vsque pergit: & sic purgat. Sic in proposito per ignem tribulationis immittat a deo iudeis per regem babylonis fuit purgatus populus iudeorum: quia purgatio facta reducta est a captiuitate babylonica. id subdit: m. ¶ Et restitui iudices tuos &c. zorobabel, & iesum filium iosedech: machabeos, & filios. n. ¶ Et couertam manum tuam. i. Esdras & Neemia: aggeum & zachariam prophetas. o. ¶ Post haec voca. ci. iusti. s. dei. p. ¶ Vrbs fidelis. In diuino cultu. q. ¶ Sio in iudicio redimetur. Per sion ubi erat templum ad quod populus tenebat iter in anno conuenire: intellegit ipse populus qui redemptus fuit de babylone per viam iusticie: inquam per culpam sustinuit poenam debitam. Et quod per sion intelligat populus ostenditur per hoc quod subdit: r. ¶ Et reducet eam. Mons enim sion qui est immobilis non fuit translatus nec reductus: sed populus. s. ¶ Et couertet &c. quia illi qui erant in peccatis suis obstinati fuerunt mortui partim in captiuitate hierusalē & terre circumditi: & partim in captiuitate babylonis. t. ¶ Confundetur enim ab idolis &c. Videntes per experientiam quod non poterant eos iuuare contra babylonios. v. ¶ Et erubescetis super hostes quos elegeratis. Ad colendum ibi idola in locis amoenis & delictiosis: ubi et sua luxuria exercebant in veneratione idolorum & Priapi maxie. vn & dicebat de hostibus. x. ¶ Cum fueritis velut quercus defluentibus foliis. i. morti propinquis: sicut folia defluunt a quercu cum incipit mortificari. y. ¶ Et velut hortus &c. In quo mortificant seminata & plantata. z. ¶ Et erit fortitudo &c. i. applicata debite poene. Et opus.

a ¶ Sequuntur retributiones. Peruerse indicantes. b. ¶ Pupillo non iudicant. s. pro eo in iure suo. c. ¶ Et causa viduae &c. Quia non vident ibi lucrum temporale. d. ¶ Propter hoc. Descripta malicia hic ponit debita poena, cum subdit: f. ¶ Heu ego &c. Faciendum vindicta de eis. Loquitur enim deus de seipso ad modum hominis qui delectatur se vindicans de suis inimicis. i. ¶ Et couertet &c. ad te. Punietur enim in ordine iusticie meae. l. ¶ Et excoquam &c. Hoc maxime fiet tempore antichristi cuius persecutio fiet ad purgationem populi christiani. m. ¶ Et restitui &c. Quia tempus poenitentiae dabit electis ab antichristo deceptis. ideo subditur: o. ¶ Post haec voca. ciui. iusti. q. ¶ Sion i &c. i. ecclesia militans per poenam debitam expiabit. r. ¶ Et re. ca. s. enoch & helias per suam predicationem: & hoc quantum ad electos. s. ¶ Et couertet &c. i. demones & peccatores obstinatos: dicens illud Matt. xxv. d. Ite maledicti in ignem eternum qui parati estis diabolo & angelis eius. t. ¶ Confundetur enim &c. Na idolum auari est pecunia, & luxuriosus ribalda: v. ¶ Et erubescet. &c. Ad exercendum lasciuia & gula. x. ¶ Cum fueritis velut quercus defluentibus foliis. i. propinquas gehene igni sicut quercus deficiente combustioni. y. ¶ Et velut &c. aqua: scilicet gratie. z. ¶ Et erit fortitudo vestra vtravt fauilla. Id est non potens resistere. Et opus

A **Vt** fauilla. Allego. vel Moraliter. Hæc omnia de contrarijs dogmatib⁹ possunt accipi: q^a & magistri & discipuli pariter sunt perituri, & opus eorum, cibus ignis.

NICO. DE LYRA.

a **Et** opus & c. quia opus demeritorum generat tribulationis incendium. **b** **Et** succedet vtrumq³ simul. in igne gehene quantum ad obstinatos in malis. **c** **Et** non erit qui extinguat. q^a ille ignis est perpetuus. Potest etiam hoc referri ad ignem quo nabuzardan incendit domum dñi: & domū regis: & domos iherusalem per circumitum. iij. Reg. vii. sic ille ignis non fuit extinctus ab homine: sed solum per consumptionem combustibilis materiæ.

Moralit. **a** **Et** opus vestrum. scilicet malū. **b** **Vt** scintilla & succen. v. si. Igne gehennæ. **c** **Et** non erit q³ extin. eo q³ est durationis æternæ.

In ca. primo Esaie vbi dicitur in postilla. Tertium quod in hac præfatione manifestatur est populus cui Esaia pphetavit.

ADDITIO I. Querit hic quare nō fecit mentionē i hac præfatione de regib⁹ isrl: vt de hieroboā filio ioas, qui fuit contemporaneus Oze regi iude: sicut oseas fecit in sua præfatione. Sicut q³re Esaia nō facit hic mentionem de samaria: nec de isrl sicut oseas fecit: licet multa Esaia de his prophetauerit. put patet. j. vii. ca. & xvij. & in alijs locis. Ad q³ solet dici q³ esaia pphetavit principaliter p̄ duas tribus: & ideo earū reges & suā metropolim. i. hierusalem tm̄ in titulo habet. Sed oseas contra vtroq³ pphetavit. Sed vterius circa hoc posset dici q³ cum Esaia prout dicit Hiero. in prologo de aduentu christi & vocatione gentiū & alijs mysterijs nouæ legis, quasi hystoriam euangelicā videtur texere: ideo de iuda quo christus descendit fm̄ carnem. & de iudea, in qua natus est passus & sepultus & c. de quib⁹ principaliter intendit tantūmodo facit mentionem alijs dimissis: quasi incidentaliter ab eo introductis.

In eodem ca. j. vbi dicit in postilla. Circa p̄mum dicit propheta: Audite celi: id est angeli.

B **ADDITIO II.** Q³ in hoc cap^o cōtineat circa deiectionē nē ppli iudaici, & cām ipsi⁹ & ei⁹ medelā. postillator exponit de captiuitate babylonica, & ei⁹ causa fuit & remedio: vt patet in postill. Quæ q³ de expositio videt a plano sensu littere deuiare. nā cā p̄cipua p̄dictæ captiuitatis fuit p̄tū idolatriæ: vt patet. iij. Reg. & ij. Paral. tm̄ in p̄nti ca. non exprimitur hoc p̄tū vt cā, sed & defectus diuine cognitionis. & alia hmōi: Licet enim in fine capituli dicat. Confundent em̄ ab idolis quibus sacrificauerunt. hoc non ponitur vt causa, put ibidē declarabit. Item quia iudæi in captiuitate babylonica fuerunt purgati a peccatis p̄dictis fm̄ postillatorem ante: p̄ reducerent ad terram promissionis: q³ est cōtra illud q³ d^r: Super quo pcutiam vos vltra addētes p̄uaricationē: q³ exponit etiā fm̄ eum de incorrigibilitate eorum: vt patet in postilla. Item quia manifestum est: q³ iudei redeuntes de captiuitate babylonica p̄ maiori parte non fuerunt purgati, seu mundati a peccatis: sed erant implicati abominacionibus chananorū & amorreorū: vt habetur expresse Esdræ ix. quod non consonat huic q³ in hoc loco dicitur: Et ecce exco: quā ad purū scoriā tuā: & auferam oē stannum tuū. Q³ exponitur in postilla sic: q³ sicut per virtutē ignis cōsumit quicquid est impuritas in auro & argēto: sic per ignem tribulationis immisit a deo iudeis per reges babylonis, fuit purgatus populus iudeorū: quia purgatione facta reductus est a captiuitate babylonica. Hæc in postilla. Ex quibus & alijs q³ patebūt psequēdo veram expositionē videt p̄sens capitulum exponendū de iudeis circa finem templi secūdi in iudea & hierlm̄ residētib⁹: qui christum negantes dereliquerūt dñm & blasphemauerūt sanctū israhel, & alienati sunt retrorsum: put littera sonat & historiē euangelicē testant: & etiā experientia certificat. **Ad** cui⁹ expositionis vltiorē declarationem cōsiderandū est: q³ Esaia tanq³ propheta euangelicus psequitur in principio suę pphetiē: vbi intendit agere de deiectione ppli iudaici & vocatione gentiū eundē ordinē quē christ⁹ in euāgelio p̄notificauit. q³ abiectione iudeorū ex eorum demeritis p̄cedere debebat vocationem gentiū. vñ Mat. xxi. d. Christus loquens cū doctōrib⁹ & principibus sacerdotū eis p̄posuit parabolas de patrefamilias: q³ plāuit vineam & sepe circumdedit & c. Ex qua parabola & eius expositione cōcludit: ideo dico vobis q³ auferet a vobis regnum dei: & dabitur genti facienti fructus ei⁹ vñ & Esaia sequens modum euangelicum de simili parabola videt iudeis

nec iudeis impropertauit. j. v. c. vt ibidem patebit. Et ideo in hoc loco in quo denūciat vocationē gentiū: vt patet in principio sequētis ca. p̄mittit expressam reprobationē iudeorū. circa q³ decēno: uē facit. **Primo** em̄ testimonia iuocat cōlestiū & terrestriū, di. **Primo.** Audite celi & auribus p̄cipe terra. Cuius rō fm̄ glo. talis est. Nā

sicut populo israhel per moysen dicitū fuit Audite celi q³ loquar: & audiat terra verba oris mei: sic post p̄uaricationē ppli eosdē vocat Esaia in testimoniū vt oīa cognoscāt deū in vltionē mandatorū suorū ad iracundiā cōcitatum. vñ aduertenti vtrumq³ caplm̄. i. illud Deut. xxxij. & p̄mū Esaie satis patet q³ ea q³ in illo ca. p̄notificānt p̄ modū pphetiē munitiōis in p̄nti ca. denūciānt tanq³ p̄cedentiā ad executionē. **Cōsequenter** ostendit scdō breuiter suę attestationē mandatiā, dicens Filios enutriui & exaltaui: ipsi autē spreuerunt me. In quibus verbis epilogat com-

pendiose multa quæ fuerūt in carmine mosaico supradictō: tāq³ pambula ad deiectionē ppli illius: Dicitū est enim ibi: Nunquid nō ipse est p̄ tuus q³ possedit, fecit: & creauit te & c. In q³ ostēditur ipsos fuisse filios dei p̄ creationē. sicut & per adoptionem, cū dicit: Pars autē dñi ppli ei⁹. Similiter ibi facit mentionē de educatione, nutritione, & exaltatione eorū, cū dicit: Circūdūxit eum & custodiuit & c. Constitues eos p̄ excelsum terram & c. ad quę verba alludit Esa. dicens: Filios enutriui & exaltaui. ipsi vñ spreuerunt me. **Cōsequenter** tertio: quia fm̄ ap̄lm̄ Ro. xj. c. Cēcitās ex parte cōtigit in isrl: vt plenitudo gentiū intraret. ideo ostendit q³ p̄dictū p̄tū p̄nter ad cēcitātē: & de hoc dicit: Cognouit bos possessore suū & c. q. d. etiā si nō haberet lumē naturalis rōnis: sed solum sensuālē cognitionē, sicut bruta adhuc debuissent cognoscere, ex in finctu naturali bñfactorē suū & nutritorē: cū bos & asinus ratio nē nō habētes hoc cognoscūt: et sic manifeste pcluditur p̄dictū p̄tū p̄nter ad cēcitātē: nō solū mētis, sed etiam sensus. **Cōsequenter** quarto ostendit ex quib⁹ causis deuenerūt ad tātā cēcitātē. Et de hoc dicit: Vē gēti peccatrici. vbi tria assignat vt causas seu occasiōes incurrēdi p̄dictū cēcitatis p̄tū. i. de nō cognoscendo christum. Prima est: q^a gens illa pro maiori parte tantā cōsuetudinē habebat peccandi: q^a iā inerat eis habit⁹ vitiosus: ad peccatum inclinans per modū naturæ. Et de hoc dicit: Vē gēti peccatrici. vnde non dicit: Vē gēti peccati: sed peccatrici: vt significet actū cōsumum in habitu. Secunda: q^a vt dicit Grego. Peccata grauiā ex suo pōdere in alia trahūt. Et de hoc dicit: Populo graui iniquitate. q. d. p̄tā hui⁹ ppli tā grauiā fuerunt q³ ex magno pondere ad tā magnā cēcitātē eos deduxerunt. Tertia: quia licet populus ille a sctis p̄iarchis descēderit: tm̄ tota fere multitudo populi descēdebat fm̄ carnē ab illis q³ frequēter & enormiter in deū peccauerūt: vt illi q³ fecerūt vitulū in oreb⁹: Exo. xxxij. Sicut i sepulchro cōcupiscentiē & apud aquas cōtradictiōis: & in pluribus alijs: vt patet in libris mosaice legis & iudicium & Regū. Et de hoc dicit: Semini necē: filijs sceleratis. q. d. non iūmerito ad tantā cēcitatem deuēnit ille ppli: q^a quasi a natura fm̄ suā generationē inest eis peccare in deū. **Cōsequenter** quinto declarat illud q³ prius dixerat: Spreuerunt me. Et de hoc primo dicit: Dereliquerūt dominū: q^a dixerūt loh. xix. c. Nō habem⁹ regem, nisi cēsarem. Secundo: q^a blasphemauerūt sanctū israhel: q^a dixerunt loh. viij. f. Samari tanus es, & dæmoniū habes. Tercio. q^a cū ipsi a veris prophetis erudit⁹: semp̄ expectabāt messiam de genere dauid, cum tamē eis adesset p̄sentialiter, dicētes: Matth. xxi. g. Nonne hic est filius sabbai. de quo dicit: Alienati sunt retrorsum: q^a spreto vero christo adhæserunt cuidam pseudo messie: qui dicebat bencozba: vt patet in thalmud. Vel aliter in quodā libro q³ d^r cabrind. Ex qua adhesionē fuerūt ex eis multa milia interfecit: vt ibidem habetur: & sic alienati sunt retrorsum. **Cōsequenter** sexto ostēdit ipsos esse incorrigibiles p̄ flagella seu tribulationes sibi a deo inflictas seu infligēdas: de quo dicit: Super quo pcutiā vos & c. Ad quod sciēdum q³ in temporibus quæ ante christi aduētum seu passionē p̄cesserūt. cū ille populus frequēter peccasset: deus puniebat eum varijs & diuersis modis, ad finem, vt ad p̄nitentiam reuerterentur. vnde Deut. viij. b. Sicut pater corrigit filium suum: sic dominus deus tu⁹ corrigit te. Pater enim flagellat filium vt corrigit: sed in hoc peccato q³ in christo cōmiserūt: q³ est summū p̄tū iā deus nō punit illos tanq³ filios vt corrigantur: sed tanq³ hostes vt p̄cā p̄ p̄dictō p̄tō fm̄ ordinē suę iusticię patiantur. Iuxta illud Mat. xxi. d. Malos male perdet: & vineam suam locabit alijs agricolis: ideo dicit: Super quo pcutiā vos. q. d. quia de causa habeo vos pcutere: q^a iā nō est causa correctionis cū ex p̄cussōib⁹ magis deteriores

Primo.

Secundo

Tertio.

Quarto.

D

Quinto.

Sexto.

E magis deteriores estis effecti. Quia omne caput languidum: & exponatur put in postilla, vsq; ibi: Terra v̄ra deserta. ¶ In quo p̄nr septimo destructionē hierlm̄ & tēpli & toti⁹ regionis iudæ p̄ romanos p̄prie p̄noscit. iō dī. Et desolabit: sicut in vastitate hostili. s. irreparabiliter. Iuxta illud Dañ. ix. g. Et finis eius vastitas. Et subdit: Et derelinquet filia sion. s. hierlm̄: vel tēplū: q̄ nō solū ab hoib⁹, sed a deo fuit derelicta. iuxta illud Mat. xxij. d. Relinquitur vobis dom⁹ v̄ra deserta. ¶ Cōsequēter octauo vt ostenderet: q̄ licet maior ps & principalior apud iudeos p̄dicta scelera & peccata incurrissent: nihilomin⁹ aliquē reliq̄ parū vt semina ad salutē remāserūt. iō subdit: Nisi dñs reliq̄set nobis semen &c. Vbi glosa. Hic ostēdit q̄ iudā & hierlm̄ dicta sunt ad captiuitatē romanorū esse referenda q̄n in aplis reliquæ salutæ factæ sunt: & in vna die crediderūt tria milia: & in toto orbe euangeliū seminātū est. hæc in glosa. ¶ Consequēter nono vt ostēdat q̄ p̄dicta reliquæ seminales: non erāt de maioribus seu principalibus nec in tāta quātitate. vt dicerent p̄ps, ideo subditur: Audite v̄bum dñi principes sodomorū: p̄cipite legē dei vestri p̄ps gomorre. q. d. Licet dñs reliquerit semē ex vobis, adhuc tñ principes vestri principes sodomorū sunt: & p̄ps cōter p̄ps gomorre. Vñ Glosa. In hoc saluatis reliquijs p̄ ap̄los, ad scribas & phariseos & p̄ps clā mātē: Crucifige. sermo cōuertit dicens: Audite verbum domini principes sodomorum &c. Sicut enim sodomitæ publice peccabant & sine verecūdia dixerūt ad Loth: Adduc viros qui ingressi sunt ad te vt abutamur eis. Genes. xix. b. Sic isti inuerecunde cōtra christum dixerunt principes: Reus est mortis. Et popul⁹: Crucifige eum. vnde de ipsi⁹ dicit infra: Iniquitatē suā quasi sodomā p̄dicauerunt: vt in tertio capitulo: Hæc in glosa. ¶ Consequēter ostēdit decimo q̄ nō solum p̄dicti principes & popul⁹ erāt a deo eieci: sed etiam cerimonialia & obseruatiōes legales erāt euacuata post passionem christi: Quod declarat in duobus. Primo: in uictimis & holocaustis & alijs sacrificijs, & hoc cum dicit: Quo mihi multitudinem sacrificiorum & victimarum vestrarū &c. Scd̄o: in obseruatijs festiuitatum veteris legis, ibi: Neomeniā & sabbatum &c. Circa primū sciēdum: q̄ licet in dictis quorūdā p̄pheta r̄u inueniat aliqua dicta q̄ vident sonare q̄ sacrificia veteris legis nō erāt deo accepta: vt in Ps̄. Non in sacrificijs tuis arguā te &c. & Hiere. viij. e. dicit. Holocaustumata vestra addite super sacrificia, & comedite carnes. nō tamen expresse leguntur hmōi sacrificia phiberi: sic vt non offerent: prout in hoc loco. vbi nō solum Esa. dixit: Quo mihi multitudinē sacrificiorū & victimarum vestrarum: In quo ostēdit q̄ de⁹ eis nō indiguerit, sed etiā superaddit exp̄ssam phibitionem ne vltra talia offerrent. vnde dicit: Ne offeratis vltra sacrificium frustra. In quo ostenditur manifeste q̄ post tempus istud de quo propheta hic loquitur: non erat licitum offerre sacrificia legalia & huiusmodi: & sic oportet q̄ hoc intelligatur de vltima destructionē templi per romanos: q̄n obseruatio legalium erat mortifera fm̄ doctores nō autē de destructione chaldaica quando legalia nō erāt euacuata. vnde glosa in hoc loco vltimam templi destructionē indicat. Post babyloniam em̄ captiuitatem a zorobabel tēplum ædificatum est: & in eo diu sacrificatum est deo. hæc in glosa. ¶ Circa secundum dicitur, Neomeniā & sabbatum & festiuitates vestras non feram &c. vsq; ibi: Laboraui sustinens. in quo ostendit obseruantiarum euacuatiōnem circa festiuitates quas nō solum dicit fore inutiles: sed & nocuas. vnde de eis dicit: Odiuit anima mea &c. Et sic patet q̄ ista intelliguntur post passionem christi & diuulgationem euangelij: quādo huiusmodi obseruatiæ sunt mortifere. ¶ Consequēter vñ decimo dicitur: Cum extenderitis manus vestras &c. Vbi notandum q̄ nō prohibuit eis orare sicut fecit in sacrificijs, dicens: Non offeratis vltra. Nam orare deum nō pertinet ad cerimonialia veteris testamenti seu ad eius obseruantias: Nec fuit determinatus certus modus seu forma orandi in veteri lege, vt sic esset cerimoniale seu figuratiuum: sed orare pertinet ad præceptum charitatis seu religionis: & ideo non fuit euacuatum per nouā legē sicut sacrificia & festiuitates vnde nō prohibet eorum orationes: sed solum comminatur q̄ non essent impetratiue. vnde dicit: Cū multiplicaueritis orationem non exaudiam. Cuius rationē subdit dicens: Manus vestre plene sanguine sunt. Vbi glosa: sanguine prophetarum tandem domini eorum. Vnde implere mensuram patrum vestrorū: hæc in glosa: & Matth. xxij. d. Et subditur: Vt veniat sup̄ vos omnis sanguis iustus: qui effusus est ab abel iusto &c. ¶ Consequenter duodecimo ponit remedium ad p̄dicta dicens: Lauamini & mūdī estote: Quod intelligit fm̄ glosam de lotionē baptisimi, per quem rite susceptum oīa peccata mūdantur. Et quia post baptisimū oportet facere dignos fruct⁹ p̄nitentiæ: in qua primo requiritur recedere a malo: ideo dicit: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis &c. Vbi notandum fm̄

G dum fm̄ glosam: q̄ malū nō solū debet auferri a conspectu hominū, sed etiā a conspectu dei: quem nihil potest celari. In quo agitur de directo contra hypocrisim phariseorū & scribarū: quorū malicia tempore passionis christi maxime vigeat: de quibus ipse dicit Matth. xxij. a. Omnia opera sua faciūt vt videant ab hominibus. Cetera exponant prout in postilla vsq; ibi: Quia os domini locutum est. ¶ Consequenter tredecimo dicit. Quō facta est meretrix ciuitas fidelis. In quo sermonē suū dirigit ad ciuitatem hierusalem sicut direxerat sermonē ad iudā, cū dixit: Audite verbum dñi principes sodomorū & populus gomorræ. & sic videt tenere ordinē sui tituli. vbi dicitur. Visio esaie quā viderit super iudā & hierusalem. Et procedit admiratiue, dicens. Quomodo facta est meretrix. Vbi glosa. non tam corpore q̄ mente recedendo a deo. Qui q̄d recessus licet possit intelligi p̄ idolatriā vel alia peccata q̄ separant hoīem a deo quæ cōtulerunt etiam tempore Esaie: tñ fm̄ glosam specialius ad tempus incarnationis christi refertur: quando penitus recesserunt ab ipso christo vero deo: & barrabā vt liberaret eligendo: filium dei interfecerunt: q̄d maxima admiratione dignum est. & ideo dicit. Quomodo. Et quia istud scelus p̄cipue processit a falsa suggestionē sacerdotum seu scribarū vel doctorū. ideo subdit. Argentum tuum versum est in scoriam: per falsas legis interpretationes & traditiones iniquas. vnde eis dicebat christus Mat. xv. a. Irritū fecistis mādatum dei p̄pter traditiones vestras. Cetera exponantur prout in postilla vsq; ibi. Et conuertā manū meā: & excoquā ad purū scoriā tuā: q̄d nō intelligit impletum fuisse in captiuitate babylonica: q̄ ibi popul⁹ nō fuit purgatus: vt patet ex supradictis: sed debet intelligi de purgationē facta post passionem christi per ignē spiritus sancti: de quo p̄prie potest dici. Excoquam ad purum scoriam tuam: quia tūc discipuli fuerūt omnino purificati a sordē peccati: quod per scoriā intelligitur vel per stannum argento mixtum. ¶ Consequenter decimoquarto dicit. Et restituiam iudices tuos vt fuerunt pri⁹: scilicet vt Moyses & Aaron & Iosue: vt in glosa. Et cōsiliarios tuos sicut antiquitus. Et intelligunt fm̄ glo. qui cōsilia dei & secreta populo aperiunt, q̄d proprie pertinet ad ap̄los: non autē ad zorobabel nec esdrā & hmōi, qui nulla secreta cōsilia legunt apuī se populo: sed solū legem mosaicam plene legisse. ¶ Sequit decimoquinto. Post hoc vocaberis ciuitas iusti vrbis fidelis: q̄a post p̄dicta ecclesia q̄ intelligitur per hierlm̄ vocatur ciuitas iusti. s. christi: & vrbis fidelis. s. in eius fide fundata. ¶ Consequenter decimo sexto dicit. Sion i iudicio redimet: & reducet eā in iusticiam. q̄ quidē redēptio nō pōt intelligi de babylonica: q̄a nō fuit p̄ iusticiā facta: sed p̄ dei misericordiā. vñ Zach. j. d. de reedificatione tēpli secūdi dicitur. Hæc dicit dñs. Reuertar ad hierusalē in misericordia: domus mea reedificabitur in ea. Cuius ratio est. nam Esdras. ix. de populo iam reducto in hierusalem legitur. Non est separatus populus israel & sacerdotes & leuite a populis terrarum & de abominationib⁹ eorū: chananis videlicet & ethis &c. Et ibidē. j. Esdras cōfiteo peccata populi tempore sacrificij vesptini deo dicebat. A diebus patrum nostrorū & nos ipsi peccauimus granditer vsq; ad diem hanc. Malachias etiā qui fuit de redeuntibus a captiuitate babylonica in primo tēpore templi secūdi de multis grauib⁹ increpabat p̄ps dicens in primo capitulo sacerdotibus. O sacerdotes qui despiciatis nomē dñi. & in secundo capitulo. Vos autē recessistis de via & scandalizastis plurimos in lege. Et ibi dem arguebat populū de peccato infidelitatis seu blasphemie dicens eis capitulo tertio in eo q̄ dicitis: Omnis qui facit malū: bonus est in conspectu dñi: & tales placent ei. Quæ quidem verba manifeste derogāt diuine bonitati & iusticie: q̄a sunt blasphemie. Ex quibus & alijs similib⁹ satis patet: q̄ populus ille nō fuit redēptus a captiuitate babylonica per viā iusticie: sed in miserationibus dei, vt dictū est. Redēptio autē de qua hic agitur, p̄prie intelligēda est ad litterā de redēptiōe ecclesie p̄ mortē christi. Quæ quidē redēptio fuit in iudicio diuino. s. discretionis: quo iudicio iusto licet nobis occulto: quos elegit vocauit &c. fm̄ apostolū ad Roma. viij. f. Et de hac proprie intelligitur: Sion in iudicio redimetur. Et quia hæc redemptio sion. s. ecclesie. p̄ mortem xp̄i facta per iusticiam, non per potentiam vt magister in tertio p̄ auctoritatem Aug. declarat. ideo subdit: Et reducet eam in iusticiā: q̄d non potest competere reductis a captiuitate babylonica vt dictū est. Vnde & aliqui expositores hebreorū moderni: vt tñ Rabbi David & Hug. oīa ista applicāt ad tēpus messie: non ad redēptionē babylonicæ captiuitatis. ¶ Consequenter decimo septimo dicit: Et cōterer scelestes. i. sceleratos & p̄dores simul: & qui derelinquūt dñm cōsumēt: q̄ verba referunt ad ea q̄ prius dixerat circa principiū ca. vbi dixit: Vē genti peccatrici &c. Filij scelesti &c. dereliquerūt dominū &c. Et est sensus sicut iudicio discretionis diuine sion redimetur: vt dictū est: quod intelligit de electis: sic

A electis: sic eodē iudicio cōterent scelerati & confumentur q̄ dereli-
querunt dñm: qđ implet in p̄fidi iudeis & alijs christū maliciose
negantibus: q̄ quoridie cōsumunt: vt infra diceſ. ¶ Cōſequenter
decimooctauo dñ: Confundent em̄ ab idolis qbus sacrificauerūt
&c. quod prima facie videt cōtra p̄dictā expositionē. Nā vt dictū
est in tēplo secūdo pro maiori & principali parte non fuerūt idola-
træ. Ad qđ dicendū q̄ hoc intelligit fm̄ falsam assertionē iudæo-
rum: qui cū in p̄rogantur de causā huius diuturnæ captiuitatis in
qua sunt respondent q̄ causā est idolatria quā cōmiserunt patres
eorum in templo primo: & etiam peccatum vituli quod fecerunt
in oreb: quod est manifeste falsum. Non em̄ punit deus filios pro
patribus vltra quartam generationem: vt patet Exo. xx. p̄ſertim
cum filij nō sunt imitatores paternorū scelerū: vt est in proposito.
Iudei em̄ in hac captiuitate existentes nō sunt idolatræ: sed p̄prie
vitantur scelus patrum approbātes occisionem christi: & hoc est
quod dicitur hic: Confundēt em̄ ab idolis qbus sacrificauerunt.
quasi diceret: hi qui dereliquerūt dñm cōsumunt: eo q̄ non cōſun-
duntur. s. p̄nitētes de hoc q̄ christū dereliquerunt: sed potius con-
fundunt ab idolis qbus sacrificauerunt. hoc maliciose fingentes
rōne p̄dicta. Et eodē modo intelligendū est qđ subditur: Et eru-
bescent sup̄ hortis quos elegeratis. ¶ Cōſequenter decimonono
dñ: Cum fueritis velut quercus defluentibus folijs: & velut hortus
absq̄ aqua. vbi declarat illud qđ dixerat parum supra. Qui dereli-
querunt dñm cōsumunt: Quæ quidē cōsumptio fit trib⁹ modis.
quorū duo sunt in hac vita. Consumunt em̄ p̄fidi iudæi in sua
malicia perseuerantes, velut quercus defluentibus folijs quia sta-
tus eorū q̄si vetustate cōsumitur. Iuxta illud Heb. viij. d. Qđ vete-
raſcet, prope interitū est. Cōsumit etiam alio modo velut hortus
absq̄ aqua. s. sapientiæ seu græ. Tertio mō cōsumit status p̄di-
ctorum finaliter in igne gehennæ inextinguibili. de quo dicit: Et
erit fortitudo vestra vt fauilla &c. Et exponatur fm̄ primā exposi-
tionem quæ ponitur in postilla.

REPLICA Circa Esaiā p̄phetā & primū eius capitulum.
Cū postillator exponit de iudæis tēpore primi
templi peccantibus: & punitis pro peccatis suis: & reductis ad cap-
tiuitatē babilonicā. Qualiter etiam sanctus Tho. hoc capitulū
exponit. Burgeñ. immemor plogi sui valde redarguit postillato-
rē: q̄a ſape dicta sancti Thomæ declinat: quæ tñ vt ipse dicit, sunt
igne charitatis examinata: & naturalis rationis dictamine multi-
pliciter purgata: ipse hic eū & postillatorem redarguit: tanq̄ eos
q̄ a plano ſenſu l̄ræ deuiarūt pro eo: q̄a vt dicit culpa deiectionis
hic descripta fuit idolatria quæ in hoc capitulo nō assignatur. Hoc
& quædam alia mouet ipſum ad exponendū p̄ſens capitulū de
iudæis circa finem templi secūdi in iudæa & hierusalem residen-
tibus, qui christū negantes dereliquerunt dñm blasphemauerunt
ſc̄m iſrl̄ &c. put l̄rā ſonat: & euāgelicę h̄ſtorie teſtant, & experie-
tia certifiat. Sed huic expositioni obuiant multa quæ primo po-
nent: dehinc respondebit ipſius motiuis. ¶ Quo ad primū primo
obuiat: quia dicitur in litera de tempore huius deiectionis: q̄ eo
tempore oblationes, feſtiuitates, ſabbata &c. enumerata fuerint
deo moleſta: eiecta & reprobata. Tempore autem secūdi templi
deo fuerint accepta tanq̄ grata: vt patet a capitulo. x. Neemiæ &
infra. & Esdræ tertio libro a capitulo. viij. vſq̄ ad finem libri. Et
de redeuntibus a captiuitate babilonica exponitur ibidem ad li-
teram id quod in hoc capitulo continetur: videlicet: Nisi reliquis-
ſet nobis dominus ſemen &c. quia dñ capſo. viij. Q. orauit Esdras
dicens: Et nunc quanta miſericordia facta eſt ſuper nos abs te do-
mine deus vt relinqueres radicem noſtram &c. quæ in illo capitu-
lo cōtinent. Similiter in iſto capitulo cōtinetur: Cōuertam manū
meam ad te: & excoquā ad plenū ſcoriam tuam. Esdras ad literam
exponere videt de redeuntibus a babilonica captiuitate: vt patet
ca. vlti. tertij Esdræ: vbi cum Esdras nihil irreprehenſibile in po-
pulo reperiffet: niſi q̄ haberent vxores alienigenas: ad eius perſua-
ſionem dimiſerunt eas cum prole: Quibus factis & ſacrificijs con-
ſummatis dixit Esdras: Ite manducate nunc: ſanctus enim hic dies
eſt domino. Nolite contriſtari: dñs enim clarificauit vos. Ex quib⁹
patet q̄ deiectione de qua dicit hoc capitulum: fuit dicta de capti-
uitate babilonica, & clarificatio de reditu ab ipſa captiuitate. Nā
reuerſa deiectione & ſacrificiorum & feſtiuitatum deſectio prout
hic enumerantur: non poſſunt intelligi de tempore ſecūdi tem-
pli & circa eius finem, prout Burgeñ. quia ſtatim ante christi nati-
uitatem cerimonialia legis erant accepta deo: vt patet Lucæ. i. d.
Iacobus p̄tre Iohānis baptiſte: cui⁹ oratio tpe incēſi fuit exaudi-
ta: quādo meruit etiam angelum videre: immo & dñs noſter ieſus
christus tēpore tēpli ſecūdi non venit ſoluere legē, ſed implere: &
ipſe iuſſit diſcipulos ad diē feſtū aſcendere: & ipſe aſcendit: opera
legis fecit: paſcha manducauit, prout in h̄ſtoria euāgelica clare cō-
tinet, & apoſtoli poſt mortē christi multa legalia ſeruauerunt: vt
patet in

parat in ep̄lis Pauli & actibus apoſtorū. Nā & ſi in morte christi le-
galia fuerūt mortua. ante publicationē tñ euangelij non erāt mor-
tifiera: put haberi pōt ex ep̄la ad Gaſ. & alibi: Legalia em̄ toto tpe
templi & vſq̄ ad mortē christi valuerūt. aſſiſtere opere operante,
ſ. fide & deuotione: quo tpe idolatria publica nō permittebat. De
teſtatio igitur legalitū de q̄ in hoc capſo dñ: tpe ſecūdi templi nō
habuit locum: ſed tempore primi templi: qñ reges & p̄p̄li fuerunt
idolatrię dediti tunc deficientes fide. Secūdu quod obuiat expoſi-
tioni Burgeñ. trahitur ex hoc capitulo in quo dicitur: Quomodo
facta eſt meretrix ciuitas fidelis. Meretricium autem & adulterium
in ſcriptura pro idolatria ponitur: quæ tempore ſecūdi templi
locum non habuit: immo p̄ſides illius tēporis eam ex corde perſe-
quebantur. Quod autem Burgeñ. meretricium illud exponit de iu-
dæis negantibus christum & petentibus barrabam: non videtur
rationabile: quia meretrix & adultera dimiſſo vero ſponſo adhe-
ret alieno. iudei autē christo abiecto, ex malicia petierūt barrabā:
non vt ei ex amore adhererent: vt adulteræ conſueuerunt. Et hoc
innuitur, cū dñ: Ciuitas fidelis. Non enim fidelitatem quam ad deū
habere debuerunt, ad barrabam conuerterunt: cum eū non fideſi-
tate, ſed malicia ſaluarunt a morte. Tempore autem primi templi
ille paſſus locum habet: quia tēpore dauid fuit ciuitas fidelis per
cultum vnus dei veri: ſed temporibus multorum aliorum regū
facta eſt meretrix & infidelis deſuens ad idola: ideo assignatur pro
babilonica deiectionis culpa & cauſa. ¶ Tertiu qđ obuiat expo-
ſitioni Burgeñ. dñ in hoc capſo: Et reſtituā iudices tuos ſicut prius
& cōſiliarios tuos ſicut antiquitus: q̄a apoſtoli de quibus Burgeñ.
exponit, nō erant tales iudices & p̄p̄li & cōſiliarij: ſed potius a p̄p̄lo
reputati aduerſarij qui etiā non fuerūt ſicut prius & antiqui: q̄a
populus antiquitus cōſenſit in iudices, & ſtetit eorum ſententiæ &
dictamini. ap̄lis autē & verbis & factis manifeſte contradixerunt.
Item iudices antiquitus & cōſiliarij cum populo remaſerant: &
p̄p̄lo q̄tūcūq̄ p̄ſeruo interceſſerant: ſicut moſes q̄ dixit dño Exo. 32. e
Aut dimitte noxam populo: aut dele me &c. Apoſtoli autē monitu
ſpiritus ſancti ab eis receſſerunt, dicentes: Quia indignos vos ſeci-
ſtis regno dei, ecce conuertimur ad gentes. Act. xij. g. Non em̄ eſt
bonorum iudicium & cōſiliarium bona conditio, eos quibus
conſulendum eſt relinquere: ſed vſq̄ ad mortem conſulendo non
deſicere: ita fecit & docuit apoſtolorū magiſter dñs ieſus. Exponi-
tur igitur hic paſſus de hieruſalem terreſtri, & iudicibus zoroba-
bel: neemia & ceteris. Nam exponere de eccleſia: prout Burgeñ. &
glo. ordina. eſt potius literam myſticare, q̄ ad literam ſenſum ex-
ponere &c. ¶ Quo ad ſecundum videndum de motiuis. Burgeñ. Nō
em̄ cōcludit primū eius motiuū, cū dicit cauſam huius deiectionis
fore: q̄a nō cognouerūt dñm, igitur non idolatria. Illa enim conſe-
quentia nō valet: q̄a potius ex antecedente inferri oppoſitū q̄ p̄poſi-
tū. Cū em̄ deus a viatore cognoscitur per fidē: & in l̄rā assignat de-
fectus cognitiōis: igit & fidei. Defectus autē fidei reducitur ad idola-
triam: quia nemo latrē colit niſi eū quē deū fore fide cognoscit. Nā
hil em̄ amatū, niſi cognitū: q̄a igit verū deū fide non cognouerūt
ſequit q̄ nec verū deū coluerūt. & per qñs idola: qđ eſt propoſitū:
Veritas hui⁹ ſequētis patet ex l̄rā hui⁹ capitulo vbi dñ: Cōfunden-
tur ab idolis quibus ſacrificauerunt &c. Sed Burgeñ. huius dicti
extortam ponit expositionem dicens: q̄ iudei confundunt ab ido-
lis non quibus ipſi, ſed patres eorū ſacrificauerūt tēpore primi tē-
pli. Iſta autem expoſitio lēdit fidē noſtram: q̄a fauet iudaismo mo-
derno: qui falſam excuſationem huius extremæ eiectiois ſumit
ab idolis patrū ſuorū. Vt etiam Burgeñ. dicit: Qñ enim quæritur a
iudæis cauſa tā extremę & p̄ſenſæ captiuitatis eorū: respondent vt
Burgeñ. q̄ eſt ex culpa patrū colentiū idola. ſic autem ſe falſe excu-
ſando non erubeſcūt, ſed gloriant q̄ non ſit ex demeritis eorū iſta
captiuitas: & p̄ hoc perſuadent ſimplicib⁹ q̄ per patientiam ſuſti-
nent hāc captiuitatē pro peccatis nō ſuis, ſed aliorū: & ſic p̄ falſam
excūſationem ſibi formant vanam ſpem: cui Burgeñ. hic ſeruit.
Non igitur confundūt & erubeſcunt ab idolis ſic expoſitis, ſed
potius vt dictum eſt. ſperant & gloriant. ¶ Nec valet Burgeñ. ſcđm
motiuū: quia dicit in litera: Excoquā ad purū ſcoriā tuam. Ex quo
arguit: quia iudei in captiuitate babilonica nō fuerūt emendati:
ſed manſerūt incorrigibiles. propter hoc quod dicit in eodem ca.
Super quo percutiam vos vltra addentes p̄uicationem. Dicta
igitur depuratio ſcoriæ non habet locum in babilonica captiui-
tate. Reſpondeo hic q̄ Burgeñ. hic ſicut mul totiens facit literę trāſ-
poſitionem. Nam illud ſuper quo percutiam vos: pertinet ad iu-
deorum captiuandorū incorrigibilitatē. hoc autē quod dñ in fine
capituli: Excoquā ad purū ſcoriā tuā: fm̄ gloſſam nihil per-
tinet ad puriſicationem reductorum de captiuitate de qua puriſi-
catione allegatum eſt ſuper vltimum capitulū Esdræ tertio. Nūc
autem nititur Burgeñ. improbare emendationem reductorum
a captiuitate per incorrigibilitatem nondum captiuorum: Videat
Burgeñ.

E Burgen. grandipensor quantum valeat. Ex mutatione enim temporu causarum & circumstantiarum saepe in scripturis taliter in consonantia reperiuntur. sicut Matthaei. xxvi. d. Statim correpto Petro & discipulis: quia dormierunt. postea sequitur: Dormite iam & requiescite. Et statim sequitur: Surgite eamus. Nec valet replica Burgen. q. populus reductus non fuit purgatus: sed potius implicatus abominationibus chanaanorum: quia dictum est supra, quod ad persuasionem Esdrae dimiserunt vxores cum prole. & sic clarificati fuerunt prout dicitur in loco per Burgen. allegato s. ij. Esdrae vlti. capi. Cum autem Burgen. dicit illam purificationem ad apostolos pertinere: non videtur verum ad literam: quia litera dicit de purificatione ciuitatis de hierusalem: ideo subditur post purificationem. Ciuitas iusti: vrbs fidelis: cuius ciuitatis ad literam apostoli: nec erant ciues, nec pars principalis: nec fortassis integralis, nec quantitatiua. Si dixeris q. ciuitas accipitur pro ecclesia, cuius ciues & principes erant apostoli: non ego secundum sensum allegoricum, sed non ad literam. Nec valet tertium, motuum Burgen. sumptum ex hoc capitulo, cum dicitur: Sion in iudicio redimetur & reducet eam in iusticia. Arguendo sic: Captiuitas babylonica non est reducta per iusticiam: sed potius per misericordiam. Respondeo: q. hoc argumentum fundatur super falsa imaginat

falsa imaginatione. Sonat enim quasi misericordia & iusticia in omnibus operibus diuinis non concurrant: quod est contra magistrum in. iij. distincti. xlvi. Vnde & si vna videatur reducere in vno effectu: alia in alio: manent tamen semper inseparabilia secundum sanctos doctores: Misericordia exhibetur sine meritis, iusticia autem pro meritis aut demeritis. Nunc igitur genus humanu non meruit redemptionem per christum factam: ideo dicit Apostolus ad Titum. iij. b. Secundum misericordiam suam saluos nos fecit: non ex operibus iusticiae quae fecimus nos. Male igitur nititur improbare Burgen. q. sit facta per christi iusticiam nobis occulta: quia contradicit apostolo in multis locis dicenti: q. solum secundum suam misericordiam. Id igitur quod hic dicitur secundum expositionem postillatoris populum de babylonica captiuitate in iudicio & iusticia redemptionem est verum: in quantum pro sua culpa sustinuit poenam debitam: concurrente tamen misericordia in punitione citra condignum. Et cum Burgen. in hac materia vltimo adducit: q. videlicet populus reductus a captiuitate babylonica non fuit immunis a peccato: Idem potest argui de populo per christum redempto in ecclesia qui non fuit sine peccatis: sicut patet de primo redempto latrone: & hodie in sagena ecclesiae capiuntur pisces, boni cum malis admixti: qui omnes sunt per christum sufficienter redempti.

GLO. ORDI.



Verbum q. & c. In pri. Ca. II. ma visione post cominatione pspira pmittunt. Restituat iudices tuos vt fuerunt pri. & c. In ista post pspira aduersa nunciatur. Ecce dñator dñs exercituum auferet a hierusalē & iuda validum & fortem & c. ergo iuxta hebraicu, & in illa & in ista nō contra iudā & hierlm intelligendū est: vel p iuda & hierlm vt voluerit. Lxx. Sed fm Symmachum de iuda & hierusalem in qua possunt laeta & tristia contineri. Et notandū: q. ibi visionē vidit: hic verbū quod erat in principio apud deum. Et in illa iudaeis comminans, venit ad salutem gentiu



Venturū in carne visibile. Cap. II. a scilicet. a. Intellexit. b. Probat a natura dignū quod quod uidit esaias filius viderit cui oporteat credi. a. Id est de iuda & hierusalem. amos super iudam & hierusalem.

NICO. DE LY.

Nico. de iuda: & dux de femore eius: donec veniat qui mittendus est: id est christus. Vnde in translatione chaldaica quae tantae auctoritatis est apud hebraeos q. nullus vnus q. fuit ausus ei contradicere: habetur messias: id est christus: vbi nos habemus qui mittendus est. Cum igitur sceptrum & dominatio sint totaliter ablata a iudaeis, & iam diu est: sequitur q. aduentus christi transijt in praeteritū: Et cum fuerit ablatū

tempore herodis ad quē deuolutum fuit regnum iudaeorum: cum esset alienigena. & tpe ipsius natus fuit iesus nazarenus. Sequitur q. fuit & est vere christus: q. illo tpe nullus alius apparuit: qui ex doctrina & opibus dici posset christus: & sic argumētū reducit ad ppositum nostrū. Ad secundū dicendū: q. rōne illius dicti aliq. doctores hebraei dixerūt, q. in aduentu messiae mons sinai & mons thabor et mons carmeli q. sunt prope montē sion sunt adducēdi diuinavirtute: & sup illos mons sion deber poni: vt sic impleat quod dicit: Erit mons domus dñi in vertice montium & c. Sed hoc dictum reprobatur Rab. Sa. super locū istum, dicens: Q. talis eleuatio non est intelligenda fm loci mutationē: sed per signorū operationē: quia maiora signa fienda sunt tunc in monte sion, q. in alijs tribus sint facta: Et in hoc dicit veritatem: sed in hoc deficit, q. dicit futurum quod per iesum nazarenum fuit factum. quod sic patet: Maius signū factū in monte sinai, fuit datio legis per angelū loquētē in psona dñi Act. viij. Maius signum sine comparatione fuit, q. christus verus homo, verus deus, in tēplo docuit legē euāgelicā: in quo legi tur pluries docuisse. Quod quidē tēplū erat in monte sion, vt frequenter dictū est: vbi etiam cecos & claudos curauit: & multa alia miracula fecit: Vbi etiā ianuis clausis ad discipulos intrauit: suam resurrectionem manifestando: Et ibi super apostolos, aliosq. discipulos, spiritum sanctum in die pentecostes misit. Quod fuit maximum miraculum: scilicet q. homines simplices & illiterati omnes scripturas intelligerent: & linguis omnium gentium loquerentur. Et per hoc patet q. maiora fecit iesus nazarenus in monte sion quam vnusq. fuerunt facta in tribus montibus praedictis. Ex quibus concluditur christum venisse in persona iesu nazareni: Ad tertium dicendum: q. hoc signum omnes, non distribuit pro singulis generum, sed pro generibus singulorum: quia de omnibus gentibus aliqui conuersi sunt ad fidem christi: etiam a tempore apostolorum: sicut diffusius declaratum fuit Psalmo. xviij. a. super illud verbum: In omnem terram exiuit sonus eorum: Sicut haec propositio vera est: Omne animal fuit in arca noe: quia aliqua indiuidua de singulis generibus animalium fuerunt, ibi: Ad fidem vero christi non solum aliqui de gentibus singulis: sed multi sunt conuersi: Et quia fm expositores catholicos & hebraeos praedicta distributio sic est intelligēda: ex hoc concluditur iesum nazarenū esse vere christum. Ad quartum dicendū q. per hoc quod dicitur: Non exercebuntur vltra ad praelium: non habetur q. post aduentum

Moraliter. a. Verbum quod & c. Principium huius ca. litera Moraliter exponit de dilatazione militantis eccliae. Anagoge vero potest Anagoge. exponi de dilatazione triumphantis christo cum electis qui a principio mundi detenti fuerant in limbo illuc ascendere: & sic dicitur:

* Et erit in

NICO. DE LYRA

F Erectio ecclesiae. Diuisio.



Verbum quod vidit esaias. Postq. ppetra de Ca. II. scripsit regni iude deiectionem: hic pñr describit regni xpī. s. ecclesiae erectionē. Et diuidit i. duas pres: q. pñr haec erectio describit. & secundo propheta ad describēdū pñr deiectionē reuertit, ibi: Proieciisti enim. Pri. ma pars a christianis & iudaeis de tempore christi exponitur: con. trario tñ mō: q. christiani dicunt hanc scripturam fuisse impletā in aduentu iesu nazareni, quem confitentur esse christum in lege & prophetis promissum. Iudaei vero dicunt ipsam implendam fore tpe Messiae, quē expectant: quia iesum nazarenū negant esse christū. Et arguunt ex litera huius partis. Primo: quia dicitur hic: Et erit in nouissimis diebus pparatus mons domus dñi & c. & sic in nouissimis diebus litera huius partis est implenda. Dies autem iesu nazareni non fuerūt nouissimi: q. post mortem eius fluxerūt multi anni. s. M. cc. xcij. ergo non fuit christus: sed alius expectatur qui erit in nouissimis. Item subditur: Mons domus domini in vertice montium, & eleuabitur super colles: & sic in aduentu christi mons sion eleuabitur in altū: quod nō est adhuc factū: ergo & c. Itē sequitur: Et fluent ad eum oēs gētes. s. per credulitatem in christum. Hoc autē nō est factū de iesu nazareno: q. saraceni, tartari, & plures gentes alij: & etiā iudaei pro maiori parte non crediderunt in iesum nazarenum ergo & c. Itē sequitur: Et constabunt gladios suos in vomeres: & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentē gladium & c. Ex quo videt q. in aduentu messiae debeat tanta pax esse in mundo q. cesset vsus armorū: & materia eorū in instrumenta pro agricultura cōuertat. Ista non solū possunt solui sed etiā in aduersarios retorqueri, saltē p magna parte. Ad primū dicendū q. nouissimū vno mō accipit simpliciter & absolute: & sic tēpus nouissimū seu dies nouissimi dñr tēpus futurū prope iudiciū. Alio mō accipit respectiue: & sic tēpus gratie seu aduentus xpī dicitur nouissimū: q. legi euāgelicē alia non succedet. propter qd argumētū nō valet: q. istud tēpus nouissimū habet longū tractum. Si cut vltima aetas hoīs aliqñ tantū durat quantū oēs aliae praecedentes. Itē Gen. xlix. a. dicit: Congregamini filij iacob: vt annunciem quē ventura sunt vobis in diebus nouissimis & c. Et omnia illa fā diu sunt adimplēta, etiam fm opinionem iudaeorum: sicut ibidē fuit expositum: Propter quod ex illo verbo: In nouissimis diebus non habent argumentū. Item ibidem subditur: Non auferetur sceptrū de

A **l**utem gentiū. In ista autē a gentium salute incipies: punito israel ex utroque pariete credentes in ecclesia congregat. Quā hāc hāc, ostēdit: quod verbum sit caro. quod vidit. i. intellexit esaias. Cetera enim verba aut diuini, nō vident. de hoc em dictū est. Sup̄ terrā visus est: & cū ho minib⁹ cōuersat⁹ est. de hoc subdit: Et erit in nouissimis dieb⁹ &c.

Ge. 4.9. a In nouissimis diebus. De quib⁹ ia-
cob dixit filiis suis: Congregamini vt an-
nunciem vobis quod futurum sit i nouis-
simis diebus. Et paulo post: Non deficiet
princeps de iuda, donec veniat cui p̄mis-
sum est. Inde: lohānes: Nouissima hora est
in qua. s. lapis absconditus de mōte sine mani-
bus creuit in mōte magnū. b **Mons.**
Mōtes: angeli, p̄phetæ, patriarchæ, ap̄li,
martyres & alij q̄ miraculis effulserūt. Col-
les: minores a maiorib⁹ lumē accipiētes.

Cañ. 2. b vnde: Salis in mōtib⁹, transfiliēs colles.
p̄. 124. a Et alibi: Montes in circuitu eius &c.

p̄. 124. a c **¶** Et su. col. Sup̄ oēs sanctos: quia de
plenitudine ei⁹ oēs accipiunt (de quibus:
Montes in circuitu eius) qui a monte xp̄o
montes dicuntur: d **¶** Domum dei ia-
cob. Quod ideo dī: vt vetus testamētum
suscipiamus: non s̄m manicheum aliā q̄
domū dei iacob q̄ram⁹. e **¶** Vias suas.

Mat. 6. a quas alij triuerunt. Dñs quoq; ascendens
in montē docebat discipulos suos. Prius
ergo discendē vie, post ambulandū in se-
mitis. f **¶** De sio. Non de sina perra, sed
de monte sion in quo hierusalē: in qua tē-
plum & religio dei. Dñs quoq; in templo

Luc. 13. g docuit, q̄ non oportuit p̄phetā mori ex-
tra hierlm. g **¶** Lex & verbum. Sicut su-
pra verbum & legē simul posuit, vt prin-
cipes audirēt verbum: legē popul⁹ aure pci-
peret. Qui em fecerit legē pueniet ad ver-
bum dei: exibit lex de verbo quasi de fon-
te vt alios irriget. h **¶** Et cōfla. gla. suos.

B Pax vn̄-
uersa to-
ti mūdi
qn̄ fuit.

Eph. 2. c Ome studiū bellādī vertetur in pacē: qd̄
incarnato dño aperte factū est. Tanta em
ante eum in orbe discordia fuit vsq; ad vi-
gesimū annū octauiani cēsaris, sub quo
natus est: vt non esset de puincia in puin-
ciam trāsitus. Eo autē nato q̄ est pax n̄ra: q̄
fecit vtrāq; vnum: in cuius natiuitate an-
geli cecinerūt: Gloria in excelsis deo: & in
terra pax hoibus bonæ voluntatis. omnia
bella cessauerūt: & agriculturæ exercitæ
sunt. i. sp̄italiter, gladij mutant in vome-
res, & lancee in falces: cum seditiones dis-
cordiarū & irē pellunt: & duricia cordis
vomere. i. verbo dei frangitur: & spine vi-
riorum eradicantur: vt semen sermonis
crescat & tandem labores manuum nō
strarum manducemus in tempore messionis, scilicet mortis.

Luc. 2. b f **¶** Domus. i. ecclesia quæ dī hic domus dñi. Tū q̄
fundata

a **¶** vbi venit plenitudo t̄pis, misit de⁹ filiū
suū. b **¶** in vltima etate.

a **¶** Et erit in nouissimis diebus præ-
a **¶** p̄destinatus a deo, agnus occisus ab origi-
ne mūdi. b **¶** quē quasi lapidē vidit daniel
abscondit de mōte sine manib⁹ & creuisse in
montem magnum. c **¶** ecclesie.

b **¶** paratus mons domus domini b
a **¶** desiderio fidei.

in vertice montium: & eleuabi-
a **¶** cito ab iude. b **¶** incarnatū.

tur super colles. Et fluent ad eum
a **¶** plures de gētib⁹. b **¶** Postula a me & da-
bo tibi gen. c **¶** passib⁹ fidei. i. iudēi.

omnes gentes: & ibunt populi
a **¶** nō omnes: quia pauciores de iudæis.
b **¶** Nō cōtenti p̄pria salute hortabunt se in
uicem. vñ: Venite ascen. &c.

mūti, & dicent: Venite ascen-
a **¶** christum. b **¶** dei.

damus ad montem domini: &
a **¶** ecclesie. b **¶** iunioris p̄p̄li. i. xp̄iani per ia-
cob significati. c **¶** cum fuerimus in domo

ad domum dei iacob: et doce-
a **¶** iacob. a **¶** faciliora mandata quib⁹ gra-
diamur ad eum. b **¶** Post.

abit nos vias suas: et ambulabi-
a **¶** artioribus. b **¶** Venite ascendam⁹.

f mus in semitis eius: quia de si-
a **¶** vetus: sp̄ualit̄ intellecta. b **¶** euangelium.

gon exibit lex: & verbum domini
a **¶** f. b **¶** primitiua ecclesia quæ est specula-
tio & visio pacis. i. i. q̄ religio. c **¶** sup̄ p̄tis:
p̄ diuersitate em̄ meritorū, diuersitas p̄cenarū
erit. d **¶** gentiles credituros. Qui nō cre-
dit iā iudicatus est.

de hierusalem. Et iudicabit gēn-
a **¶** corrigēdo: quia dei filium nō receperūt.
b **¶** iudæos.

tes: & arguet populos multos. l
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

Et cōflabunt gladios suos in vomere m
a **¶** ideo.

fundata fuit per p̄dicationē xp̄i & eius miracula in mōte sion: vbi
erat tēplū dñi vt p̄dictū est. Tū q̄ ecclesia quæ est domus dñi di-
gnitate excellit oēm aliā cōgregationē a principio mundi ad dei
cultū ordinatā. d **¶** Et eleuabit su. col. i. super terrā principes
qui a tempore constantini cōperunt se supponere iugo christi.

e **¶** Et fluēt ad eum oēs gētes. i. aliqui
de omnib⁹ gentibus, vt p̄dictum est. Vel
pōt dici, q̄ hāc est locutio hypbolica: ad
designandū multitudinē gētiū q̄ fidem

xp̄i suscepit, iudæis p̄ maiori parte excā-
catis in infidelitate remanentibus: sed m
illud ad Ro. xi. Cæcitas ex parte contigit i
israel, donec plenitudo gentium intraret:

sicut dicitur: Omnes de ciuitate currūt ad
tale spectaculum: ad signandum multitu-
dinem currentium: licet aliquādo maior
pars remaneat. f **¶** Et dicent: venite
ascendamus ad montem dñi & ad do-

dei iacob. Quia illi qui recipiebāt fidem
christi: hortabantur alios ad similitudinē
dum. h **¶** Et doce. nos vias su. & am-
bu. in semit. eius. Quia adulti venientes
ad fidem christi: anteq̄ baptizarentur, ca-
thezizabantur & instruebantur de his quæ
pertinent ad fidem. i **¶** Quia de sion
exibit lex &c. Hoc non est referendū ad
credentes, quasi sit verbum ipsorum sed
est verbum esaiæ reddentis causā n̄rā & mo-
dum de dicta multitudine gentium ad fi-
dem xp̄i cōuertenda: q̄ de hierusalē & iu-
dæa exierūt apostoli alijq; discipuli ad p̄-
dicandū gentib⁹ fidem christi: p̄pter qd̄
dī Act. xij. g. Vobis oportebat primum
loqui verbum dei: sed q̄ repellitis illud:
& indignos vos iudicatis eternæ vitæ: ec-
ce cōuertimur ad gentes: sic em̄ præcepit
nobis dñs. k **¶** Et iudicabit gentes.
iudicio discretionis quo per p̄dicationē
apostolorum aliquos de gentibus voca-
uit ad fidem, alijs in infidelitate dimissis.

Qd̄ qd̄ iudiciū iustum est, licet nobis oc-
cultū. l **¶** Et arguet populos multos. de
infirmitate & alijs malis suis: sicut patet
in actibus ap̄lorū, & legendis sanctorum.

m **¶** Et cōflabunt gla. suos in vomere
&c. Hoc dicitur ad designandū diuturni-
tatem pacis: q̄ fuit vbiq; tpe natiuitatis xp̄i
vt p̄dictū est: & durauit in iudæa: de qua
terra esaias principaliter loquebat a. xx.
annis & plus ante natiuitatē xp̄i vsq; post
mortem eius per xl. annos vñ circiter sub
dominio romanorū: vt p̄fecti colligi ex
dictis iosephi & aliorū historiographorū:
sed iudæis finalit̄ rebellatib⁹ romanis de-
struati sunt & captiuati per titū, anno. xli. a passione xp̄i. Verisifse
autem est q̄ in pace tam lōga cessantibus bellis multa arma & in-
strumenta bellica fuerūt cōuersa in instrumenta agriculturæ apta:
sicut sensibilib⁹ videt in terris: vbi post bella sequit̄ pax diuturna.

Non leuabit &c.

a **¶** Et erit in no. p̄para. mons. i. xp̄s de quo dī Dañ. ij. e. La Morat⁹.

pis qui percusserat statuam factus est mons magnus. b **¶** Do-
mus dñi. i. triumphantis ecclesie. c **¶** In vertice mon. &c. i. an-
gelorum. P̄. cxxij. a. Montes in circuitu eius. i. angeli: vt expo-
nit Augu. Homo nāq; christus est super oēs angelos exaltatus. Et
quia triumphans ecclesia nō solum est dilata per sanctos ascendē-
tes cum xp̄o: sed etiam per illos qui post eius ascensionem suscepē-
runt eius fidē, subditur: e **¶** Et fluent ad eum oēs gentes &c.

Credendo, nam aliqui ex omnibus gentibus in xp̄m crediderunt
a tempore apostolorū: & credētes alios excitauerunt ad credendū.
In quorū persona subditur: g **¶** Venite ascendamus &c. & do-
cebit nos vias suas: & ambulabimus in semitis eius. per apo-
stolos & successores eorum. i **¶** Quia de sion exibit lex &c. id
est ecclesia. k **¶** Et iudicabit gen. scilicet iudicio discretionis,
quo credentes a non credentibus discernuntur. l **¶** Et arguet
populos multos. de peccatis commissis per prædicatores veritas
tis. m **¶** Et cōflabunt gladios suos in vomeres &c. proprie
dicitur de doctoribus ad fidem conuersis de gentilibus & iudæis:
qui gladijs scripturarum fidem impugnabant ante cōuersionem

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

Quarta pars. bb **¶** suā: & cōuersi

NICO. DE LYRA.

* tum xp̄i nullū debeat esse præliū. sed q̄ debet esse magna pax
tpe sui aduentus: & ita fuit: q̄ xp̄s natus fuit tpe cēsaris, augusti,
subiectis omnibus gentibus romano imperio: & pacatis intantū
q̄ sub eo numeratus fuit totus orbis: vt habetur Luc. ij. Et dura-
uit ista pax per magnum spaciū t̄pis. Nec plus habet: per illam di-
ctationem vltra: loco cuius ponit in hebreo od. & similiter. iij. reg.
vi. e. habemus: Et vltra nō venerūt latrones syriæ in terrā isrl: q̄
cessauerūt venire p̄ aliquē t̄ps: tñ postea pluries venerūt: vt patet
ex. iij. reg. Similiter Gen. xxxv. b. dī ad iacob: Non vocaberis vl-
tra iacob, sed israel: & tamen postea vocatus est iacob multotiens.
Per hoc cōcluditur iesum nazarenū esse verū christū: quia natum
tēpore maxime pacis, & t̄pibus a p̄phetis p̄nunciatis. Ex p̄dictis
patet snia huius partis. Tñ adhuc ad maiore intellectū discurren-
da est breuiter applicādo ad p̄positū. f. de eccle. p̄mōtione: & p̄-
mōtione p̄tatio, cū dī: Verbum quod vidit esaias si. amos iū
per iud. & hic. q. d. verbum qd̄ subdī est notabile: q̄ de maxima
re: & ideo maxime attendendū. Et qd̄ sit illud ostenditur, cum dī:
a **¶** Et erit in nouissi. diebus. i. tpe gratiæ: qd̄ dī nouissimū: vt
p̄dictum est. Et hoc modo dī. i. lohan. ij. c. Nouissima hora est.
b **¶** Præpa. mons do. dñi. i. ecclesia quæ dī hic domus dñi. Tū q̄
fundata

E a Domus iacob &c. Post vocationem gentium & ostensione montis dei: inuitat populum suum qui est de iacob: vt exiens de tenebris infidelitatis suscipiat lumen xpi. b ¶ In lumine. Dum lucem habetis credite in lucē. Accedite ad eum & illuminamini in luce domini qui dicit: Ego sum lux mundi &c. c ¶ Proieciisti enim. Postq̃ exhortatus est vidit in spiritu: duriciam eorum & subito oculos mentis ad dominum cōuertens ait: Proieciisti enim &c. Q. & ideo horrandi: q̃a. Proieciisti &c. d ¶ Quia repleti sunt: vt olim &c. Romanis. f. enicentibus iudeos, in iudaea habitauerunt alienigenae. vnde cūq̃ adducti a rito & vespasiano, vel ceteris principibus. Vel, priusq̃ a babylonis vestarentur: hac commiserunt sub impijs regib⁹. e ¶ Vt philistim. Philistim qui hodie palestini: quia, p. literam sermo hebraeus non habet: sed p. ea philistim graeco vtitur. f ¶ Pueris &c. Victorii significat libidinem in iudaeam gentem. Graeci enim & latini diu hoc vitio laborauerunt: sed sub constantino imperatore & coruscate euangelio: cum ceteris deleta est turpitudine hac. ¶ Allegorice. Pueris alienis, vel satellitibus daemonum. Habent enim pueros sicut & christus, qui dicit: Pueri mei quos dedit mihi dominus. g ¶ Repleta est terra argē. &c. Et romanorum & iudeorum auaricia suggillatur. Graeci enim & latine testantur historiae nihil vtracq̃ gente auarius esse. In ter idola auaricia condemnatur. vnde Paulus: Auaricia quae est idolorum seruitus. Col. 3. a.

Ioh. 12. f.

P̃s. 33. a.

Ioh. 3. c.

Ibi. 8. b.

Philistim.

Allego.

Esa. 8. d.

Romani & iudei auarissimi. Col. 3. a.

NICO. DE LYRA

F

a ¶ Nō leua. &c. Hyperbole est ad designandū pacis diuturnitatē: prout cōter dicitur de aliquo negotio quod protrahitur vltra modum consuetum. Istud negotium nūq̃ terminabit: licet aliquando termine infra annū vel infra mensem, seu etiam in minori spacio s̃m cōditionē negotij. Et hic modus loquendi hyperbolicus frequens est in prophetis. b ¶ Domus iā. Hic post cōuersionē gentiliū ponit cōuersionē iudeorū: qui circa finem mundi recipiēt fidem xpi generaliter: & a tpe xpi vsq̃ nunc recipiūt eam aliqui particulariter. Et q̃a ad hoc induci sunt per doctores conuersos ad fidē de gentilitate vel in se sicut patet de augustino & ambrosio, & alijs multis, vel in parētib⁹ suis sicut est de illis doctoribus qui nati sunt de parētib⁹ xpianis: tamē parentes eorū p̃p̃inqui vel longinqui fuerunt de gentilib⁹ cōuersi ad fidem xpi: & in p̃sona taliū dē hic iudeis: Dom⁹ iā. &c. i. in lumine fidei xpianae. d ¶ Proieciisti enim po. &c. Aliq̃ doctores nostri hanc literam & sequentem vsq̃ ad sextū capitulum exponunt p̃sequenter ad p̃cedentem: referēdo eā ad tps xpi: dicentes q̃ in istis capitulis describit̃ p̃ena iudeorū p̃pter mortē xpi: Sed hoc non videtur mihi: q̃a hic p̃mittitur culpa poenē q̃ describitur in sequentibus. Culpa autē ista est principaliter multiplicatio idolatrie. vnde subditur: Et repleta est terra &c. A tempore autem christi & ante per longum tempus vsq̃ ad destructionem ciuitatis hierusalem per romanos: quae fuit inducta propter mortem xpi: vt patet Luc. xix. non fuit idolatria apud iudeos: imo etiam mirabiliter horruerunt: intantum q̃ cum heredes sub quo natus fuit xps, supra portā templi posuisset aquilam aureā: quod est signū romani domini: eo q̃ regnū iude receperat a romanis: non ad hoc q̃ illa aquila adoraretur, sed solū ad portē decorem, & imperatoris honorem: & tamen iudei zelo legis accesserunt dicentes non esse licitum aliquam imaginē quacūq̃ de causa esse in templo vel circa templū illā ad terrā deiecerunt: scientes tū q̃ ex hoc imminere eis mortis piculū: sicut & cōtingit: q̃a plures ratione huius facti fuerūt ab herode occisi Itē tpe tyberij sub quo passus est christus: pilatus iudae p̃fectus imaginē cesaris portari fecit in hierusalem. Quod cum cognitū fuisset a iudeis: in magna multitudine venerunt ad pilatum: rogantes vt illam auferret: asserentes non esse eis licitum aliquam imaginē esse intra ciuitatē. Et pilatus videns multos esse paratos magis mori q̃ permittere imagines in ciuitate: fecit illos in caesarem deportari ad praecauendum diffensionem populi. Et simile factum legitur tpe Cani: qui successit tyberio: eo quod Petronius iude p̃fectus volebat imaginem

Iudei imagines idolorū valde detestantur vbi & quando. Iudei indignatio nem imperatorū propter repulsiōnem imaginum incurserunt.

res & lāceas suas in falces. Non a leuabit gens contra gentem gladium: nec exercebuntur vltra ad tam grauiā. ¶ mecum.

a praelium. Domus iacob venite & b

ambulem⁹ in lumine dei nostri: c

¶ naturam.

c Proieciisti enim populum tuum d

a ¶ scilicet. ¶ quodā. ¶ cui deberet esse filius.

b ¶ & merito pieciisti: q̃a. c ¶ iniquitate &

d domum iacob: quia repleti sunt e

dolus. a ¶ in egypto vel in terra promissionis, tēporib⁹ iudicū. b ¶ qui agarritu

aionis futura praedicunt vel p̃sagiunt.

vt olim: & augures habuerunt t

a ¶ Lxx. alienigenae. vñ: alienigenae mihi

subditi sūt. ¶ vel palestini: alia ita: q̃ huic

supstitiōi maxie seruiūt. b ¶ a deo recedē

do: vel gentilib⁹ quos emebat ad abutēdū.

vt philistim & pueris alienis h

a ¶ libidinosi. b ¶ Q. cum abundēt diuiz

g adhæserūt. Repleta est terra argē i

tijs, cupidi sunt & auari.

a ¶ tñ. b ¶ sēp auarus eger. c ¶ cupidita

to & auro: et nō est finis thesau

rorū ei⁹. Et repleta est terra eius. m

imaginem cesaris ad hierusalem portare: vt refert iosephus, libro de iudaico bello. Et ideo saluo meliori iudicio, mihi videtur qd̃ hec litera & sequens vsq̃ ad vñ. ca. referenda est ad tps p̃cedens captiuitatē babylonicā: q̃ fuit inducta super iudeos maxime propter idolatriā: quae tunc in eis multū viguit: vt patet ex. iij. Regū.

& ij. Paral. Igitur, s̃m hanc sententiā litera

ista in qua esaias reuertitur ad describere. s̃. in cepit, vt. s̃. dicitur. Primo in

duas partes diuiditur: quia primo exprimitur culpa. Secundo subditur p̃ena de

bira, ibi: Nō ergo dimittas. Circa primū

dicat p̃pheta: Proieciisti enim populum tuum

do. ia. i. p̃ncies. Loquitur em̃ de futuro p̃

modum p̃teriti p̃pter certitudinē p̃phetae

quae fuit impleta quādo nabuchodonosor

nosor iudeos de hierusalē & de iudaea eiecit

& captiuos in babylonē duxit. Consequenter ostendit ratio dicitur captiuitatis, cū

dicat: c ¶ Quia repleti sunt &c. In hebraeo habetur: Repleti sunt ab oriente.

id est magica arte: quae reperta fuit in parte orientali respectu iudee. vnde & balaam

ariolus & magus habitabat in partibus orientis: vt habetur Numeri: xxxij. Et eadem

sententia est in translatione communis, cum dicitur: Quia repleti sunt vt

olim, quia a tempore iudicii iudei ceperunt magicis vti. f ¶ Et augures: id est

diuinos diuinatione superstitiosa: cum augurium proprie est diuinatione per garritum & volatum auium. g ¶ Habuerunt

vt philistim. qui talibus intendebant. Sciendum tamen q̃ aliqua diuina

tio per garritum & motum auium est licita videlicet in quantum se extendit contra

gnitio naturalis. Aues enim & bruta animalia citius sentiunt immutationem aeris: eo q̃ non habent intellectum distra-

hentem vim sensitiuam: Et secundum

talem immutationem incipiunt garrire, vel moueri de loco ad locum aliter q̃ ante: ad qd̃ sequitur pluuia vel siccitas, vel ventus, vel huiusmodi, s̃m diuersitatem naturae autū vel brutorū. Et ex tali experientia cognoscunt homines q̃ talis garritus seu volatus est signum effectus naturalis sequentis. Et hoc modo etiam nauis pronosticant de futura tempestate per motum delphinorū in superficie maris. Sed si diuinatione talis extendatur ad actus humanos qui dependent ex libero arbitrio: superstitiosa est talis diuinatione quae vtebantur iudei sicut & philistaei. h ¶ Et pueris alienis adhæse. exercebant in eis vitium sodomiticū: vt dicunt communiter expositores nostri. Rab. Sa. vero exponit aliter dicens, q̃ iudei acceperunt uxores alienigenas idolorum cultrices: sicut dicitur de salomone. iij. Regum. xi. a. Et filij qui nascebantur ex eis sequebantur idolatriam matrum: & sic iudei faciebant filios alienos a cultu dei. i ¶ Repleta est terra argento & auro &c. In hoc tangitur peccatum auaricie: ad quod iudei semper fuerunt proni. l ¶ Et repleta est terra eius equis &c. In hoc tangitur peccatū diffidentie: quia in defensione per talia contra aduersarios magis confidebant q̃ de diuino auxilio.

¶ Et repleta

suam: & conuersi vñ sunt scripturis ad agri ecclesiastici cultum.

a ¶ Non leuabit gens contra gentem gladium. &c. Hoc intelligitur de iudeis & gentibus in vna ecclesia charitate coniunctis: qui prius aduersabant sibi p̃p̃is. b ¶ Domus iacob. i. sup

platores vitiū. c ¶ Ambulemus in lumine dei nostri. hic per fidem, & postea per aptam visionē. d ¶ Proieciisti. Hic reuertit̃ p̃pheta ad describendū punitiones & peccata iudeorū: p̃

q̃ significant punitiones & culpae malorū xpianorū, cum dicit: Proieciisti. enim pop. tuū. de terra sancta & de aphrica in multis locis.

s ¶ Quia repleti sunt vt olim. i. sicut olim eieci fuerunt iudei de terra sancta propter eorum peccata: sic & christiani tēpore colodoe, & postea tempore saladini. f ¶ Et augures habu. vt philistim. vtendo diuinationibus superstitiosis. h ¶ Et pueris alienis adhæ. in vitio contra naturam. Hae enim vitia dicuntur fuisse in illa terra, anteq̃ a saracenis caperetur. i ¶ Repleta est terra. scilicet ecclesie. k ¶ Auro & argēto. & nō est finis thesaurorū: quia satari non potest cupiditas multorum. l ¶ E repleta est. adhuc. m ¶ Terra eius equis. multis & magnis ad pompam.

¶ Et innume

Diuisio.

Diuina rationes per auguria an liceat.

H

Moralit.

A **¶** Equis: & immu. Et hoc p̄ dñm q̄ multiplicati currus phibuit Deutero. & equos. Hec em̄ aialia data sunt ad adiuuādū, non ad superbiē
17.d. dum. vnde & iumēta dicūt. **¶** Allego. Fallax equus ad salutem
P̄.32.d. Et alibi: Equū & ascensore deiecit in mare. b **¶** Opus manuū
Exo. 32.a & c. Allegori. Omne dogma p̄rium veritati adorāt opa manuū
Luc. 13.d. fūgū: & incuruatur homo colligatus a

diabolo: nec erigitur nisi a dño. Sicut mulier euangel. a quam alligauit sathanas.

c **¶** Incuruauit se. Vbi quondam templum & religio dei: ibi statuta adriani & idolum iouis. vñ: Cū videritis abominatōē desolatiōis statē in loco sancto &c.

d **¶** Non ergo. Non maledicit esaias, sed benedicit: quia imprecatur eis qd̄ iustū est: & omne iustum bonum est. Sed deo

manis melius intelligit: ne ppheta p̄ populum suum imp̄ari videat. Ab eo loco quo dictum est, repleti sunt vt olim vsq; ad hunc locum: quidā tam ad iudeos referunt vt diximus, q̄ ad romanos chaldeosq; qui iudeis captiuitatis, terram eorum incoluerūt: & repleti sunt idolis &c.

e **¶** Ingredere in petram. Allegorice. Cōfuge ad xpm. De quo alibi: Petra autem erat christus. Et p̄. Petra refugium herinacis. f **¶** Abscon. in foss. hu. Allego. In protectione carnis eius in cruce

fossē. vnde: Foderūt man⁹ me. & pe. &c. g **¶** A facie timo. domi. ab ira iudicij.

h **¶** Et a glo. ma. eius. quia veniet cum potestate magna & maiestate. **¶** Morali. Abscondere in fossa hu. Intra in cubiculum: & clauso hostio ora patrē &c. Vel, in fossa humo abscondit: qui intra spelūcam carnis mala occultat q̄ cogitat: ne p̄ operationē carnis p̄deant foras. i **¶** Oculi sub. &c. Nec diuitie, nec potentia, nec nobilitas generis quēq; saluabit: omnibus superueniet vna captiuitas. Possunt & de die iudicij hec accipi: cum oīs creatura in conspectu dei humiliabitur: & nihil se esse sentiet cōparatione eius. k **¶** Domini exercituum. Vbiq; de victoria vel vindicta dñi loquitur: dñm exercituum eū cōmemorat: ne dubitemus de eius victoria, cuius tanta est potētia. l **¶** Cedros libani. Vox domini cōfringentis cedros. Et, Vidi impiū superexaltatum & eleuatū sicut cedros libani: & transiui: & ecce non erat Sunt tñ cedri boni odoris: qui cum apostolo dicere possunt: Xpi bonus odor sum⁹. vñ: Cedri libani quas plantauit &c. Et alibi: Ponam in terram absq; aqua cedrō & buxū. Libanus mōs est phoenicis regionis, cedros habens excelsas super omnes arbores. Bafan: regio arabia cui rex og imperauit: quercus habet glandiferas: qui cibus est porcorū non hominum. Per cedros libani, de nobilitate superbi: Libanus enim candidatio. Per quercū bafan: quæ ignominia interpretatur: qui in ceno libidinis volutatur, accipiuntur: quorum fructus dæmonum cibus est, non hominū. m **¶** Montes excelsos. Pro varietate virtutū, alij bonorum, montes, alij colles appellant. Pro diuersitate vitiorum, alij impiorum montes, alij colles: quibus dicitur. Ego inducam super vos gladium &c.

Matth. 24.b

Allego. 1. Co. 10.a

P̄. 103.c

P̄. 5.d

Morali. Luc. 21.c

Mat. 6.a

B

P̄. 28.a

Ibi. 36.g

2. Corin. 2.d

Esa. 41.c

fm. Lxx

Deu. 3.a

Ezec. 11.b

2. Corin. 2.d

Esa. 41.c

fm. Lxx

Deu. 3.a

Ezec. 11.b

2. Corin. 2.d

Esa. 41.c

fm. Lxx

Deu. 3.a

Ezec. 11.b

2. Corin. 2.d

Esa. 41.c

fm. Lxx

Deu. 3.a

Ezec. 11.b

2. Corin. 2.d

Esa. 41.c

fm. Lxx

Deu. 3.a

Ezec. 11.b

a **¶** victorū vel iudeorū. b **¶** ga sicut dignū nūero qd̄ p̄ deū est. c **¶** Hi in curribus & hi

a **¶** equis: & innumerabiles quadrigae eius. Et repleta est terra eius b

a **¶** et. **¶** statuas & hmōi. **¶** admirabilis demeria: Quid melius qd̄ factū est, an q̄ fecit.

b **¶** idolis: opus manuū suarum adorauerunt: quod fecerūt digiti eorū.

a **¶** a dignitate sua. vñ: Homo cū in honore esset nō intellexit. b **¶** terrenus, infirmus fide: quare homo ab humo dicitur.

c **¶** Er incuruauit se homo: & humiliatus est uir. **¶** Non ergo dimittes eis

a **¶** quia nō vis cōueri. b **¶** Tūc dicet mōtib: Cadite sup nos, & collib⁹, coopite nos.

f **¶** Ingredere in petra & abscondere in spelūcis: qd̄ & factū est: sicut histori narrāt. b **¶** babyloniorū vel romanorū: per quos de⁹ pbauit se timēdū & glorificandū.

h **¶** fossa humo: a facie timoris dñi: & a gloria maiestatis eius. Oculi sublimis hominis humiliati sunt: & incuruabitur altitudo virorum.

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

k **¶** in die illa. Quia dies domini exerp

a **¶** sacerdotes, scribas & phariseos: vel, dies iudicij sup diaboli & membra eius. vñ: Qui se exaltat, humiliabitur.

¶ veniet.

¶ & excelsus: & super omnē arrogantem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** Cum ex ore infantium & lactantiū laus pficitur vt inimicus destruat.

g **¶** antem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** nobilitate superbos. b **¶** f. **¶** nobilitate. 1 **¶** nes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** superbia. b **¶** luxuriosos qui fructificant porcis. i. dæmonibus. **¶** superiores.

m **¶** Et super omnes montes excelsos: & super omnes colles eleuatos:

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

k **¶** in die illa. Quia dies domini exerp

a **¶** sacerdotes, scribas & phariseos: vel, dies iudicij sup diaboli & membra eius. vñ: Qui se exaltat, humiliabitur.

¶ veniet.

¶ & excelsus: & super omnē arrogantem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** Cum ex ore infantium & lactantiū laus pficitur vt inimicus destruat.

g **¶** antem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** nobilitate superbos. b **¶** f. **¶** nobilitate. 1 **¶** nes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** superbia. b **¶** luxuriosos qui fructificant porcis. i. dæmonibus. **¶** superiores.

m **¶** Et super omnes montes excelsos: & super omnes colles eleuatos:

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

k **¶** in die illa. Quia dies domini exerp

a **¶** sacerdotes, scribas & phariseos: vel, dies iudicij sup diaboli & membra eius. vñ: Qui se exaltat, humiliabitur.

¶ veniet.

¶ & excelsus: & super omnē arrogantem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** Cum ex ore infantium & lactantiū laus pficitur vt inimicus destruat.

xime tēpore manasse. iij. Regum. xxi. f **¶** Non ergo dimittes eis. Premissa culpa, hic consequenter describitur poena. & primo in generali. secundo magis in speciali. capitulo sequenti. Prima in duas q̄a primo describit poenā. secundo: ostēdit medelā, ibi: Quie

scire. Circa primū dicit ppheta. Nō ergo dimittas eis. Quasi diceret. Ex q̄ faciunt ista turpia, vt pmissum est: nō est dimittendum tantum dedecus culpæ sine decore iusticie. Cōsequenter cōuertit sermonē suū ad populū, dicens:

g **¶** Ingredere in petram, & absconde re in fossa &c. Quia multi de populo timore regis nabuchodonosor & exercitus eius absconderunt se in cauernis petrarū & in fossis terre. i **¶** A facie timoris domini. id est ipsius nabuchodonosor a deo missi ad puniendum p̄dicta peccata: qui fuit in hoc flagellum domini. k **¶** Et a gloria maiestatis eius. Id est a maiestate eius gloriosa: q̄a fecit nabuchodonosor venire cum valde magna & excellenti potestate: cui nullus de regno iude potuit resistere. ideo subditur: l **¶** Oculi sublimis hominis: id est sedechie regis: qui eleuatus in superbiā rebellauerat chaldeis.

m **¶** Humiliati sunt. Quia fuit captus & exoculatus: vt habetur. iij. Regum. xxv. n **¶** Et incuruabitur altitudo virorum. Quia viri bellatores fuerunt occisi & captiui. o **¶** Exaltabitur autem solus dominus in die illa: Id est tunc apparebit eius potentia in puniendi peccatores. Ideo subditur: p **¶** Quia dies domini exercituum. Id est tempus vindictę eius. q **¶** Super omnem superbum. Id est corde elatum. r **¶** Et excelsus: Scilicet ex ambitione. s **¶** Et super omnē arrogantem. Id est superbe loquentem contra deum. t **¶** Et super omnes cedros libani sublimēs & erectas, & super omnes quercus bafan. Id est machinamenta ex talibus lignis non potuerunt eos defendere. x **¶** Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos. Id est fortalicia in rupibus & locis quasi inaccessibilibus destruentur per regem babylonis, quantum sint fortia in muris Ideo subditur: Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum.

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

k **¶** in die illa. Quia dies domini exerp

a **¶** sacerdotes, scribas & phariseos: vel, dies iudicij sup diaboli & membra eius. vñ: Qui se exaltat, humiliabitur.

¶ veniet.

¶ & excelsus: & super omnē arrogantem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** Cum ex ore infantium & lactantiū laus pficitur vt inimicus destruat.

g **¶** antem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** nobilitate superbos. b **¶** f. **¶** nobilitate. 1 **¶** nes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** superbia. b **¶** luxuriosos qui fructificant porcis. i. dæmonibus. **¶** superiores.

m **¶** Et super omnes montes excelsos: & super omnes colles eleuatos:

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

k **¶** in die illa. Quia dies domini exerp

a **¶** sacerdotes, scribas & phariseos: vel, dies iudicij sup diaboli & membra eius. vñ: Qui se exaltat, humiliabitur.

¶ veniet.

¶ & excelsus: & super omnē arrogantem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** Cum ex ore infantium & lactantiū laus pficitur vt inimicus destruat.

g **¶** antem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** nobilitate superbos. b **¶** f. **¶** nobilitate. 1 **¶** nes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** superbia. b **¶** luxuriosos qui fructificant porcis. i. dæmonibus. **¶** superiores.

m **¶** Et super omnes montes excelsos: & super omnes colles eleuatos:

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

k **¶** in die illa. Quia dies domini exerp

a **¶** sacerdotes, scribas & phariseos: vel, dies iudicij sup diaboli & membra eius. vñ: Qui se exaltat, humiliabitur.

¶ veniet.

¶ & excelsus: & super omnē arrogantem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** Cum ex ore infantium & lactantiū laus pficitur vt inimicus destruat.

g **¶** antem: & humiliabit: & super omnes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** nobilitate superbos. b **¶** f. **¶** nobilitate. 1 **¶** nes cedros libani sublimēs & erectas: & super oēs quercus bafan. v

a **¶** superbia. b **¶** luxuriosos qui fructificant porcis. i. dæmonibus. **¶** superiores.

m **¶** Et super omnes montes excelsos: & super omnes colles eleuatos:

a **¶** quia nemo iram eius effugiet. **¶** malis humiliatis.

Exaltabitur autē solus dominus o

a **¶** qñ p̄ romanos vel chaldeos se vindicabit. b **¶** ideo. Hec veniet. c **¶** Qui supbis resistit: humilib⁹ autē dat gratiā. vñ: Quia oīs qui se exaltat, humiliabitur.

NICO.DE LYRA

¶ Et repleta est terra eius idolis. Hic tangitur peccatum eorū multiplicis idolatrię. & q̄rū ad idolorū fabricationē & q̄tum ad venerationem. ideo subditur: Opus manuū suarum adorauerunt. Et subditur: d **¶** Et incuruauit se homo: Idolis inclinādo. Omnia enim ista peccata multiplicata fuerunt inter iudeos ante captiuitatē babylonicā: vt patet. iij. Regū: & maxime tempore

C

Diuisio.

Alf + Ne.

D

Morali.

als nō habet + & excelsus

Allego. a ¶ Et sup oēm tur. Ad lram. Venientib⁹ romanis, & turres & muros fundit⁹ euerſi ſunt. Allego. Quia q̄ vita & virtutib⁹ eminebāt: vel peminere debebāt, in illa die ſubuertēt. Turris vel ad munitiōē vrbis eſt: vel ad ſpeculā ſit. Hāc p̄putatis ſumptib⁹ de bem⁹ edificare oēs. Sed ſi ſupbierit: cadet ſup eū a quo aedificata fuit: ſicut illa in ſilōa vel hierlīm q̄. xvij. homines interfecit. Muri eccleſie, ſapientes viri & oī rōne firmati ne dogma puerſum p̄ualeat veritati. vñ dñs ad hierlīm loquit⁹: Super manus meas depinxi muros tuos.

Eſaiæ 49. d. b ¶ Naues. Habuit ioſaphat naues quas mittebat in tharſis: ſed cōtrita ſunt in aliōs gaber. Habuit & ſalomon naues q̄ ibant in tharſis: & reuertebant cū argento & auro & ebore & ſimib⁹: Sed q̄vterq; peccauit: alius voluptate gentiliū ſeminarum, alius regis ſamaritae ſocietate: vterq; ad ethnicos reſertur & hæreticos: in quibus fulgortantū eloquentiæ & ſenſus diabolica arte conſtructus, & ſermo mortuus: quod ſignificatur in ebore, & ſimilitudo humanæ rationis, quam veneramur in ſimib⁹. vñ: In ſpū vehemētī cōteres naues tharſis. Sūt & naues bonę, de qb⁹ dicit⁹: Qui deſcēdūt mare in nauibus &c. c ¶ Tharſis. cuiuslibet maris. Hebrēi enim quodcumq; mare tharſis appellant, & quacūq; congregationes aquarum maria. Iuxta illud. Congregationes aquarum appellauit maria. Sicut narrat ioſephus: aduenientibus romanis, q̄ in portibus erāt cōprehēſi ſunt & naues eorū ſuccenſæ. Hebrēi putant lingua ſua mare p̄prie tharſis appellari. Si aliter dicitur, ſyrum eſt. d ¶ Incuruabitur omnis. Allegorice. Humanus ſermo rationalis videt⁹: ſi non ſit diuinæ ſciētiæ cōparatus. Cum autē mendaciū veritati, quaſi ſtipula igni appropinquauerit, voratur & deperit: & dogmata falſitatis quę idola vocant⁹: ab eo quocūq; cōſtituta erant, penit⁹ cōterentur.

Allego. e ¶ Et idola penit. &c. Hoc in captiuitate chaldaeorū: qñ iudaeorū idola cōminuta ſunt, & in babylonem aſportata metalla. In vltima em captiuitate nō leguntur iudei idola coluiſſe. ideo cōmixti de vtracq; & de die iudicij cum dicat⁹: hoc ſpecialiter ad priorē referendum eſt. ¶ Beda. Edificauit ſalomon rex in hieruſalē aſtaroth idolum ſydoniorū &c. vbi (ni fallor) oſtēdit⁹: quia ſalomon nūq; perfecte penituit: quia idola quę aedificauerat non deleuit: f ¶ In die illa &c. Allegori. Argentum, eloquentia: aurum ſapientia: quę ab eo dantur hominibus vt ſeruiāt deo: & de deo loquantur. Illi vō abutuntur in idolorum ſimulatione. vnde: Dedi eis argentum & aurum ipſi vō inde operati ſunt baal. Cum ergo q̄s p̄teritus primū in ſpelūca peccatoris ſui idola cōdiderit: & in voraginib⁹ terrę abſcōderit: non audens proferre quod male finxit: ſecundus proſectus eſt vt proijciat, & in ſe eſſe non patiat⁹. g ¶ Vt ado. tal. Non in re: ſed ſicut talpæ ſimulacra gentium. oculos habēt & non vidēt. Et ſicut verſpertiliones quę lucem fugiunt: ceca em ſunt. Sic oīa dogmata veritati p̄ria: quibus piectis, ingrediunt⁹ qui piecerant in liſſuras petrarū, & in cauernas ſaxorū: vñ nō in puluere & vili luto, ſed in firma ratiōe verſent⁹: & inueniāt ſibi diuerſa virtutū foramina, qb⁹ ad veritatē perueniūt. h ¶ Quieſcite er. Quia hæc euenient niſi quieſcatis. Quieſcite ergo ne ſauiaſis in xpm q̄ purus hō videt⁹ q̄ ſpirat narib⁹, & viuut ſicut alij hoīes. i ¶ Excelfus. Excelfus ſup oēs gentes dñs. Et ipſe fundauit eam altiffim⁹. Hebrēi tamē excelfum ſignificat, nō excelfus. Ipſe eſt em ipſa altitudo, nō tantūmodo altus.

Pſ. 112. a. b ¶ Et ſuper oēs na. &c. q̄ ſedechiæ & p̄p̄o ſuo deſecerūt oīno viciuſalia. Hier. li. quę ſolebant apportari in copia per naues tharſis. c ¶ Et ſuper omne quod vi. &c. quia chaldei abſtulerunt de

NICO.DE LYRA

✱ b ¶ Et ſuper oēs na. &c. q̄ ſedechiæ & p̄p̄o ſuo deſecerūt oīno viciuſalia. Hier. li. quę ſolebant apportari in copia per naues tharſis. c ¶ Et ſuper omne quod vi. &c. quia chaldei abſtulerunt de

lerūt de regno iude q̄cqd erat precioſum & pulchrū. d ¶ Et in curua. om. ſub ho. i. deſciet p̄ captiuitatē & mortē. e ¶ Et eleuabit dñs &c. exponat vt. ſ. f ¶ Et ido. pe. cōte. quia chaldei cōfregerūt ipſa portates ſecum aurū & argentū & alia metalla. Hier. li. d. g ¶ Et introibūt in ſpe. pe. &c. ibi fugientes & ſe

a & ſuper omnem turrim excelsam: a

& ſuper omnē murum munitū, & b

a ¶ eos qui manibus lucra ſectantur.

b ſuper omnes naues tharſis, & c

a ¶ tēplū qd valde pulchrū: virgines & iuue-

nes. b ¶ hūana rōne cōſtructū: erigēs ſe p̄tra

ſup omne qd viſu pulchrū eſt.

rationem dei. a ¶ alij venūdati, alij occiſi,

alij fame mortui. b ¶ potentia: nobilitas.

d Et incuruabitur omnis ſublīmī

tas hominū: & humiliabitur alti-

a ¶ id eſt altus apparebit, vel in iudicio.

tudo virorum: & eleuabitur do-

a ¶ cū dederit inimicos ſuos in captiuitatē.

e minus ſolus in die illa. Et idola

¶ idola. ¶ hoc ad vtrūq;.

penitus cōterentur. Et introibunt

a ¶ i. latibula cordiū in quib⁹ cōdita ſunt.

b ¶ vt abſcōdant in præcipitijs terrę hiātis.

in ſpeluncas petrarum, & in vora-

a ¶ immiſſe a dño.

gines terrę a facie formidinis

a ¶ qñ apparebit glorioſus q̄ cōtēnebatur.

domini: & a gloria maiestatis ei⁹:

a ¶ qui videbat dormire. b ¶ per romanos

vel chaldaeos, vel in iudicio. c ¶ terrenos.

¶ promiſſionis.

cum ſurrexerit percutere terram. i

¶ captiuitatis. a ¶ falſa dogmata.

f ¶ In die illa p̄iciet homo idola

a ¶ eloquentiæ. b ¶ in quibus cōfidebant.

c ¶ ſapientiæ.

argenti ſui & ſimulacra auri ſui

g quę fecerat ſibi vt adoraret tal-

pas & verſpertiliones. Et ingre-

diet iſſuras petrarū: & in cauer-

nas ſaxorum a facie formidinis

domini & a gloria maiestatis eius

cum ſurrexit percutere terram.

a ¶ hic verſus in. Lxx. nō habet. b ¶ chriſto.

h Quieſcite ergo ab homine cuius

a ¶ Quieſcite quia deus.

i ſpiritus in narib⁹ eius eſt: quia ex-

a ¶ ſcđm diuinitatem. b ¶ creditur ab apo-

ſtolis & alijs ſanctis.

cellus reputamus eſt ipſe.

✱ a ¶ Et ſuper omnem tur. ex. i. doctorem ſuperbū. b ¶ Et ſuper omne mu. muni. i. congregationē ſuperborū. c ¶ Et ſuper omnes na. thar. i. ſuperbientes de fortitudine claſſis. d ¶ Et in cur. omnis ſublī. i. ſuperbia quocūq; mō facta. f ¶ Et ido. pe. conte. i. paſtores ficti & religioſi falſi. g ¶ Et intro. in ſpe. &c. i. intrarēt ſi poſſent. k ¶ In die il. p̄ici. i. p̄nūciāda cognofcet. l ¶ Idola ar. ſui &c. i. ſiſtiones ſanctitatis & ſapientię quas faciunt hypocritę vt honorent⁹ ab hominibus, parum aut nihil de cognitione veritatis habentibus: propter p̄p̄ per talpas & verſpertiliones ſignificantur: & ideo cum dicitur: m ¶ Vt ado. exponendum eſt. i. adorare faceret. ſ. ſeipſum a p̄dictis. o ¶ Quieſcite. Hic ponitur medela p̄ mala p̄dicta: cum dicit⁹: Quieſcite. &c. i. chriſto eius offenſam cauendo. p ¶ Cuius ſpūs &c. i. acriter puniens peccata. Talis enim puniens ſumum de naribus emittit. r ¶ Quia excel. &c. ſ. a deo patre: qui conſtituit eum iudicē oīm. Ioh. v. d. Pater non iudicat quēq;: ſed omne iudicium dedit filio: qui iudicabit in forma humana glorioſa.

Morali.

A



Cec enim. Hucusque de iudicio dici putat: Ca. III. qd sequit de captiuitate ventura: qua aliq ad babylo nios aliq ad romanos referit. Sed melius est cuncta re ferri ad passionem xpi: postq oēs gratiae donationis a iudeis ablatae sunt. b ¶ Oerob. pa. Alleg. Diuina

Alleg.

scriptura quando attritioe expositionis indi get cibis est. qn facile & sine labore sumit, pot. Hanc alitit deus indaxis, & dedit ge tibus. vñ: Au. rei a vobis regnū dei &c. Et alibi: Migtam famē in terrā: nō famē panis neq: sitim aquae, sed audiendi verbum dei. Habent iudaei panē habēt & aquas: sed sine fortitudine vel robore. Legunt scripturas: & non intelligūt: tenēt mēbras: sed xpm i scriptum fugiunt: & lacte aluntur quasi paruuli, non solido cibo: quia fortitudinē perdidērūt: infirmi sunt & olera comedūt. Athletarū solidus cibus est qui vitam su stētat, cor confirmat. c ¶ Virū bella. Nō est apud iudaeos qui pro lege bellat: qui fm eam iudicat omnes em vāni & stulti sunt. d ¶ Et ariolum. Qui aliqñ vera ariolan tur vt baalan: & diuini quinq: vrbium pa lestinarum: quorū cōsilio arca dñi remissa est. Q. Et veri prophetae & falsi auferentur a iudaeis. e ¶ Senē. Quem. Lxx. psbyterū trāstulerunt. Gloria senis canities. i. sapien tia. de qua: Canices hominum prudentia est. Solus abraam psbyter. i. senex appel latus est: qui paucioribus annis q̄ multi qui ab adā vsq: ad sem vixit. Roboam p didit regnum: q̄ psbyteros audire noluit. f ¶ Princī. super quinquagin. &c. Alleg.

Nu. 24. c
1. Re. 6. a.Prouer.
20. d.

Eccl. 25. a

3. Re. 12. b

Allego.
Gen. 18. d

Mat. 12. a

B

Ps. 50.

Mat. 13. g

Allego.

1. Pa. 4. c

1. Corin.

15. b.

Alst. p.

Regū

12. b.

Dan. 13.

Ti. 3. b.

Luc. 10. c.

Iudic. 19.

Allego.

Principes poenitentē: & eorum qui saluant per poenitentiam xps est. vnde dicitur. Q. si quinquaginta viri iusti inueniatur in ci uitate saluanda sit. Iubilaū quoq: quinq: genarius significat, cuius xps est princeps sicut sabbati & aliar: solennitatū. vñ: Dñs est filius hoīs etiam sabbati. Poenitentialis psalmus quinquagesimus ponitur, Mise rere mei deus. Per quinquagenarium a par te totū intellige. Per hos, oēs principes in telligē ablatos. & ideo non est mirū si apud eos omnis dignitas perit: quibus non con ceditur bellandi potestas. g ¶ Prudentē. Doctore vel auditorē. Primus enim beatus est, qui sapiens est. Scd's qui sapientē audit. Prudentem. Lxx. auditorem: Qui in ecclia necessari. Vñ facer dotes olim pstituti sunt q̄ discernēt quo spū pphetae loquerent. h ¶ De architectis. Ipse xps fabri dicitur lius: & in Paralipomenon vallem artificum legimus. Ibi quippe erant artifices quos non inflabat scientia, sed humilē xpm seque bantur. vnde: Ego sum minimus apostolor. i. ¶ Et dabo pue. Cū cetera in persona sua dixisset: subito inducit dñm loquētē pro maiori auctoritate. Dabo &c. Talis fuit roboā qui secutus est cōsilia iuuenū: cū quadraginta duorū annor: regnū cōpisset Salomō aut. xij. annor: nec tñ iuuenis diē est: q̄ sapiēs. Daniel quoq: ante iudiciū puer: postq iudicauit, senex psbyter diē est: q̄ sapiēs. Inde phibet ap̄s ep̄m eligi neophitū: ne supbiat sicut diabolus. vnde: Videbā sathanā sicut fulgur de cōlo cadentem. k ¶ Effeminati. Lxx. illufores. Quales. falluferūt concubinae leuitae in gabaa effeminati deliciofi fracti in foēminas. ¶ Alleg. Magistri quoq: populorū illufores sunt, qui deuorāt populū dei sicut escā panis: & puerse scripturas interpretant. Sic & in ecclia ppter pēā ppli auferunt boni principes, religiosi, doctores, & cō filiar, & prudētes. Cōsurgit puer p senē: nullusq: ordo honorat. ¶ Sanctus eccliae



a ¶ quia noluitis quiescere ab hoierali: sed fudistis sanguinē iustum. ¶ ideo moneo.

Cec enim Caplm. III. a

a ¶ cui nemo resistit.

dōminator dominus exercituum b ¶ duab' tribub'. ¶ a sacerdotib'. b ¶ a prin auferet ab hierusalem & ab iuda c cipibus. a ¶ oia eis languida, oia infirma: quia xpm occiderūt in quo solo cōfortatio.

b ¶ validum & fortem: Omne robur

a ¶ per panē quicq: comeditur: hoc iudeis

sic abstulit dñs, vt & filios deuoraret. ¶ qui

de cōlo descendit: qui confirmat cor hoīs.

b ¶ per aquā quicquid bibitur. ¶ Qui bibe

rit ex hac aqua sitiet iterum.

pānis & omne robur aquae & for

a ¶ vt nemo possit resistere hostib' visibili

bus siue iuisibilib': qui vsq: hodie seuiunt.

b ¶ q̄a romanos iudices post captiuitatē ha

c tēm & virum bellatorem & iudi

buerūt. a ¶ lā nō est ppheta: & nos nō cog.

d cem & propheta & ariolum &

amplius. ¶ moribus. a ¶ quinquagesimū

caput accipiunt leuitē ianitores.

f senē principē sup quinquaginta

a ¶ qui sola vultus reuerētia solet honorari.

b ¶ vt incōsulte omnia precipient.

& honorabilē vultū & consiliariū

a ¶ principē artificū, vt fuit beseleel. b ¶ qui

bus perditis oīs edificandi gratia ad ecclia

translata est. vnde: Sicut sapiens architectus

fundamentū posuit. c ¶ qui scilicet exerci

tatus sit in lege & euangelio.

h & sapientem de architectis & prū

a ¶ his ablatos quos dederam.

i dentem eloquiū mystici. Et dabo

a ¶ moribus, non etate. b ¶ Vā ciuitati cu

ius princeps iuuenis est, & princeps mane

comedit. c ¶ lasciu, fluxi, imbelles.

k puerōs principes corū, & effemī

v fuerūt iuuenes etate, & iuniores morib': & per psequēs fuerūt pelli

mi. v ¶ Et effeminati dñabuntur eis. q̄a fuerunt ignorātes &

mutabiles sunt

Moraliter. a ¶ Ecce dñator. Hic propheta describit magis in

speciali poenam malor: iudeor: p quā significat punitio malor:

xpianorū, cum dñ: b ¶ Dñs excr. au. i. auferri pmittet. c ¶ A

hieru. i. ab ecclia metropoli & circumstantiē diocefi. f ¶ Vali

dum &c. ad sustinendū pro iusticia laborem. h ¶ Omnero. pa.

&c. i. spiritualis nutrimenti: eo q̄ in scriptura per panē & aquam

oīs cibus & potus signatur. i ¶ Et vi. bel. contra vitia. k ¶ Et

iudi. i. iustum. l ¶ Et pphē. i. predicatorē deuotum pro salute

animarum, & nō propter quēstum. m ¶ Et ariolū. i. diuinatōrē

supsticiosum, in quo cōfidit malī xpiani ppter qd' in poenā eor:

dñ hic auferri. n ¶ Et senē. moribus & etate. nam in ecclia pfi

ciuntur iuuenes q̄tum ad vtrumq: o ¶ Principem super quīn

quaginta. i. dominantem quinq: sensibus cum obseruatione de

calogi: quinquies enim decem faciunt quinquaginta. p ¶ Et

honorabilem vultū. verum religiosum. q ¶ Et consiliariū.

id est confessorē discretum. r ¶ Et sapientem de architectis.

Ille est q̄ disponit opus, & aliq exequunt. ideo per ipsum significa

tur doctōr scribēdo: cuius scripturā aliq exequunt legēdo vel p̄di

cādo. s ¶ Et prudentem eloquiū mystici. i. exponere sciētē scri

pturam literaliter & mystice. Diētē nāq: psonē pro magna parte

defecerunt pro peccatis ecclie. t ¶ Et dabo. Hic ponitur muta

tio quā non est dextere excelsi, cum dicit: Et dabo pueros &c. f.

moribus, etate & scientia. v ¶ Et effeminati. delinē & lasciuia.

Et dixit

Et dixit dñs deus pro eo. Prima adhuc in duas: q̄a primo describi tur poena scd'o: subdit causa, ibi: Ruit em hierusalē. Circa primū pmittit poena trāsmigratiū. & scd'o: subdit poena remanētiū, ibi: Et dabo pueros &c. Circa primū dñ: a ¶ Ecce em dñator. q̄tum ad actum gubernandi. b ¶ Dominus. q̄tum ad potestatem.

c ¶ Exercitū. i. angelorū qui sunt exe

cutores diuine voluntatis. d ¶ Aufe

ret. per chaldeos in hoc sibi ministros.

e ¶ Ab hierusalem & ab iuda validū

quantum ad agilitatem membrorum.

g ¶ Et fortem. quantum ad robur.

h ¶ Omne robur panis & omnero

bur aquae &c. Quia in hierusalem ob

fessa a chaldeis defecit omnino cibus &

potus, vnde deberet robur bellatorum

sustentari. k ¶ Et iudicem. i. iudices

ad quos referebantur casus varij in hie

rusalē de alijs ciuitatibus. l ¶ Et pro

phetam. i. prophetas falsos qui decipie

bant sedechiam regē & populū: asseren

tes q̄ nō traderent in manu regis baby

lonis: vt habere Hier. xxxvij. m ¶ Et

ariolum. i. arioles: qui immolando de

monibus in aris diuinabant. n ¶ Et se

nen. q̄a chaldei nō deferebant etati aut

dignitati. ideo subditur: o ¶ Princī

pem super quinquagin. & hono. vul.

& consiliarium. in agilibus dubijs.

r ¶ Et sapientē de archi. i. principales

in mœchanicis. s ¶ Et prudentem

eloquiū mysti. i. doctores magnos qui

intelligebant legem & pphetas: nō tñ

fm sensus lrales, sed etiā mysticos. Q.

aut de oib' statib' p̄dictis multi fuerūt

ducti in babylonem cū ioakim rege iu

da: pater. iij. Reg. xxiij. Et dñ illa capti

uitas pprie trāsmigratio: quia ioachin

reddidit se regi babylonis. t ¶ Et dabo

pueros principes corū. Hic pñr ponit

tur poena remanētiū. Et primo a trāsmi

gratione ioakim vsq: ad destructionem

ciuitatis sub sedechia. secundo post de

structionē, ibi: Apphēdet. Circa primū

sciendū, q̄ tunc ppli remanēs fuit pelli

me gubernat: ppter qd' in populo sur

rexerūt p̄tiones & diuisiones & aliē m

serig: ita q̄ illi qui ducti fuerāt in baby

lonē iudicabant melioris p̄ditionis q̄ il

li q̄ remāserāt. & hoc est qd' dñ: Et dabo

pueros p̄cipes corū. q̄a post ioakim

p̄dictū regnauit filij eius. xviij. annor:

& post illū sedechias. xxi. annor: & sic

fuerūt iuuenes etate, & iuniores morib': & per psequēs fuerūt pelli

mi. v ¶ Et effeminati dñabuntur eis. q̄a fuerunt ignorātes &

mutabiles sunt

Moraliter. a ¶ Ecce dñator. Hic propheta describit magis in

speciali poenam malor: iudeor: p quā significat punitio malor:

xpianorū, cum dñ: b ¶ Dñs excr. au. i. auferri pmittet. c ¶ A

hieru. i. ab ecclia metropoli & circumstantiē diocefi. f ¶ Vali

dum &c. ad sustinendū pro iusticia laborem. h ¶ Omnero. pa.

&c. i. spiritualis nutrimenti: eo q̄ in scriptura per panē & aquam

oīs cibus & potus signatur. i ¶ Et vi. bel. contra vitia. k ¶ Et

iudi. i. iustum. l ¶ Et pphē. i. predicatorē deuotum pro salute

animarum, & nō propter quēstum. m ¶ Et ariolū. i. diuinatōrē

supsticiosum, in quo cōfidit malī xpiani ppter qd' in poenā eor:

dñ hic auferri. n ¶ Et senē. moribus & etate. nam in ecclia pfi

ciuntur iuuenes q̄tum ad vtrumq: o ¶ Principem super quīn

quaginta. i. dominantem quinq: sensibus cum obseruatione de

calogi: quinquies enim decem faciunt quinquaginta. p ¶ Et

honorabilem vultū. verum religiosum. q ¶ Et consiliariū.

id est confessorē discretum. r ¶ Et sapientem de architectis.

Ille est q̄ disponit opus, & aliq exequunt. ideo per ipsum significa

tur doctōr scribēdo: cuius scripturā aliq exequunt legēdo vel p̄di

cādo. s ¶ Et prudentem eloquiū mystici. i. exponere sciētē scri

pturam literaliter & mystice. Diētē nāq: psonē pro magna parte

defecerunt pro peccatis ecclie. t ¶ Et dabo. Hic ponitur muta

tio quā non est dextere excelsi, cum dicit: Et dabo pueros &c. f.

moribus, etate & scientia. v ¶ Et effeminati. delinē & lasciuia.

¶ Quarta ps.

bb iij

✕ Et corrue

NICO.DE LYRA



Cec enim dñator. Hic pñr describit poena Ca. III. cōminata magis in speciali: Et primo ppheta ostēdit ppositū. scd'o: ad hoc iducit exēplū parabolicū: ca. v. tertio: cōfirmat dictū suū: cap. vi. Prima in duas: quia primo poena describit. scd'o: ab ea pars ppli excipit: sequēti cap. ibi: In die illa erit germen dñi. Prima adhuc in duas: q̄a primo describit poena in sexu virili. scd'o: in muliebri, ibi:

Et dixit

E
Diuisio
iudeorū.

Sanctus ecclesie status confunditur. a ¶ Apprehendet. Ad li-
teram. Dū iudaei romanorū obsidione clauderent: in tres partes
diuisi erant. Alij tēplū arcēq; tenebant. alij superiorem partem ci-
uitatis. alij inferiorem: & quos volebāt sibi p̄ficiebāt: etiam verna-
culos patrum suorū dicentes: Vestimentū tibi est: prim. no. & c. iui-

Moralr.

na autem hęc sub ma. tua. Hoc est, victū
habes & vestimentum, princeps esto noster:
dummodo a fame eruas nos: & ruina no-
stra tuo sustentetur auxilio. b ¶ Respon-
debit. Hoc in hebræo non est: sed de. Lxx.
hoc additur. Secundū hebræum enim ita
iungitur: In die illa dicet. c ¶ Non sum
medicus. Moraliter. non statim multitu-
dinis iudicio acquiescam: sed electi ad prin-
cipatum, mensuram nostram nouerimus:
quia deus superbis resistit: humilibus autē
dat gratiam. Multi esurientes & nudi, cum
nec spirituales cibos, nec christi tunicā ha-
beant: alijs vestimenta promittunt & alijs
monia: & vlcerosi, se esse medicos iactant:

Iaco. 4. d

Eccī. 7. a.

Ioh. 8. f.

Moralr.

als nō ha-

bet t̄ em.

Sap. 2. c.

F

non timentes quod dicitur: Ne quæras ius-
dex fieri: ne forte non possis auferre iniqui-
tates. d ¶ Ruit enim hierusalem. Ex per-
sona prophæ. Q. Ideo non inuenient qui
velit eis subuenire: quia dominū blasphemauerunt,
dicentes: Dæmonium habes: & huiusmodi. e ¶ Quia lingua. Quāuis
romani q̄rum ad se pro tributo quod nega-
batur, in obsidione venerunt: tamen præ-
cipue mors domini causa fuit. f ¶ Agnō-
tio. Agnoscent: propter peccata sua hoc cō-
tigisse: vel ante oculos mentis semper pec-
cata sua habebunt. g ¶ Et peccatum suū
quasi sodoma & c. Moraliter. Peccatū suū
quasi sodoma prædicat nec abscondit: qui
peccati sui exemplo tanq; fetore alios cor-
rumpit. h ¶ Væ animæ eorum. Lxx. Væ
animæ eorum: quoniam cogitauerunt consi-
lium pessimū contra semetipsos dicentes:
Alligem⁹ iustum: quoniam inutiles est nobis.

¶ Populū

NICO.DE LYRA

mutabiles sicut mulieres: Vterq; enim
rebellauit regi babilonis in malū suū &
totius populi. a ¶ Et corrueat populus.
in peccata & miseria propter defectū re-
giminis: fm q̄ dicitur Prouerbiorum. xi.
b. Vbi nō est gubernator, populus corrueat.
b ¶ Vir ad virum: id est contra virum.
ideo subditur: c ¶ Tumultuabitur puer
contra senem. subtracta omni reueren-
tia & honore. d ¶ Et ignobilis con-
tra nobilem. subtracto timore ex defectu
regentium. f ¶ Apprehendet enim vir
fratrem suum. Hic describitur miseria re-
manentium post ciuitatis destructionem
quia illi qui euaserant per diuersas socie-
tates fugiebant ad loca deserta: & erant po-
siti in tanto timore & miseria q̄ nullus vo-
lebat recipere curam regiminis alicuius tur-
mæ seu societatis: & hoc est qd̄ dicitur: Ap-
prehendet enim vir fratrem suum: vt sit
sub cura & protectione eius: ideo subdi-
tur: g ¶ Et dicet: vestimentum tibi est:
princeps esto. qui sumus omnibus denu-
dati: in ciuitate em̄ cæcorum monocul⁹ est
rex. h ¶ Ruina autē hęc: scilicet ppli no-
stri. i ¶ Sub manu. id est sub cura tua sit.
k ¶ Respondebit. hoc renuendo, dicens:
l ¶ Non sum medicus: id est non habeo
potestatem nec scientiam vos saluandi.
m ¶ Et in domo mea non est panis & c.
id est in tanta paupertate sum sicut & vos: iō
nolo vobis p̄esse. p ¶ Ruit enim hierusalē. Hic p̄sequēter poni-
tur causa p̄næ p̄dictæ: Licet em̄ sit superi⁹ posita causa: tñ hic re-
plicat & adducit alia. Causa autē ista fuit multiplicatio peccatorū
inter quæ primo ponunt peccata contra deum. scilicet: p̄tra proxi-

Diuisio.

mum, ibi: Populum meum. Circa primum dī: Ruit enim hieru-
salem. q̄tum ad ciuitatem & populum. q ¶ Et iudas cōcidit. i.
regnum iude: cui⁹ metropolis erat hierusalem. Et subditur causa
cum dicitur: r ¶ Quia lingua eorum & adinūctiōes eorum
contra domi. per hoc quod dicitur: Lingua. ostenditur q̄ erant
blasphemi. Per hoc autē quod subdi-
tur: s ¶ Et adinūctiōes. ostendi-
tur q̄ nō peccabāt ex p̄liōe: vñ igno-
rantia: sed studiose, & certa scientia
siue malicia: quod erat grauissimum.
t ¶ Agnitiō vultus eorū respon-
debit eis. Id est ita erunt excæcati in
malis, q̄ malicia relucebit in vultib⁹
suis sicut luxuria meretricis relucet in
facie eius: Et non solummō in eorū
vultib⁹: sed etiā in verbis & gestibus:
ideo subditur: x ¶ Et peccatum suū
quasi sodoma prædicauerunt. inue-
recūde & publice peccādo. y ¶ Væ
animæ eorum. Propter cupā, & etiā
p̄nam sequentem. ideo subditur.
z ¶ Quoniam reddita sunt eis
mala. scilicet mala p̄næ pro malis
culpe. Veruntamen quia qui fuerunt
iusti, inuenerunt tunc babilonios p̄-
pitios: vt patet de hieremia: Hieremig
xl. ideo subditur: a ¶ Dicite iusto
quoniam bene. sibi erit. b ¶ Quo-
niam fructum adinūctionum sua-
rum & c. Id est retributionem bono-
rum suorum percipiet. Et cōtrariū di-
citur de impio, cum dicitur: e ¶ Væ
impio in malum. Et patet sententia.

stimētū tibi est: princeps esto noster:
a ¶ poenuria. b ¶ defensione. c ¶ elect⁹ in prin-
cipem. a ¶ non sufficio mederi miseris ve-
stris. ¶ solus christus sanat contritos corde: &
debet in die illa dicens: Nō sum
alligat contritiones eorum.
a ¶ qui sufficiat mihi & vobis.
medic⁹: & in domo mea nō est panis
neq; vestimentū. Nolite constituere

me principem populi. Ruit t̄ enim p
a ¶ beniamin. ¶ ipsa ciuitas. b ¶ iudæa pro-
uincia. c ¶ ideo. d ¶ Crucifige crucifige. e. ¶ San-
cti hierusalē et iudas cōcidit: q̄ lingua
guis eius super nos & super filios nostros.
a ¶ possum destruere templum hoc manufas-
ctum. ¶ mansuetum.
eorū & adinūctiōes eorū cōtra dñm: s
a ¶ ad iram. b ¶ respectum misericordiæ.
vt puōcarēt oculos maiestatis eius.
a ¶ quia. ¶ quia christum in carne vidētes cre-
dere noluerunt. b ¶ quando positi in miseria,
agnoscere p̄pter necem filij dei hęc sustinere.
f ¶ Agnitiō vultus eorū respōdebit eis: ¶
a ¶ polluti sodomitico vitio vel offō. b ¶ cla-
mantes: Crucifige crucifige. ¶ inuerecunde.
g & p̄tū suū quasi sodoma prædicāx
a ¶ secūda post naufragiū tabula est: impia-
tem abscondere. b ¶ ergo. c ¶ nō solū corpori.
huerunt nec absconderunt. Vē animæ y
a ¶ Q. Merito suo puniētur. b ¶ pro peccatis.
c ¶ sua.

eorū: quoniam reddita sunt eis mala. z
a ¶ Lectores: Laudate iudiciū domini & iusti-
ciam. b ¶ christo cui iudiciū est datum. c ¶ ius-
te iudicauit. d ¶ mercedem.
Dicite iusto qm̄ bene: quoniam fructū
a ¶ Quæ seminauerit homo, hęc & metet. b
¶ impius.
ctum adinūctionū suarū comedit. d
a ¶ Iuste bene: q̄a impio vā malū: q̄a iniquo
vā semp durat. b ¶ tendēti. c ¶ quia principē
suū romanę p̄tati tradidit: & ipse subiacebit ei.
Vē impio in malum: Retributio

ditur: y ¶ Væ animæ eorum & c. quod est comminatio eternæ
p̄næ. a ¶ Dicite iusto qm̄ & c. supple erit sibi in retributione.
c ¶ Fructum adinuen. & c. quæ sunt in bono. d ¶ Comedet:
in beata fruitione. e ¶ Væ impio in & c. scilicet in p̄na gehēnæ:
¶ Populum

Moralr.

H

A **¶** Populū meū &c. Caueamus ne simus exactores in populo: ne iuxta impiū porphyriū, matrone & mulieres sint noster senar? quæ dominant in ecclesijs: & de sacerdotali gradu fauor iudicet remanari. **b** **¶** Et viā gress. &c. Interrogate quæ sit via bona & ambulate in ea. Sed si errauerim? audiamus dñm in Ezechiele dicentem. Dabo eis viam alteram. De qua: Ego sum via veritas & vita. **c** **¶** Stat ad iudicandū. Iam: quasi iratus. Nō sedet

d **¶** Popule meus &c. Isti erant falsi prophetæ promittentes eis prospera: ex quorū pmissione populus rebellauit regi babilonis: & sic cum ciuitate perijt. Et quia hoc factum fuit iudicio diuino: ideo subditur. **f** **¶** Stat ad iudicandū dñs. i. ad punitionē malorum paratus. Et quia ista mala erant principaliter in superioribus vt dictū est. sequit: **g** **¶** Dñs ad iud. ve. &c. scilicet vt iudicet eos de suis tyrānidibus: ideo subdit verbum ipsius dei ad eos

parat? vnicui? reddere fm opa sua. Vel, Non sedet ad iud. vt in præsenti iudicet: sed stat, considerans & discernens omnium opera, quasi adhuc poenitentia locus est: & spaciū referuat. Populus qui propter imperitiā, & simplicitatē decaptus est: adhuc vocatur, vt saluetur. Non sedet dominus quasi iudicans, sed stat ad iudicandum: volēs populū stare, cuius via dissipata est cōtra principes & presbyteros venit, vt iudicet, dans eis locum defensionis. vñ: Vt iustificeris in sermonibus tuis &c. **d** **¶** Vos enim de pa. Hieron. Reor hoc fuisse inter senes & principes veteris populi: qd inter psbyteros & episcopos nostri temporis. **e** **¶** Vineam meam. Vineam de ægypto transfulisti. Vineam domini sabaoth domus israel est. **f** **¶** Quare atteritis populum meum. Nostri quoq; principes cum pauperes delinquentes publice arguant, & confundant: diuitibus peiora peccantibus nec nutum faciunt. In quorū domibus rapina pauperū: dum ecclesiæ opes sibi thesaurizant: & in delicijs abutunt. Quæ ad sustentationē pauperū dantur, & sibi referunt, vel ppinquis distribuunt: & aliorū inopiam suas, vel suorū diuitias faciunt. **g** **¶** Pro eo qd ele. &c. Hoc ad vxores scribarū, & pharisæorū præcipue: & ad alias quoq; potest referri: ob quarum delicias: & luxū viri earum pauperes expoliabāt. ne se ergo immunes existimarent a peccato: dicit dominus? Pro eo &c. **¶** Moraliter. Pro eo qd ele. sunt &c. Corripiuntur aīæ quæ in superbiā erigunt: & nō virilē duriciā: sed dissolutionē scēmineā scētāt: & perdūt ornamēta virtutū quæ torquib? monilibus, armillis & hmōi describunt. Contra quoq; scēminas hæc dicunt, quæ ambulāt extento collo, nutu, signisq; loquunt. **h** **¶** Decaluabit. Qd occultum est patebit: & feda caluities apparebit. Nihil em opertū est quod nō reueletur. **i** **¶** In die illa. s. babilonica captiuitas. Vel verius quādo capti sunt a romanis: & oīa ornamenta perdidērunt. Siue metaphorice: mulierū. i. vrbū ornamēta destructa sunt quæ in plateis, portibus, foro, & gymnasijs, & in mœnibus publicis. Moraliter quoq; ad animam hæc referimus. **k** **¶** Calciamentorum. Quæ in solitudine non sunt attrita: sed ita vt extraxerūt de ægypto: per quadraginta annos in deserto habuerunt. His calciantur qui agni carnes sunt comesturi. Calciati pedes in prepara. euangelij pacis. Calciamentorum. Hæc durare nō possunt si extento collo ambulāt. Si pedibus vestimēta trahuntur: vt pro mūdia matrimoniali terrē spurcicia vertat.

NICO.DE LYRA

a **¶** Populū meū. Hic pñr ponuntur cōtra proximū cū dicit: Populum meum exactores sui. id est superiores qui erant tyranni nō principes. **b** **¶** Spoliauerunt. bonis suis. **c** **¶** Et mulieres dominatæ sunt eis. quia pertrahabant viros suos ad idolatriam. **Popule**

a **¶** operationum. **b** **¶** a dño. **c** **¶** bene quia. **¶** verba domini.

a **¶** enim manuū eius fiet ei: pōpulū **a** **¶** nō doctores. **¶** scribe & pharisei exigentes primitias & decimas qd docere debuerāt. **meū exactores sui spoliauerūt: & h** **a** **¶** eorū: vel ipsi effeminati. **b** **¶** Q. Sed ne creda. eis: quia, Popu. me.

mulieres dñatæ sunt eis. Pōpule **a** **¶** Oleum autē pētoris nō impinguet caput meū. **¶** fac doctores adulātes eis: a qb? accipiūt. **me? quī beatum te dicunt, ipsi te** **a** **¶** blandis verbis. **b** **¶** Ne laudes hoīem in vita sua. **¶** reſtitudinem operum.

b **¶** decipiunt: & viam gressuū tuorū **¶** male laudando.

c **¶** dissipāt. Stat ad iudicandū dominus? **¶** tandem.

& stat ad iudicandos populos: Dñs **¶** æternum. **a** **¶** prophetis & patriarchis. vñ. Qñ federit cum senatoribus terræ.

ad iudiciū veniet cū senibus ppli **a** **¶** apostolis. de qbus. Cōstitues eos principes super oēm ter. **b** **¶** o pharisei & scribæ. **c** **¶** violenter exigendo decimas & hmōi.

d **¶** sui & pñcipib? ei? **Vos em depa** **a** **¶** domū israel. **b** **¶** cēsu vel spū: qui solues re nō poterat nec se defendere. **¶** Innocētis.

e **¶** sti estis vineā meā: & rapina pau **a** **¶** est. **b** **¶** Q. Ideo dñabit vos in iudicio. **Nāq; o principes. c** **¶** vel affligitis alia lra.

f **¶** peris in dōmo vīa. Quare atteri **a** **¶** orphanorum viduarum.

tis populū meū: & facies pauperū **a** **¶** fame attenuatis. vñ. Demoliunt enim facies suas &c. **b** **¶** quem timere debetis.

t cōmōitis dicit dñs exercituum. **a** **¶** in superbiam.

g **¶** Et dixit dñs deus: Pro eo qd eleua **a** **¶** minores ciuitates: vici, oppida: quæ in libro iefu filie noīant. **b** **¶** de vitio in vitū.

ta sunt filiæ sion, & ambulauerunt **a** **¶** In q notat supbia. **b** **¶** lignis lasciuia. **collo extēto & nutib? oculorū ibāt** **a** **¶** ludēdo. **b** **¶** vt ē cēssu vidētes allicerēt.

& plaudebant & ambulabant pe **a** **¶** ornate, rapina pauperum.

dibus suis & cōpōsito gradu ince **a** **¶** vt pro ornatu sit ignominia.

h **¶** debāt: decaluabit dominus verti **a** **¶** quo peccata deteguntur.

cem filiarum sion: & dñs crinem **a** **¶** romanis irruentibus.

i **¶** earum nudabit. In die illa aufe **a** **¶** ret dominus ornamentum calcia **a** **¶** Lunulæ, ecclesiæ ornamēta quæ a sole iustitiæ illumināt. **b** **¶** ornamētū colli vsq; ad pēct? depēdēs: in quo intelligētia mētis.

mentorū & lunulas & torques **a** **¶** quælibet ornamēta. **b** **¶** brachiorū scilicet bona opera. Has accepit rebecca in sponsalibus. **c** **¶** capitis in quo est omnis sensus.

& mōnīlia: & armillas: & mītrās **a** **¶** rōnes quæ videbantur in eis bonæ & aufe

dicentis. **i** **¶** Vos enim depasti estis vī. &c. i. populū israel: qui dicitur vinea dñi. **j** **¶** cap. v. b. cuius bona deuorabant principes: & populus remanebat pauper, & nudus, ideo subditur: Et rapina pauperis in domo vestra. **k** **¶** Quare atteritis populum meū. angarijs & iniurijs. **l** **¶** Et facies pauperum commolitis. i. macie attenuatis: qā in tantū rapiebant bona populi: qd non remanebat ei sufficiētia vītus. **m** **¶** Et dixit do. Hic psequēter de scribit pœna in sexu muliebri. Et primo qñtum ad subtractionem ornamētōrū. secundo qñtum ad mortem virorū, ibi: Pulcherrimi quoq; viri. Circa primum præmittitur insolentia mulierū cum dicitur: **n** **¶** Pro eo qd eleua. &c. elatione mentis. **o** **¶** Et ambu. col. extē. qd est indicium interioris elationis. **p** **¶** Et nutibus oculorum ibant. impudice respiciendo. **q** **¶** Et plaudebant. dissolute ludendo. **r** **¶** Et ambu. a. &c. curiose & lasciuie incedendo: per quæ puocabant homines ad luxuriā: ideo subdit pœna debita, cū dñs: **t** **¶** Decal. dñs &c. auferendo naturale ornamentū: quia crines a natura dati sunt mulieri in ornatū. **v** **¶** Et dñs &c. declarando falsitatem capillorū extraneorū ad cōpositionem capitis additorū. **x** **¶** In die illa. s. diuine punitiōis. **y** **¶** Auferet do. &c. quia mulieres sotularib? curiosis vtebantur. **z** **¶** Et lunul. i. incisiones ad modum lunæ factas in sotularibus: vt dicunt aliq. Alij vero dicunt, qd lunulæ erāt quēdā parue bullæ aureæ dependētes circa collū. **a** **¶** Et tor. i. ornamēta in superiori parte vestimētōrū facta circa collum & descēdētia vsq; ad pēctus: sicut & diuisio vestitum erat in superiori parte pectoris. **b** **¶** Et mo. ad coniugendum illā diuisio nem. **c** **¶** Et armī. quæ sunt ornamenta brachiorum circa scapulas, ideo dicuntur ab armo. **d** **¶** Et mītras. id est cucufas. **e** **¶** Et disci

a **¶** Pplm meū &c. scilicet principes & plati tyrannidē exercētes. **c** **¶** Et mul. &c. i. principes & prelati per molliciē carnis effeminati. **d** **¶** Popule meus qui &c. adulando. **e** **¶** Ipsi te decē. &c. in malis nutriēdo, & a bonis peruertēdo. **f** **¶** Stat ad iud. ve. &c. s. ad puniendum prædictos malos. **h** **¶** Ad iud. ve. &c. idem cum apostolis, & eorū imitatorib?. **i** **¶** Vos em de. &c. i. populū xpianū vos tyrannizantes. **m** **¶** Et dixit dñs. Hic pñr ponitur malicia & punitiō mulierum cum dicitur: **n** **¶** Pro eo qd ele. &c. id est malē xpianē superbiendo. **o** **¶** Et ambu. &c. supbia cordis exteri? ondēdo. **p** **¶** Et nu. o. ibant. impudice inspiciēdo. **q** **¶** Et plaude. dissolute ludendo. **s** **¶** Pedibus su. &c. ad luxuriā homines puocando. Sequitur pœna. **t** **¶** Decal. do. &c. i. manifestabit earum vilitatem latentē. s. earum adulteriū & fornicationē: & quicquid boni videbat in eis amouebitur per earum infamiā, ideo subditur: **x** **¶** In die illa auferet dom. o. &c. Per ista ornamenta significantur oēs conditiones quæ videbantur in eis bonæ & aufe

runtur per malum infamie, ideo sequit: **bb** **¶** iij **¶** Et eris

Diuisio.

D

Alis con funditis.

Moralr.

E a ¶ Annulos. Quibus signamur ad militiam xpi quem pater signavit. vnde: Tu signaculum similitudinis. Filius quoque prodigus cum stola annulum recepit & calciameta. b ¶ Gemas in fronte. Quibus ora nostra decorantur & caput. De quo: Sicut vnguentum in capite: quod descendit in barbam bar. aaron &c. c ¶ Linthea

Ps. 35. b. mur delictis. vnde: Torrens voluptatis tuæ potabis eos. d ¶ Vittas. quæ animam huc illuc fluentem cōstringunt. e ¶ Theristram. vestis muliebris tenuis

Als + the inde notatur: theristria enim æstas dicitur. f ¶ Fascia. Qua castigantur vbera ne exuberent. Despodi enim vos &c. Et alibi: In egypto mamme tuæ confracte sunt.

Eze. 23. a g ¶ Et moere. Quicumque locum suum dolo dederit: & cor suum omni custodia non servauerit: lugebunt portæ eius: & absente sponso semper in luctu erit: & corruens in pulvere sedebit. h ¶ Lugebunt portæ. Metonymicos, iudices, reges, principes, qui solebant sedere in porta. vnde: Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta. **Ca. IIII.**

Ps. 68. c. **T** apprehendent septem.

Cui nabuchodonosor sedechiam regem & principem iudeorum & tribum iude & beniamin captiuauit (alia enim x.

iam aduēte erat vltra mōtes medorum & perfarū: nec postea reuerse sunt) potuit fieri, vt multo plures mulieres remanserint: & septem vnū apprehēderint dicētes: Panē & vestimentū habem⁹, ne sine semine moriamur: & hoc maledictū legis incurram⁹. f. Maledicta sterilis quæ nō dimiserit semen super terrā: aufer opprobrium sterilitatis a nobis. Inuocet nomen tuum super nos: vt vir dicaris nō. Septenarius & denarius numerus ppter sabbatū & decalogū iudeis familiaris est. Tñ iuxta ambiguitatē hebræi sermōis quo vbi sabbata nunc septem, nunc plures: nunc iumentum interpretatur hoc loco plures possumus intelligere. Septem mulieres

NICO. DE LYRA

a ¶ Et discriminalia. i. pectines. b ¶ Et perichelides. q̄ sunt ornamenta brachiorū, vel p̄prie manuum. c ¶ Et murenulas. q̄ fiebat in sinibus vestimentorum contextæ ex diuersis colorib⁹. ideo vocabant murenule. d ¶ Et olfactoriola. i. vasa parua argentea vel aurea vbi reponebantur redolentia ad magis homines puocādū. e ¶ Et maures. i. ornamenta aurium. f ¶ Et annulos. i. ornamenta digitorū. g ¶ Et gemas in fronte pendentes. habebant enim serra in quibus erant gemæ posite pēdētes in fronte. h ¶ Et mutatoria. id est diuersa vestimenta paria. i ¶ Et pallio. i. exteriora vestimenta. k ¶ Et lintheamina. id est interiora iuxta carnem. l ¶ Et acus & specula. instrumenta sunt cum quibus mulieres aptabant ornamenta corporibus suis m ¶ Et syndones. i. subtilia velamina quibus operiuntur humeri in terra illa. n ¶ Et vittas. i. pep̄la. o ¶ Et theristram. Est autē theristram vestis linea qua vtunt mulieres in æstate: & dī a tero teris: quæ terunt, vt ibi fiant rugæ & multæ: tenues ad curiositatem. p ¶ Et erit. mulieribus prædictis. q ¶ Pro suauī odo. sc. ex infirmitate & miseria. Et quia multæ fuerunt incarcerationē in locis fetidis. r ¶ Et p̄ zona suā. quo ligabant, vt captiuæ. s ¶ Et p̄ crispatis scri. cal. quia trahebantur p̄ capillos: ex infirmitatibus & miserijs fluebant capilli de capitis suis. t ¶ Et p̄ fascia pectoris. ci. Est autē fascia pectoralis vitta tenuis, & delicata: cū qua stringunt māmille, ne ex sua grossitie turpitudinem ingerant: Oia enim ista inflata sunt mulieribus tpe captiuitatis babylonice

a ¶ Criniū qui & serinones dicunt. ¶ In quibus discretio notatur. b ¶ Talorū: similes armillis. vnde: Pes nō offendit. Et, Eruerūt pedes meos a lapsu.

& discriminalia: & + perichelides & a ¶ celli: quæ & auri & argenti textū virgulis. c f. sensu & sermone. b ¶ In quibus muscū portabāt & alia odoramenta vt sim⁹ bon⁹ odor xpi. murenulas & olfactoriola & in d a ¶ ab aurib⁹. ¶ ne audiam⁹ iudiciū sanguinis. sed qui habet aures audiēdi audiat.

aures & annulos & gemas in fronte a ¶ de quibus ibunt de virtute in virtutem. b ¶ quibus humeri: & in quibus opus & peccata in quibus sensus protegentur.

te pendentes & mutatoria & pal a ¶ quibus præceptorū oim regula stringitur.

liola & lintheamina & acus & k a ¶ Videmus enim quasi per speculum &c.

a ¶ Subtilia velamina.

d specula & syndones & vittas & m a ¶ quibus operiuntur humeri. ¶ quibus tegimur cōtra ardorē vitiorū. ¶ tibi. b ¶ vir o

tutum. ¶ putruerunt & cor

theristram. Et erit pro suauī odore p ruptæ sunt cicatrices &c.

a ¶ vitiorū & peccatorū. b ¶ aurea. ¶ veritatis.

¶ State accincti lumbos vestros in virtute.

c ¶ peccatorum quo quisq̄ constringitur.

¶ mendaciū.

fetor & pro zona funiculus & pro s a ¶ torto & reflexo. ¶ pro virtute vitium.

b ¶ capitis deturpatio.

crispanti crine caluicium: & pro t a ¶ quæ eum locū tenet in foeminis quæ rationale in episcopis. ¶ pro castitate amissa.

b ¶ Pœnitentiæ luctus. c ¶ iuuenes. ¶ iustitia

f fascia pectorali cilicium. Pū v iusti non liberabit eum. ¶ romanorum.

cherrimi quoque viri tui gladio x ¶ bellatores.

cadent & fortes tui, in prælio. y

Et moerebunt atq̄ lugebunt por. z a ¶ quod oculis cernimus. ¶ vrbs funditus eversa est vel plebs omnino deiecta.

te eius & desolata in terra sedebit. a

i ¶ T ap. Cap. IIII. b

præhendent septem a ¶ christum solum qui sine peccato. b ¶ cū incuruabitur altitudo virorum.

mulieres virum vnum in die illa

nō habuit in qua q̄ plures sc̄i pphete fuerunt. f. Hiere. Baruch: Ezechiel: Daniel &c. Soluat hoc argumentum Thomista: qui exponit de captiuitate babylonica: & cū hoc de ppheta de istinctu diuino. Postillator autē exponit de ppheta falso: iō argumētū est cōtra eū: nisi q̄tum est de glo. per. Bur. allegata quā & Bur. & pos

stil. non reputant autenticā. Cap. IIII.

T apprehen. Hic ex dictis concluditur correlarium.

Circa q̄ sciendum, q̄ in hebreo non incipit hic capitulum: Sed litera ista: Et apprehendēt &c. im

cōiungit cū p̄cedenti absq̄ alio spacio vacuo interne

dio qd̄ est signum alterius sententiæ seu capli apud hebræos: ideo

¶ est conclusio

Moraliter. b ¶ Et appre. &c. Aliquā cōtingit q̄ meritorie ad

christum deuotissime reuertitur sicut patet de maria magdalena:

¶ & de maria

babylonice. v ¶ Pulcherrimi. Hic p̄r describitur earū p̄na ex morte virorū. Et primo circa hoc ostendit p̄positū. secūdo in fertur quoddā correlariū, ibi: Et apprehēdēt. Circa primū dicitur Pulcherrimi quoque viri tui. id est iuuenes cum quibus mulieres impudicę deliciabant. x ¶ Gladio cadent. scilicet per chaldeos

y ¶ Et fortes tui in prælio. non potētes se defendere. z ¶ Et moerebunt atq̄ lugebunt por. eius. f. hierusalem & aliarū ciuitatū: Quæ dicuntur lugere m̄ aphorice propter populi destructionem: sicut patet nō de re dicitur quādo floret. a ¶ Et desolata in terra sedebit. quia muri per chaldeos fuerant ad terram deiecti.

x ¶ Et erit p̄ suauī odore. scilicet famæ p̄cedentis. r ¶ Fetor. f. infamię. s ¶ pro zona sumi. &c. Nam noia q̄ videbant in eis bona, ppter infamiam sequentē, ficta fuisse iudicantur & falsa. v ¶ Pulcherrimi viri tui in gla. cadent. f. linguæ. nam ppter adulteriū vxorū suarū vituperantur.

¶ In cap. iij. vbi dicitur in postil. Et propheta. i. pphetas falsos.

ADDITIO Hoc qd̄ dī hic: Et pro

pheta fm glo. intelligit de vō ppheta, put plane in lra sonat, quia exponitur fm illud qd̄ dī in ps. Iam nō est ppheta: & nos nō cognoscet ampli⁹: vnde fm hoc hęc pphetia quæ incipit in illo loco: Ecce em̄ dñator do. non p̄tinet ad statū babylonice captiuitatis in qua multi fuerunt pphete: vt Hic. Ezechiel: Daniel: & hmoi: vn̄ aspiciēti bñ singula q̄ de hac materia cōtinentur in hoc ca. magis vident p̄tinere ad statū hui⁹ captiuitatis in q̄ nullū robur hñt seu valitudinē nec pphetā, nec ariolū, & sic de singulis hic cōtēris: Quæ i glo. p̄prie applicant huic statū eorū hodierno: & spāl̄ cū reddit causa hmoi p̄narū: cum dī: Ruit hielm: & concidit iudas: quia lingua eorū, & adinventiones eorū p̄ deū, p̄prie vident cōpetere iudeis modernis, qui quotidie in suis expositionib⁹ & scripturis conant adinuenire aliq̄ falsa p̄ xpm. Sifr qd̄ sequit: Pām suū quasi sodoma p̄dicauerunt, non nisi eis p̄prie cōpetit q̄ publice approbant q̄tū in eis est occisiō xpi: nō abscondentes aliqd̄ de malicia ibi dē perpetrata. Vnde expleta miseria eorū: tā in sexu virili q̄ in foemineo statim ppheta de foelicitate eorū: q̄ saluati sunt de israel abiectis nō credētib⁹: & hoc cum dicit in. c. seq. scilicet. iij. In die illa erit germen dñi in magnificētia & gloria &c. & exponat prout in postilla.

REPLICA In cap. iij. postil. & Bur.

differunt in applicatione: quia postil. applicat ad captiuitatem babylonica: sifr & san. Tho. Bur. aut applicat ad captiuitatē iudeorū hodiernam. Sed cū postillator exponit primā partē huius cap. Quia deus auferet ab hierlm fortē, validū & ppheta: scilicet falsum in quo p̄fidere solebāt & fuerūt decepti. Bur. dicit fm glo. intelligi debere de vero propheta. Et ex hoc arguit, q̄ hoc cap. in captiuitate babylonica locū

¶ Cap. IIII.

T apprehen. Hic ex dictis concluditur correlarium.

Circa q̄ sciendum, q̄ in hebreo non incipit hic capitulum: Sed litera ista: Et apprehendēt &c. im

cōiungit cū p̄cedenti absq̄ alio spacio vacuo interne

dio qd̄ est signum alterius sententiæ seu capli apud hebræos: ideo

¶ est conclusio

Moraliter. b ¶ Et appre. &c. Aliquā cōtingit q̄ meritorie ad

christum deuotissime reuertitur sicut patet de maria magdalena:

¶ & de maria

E a ¶ Nubē. i. obumbrationē spūs in p̄speris ne eleuent: sicut fi-
Exo. 13. d. liis israel nubes in die erat ignis in nocte. b ¶ Et fu. & c. vñ:
Esa. 6. b. Domus impleta est fumo. Et alibi: Qui t̄git mōtes, & fumigāt
P̄. 103. b. c ¶ Sup̄ omnē em̄ & c. Plurimi iudaeorū: & h̄c & q̄bus sunt so-
ciata de babylonica captiuitate, & de reditu in hierusalē sub zo-
robabel, & esdra, neemias intelligunt. Su-
per oēm enī & c. Hunc locum iudei ad
antichristū referūt: quē per turbinē, & tē-
pestatē significari cōiūciunt: seq̄ virtute
diuina ab eo defendi confidunt. Nos au-
tem ad primū xp̄i aduentum.

NICO.DE LYRA

a ¶ Et spū ardoris. Quia hoc fecit
ex maximo seruiore charitatis. c ¶ Et
creauit. Hic p̄r ponit p̄solatio bonorū
q̄tū ad diuinam protectionē: Circa quod
sciēdū, q̄ in exiū de egypto domin⁹ pro-
texit filios israel per colūna ignis & nu-
bis: Exo. xiiij. e. Tollensq̄ angel⁹ dñi qui
p̄cedebat castra filiorum israel: abiit post
eos: & cū eo pariter colūna nubes. Sequi-
tur: Et erat nubes tenebrosa, & illumi-
mans noctē ita q̄ ad se inuicem toto no-
ctis tpe accedere non valerēt. Fuit etiam
postea colūna nubes in p̄tectionē contra
estū solis de die: & colūna ignis contra te-
nebras de nocte: & hoc fuit in figura gr̄ae
spūs sancti dāndae xp̄i discipulis in signo
visibili. Act. ij. quā p̄tegit ardorē cōtra
cōcupiscētiā aēstū: & illuminat cōtra tene-
bras ignoratiā: quā tanto melior est illa
colūna ignis, & nubes, quāto veritas est
melior vmbra. Et ad literā: signū illud
gr̄ae ap̄lis datā habuit speciem ignis lucē-
tis nō cōburētis. Potest etiam p̄babiliter
dici q̄ apparuit ibi nebula lucida in si-
gnū diuinā p̄sentia sp̄alis p̄ gr̄am: sicut
in dedicatione tēpli salomonis. iij. Reg.
viij. & in erectione tabernaculi. Exo. xl.
de quo pōt exponi qd̄ dicit Act. ij. a. Et
impleuit totam domum vbi erant seden-
tes: s̄m hoc igit̄ dicitur: Et creauit dñs. i.
creabit: loquendo de futuro p̄ modū p̄te-
riti p̄pter certitudinē p̄phetiā. d ¶ Su-
per oēm lo. mō. sion. i. ecclesiā militatis
quā s̄o dñs: vt ostēsum. est. d. c. ij. & q̄ ad
lram in mōte s̄o fuit missus spūs sancti
in signo visibili sup̄ ap̄los in die penthe-
costes: vt dicit Hierony. in ep̄la ad Pau-
linū de oib⁹ sacrae scripturę libris. e ¶ Et
vbi inuocatus est. & pro id est, vbi inuo-
cat est fidelib⁹: q̄ est loc⁹ orōnis. f ¶ Nu-
bē per diē & fū. & c. i. gr̄am spūs sancti mō-
do p̄dicto p̄tegetē. g ¶ Sup̄ oēm enī
glo. colūne ignis & nubes datē filijs isrl.
h ¶ Protectio. scilicet spūs sancti: q̄a excedit
eam vt veritas vmbra. i ¶ Et taber. est. s. spūs sancti. k ¶ In
vmbra culū. cōtra cōcupiscētiā aēstum. l ¶ Et in securita. & c.
superbiā. m ¶ Et pluuiā. carnalis lasciuia: Vel a turbine p̄se-
cutionis quā nō timebāt spūs sancto roborati. Et a pluuiā. pro
speritatis t̄p̄alis ne per eā mollescerēt hō ad vitia. Ra. Sa. dicit hic
q̄ per turbinē: & ignē & h̄mōi intelligunt gehēnā poenae: indu-
cens ad hoc istud P̄. x. b. Pluet super peccatores laqueos ignis
sulphur & spūs p̄cellarū & c. & q̄tū ad hoc puenit mecū: q̄a gr̄a
spūs sancti protegit ab illa poenā & maxime gr̄a cōsummata:
quā est ipsa gloria.

Moralr.

x iudiciū. i. p̄fecta contritionis & satisfactio. b ¶ Et spi-
ardoris. i. seruentis amoris. Luc. viij. g. Remittuntur ei peccata mul-
ta: qm̄ dilexit multū. c ¶ Et creauit. Post poenitentium cō-
uersionē: hic ponit p̄pheta bonorū cōsolationē, dicens: Et crea-
uit domū. & c. i. ecclesiā militatis. e ¶ Vbi inuoca. est. nomen
eius per officiū solēne. f ¶ Nubē p̄ diē & c. i. eucharistiā sacm̄:
Qd̄ dicit nubes refrigerās cōcupiscētiā estū: & ignis flamas p̄pter
charitatis incēdiū: ideo dñs amoris sacm̄. Dñs etiam fumus. s̄. incē-
sor: q̄a celebra cū orōnib⁹ s̄ctōrū: Apo. viij. a. Et ascendit fumus
incēsorū deo orōnibus sanctorū. g ¶ Super oēm glo. i. sup̄ lo-
cū ad dei gloriam cōsecratum: cuiusmodi est ecclesia materialis.

Protectio

a ¶ leuiora.

¶ seruentis charitatis qua sanguinem fudit.

iudiciū & spiritu ardoris. Et crea-

a ¶ Vetera trāsierūt: i. xp̄o est noua creatura.

uit dominus super omnē locum d

a ¶ ecclesiā quā mōis in contemplatione.

b ¶ a fidelibus filiis israel.

mōtis sion: & vbi inuocatus est

a ¶ nubes aderat i die ignis i nocte. b ¶ Per

diem sol non vret te: neq̄ luna per noctem.

c ¶ compunctionis vnde lachrymā. d ¶ ad

illuminationem ne viam perdant.

nubē per diē & fūmum & splendo

a ¶ Deus noster ignis cōsumens est. b ¶ ad

uersitate ne frangatur.

rem ignis flammantis in nocte.

¶ ecclesiā.

Super omnem enim gloriam pro

¶ christi. ¶ ecclesia. ¶ sub protectione dei.

¶ erit.

tectio: & tabernaculum in vmbra

a ¶ persecutiōis. b ¶ deus meus adiutor & c.

culū dici ab aēstū: & in securitatē & i

a ¶ p̄tegar in velamēto alarū tuarū. b ¶ im-

petu persecutorum. c ¶ minori p̄secutione.

absconsionē a turbine & a pluuiā. m

Antabo di

a ¶ populo iudaeorū: vel deo

patri. b ¶ carmē lugubre. c ¶ si

lij patui. ¶ Christi ex eadem

gente qua egu generatū quod

canticum ipse composuit vinea suā.

lectō meo cāticū patrueis mei + vi

a ¶ vinea dñi sabaoth dom⁹ isrl est. b ¶ hic

est filius meus dilectus.

neā suā. Vineā facta est dilectō s

a ¶ in potētia. in robore. b ¶ Vñxit te deus

oleo leticiā p̄e confortibus tuis. c ¶ custo-

meo in cōrnu filiō olei & + sepiuit

dia angelorū. a ¶ idola lapidea: & oia di-

uinum cultū impediētia. b ¶ abiecit.

eā & lapides elegit ex ea: + & plan

a ¶ legē instruendo. b ¶ ex oibus gentibus.

¶ non ex quolibet germine vel genere.

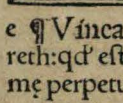
tauit vineā + electā. Et edificauit a

h ¶ Protectio. id est christus in sacramēto qui p̄tegit a demone.
i ¶ Et tabernaculū est in vmbra culū dici ab aēstū. scilicet cu-
piditatis. **l** ¶ Et in securitatē & absconsionē a turbine. tribula-
tionis per virtutem patientiā. **m** ¶ Et a pluuiā. scilicet carna-
lis concupiscētiā per virtutem continentia.

GLO.ORDI.



Antabo & c. Cāticū aliquādo
in letitia aliq̄ in tristitia: vt
hic: scilicet q̄ ille cōposuit quē
videns ciuitatē fleuit, dicens:
Quia si cognouisses, & tu & c.

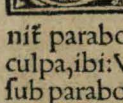


Vineam ele. Alia editio: vineam fo-
reth: qd̄ est genus vitis optime, & vber-
me perpetuis fructib⁹. Cūcta q̄ de vitē

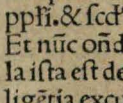
NICO.DE LYRA



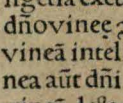
Anta. Postq̄ p̄pheta descri-
psit punitionē regni per v̄bū
narratiuū: hic p̄r hoc idē fac-
p̄ exemplū paboliciū. Et diuidi-
tur in duas partes: q̄a p̄rio po-



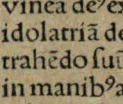
niē parabola. scd̄o arguit m̄plex ppli
culpa, ibi: Vē q̄ p̄iugi. P̄ia i. duas: q̄a p̄rio
sub parabola vinee describit ingratitudo
ppli. & scd̄o rectitudo diuini iudiciū, ibi:
Et nūc ostēda. Circa. primū sciēdū q̄ pabo-



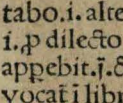
la ista est de vinea cū magno sumptu & di-
ligētia exculta: q̄ tñ fructū nō fecit: & sic a
dñō vinee p̄tepra fuit. & derelicta: & p̄ h̄c
vineā intelligit ppl̄s isrl: vt h̄. i. eo. c. v. i. vinea do-
mini.



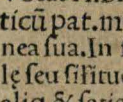
nea aut dñi exercitiū domus isrl est quā
vineā de excoluit suis beneficijs: & tñ ad
idolatriā declinauit: & sic eā cōtēpsit sub-
trahēdo suū auxiliū. & p̄ p̄sequēs tradidit
in manib⁹ aduersariorū. dicit igit̄: n ¶ Cā-



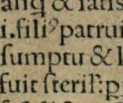
tabo. i. alte p̄nūciabo. o ¶ Dile. meo.
i. p̄ dilecto meo in p̄sona ei⁹ loquēs: sicut
appebit. i. & iste dilect⁹ intelligit de⁹: q̄ sic
vocat i libro cāticorū: q̄s p̄ totū. p ¶ Cā-



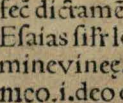
ticū pat. mei. vi. suā. i. qd̄ cātauit de vi-
nea sua. In scriptura aliqñ accipiūt pabo-
lē seu similitudines ex reb⁹ gestis: & iō dicit̄
alig & satis p̄babilr q̄ qd̄a patrueis esaie



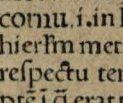
i. fili⁹ patui sui habuerat vineā cū magno
sumptu & labore exculta & acq̄sitā: & tñ
fuit sterilis: p̄p qd̄ de ipsa sicut de re isolita
fecit dīctamē qd̄ vocat hic canticū: & quia



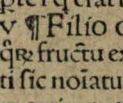
esaias isrl locut⁹ ē hic de pplō isrl sub no-
mine vinee. iō subdit. s ¶ Vineā fa. ē. dī.
meo. i. deo q̄ dñs dilect⁹ rōne dīcta. r ¶ In



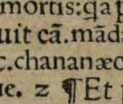
comu. i. in loco excelso & eminētiori: q̄a
hierl̄m meropolis i iudēa erat i alto loco
respectu terrē adiacētis: saltē q̄tū ad illā:
p̄tē i q̄ erat tēplū & dom⁹ regia i mōte s̄o.



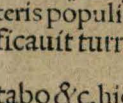
v ¶ Filio olei. i. in loco pleno oliuis: ex
q̄e fructū exprimit oleū. Vñ & iuxta h̄ies



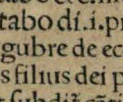
rusalem est mons oliueti sic noīatus a fertilitate olei: & tali modo
loquēdi dñs aliquis fili⁹ mortis: q̄a plenus est scelere p̄ quo dign⁹
est morte. x ¶ Et sepiuit eā. mādati legis & sua & angelica p̄se-
tectione. y ¶ Et la. & c. chananēos cultores lapidū de terra illa
ejciendo: vt h̄. lib. iosue. z ¶ Et plāta vineā ele. i. ppl̄m israel
quē ad cultū suū p̄e ceteris populis elegit: & in terra p̄missionis
plantauit. a ¶ Et edificauit turrīm. id est tēplū ad modū turris



factum: sicut dictum



Moraliter. n ¶ Cantabo & c. hic arguit eccl̄ie maliciā sub vi-
neē parabola: cū dñs: Cātabo dī. i. pro xp̄o q̄ dilectus in cāticis no-
minat. p ¶ Cāticū. s. lugubre de eccl̄ie sterilitate. q ¶ Patrueis
mei. i. xp̄i: q̄ est naturalis filius dei patris. r ¶ Vineā suā. i. devi-
nea sua: quē est eccl̄ia. Et subdit cāticū forma: cū dñs: s ¶ Vineā fa.
est dī. meo. i. xp̄o. t ¶ In comu filio olei. i. in charitate & pietate
te potēti: sicut dñs Actū. iij. f. Multitudinis credētū erat cor vnū:
& aīa vna. v ¶ Et sepi. eā. Custodia angelica: vñ eccl̄ia p̄tē
tua aī subuersionē iudēe per romanos angelico monitu transiit
in regnū agrippē, & ibi fuit saluata. y ¶ Et lapides ele. ex ca.
i. malos amouit: scilicet ananiā & saphirā: vt h̄. Act. v. & alios
fides. a ¶ Et edificauit turrīm in medio eius. i. euangelium: &
doctrinā apostolorum: quē sunt turris cōtra insultus hēreticorū.



Et torcular

Moralr.

A dicuntur: ad statū aīe referūtur quē a deo plātata nō attulit vuas sed labruscas: & tradita est bestiis cōculcāda: nec imbrem dōtrīnæ suscipit: qui dona prāterita cōtempnit. **a** ¶ Labruscas. Heu interrogat: ut de se tanq̃ de alio sententiā proferat. unde: Malos male perdet: & vineā suā locabit alijs agricolis. Agricolaē apli sunt. **c** ¶ An exspecta. & c. Hoc fm quoddā. s. apud se dixit: hic vero q̃ cogitauerat alios in

bylonijs qui terrā destruxerūt & populū partim occiderūt: & partim captiuauerunt. **m** ¶ Et ponā eam deser. a protectione mea. **n** ¶ Non putabitur. q̃ ad yba pphetarū noluerūt se corrigere auferendo mala vitē suę. **o** ¶ Et non fo. quia fossorio diuini timoris non fuerunt retracti ab iniquitatibus suis. **p** ¶ Et ascen-

2. Re. 12. a
Mat. 21. d

Nota

3. Re. 18. a

Leu. 2

Deutero.

28. b.

1. 60. b.

Gen. 4. b

B

Mat. 7. d

NICO.DE LYRA

* factū sicut dictū fuit. iij. Reg. vj. quod fuit ædificatum salomonem in hierusalem in medio iudæe existente tanq̃ metropoli. **a** ¶ Et torcular extru. in ea. i. altare holocaustorū: qd̃ dicit hic torcular: eo q̃ ibi effundebat sanguis victimarum: sicut in torculari sanguis uuarū. **b** ¶ Et exspecta. vt fa. vuas. id est opera bona deum colendo. **c** ¶ Et fecit labruscas. id est op̃a inutilia & nociua ad idolatriam declinando. **d** ¶ Nunc ergo habi. hierlm̃ & c. Hoc dicit inducendo populū ad cōsiderationē p̃dicatorū beneficiorū. **f** ¶ Quid est quod de. vl. fa. vi. meæ. q. d. nihil defuit ex parte mea. quin deberet facere optima opera: & fecit pessima. **g** ¶ Et nunc ostendam. Hic p̃r describitur reſtitutio diuini iudicij: quia p̃pter ingratitudinē debet p̃tēni: & i manu aduersariorū dimitti. ideo subditur. **h** ¶ Auferam sepē eius. i. verū legis inſelleſtū: nō q̃a deus inducat aliquē ad errorē seu falsum æſtimandum. sed quia sacerdotes & legisperiti declinauerūt ad vitia: propter qd̃ deus iuste retraxit ab eis lūm̃ suę gratiæ: & sic ex sua defectiuitate ceciderūt in errorum cæcitātē. **i** ¶ Et erit in di. q̃a demones ex hoc habuerūt super eos potestātē diripiēdo sp̃alia bona: & dispositiōes ad ipsa. s. bona. **k** ¶ Diruā ma. ei. s. scilicet meam protectionē. & angelicam custodiā subtrahendo. **l** ¶ Et erit in concil. i. in depressionem ab aduersarijs: & maxime a bylonijs

a ¶ templum. ¶ in qua fruges recōderem & insidiātes bestias prospicere. **b** ¶ altare vbi fundebatur sanguis hostiarum.

tūrim in medio eius: & torcular a

a ¶ vt in eodem loco vuas premerentur.

extruxit in ea. Et exspectauit vt fa

a ¶ fructus honorū operū. **b** ¶ labruscæ dictæ quia in labris viarū nascunt. ¶ amaritudi-

aceret vuas. & fecit labruscas. Nunc

nem vitiorū. a ¶ Quia feci quod debui.

ergo habitatores hierusalē & viri

a ¶ Audita rōne mea: cui non p̃dicit vinea.

iuda iudicatē inter me & vineam

a ¶ creationis beneficio.

¶ ultra. ¶ supradicta.

meam. Quid est qd̃ debui ultra fa

a ¶ Q. Hoc videor fecisse forte

cere vinea mea & non feci ei: An

¶ ultra debitum. a ¶ bene colendo.

¶ exspectauit vt faceret vuas & fe

a ¶ tanq̃ inculta. **b** ¶ Quia pro bonis mala reddit. hoc iudicium subiicit.

dicit labruscās. Et nūc ostēdam vobis

a ¶ nō alius. ¶ cui nemo resistit. **b** ¶ Trāſ-

¶ qd̃ ego faciā vinea mea. Auferam

a ¶ auxilium angelorum. **b** ¶ genti-

bus. c ¶ idē est. sed repetitio cōfirmatio est.

sepē ei: & erit i dirēptionē: diruā

maceriā ei: & erit in p̃culationē: i

a ¶ Relinquet dom̃ vestrā deserta. **b** ¶ fal-

ce verbi dei: & cū peccauerit: non corripiet.

& ponā eam deserta: Non putabi

a ¶ admonitione timoris non humiliabi-

tur & nō fodiet: & ascendet sup eā

a ¶ predicatoribus qui pluuunt verbis: coru-

scant miraculis: fulgent virtutibus.

f vepres & spinæ: & nubib⁹ manda

a ¶ doctrinæ guttas. **b** ¶ Metaphorā expo-

nit. ¶ hoc faciā vinea mea: Vineam

bo ne pluāt sup eā imbrēm. Vineā

a ¶ decem tribus: vel totus populus.

gem dñi exercitū domus israel est

a ¶ duæ trib⁹. **b** ¶ q̃a separatis alijs tribub⁹

postea pullulauit. c ¶ cōparatione israel qui

vitulos colebat: vñ pri⁹ captiuat⁹. d ¶ dei.

& tūri iuda germē delectabile ei⁹. s

a ¶ vuas.

¶ expectauit vt faceret iudicium: r

a ¶ labruscæ. **b** ¶ suscipere.

c ¶ christum suscipiendo.

h & ecce iniquitas. et iusticiā. & ecce

a ¶ tolle crucifige eum.

i clamor. Væ q̃ coniūgitis domū ad

domum & agrum agro copulatis

peccatorū. **q** ¶ Et nubibus man. ne pluāt super eam imbrēm. subtrahendo fructiferam doctrinam quod iam pro magna parte factum est: quia multi doctores catholici & predicatores deo permittente. & diabolo procurante: magis student curiositati q̃ vtilitati. **z** ¶ Væ qui coniū. Hic arguunt aliqua mala in speciali. Et primo mala cupiditas possessionū & domorū. cū dicit: Væ qui coniūgitis & c. quod frequenter contingit in christianis principibus prelatis & religiosi. Et subditur debita poena cum dicitur: * Nisi domus

C

als t expe
s ¶ Et vñ iuda & c. hoc potissime dicit
pro christo qui erat de tribu illa secundū
carnem nasciturus. t ¶ Expectauit vt fa
ceret iudicium. iustā sniam p̃ferēdo: qd̃
pertinet ad iudices. quorum est iudicare.
v ¶ Et ecce iniqui. i. iusticię inequalitas:
quia peruertebant iudiciā in fauorē partis
& propter munera. x ¶ Et iusticiam. i.
opera iusticię in p̃p̃lo cōi viuēdo iuste ad
inuicem. y ¶ Et ecce clamor. de iniurijs
vnius contra alterum. z ¶ Væ qui con
iungitis. Hic consequēter arguit populi
multiplex culpa. Et primo ppheta arguit
culpā & cōminat p̃cā cōiūctim. scd̃ o
p̃sequitur p̃cā separatim. ibi: Ideo irat⁹
est. Prima in tres: q̃a primo arguit p̃p̃m
de cupiditate. scd̃ o de carnalitate. ibi: Væ
qui coniūgitis. tertio de superbie vanita
te. ibi: Væ qui trahitis: & in qualibet par
te comminatur p̃cā. Circa primū dicit:
Væ qui coniūgitis & c. iudei em̃ semper
fuerunt ad auariciam proni: & ideo in illo
populo multi p̃ potētiā auferebāt posses
siones aliorū: & aliqui per fraudulentias.

Diuisio.

Iudei auar.

Moralit.
D

Als t fa
baath.

Als t vir.

E a ¶ In auribus. Propheta. Q. Hæc verba interioribus auribus
audiui quæ sunt dñi exercituum. b ¶ Nisi domus &c. Pöpa. f. &
structura hereticorum & boru: & dialectica
argumeta. Agricultura quoq; & edificatio
hereticorum eradicabit. Et de denario
al ¶ habi & tricenario numero (in quo pphetavit
ezechiel: & dñs baptizatus est) redigetur
Eze. 4. b ad ephi: qui ad comparatione multiplicis
Luc. 3. e. numeri vnione cōstringitur: qd de vinea
deu. 32. e. fodomorum, vinum eorum & vna eoru
vua fellis. c ¶ Decem enim iugera. Ste-
rilitas terræ: quæ captiuitatem secutura est
ostenditur. d ¶ Væ qui confurgitis.
Q. Captiuitas imminet: vos in luxuriæ
vacatis. vnde: Væ vobis. Nostis quoq;
prælati hæc dicunt qui de mane bibunt
vsq; ad vespere: qui delitijs occupati, ex
creaturis nō intelligit creator: nec consi-
derant opera eius. vnde: Verbo dñi cœli

Ps. 32. b. firmati sunt &c. Væ qui cōfurgitis. ma. ad
ebrietas. &c. Omnis perturbatio animi,
ebrietas est: quæ conficitur de vino furo-
ris draconu, & veneno aspidu. Hoc mul-
ti bibunt de mane vsq; ad vespere. i. ab
adolescētia, vsq; ad senectutē. Alij hora
tertia, sexta, nona, vel vndecima suscitai-
tur ab hoc vino. Et dicitur eis illud. Exp-

Iohe. 1. b. giscimini q ebrj estis a vino: Super hoc
vinu pluuit sulphur & ignis a domino:
quicumq; ergo ex eo biberit cōburef. vñ:

Leu. 10. Vinu & ficerā non bibetis: qñ ingredimi-
ni in tabernaculū. Requiritur citharam &
psalterium: cuius repertor tubal de stirpe

Gen. 3. d. cain generatus. Hæc musica instrumenta
hic nota rex babylonis habuit, quib; populi pro-
tur infas- strati in terram: adorabant statuā auream.
mia. Infelicitissimi autē sunt, qui vsq; ad sene-
Dan. 3. a. stutē gula & ebrietate & diuersis volupta-
tibus occupati: nō intelligunt in se opera

Morali. dñi. e ¶ Propterea &c. Mora. Quic-
quid de ppho iudæoru dixim: ad eos qui
delitijs faculi occupant, referamus. Qui
nō respiciēt opā dei: in pām ducuntur
captiui: nec habet scientiā dei: & pereun-
tes fame & siti operū & virtutū: detrahun-
tur in gehennā in perpetuū cruciadi: pro-
porētia, & superbia miserabilr humiliati.

¶ Et pascuntur

NICO. DE LYRA.

Nunqd habitabitis &c. q. d. videmini hoc quærere: & in terra fuit da-
ta a deo filiis israel cōiter pro habitatione
pauperum sicut & diuitum. Et subditur
cōminatio pœnæ, cū dicit: b ¶ In au-
ribus meis sunt hæc &c. Quia exaudiuit
iniuste oppressos ad vindicandum. Ideo
subditur: clamorem iniuste oppressorū.

Nisi domus multe deserte fuerint
gran. &c. i. sicut fuerāt male acquisitæ: &
hoc impletum est qñ populus ductus fuit
captiui.

Decem enim iugera vi-
nearū faciet &c. i. sicut vineæ, & agri fue-
runt male acquisiti, ita efficiuntur steriles
in pœnam. Est aut iugerum spaciū terræ
quod par boum in die arare consuevit.

Væ qui confurgitis mane. Hic pñr
arguit populum de carnalitate, dicens:
Væ qui confurgitis mane &c. Sic enim
solent facere illi qui fuerunt ebrj præce-
denti vespere: eo q in mane sunt sitibun-
di. f ¶ Ad ebrietatem sectandam. Si
cut die præcedenti. Ideo subditur.

Et potandum vsq; ad vespere. Et
quia ex tali potatione calefit caro: &
inducitur ad luxuriam, & ad alia mala:
scilicet ad rixas, & ad homicidia, & con-
similia. Ideo subditur: h ¶ Vt vino
estuctis

a ¶ & deficiēte terra: non impletur auaricia.
b ¶ an ppter vos solos tñra terra creata est
vsq; ad terminū loci. Nunqd + habi / a

a ¶ in quibus delectamini.

rint grandes & pulchræ: & absq;
a ¶ qui sacratu numerus est. b ¶ cen-
tum viginti pedum in longum. Iugera decē
iuga boum operabantur.

hitatore. Decē enim iugera vinea / d
a ¶ non plus. ¶ in quo baptizatur dñs.
rū faciunt + lāgūculā unā: & trigin /
a ¶ chor. f. qui hebraice gomer. ¶ q solebat
multiplicari decrescēt. b ¶ nimia sterilitate.
tā modū sementis, facient modū /
a ¶ als ephi. q est mēsurā aridor. ¶ studiosc.

ostres. Væ qui confurgitis mane /
¶ hebraice: ficeram.

ad ebrietatem sectandam & pōtan /
a ¶ ad oia vitia.

dum vsq; ad vespere vt vino estuct /
a ¶ in augmentum luxuriæ.

tis. Cithara & lyra & tympanum i /
& tibia & vinum in conuiujs ve /
a ¶ vos ipsos quare creati sitis. vel qd dñs fa-
cturus est vobis: prouidere negligitis.

stris, & opus domini non respici /
tis: nec opera manuum eius con /
¶ ergo.

sideratis: + Propterea captiui s /
a ¶ a romanis vel diabolo.

ductus est populus meus: qd non o /
a ¶ qd noluit hñe. b ¶ futurore vel pñentium.
habuit scientiā: & nobiles eius p /
a ¶ gehennæ. ¶ reali vel verbi dei. Nō in so-
lo pane viuūt homo.

interierunt fame. & multitudo ei /
a ¶ reali vñ doctrinæ: Super aquā refectiōnis
edu. me. b ¶ supra dicta. c ¶ vt multitudinē
fati exaruit. Propterea dilatauit in /
recipiat. a ¶ affectum deuoradi: nō q habeat
aiam: sed fm humanā cōsuetudinē dicitur.

fernus animam suam: & aperuit /
a ¶ infatigabiliter.

os suum absq; vllo termino: & /
¶ populi.

descendent fortes eius + & subli /
a ¶ superbi. ¶ nobiles. ¶ infernū.

mēs eius: gloriosq; eius ad eum. /
a ¶ tūc. b ¶ a supbia. c ¶ minores. qd intelligēt
se mortales q mō efferunt tāq; nunq; mori.

Et incuruabitur homo: & humili /
a ¶ maiores. b ¶ etatorum.

labitur vir: & oculi sublimiū de /
a ¶ cū supradicta impleta fuerint. b ¶ q despi-
ciebatur. ¶ qui iniustus videbatur.

primenter. Et exaltabit dominus /
a ¶ Nolite ante tempus iudicare. ¶ iusto.

exercituum in iudicio: & deus

estuctis. Et potest teneri hic li, vt: vno modo casualiter qñ ad
illos qui sic vacabant potationi: vt ad mala sequentia essent ma-
gis apti & proni. Alio modo cōsecutue:
qd talia mala nata sunt sequi ex ebrietate:
etiam si inebrians se inebriare nō inten-
dat. i ¶ Cithara & lyra & tympanum
& tibia. Ad excitandum luxuriam p dis-
solutionē. k ¶ Et vinum. scilicet forte
& electum. l ¶ Et opus domini non re-
spicitis. Nihil agendo ad eius honore.

Nisi domus multe deserte fuerint
siue obsequium: cum tamen ab eo habea-
tis abundantia temporalium. m ¶ Nec
opera manuum eius consideratis. scilicet
qualiter puniuit acriter vitium carnali-
tis propter ipsum mundum diluuiū C
b mergendo. Gene. vii. & quinq; ciuitates
igne, & sulphure succendendo: Gen. xix.
Cōsequenter subditur pœna, cum dicit:

Propterea captiui ductus est po-
pulus meus. i. ducetur. Esaias em loque-
batur de futuro per modum præteriti: pro-
pter certitudinem euentus. o ¶ Quia
non habuit scientiam. Applicando in-
genium suum ad diuinum obsequium:
& ad iudicia sua considerandum in puni-
tione carnalitatū: vt dictum est. p ¶ Et
nobiles eius interierunt fame &c. Quia
in obsidione ciuitatis sub sedechia defece-
runt omnino victualia: vt habetur. iij. Re-
gum. xxv. r ¶ Propterea dilatauit in

fernus animam suam. id est capacitatem
suam. & est locutio metaphorica: quia in-
fernus non habet animam proprie loque-
do. Accipitur autem infernus in scriptu-
ra dupliciter. Vno modo p fossā vbi po-
nuntur mortuorum cadauera. Alio mo-
do pro loco, vbi descendunt animæ dam-
natorum ad purgandum: & generaliter il-
lorum, qui non admittunt statim ad glo-
riam. Et quia tunc nullus ad eam admittit-
batur quantūcūq; iustus: ideo tunc om-
nes mortui, qñtum ad animas ad infernū
descenderunt: & corpora eorum partim
fuerunt sepulta: & partim in fossatis pro-
iecta & putrefacta: & sic infernus vtroq;
modo hic accipitur. Cætera patent vsq;
ibi. s ¶ Et incuruabitur homo & hu-
miliabitur &c. i. desicietur totaliter a sua
superbia. t ¶ Et exaltabitur dominus
exercituum in iudicio. id est per hoc qd
iudicium prædictum faciet de peccatoris-
bus manifestabitur celsitudo ipsius.

Et pascuntur

Nisi domus multe fuerint de-
serte grandes & pulchræ &c. Hoc enim
videmus frequenter accidere, qd edificia
magna inique cōstructa propter ruinam
sunt derelicta, & possessiones magnæ de-
sertæ. e ¶ Væ qui confurgitis. Hic
arguitur vitium carnalitatē, & ineptæ le-
ticiæ, & patet sententia: Et subditur pœna
cum dicitur: n ¶ Propterea captiui
ductus est populus meus. Dicitur enim
q ante captiōnem achon talia vitia vige-
bant ibi, & in alijs locis pluribus captis a
saracenis. o ¶ Quia non habuit sciē-
tiam. scilicet practicā bene operandi.

Et nobiles eius interie. fa. in carce-
ribus reclusi. q ¶ Et multitudo eius
fati exaruit. propter labores magnos &
duros a saracenis sibi impositos.

Propterea dilatauit infernus ani-
mam suam. hoc dicitur ad signifi-
candam multitudinem. Marthe.
vi. b. Lata est porta & spaciola via quæ
ducit ad perditionem: & multi sunt qui
intran per eam. Et quia sicut mali puniū-
tur, ita iusti præmiantur. Ideo subditur:

Et pascuntur

Nisi domus multe fuerint de-
serte grandes & pulchræ &c. Hoc enim
videmus frequenter accidere, qd edificia
magna inique cōstructa propter ruinam
sunt derelicta, & possessiones magnæ de-
sertæ. e ¶ Væ qui confurgitis. Hic
arguitur vitium carnalitatē, & ineptæ le-
ticiæ, & patet sententia: Et subditur pœna
cum dicitur: n ¶ Propterea captiui
ductus est populus meus. Dicitur enim
q ante captiōnem achon talia vitia vige-
bant ibi, & in alijs locis pluribus captis a
saracenis. o ¶ Quia non habuit sciē-
tiam. scilicet practicā bene operandi.

Et nobiles eius interie. fa. in carce-
ribus reclusi. q ¶ Et multitudo eius
fati exaruit. propter labores magnos &
duros a saracenis sibi impositos.

Propterea dilatauit infernus ani-
mam suam. hoc dicitur ad signifi-
candam multitudinem. Marthe.
vi. b. Lata est porta & spaciola via quæ
ducit ad perditionem: & multi sunt qui
intran per eam. Et quia sicut mali puniū-
tur, ita iusti præmiantur. Ideo subditur:

Et pascuntur

Nisi domus multe fuerint de-
serte grandes & pulchræ &c. Hoc enim
videmus frequenter accidere, qd edificia
magna inique cōstructa propter ruinam
sunt derelicta, & possessiones magnæ de-
sertæ. e ¶ Væ qui confurgitis. Hic
arguitur vitium carnalitatē, & ineptæ le-
ticiæ, & patet sententia: Et subditur pœna
cum dicitur: n ¶ Propterea captiui
ductus est populus meus. Dicitur enim
q ante captiōnem achon talia vitia vige-
bant ibi, & in alijs locis pluribus captis a
saracenis. o ¶ Quia non habuit sciē-
tiam. scilicet practicā bene operandi.

Et nobiles eius interie. fa. in carce-
ribus reclusi. q ¶ Et multitudo eius
fati exaruit. propter labores magnos &
duros a saracenis sibi impositos.

Propterea dilatauit infernus ani-
mam suam. hoc dicitur ad signifi-
candam multitudinem. Marthe.
vi. b. Lata est porta & spaciola via quæ
ducit ad perditionem: & multi sunt qui
intran per eam. Et quia sicut mali puniū-
tur, ita iusti præmiantur. Ideo subditur:

Et pascuntur

Nisi domus multe fuerint de-
serte grandes & pulchræ &c. Hoc enim
videmus frequenter accidere, qd edificia
magna inique cōstructa propter ruinam
sunt derelicta, & possessiones magnæ de-
sertæ. e ¶ Væ qui confurgitis. Hic
arguitur vitium carnalitatē, & ineptæ le-
ticiæ, & patet sententia: Et subditur pœna
cum dicitur: n ¶ Propterea captiui
ductus est populus meus. Dicitur enim
q ante captiōnem achon talia vitia vige-
bant ibi, & in alijs locis pluribus captis a
saracenis. o ¶ Quia non habuit sciē-
tiam. scilicet practicā bene operandi.

Et nobiles eius interie. fa. in carce-
ribus reclusi. q ¶ Et multitudo eius
fati exaruit. propter labores magnos &
duros a saracenis sibi impositos.

A **¶** Et pascuntur ag. & c. Iuxta historiam id est quod supra regio
Mat. 21. d. nem vestra alieni deuorat coram vobis. b **¶** Aduenae. Auferetur
a vobis regnum dei & da. fa. fru. eius. c **¶** Vae qui trahitis. Haec
ad principes iudeorum & vaticinia prophetarum negligentes, peccatis

Iudaei peccata annectebant. Vae qui trahitis. Dicuntur haec ad princi-
lit & qui pes iudeorum: qui saepe ad poenitentiam voca-
ens christi, usque hodie perseuerat in blasphemis &
nos: vobis ter per singulos dies in omnibus synago-
cabulū gis sub nomine iudeorum anathematizant
anathe. vocabulum christianorum. d **¶** In funi-
matizant. inculis va. In quibus erant quibus dixit
Mat. 2. c. dñs: Exite. Vacca quoque rufa nec iugum
Nu. 19. a. traxit: nec funiculis fuit alligata. Achito-
2. re. 17. f. phel quoque & iudas. quorum alter dauid: al-
Mat. 27. ter christum prodidit: longo fune trahentes
a. pēta: suspēdio perierunt: tanquam malum cons-
pēta: possent presentem mortem finire, pu-

Pē. 18. f. tantes post mortem nihil esse. Funes pec-
Pē. 5. d. catorum circumplexi sunt me. Et funibus
pētorū suorum quisque cōstringitur. Merito
iniquitas in funiculis vanitatis trahitur:
quia peccata peccatis connectuntur, & ina-

nia sunt: ut fila aranearum. Sed si exire
vouerimus: tanquam solidissimis vinculis
tenemur. e **¶** Vae qui dicitis. Hoc spe-

Mat. 27. b. cialiter, contra iudeos qui barabam ele-
gerunt: christum condemnauerunt. Generali-
ter ad omnes qui iniustum iustificat: iustum
condemnant. Malū, tenebras, amarum: in fi-
mili significatione & figura ponitur. In
barabba diabolum intelligimus: de quo:

Mat. 6. b. Allego. Vae qui dicitis
Allego. tis & c. Omnia dogmata veritati contra-
rice. ria: amara sunt: veritas dulcis. Cauendum
est ergo ne pro veritate sequamur menda-
cium: pro luce tenebras. Multae viae vidē-
tur rectae: & nouissima eorum in inferno.

Ecc. 7. c. Est iustus qui perit in iusticia sua. Cui di-
ibidem. citur. Ne sis nimis iustus. vnde: Non de-
Deu. 5. d. clinabimus ad dexteram neque ad sinistram.
B

Difficile enim vitamus hoc maledictum:
cum malis adulemur propter potentiam:
& bonos despiciamus propter inopiam:
vnde Aquila significatius: Vae qui dicitis

Mat. 15. a malo, bonus es: & bono, malus es. Scribe
quoque & pharisaei verba saluatoris non re-
cipientes sed traditiones hominum & fa-
bulas aniles fecerunt bonū malū: & malū
bonum. f **¶** Vae qui facitis. Despecta
dei sapientia, de vestra apud vos extollimi-
ni. Sapientia est diuinarum humanarūque
cognitio rerū. Prudentia tamen est humanarū
fina stoicos. Haec contra scribas & pharisaeos
qui habent clauem scientiae: nec intrant
ad christum, nec permittunt intrare.

Luc. 11. g. Ad bibendum
NICO. DE LYRA.

a **¶** Et pascuntur agni. i. comedent agni filios israel ab
hostibus. ut ponit doctores iusti. c **¶** Et deserta in vbertatem
ver. adue. come. hostes. f. ga. nō solū comederunt babilonij aialia
iudeorum: sed etiam terrenascentia. Ra. Sa. ad contrarium sensum
exponit istam litteram sic. Et pascunt agni. i. iusti: quia filij israel
ducti in babilonem habebant victum sufficientem secundum ordinem
suum. i. secundum sui status decentiam. Hoc de danielē patet & socijs eius
Dan. 1. & de iochim rege: iij. Reg. vlti. Et idem est dicendum de
alijs iustis saltem pro maiori parte. Et deserta in pinguedinem ver-
sa. i. domos peccatorum pinguib⁹ plenas: Aduenae comedent. i. ius-
ti de israel inter gentes ut aduenae habitantes. Sed melius vidē-
tur intelligi de filijs israel reuersis de captiuitate babilonica ut sit
sensus. Deserta in pinguedinem versa. i. fructus terrae israel quae
fuit deserta tempore captiuitatis: quia mansit inculta: & ideo quā-
li a reuerteribus de captiuitate, ptulit fructus vberio-
res & meliores. Aduenae comedent. i. filij israel de captiuitate re-
uersi qui fuerant aduenae in babilone. d **¶** Vae qui trahitis in i-
quitatē. Hic sequēter propheta arguit populum propter superbiam quae tra-
hit hominem ad alia peccata: secundum quod dicitur Eccli. x. b. Initium omnis peccati
superbia. Et hoc est quod dicitur: Vae qui trahitis in i. vobis ag-
gregando

a **¶** In se. b **¶** scilicet apparet. **¶** Sanctificetur nomen tuum. c **¶** facta.

sanctus sanctificabitur in iusticia.

a **¶** tunc. **¶** illis remotis. b **¶** doctrina pris.

c **¶** electi māsueti. **¶** nō hēdi. d **¶** capacita-

a **¶** Et pascuntur agni iuxta ordinem

tem. a **¶** scripturas a iudeis desertas. b **¶** spi-

rium: & deserta in vbertatem ver-

ritualis intelligentie. a **¶** gentes.

b **¶** sa aduenae comedent. Vae qui tra-

d hitis iniquitatem in funiculis va-

e a **¶** vinculum peccati. **¶** corrigia secundum Lxx.

b **¶** peccatis onerati.

nitatis: & quasi vinculum plaustrum pec-

a **¶** Vae vobis. b **¶** nō putatis irā dei vēturā:

catū. Qui dicitis, festinet, & cito ve-

sed prophetas frustra minari. a **¶** captiuitas

quā dicitis vos prophetae. b **¶** si verū sit.

niat opus eius ut videamus: & ap-

a **¶** quod vos soli contemplamini.

propriet & veniat consilium sancti

a **¶** qm nō credim⁹. b **¶** consiliū. c **¶** morti-

ficat aīas q moriunt: & viuificat q nō viuūt.

e israel, & sciēm⁹ illud. Vae qui dicitis

a **¶** iniustum. **¶** barabam. **¶** diabolum.

b **¶** iustum. **¶** christum: Ego sum pastor bon⁹.

tis malum bonum: & bonum ma-

a **¶** diabolum qui est nox & tenebrae: & transiit in

gurat se in angelū lucis. vñ: Quae societas lu-

cis ad tenebras?

lum: ponentes tenebras lucem:

a **¶** christum. Ego sum lux mundi. b **¶** falsitate.

& lucem tenebras: ponentes ama-

a **¶** veritatem.

rum in dulce: & dulce in amarum.

a **¶** superbi cordis.

f Vae qui sapientes estis in oculis

a **¶** Nolite esse prudentes apud

vosmetipsos.

vestris: & coram vobismetipsis

a **¶** Vnde supra: Vae qui confurgitis mane

ad iectandam ebrietatem. b **¶** potentior.

iudicatur magis ebriosus.

prudentes. Vae qui potentes estis a

gregando

gregando eam. e **¶** In funiculis vanitatis. i. supbiae quae est
ocasio omnium aliorum peccatorum: ut dictum est. f **¶** Et quasi vin-
culum plaustrum peccatum. i. procedendo vltim⁹ ad peccata grauio-
ra. Vinculum enim plaustrum est grossius quā funiculus: & sic per hanc si-
militudinem designat quod supbia primo est occasio peccatorum minorum:

& postea maiorum: & sic erat in populo re-

gni iudei: intantum quod inciderat in errorem

circa diuinam providentiam: tenendo quod

deus non haberet providentiam de istis infe-

rioribus: nec per consequens inferre propter ea

quae fiunt hic aliquam poenam, id subdi-

tur: g **¶** Qui dicitis. diuinam iusti-

ciam deridendo. h **¶** Festinet & cito

veniat & c. propheta enim comminabat

tur eis poenam a deo inferendam pro ma-

lis suis. Et ipsi deridendo respondebant:

Festinet & cito veniat opus eius. id est alstca.

poena quam comminamini nobis. quasi

dicant: non timemus eam. Vnde de ipsis di-

citur Exech. ix. d. Dixerunt: dereliquit do-

minus terram & non videt nos. Et ex hoc

errore ceciderunt vltim⁹ in aliud malum,

dicentes quod cultus diuinus non erat alicuius

valoris hominibus. Hoc enim seque-

batur ex eo quod ponebant deum non habere

reprovidentiam de humanis actibus &

contrario cultum idolorum dicebant esse

bonū: quia in illis dabatur aliquā responsa

hoībus de agibilibus: & tanquam esset ibi ali-

quid numinis habens providentiam de

actibus humanis: & hoc est quod dicitur.

i **¶** Vae qui dicitis malum. id est cultū

idolorum. k **¶** Bonum. id est vtilem & n. q. 3.

hoībus. l **¶** Et bonum. i. diuinum cui vae quod di-

tum: qui est bonus secundum veritatem. citis.

m **¶** Malum. i. esse nullius utilitatis.

n **¶** Ponentes tenebras. erroris.

o **¶** Lucem. f. veritatis. p **¶** Et lucē.

scilicet fidei. q **¶** Tenebras. esse igno-

rantiae. r **¶** Ponentes amarum. id est

idolatriam: quae ducit ad gehennae amari-

tudinem. s **¶** In dulce. tanquam per eam

homo consequatur optatum finem.

t **¶** Et dulce. id est ipsam latram quae

coniungit summo bono. v **¶** In ama-

rum: quod sit ibi labor inutilis & expens⁹. &

ex hoc sequebatur quod isti sic errantes suam

scientiam praeferebant noticiā propheta-

rum contrarium asserentium: ideo subdi-

tur. z **¶** Vae qui sapientes estis. id est

cognoscentes diuinā, non secundum veritatem,

sed tantum secundum opinionem vestram: ideo

subditur: y **¶** In oculis vestris. scili-

cet & sicut se aestimabant scientes circa di-

uinā: ita & circa humana: falso tamē: ideo

subdit. z **¶** Et co. vobismetipsis pru-

Prudentia enim est proprie circa agibilia humana. Ex praedictis
autem erroribus sequebatur quod absque vllō timore implicarent se
peccatis carnalibus, ideo subditur: a **¶** Vae qui potentes estis ad
bibendum vinum. De hoc enim iactabant se quod vnus poterat tan-
tum bibere quantum plures alij: & sic poterant eos inebriare.

* Qui iustifi-

a **¶** Et pascuntur agni. id est innocētes, i. pascula coelesti. Morafr.

b **¶** Iuxta ordinem suum: id est secundum qualitatem meritorum.

c **¶** Et deserta in vbertatem versa & c. id est scripturam vete-

ris testamenti a iudeis quantum ad intellectum sanum desertam:

gentiles comedent per spirituale intelligentiā. Consequenter ar-

guitur superbia malorum christianorum, cum dicitur: d **¶** Vae

qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Superbia nam-

que trahit post se multa peccata: propter quod dicitur initium om-

nis peccati: ut dicitur Ecclesiastici. x. b. g **¶** Qui dicitis: deri-

dendo poenas scriptas & praedicatas pro peccatis reddendas,

h **¶** Festinet & cito veniat opus eius & c. Peccatores enim ob-

stinati non timent talia. i **¶** Vae qui dicitis malum bonum

& c. Hoc enim faciunt aduocati mali, falsas causas scienter sustine-

re, & legitimas impugnando. x **¶** Vae qui sapientes estis

in oculis & c. Isti sunt vani doctores relinquētes vilia & curiosi

dicentes. a **¶** Vae qui potentes estis ad & c. isti sunt ebriosi.

¶ Quarta pars. cc * Qui iustifi-

E **V** **a** ¶ Ad bibendum vinum &c. Allegorice. Vinum, quodlibet vitium. Ipsi enim ebrii inebriant populos ut bacchantes contra deum. **Allego.** **leui. 10. b** minum clamet. Sacerdotes ingressuri tabernaculum non debent vinum bibere & ficeram: nec nazarei: quibus nec vva passa nec acetum ex vino datur. **Vñ:** Noli vinum dare regibus: ne. s. obliuiscantur sapietiam: ne q plus pnt cateris vitijis, & ira praeipue subiectis, noceant. Miscet autem ficeram, qui cum ebrietate plenus fit, vmbas quasdam & imagines tutum metit. **b** ¶ Ebrietate. Vinum continet vnum vitium. Ebrietas (q hebraice ficeram) significat omnia q statum metis evertunt. Ex abundantia panis & vini pntm sodomoru creuit. **c** ¶ Qui iustificatus est in. pro mune. Supra dictu est quia p vuis attulerunt spinas: & foenu & ligna & stipulas: & vepres arduos: qa non tantum ista fecerunt: sed & lege abiecerunt: & eloquium dei blasphemauerunt. De quibus: **De fio** exhibit lex: & verbu domini de hierusalem. **d** ¶ Radix eorum. Praua cogitatio: ex qua procedit opus taq germ. **he. 12. d** Vnde apostolus. Ne qua radix amaritudinis sursum germinas &c. **e** ¶ Ideo iramiam non tuis. Notandum q non exprobrat idolatriam & caetera peccata: sed q abiecerunt legem euangelij: & blasphemauerunt sanctum sermonem dñi. Qui iratus fuerat contra principes & potentes: qui erant sapientes sibi & munera sequentes quos deuora uel lingua ignis: ut potentes potenter tormenta patiantur. ¶ Iratus est. Non q humanis subiaceat passionibus: sed qui delinquimus nisi dominum irascentem auerimus non timemus. Vnde: Patientia dei ad poenitentiam te adducit. Tu autem fm duriciam tua & impoenitens cor, the. tibi ira in die ira. **f** ¶ Et percussit &c. Frustra qsi perierit dicit propheta certitudine. vnde: Dederunt in escam meam fel: & in siti mea potaue. &c. **g** ¶ Et sibi labit ad eum de finibus terrae &c. Hebraei hunc locum de babilonijs intelligunt. Nos autem consequentia attendentes romanos intelligimus: qui in finibus terrae commorantur. Vnde italia eo q ibi hesperus occidat, olim dicta est hesperia. Si enim de babilonijs sermo esset: propheta consuetudine dixisset: Vocabo eum qui est ab aquilone: eo quod iuxta iudae situm assyrij atq chaldaei in septentrionali plaga sint: Vel apertius: babilonios assyriosq demonstrasset.

¶ 9. c. & 10. a,

¶ Aspi.

NICO. DE LYRA.

*** a** ¶ Qui iustificatis impium p muneribus & iusticiam iusti auferis ab eo: dando sententiam iniquam pro eo contra iustum pauperem. Consequenter propter praedicta subditur debita poena: cum dicitur: **b** ¶ Sicut deuorat stipulam lingua ignis & calor flammæ exu. &c. In Heb. & in libris correctis habetur: Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis: Quando enim ignis modicu tangit stipulam: quasi lambendo statim exurit. Et sic dicit propheta quod poena praedictorum peccantium cito veniet a deo: ideo subditur: **c** ¶ Sic radix eorum quasi fauilla erit: id est totaliter exterminabitur sicut arbor, cuius radix est totaliter incinerata. **d** ¶ Et germen eorum: id est proles eorum. **e** ¶ Vt puluis ascendet. quia sicut puluis eleuatus in aere per ventum ad alium locum dispergitur: sic filij eorum extra terram suam fuerunt ducti in captiuitatem. Cuius causa adhuc reperitur in generali, cu dicit: **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini abscq timore transgrediendo. **g** ¶ Et eloquium sancti israel blasphemauerunt: verba eorum deridendo: fm q hr. ij. Paral. vlti. **i** ¶ Ideo iratus est. Hic consequenter propheta cominat poenam populi separatim. Et primo poenam q precessit captiuitatem babilonis. Secundo poenam huius captiuitatis, ibi. In his omnibus. Circa primum dicitur: Ideo iratus est furor domini. propter peccata praedicta. In populum suum. id est contra regnu iude vbi erat templum domini. **k** ¶ Et extendit manum suam super eum: tripliciter affligendo populum & principes & reges assyriorum & babilonis ante captiuitatem babilonicam ut patet. **liij. Regum. & ij. Paralipo.** **l** ¶ Et percussit eum: scilicet populum. **m** ¶ Et conturbati sunt montes. id est principes: nam & manasses rex iuda tunc fuit captus & cathenatus ductus extra terram suam per regem assyriorum. ut habetur. **ij. Paralipo. xxxij.** Et similiter ioathan filij ozia per regem aegypti. **liij. Reg. xxxij. n** ¶ Et facta sunt morticina eorum &c. quia lechonia rex iuda fuit occisus: & cadauer ei ex tra muros hierusalem proiectum sicut dixerat hieremias de eo. **xxij. c. e.** Sepultura asini sepelietur. & ita fuit de pluribus alijs. **o** ¶ In his omnibus. Hic consequenter describitur poena babilonica captiuitatis, cum dicitur: In his omnibus. id est ex poenis praedictis a deo illatis. **p** ¶ Non est auersus furor eius. quia ex poenis illis populus non fuit emendatus: sed magis obstinatus in malo. ut patet ex. **liij. Regum. & ij. Paralipo.** ideo subditur. **q** ¶ Sed adhuc manet ex te. ad puniendum populi obstinationem per exercitum regis babilonis: ideo subditur: **r** ¶ Et eleuabit. id est faciet eleuari. **s** ¶ Signum. id est vexillum: ad congregationem bel-latorum. **t** ¶ In nationibus procul. quia ex longinquis partibus venit ille exercitus contra hierusalem. **v** ¶ Et sibi labit ad eum de finibus terrae. id est faciet eum venire. **x** ¶ Et ecce festinus velociter. quia ille exercitus quis fuerit valde magnus: tamen fuit in breui tempore congregatus: & cito venit ad hierusalem: quia non fuit impedimentum in via. Quod declarat consequenter. **y** ¶ Non est deficiens neq laborans in eo. Ex tanta enim voluntate veniebat contra hierusalem: quod quasi non sentiebant laborem & sic tollitur impedimentum lassitudinis.

a ¶ draconis. **b** ¶ in hoc fortitudine vestra ad bibendum vinum: & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

a ¶ iusticiam habere dicitis. **b** ¶ non causam pensantes sed munera.

c ¶ Qui iustificatis impium pro muneribus: & iusticiam iusti auferis ab eo. Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi fauilla erit: & germen eorum non sic impii non sic: sed taq puluis quem proijcit &c. ¶ & merito.

vt puluis ascendet. Abiecerunt enim legem domini exercituum: a ¶ ideo. **b** ¶ idem. ¶ qa samaritanus tu & demonium habes.

et eloquium sancti israel blasphemauerunt. Ideo iratus est furor eius ante in patribus. ¶ iacob funiculus hereditatis eius. b ¶ percussurus.

domini in populo suo: & extendit brachium suum: & reuelatum est. Et alibi. Manu domini tetigit me. b ¶ populum.

manum suam super eum, & percussit eum. Inde. ¶ hyperbolice praemissum est. Et conturbati sunt montes magnitudine malorum. a ¶ prostrata a romanis. & facta sunt morticina eorum quasi sterus in medio platearum: ¶ In quo quia illi non sunt conuersi.

his omnibus non est auersus furor eius: sed adhuc manus eius quae tanquam adhuc percussura. b ¶ qa eloquium domini blasphemauerunt. **c** ¶ vocationis, quo congregabit romanos contra iudeos. **d** ¶ romanorum.

extenta. Et eleuabit signum in nationibus: & percussit sibi labit ad eum: manum exercitum congregandu. a ¶ percepto signo.

de finibus terrae. & ecce festinus velociter. ¶ non sua sed dei tractus potentia. b ¶ hyperbolice. ¶ tanto itinere aliquis.

met velociter. Non est deficiens neque laborans in eo. ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. r ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

¶ Non dormiuerunt. & iudei. &c. Isti sunt iudices iniqui. b ¶ Propter hoc sicut deuorat stipulam hic ponitur poena praedictis, cum dicit. Propter hoc sicut deuorat stipulam &c. qa praedicti malefactores sunt digni poena infernali: & etiam imitatores eorum: ideo subditur: **d** ¶ Et germen eorum ut puluis ascendet. &c. Et subditur causa cum dicitur. **f** ¶ Abiecerunt enim legem domini: scilicet euangelicam quae tradita est immediate a domino iesu christo, propter quod multi christiani ab infidelibus grauiter sunt afflicti in terra sancta & alijs locis pluribus: prout frequenter superius expressum est. Sed quoniam adhuc restat maior tribulatio antichristi tempore futuro sequitur. **o** ¶ In his omnibus non est auersus furor eius &c. **r** ¶ Et eleuabit signum &c. id est eleuari permittet: scilicet ad congregandum exercitum antichristi de diuersis partibus mundi. **x** ¶ Et ecce festinus veniet velociter. nam in breui tempore ultra humanam aestimationem aggregabitur sibi multitudo magna & ad bellum expedita: ideo subdit. **y** ¶ Non est deficiens neque laborans in eo.

quum sancti israel. i. ipsius dei: qd p prophetas eis mandabat.

h ¶ Blasphemauerunt: verba eorum deridendo: fm q hr. ij. Paral. vlti. **i** ¶ Ideo iratus est. Hic consequenter propheta cominat poenam populi separatim. Et primo poenam q precessit captiuitatem babilonis. Secundo poenam huius captiuitatis, ibi. In his omnibus. Circa primum dicitur: Ideo iratus est furor domini. propter peccata praedicta. In populum suum. id est contra regnu iude vbi erat templum domini. **k** ¶ Et extendit manum suam super eum: tripliciter affligendo populum & principes & reges assyriorum & babilonis ante captiuitatem babilonicam ut patet. **liij. Regum. & ij. Paralipo.** **l** ¶ Et percussit eum: scilicet populum. **m** ¶ Et conturbati sunt montes. id est principes: nam & manasses rex iuda tunc fuit captus & cathenatus ductus extra terram suam per regem assyriorum. ut habetur. **ij. Paralipo. xxxij.** Et similiter ioathan filij ozia per regem aegypti. **liij. Reg. xxxij. n** ¶ Et facta sunt morticina eorum &c. quia lechonia rex iuda fuit occisus: & cadauer ei ex tra muros hierusalem proiectum sicut dixerat hieremias de eo. **xxij. c. e.** Sepultura asini sepelietur. & ita fuit de pluribus alijs. **o** ¶ In his omnibus. Hic consequenter describitur poena babilonica captiuitatis, cum dicitur: In his omnibus. id est ex poenis praedictis a deo illatis. **p** ¶ Non est auersus furor eius. quia ex poenis illis populus non fuit emendatus: sed magis obstinatus in malo. ut patet ex. **liij. Regum. & ij. Paralipo.** ideo subditur. **q** ¶ Sed adhuc manet ex te. ad puniendum populi obstinationem per exercitum regis babilonis: ideo subditur: **r** ¶ Et eleuabit. id est faciet eleuari. **s** ¶ Signum. id est vexillum: ad congregationem bel-latorum. **t** ¶ In nationibus procul. quia ex longinquis partibus venit ille exercitus contra hierusalem. **v** ¶ Et sibi labit ad eum de finibus terrae. id est faciet eum venire. **x** ¶ Et ecce festinus velociter. quia ille exercitus quis fuerit valde magnus: tamen fuit in breui tempore congregatus: & cito venit ad hierusalem: quia non fuit impedimentum in via. Quod declarat consequenter. **y** ¶ Non est deficiens neq laborans in eo. Ex tanta enim voluntate veniebat contra hierusalem: quod quasi non sentiebant laborem & sic tollitur impedimentum lassitudinis.

G

Diuisio.

H

Moral.

A a ¶ Aspiciemus: Non auri respicere coelum: cuius habitatorem deum offendimus.

4. re. 15. a



N anno & c. Ozias ipse est azarias: qui cum temere sacrificium offerret, lepra percussus est. Eo regnante prædicta visa sunt: quo mortuo esaias vidit dñm sedentem sup solium excelsum. Moraliter.

Moraliter.

Exo. 1. 1.

44

a.

2. Pa. 26.

c.

Ioh. 12. f.

Act. 28. f.

Ioh. 1. b.

Mat. 5. a.

Dan. 7. c.

Moraliter.

Ioh. 3. c.

B

NICO. DE LYRA.

a ¶ Non dormitabit & c. i. cū magna sollicitudine festinationis veniet: & sic tollit impedimentū pigritiæ. b ¶ Neq̃ soluetur cingulum renū. eius & c. & sic tollitur impedimentum quod aliqui p̃uenit in exercitu ex dissipatiōe armorum ad sustinendū. Sistr̃ & impedimentum armorum ad inuadendum: cum subditur: Sagittæ eius acutæ & c. Sistr̃ tollitur impedimentum qđ aliquando provenit ex defectu equorū: cum dicitur: Vngulæ equorū eius vt silex. q. d. in via non lædentur q̃s uis cum festinatione veniant. c ¶ Et rotæ eius. i. currus eius in quib⁹ pugnabāt antiquitus. d ¶ Quasi impetus tēpestatis: id est terribilis ad modū tēpestatis: cui nō pōt resisti humana virtute. e ¶ Rugitus eius & c. q. d. non flectetur misericordia. vñ & rex babylonis filios sedechiæ regis occidit in eius oculis: & postea oculos eius eruit: & nobiles de regno iudæ captos occidit. iij. Reg. vlti. Sedechiam autem ex oculatū duxit ligatū in babilonem & populū terræ captiui: vñ subdit. f ¶ Et frendet. p̃ iracundiam. g ¶ Et tenebit prædam & c. quia nec a deo nec ab homine fuerunt de manibus eius saluati. h ¶ Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. quia in tanta destrūctiōe fuit magnus clamor & terribilis tam ex parte babyloniorum se ad cædem populi exhortantium: q̃ ex parte morientium & aliorum in captiuitatē ductorum: ideo subditur: i ¶ Aspiciem⁹ in terram & ecce & c. præ confusione non potentes oculos sursum leuare: & associat se ppheta cum eis: eo q̃ erat pars illius populi: quia mortuus fuerit diu ante istam captiuitatem. s. tēpore manasse regis: dictum est supra ca. i. k ¶ Et lux obtenebrata est in caligine eius. quia tribulatio illius captiuitatis fuit tanta qđ tota gloria quæ fuerat in populo israel videbatur simpliciter extincta.



N anno & c. Hic cōsequēter esaias cōfirmat dictū suū nam posset aliquis dicere qđ verbū eius nō esset autem icum, eo qđ prædicta non dixisset spūs sancto: propter quod in hoc

a ¶ vt videtur pro desiderio efficiendi. b ¶ exercitu. c ¶ ardore preliandi.

neq̃ laborans in eo: non dormi-

tabit neq̃ dormiet: neq̃ soluetur

a ¶ noēte, vt semper parati sint.

a ¶ veritate. Plus solito durabunt omnia.

cingulū renū ei⁹: neq̃ rūpēt cor-

a ¶ Qualitas armorū describitur.

rigia calciamenti eius. Sagittæ eius

a ¶ non remissi.

acutæ: & oēs arcus eius extēti. Vñ

a ¶ infatigabiles. b ¶ curruum.

gulæ equorū ei⁹ vt silex: & rotæ ei⁹

a ¶ Metaphora: Nō tā ad pugnādū q̃ ad p̃-

dandum & deuorandum sicut leo veniet.

q̃si impetus tēpestatis. Rugitus ei⁹

a ¶ iudæos & sua. b ¶ cupide.

vt leonis: rugiet vt catuli leonum.

a ¶ iudæos & sua. b ¶ cupide.

Et frendet & tenebit prædam, & am

plexabitur, & non erit qui eruat:

a ¶ strepitus victorum.

& sonabit sup eū in die illa sicut so-

a ¶ tunc. ¶ Cōpatiēdo adiungit se

populo suo ppheta. ¶ qui modo superbi-

nitus maris. Aspiciem⁹ in terrā: & i

a ¶ desperatio. b ¶ spei quā in dño habuit

ecce tenebræ tribulatiōis & lux ob-

a ¶ tribulationis.

tenebrata est in caligine eius.

extat liber hiero. de hac visiōe.

Nanno quo Ca. VI. 1

a ¶ regnū peccati. b ¶ sub quo

mortuus est rex ozias:

a ¶ pcedētia sunt visa. a ¶ regnāte

filio ioathan q̃ fecit rectū i p̃spectu dñi. b ¶ si

liū. c ¶ q̃si regnāt. d ¶ in habitu regnātis.

¶ Vidi dñm sedentem super

a ¶ angelos in quibus sedet & per quos sua

iudicia decernit. b ¶ non modo in

hominibus regnantem.

solium excelsum & eleuatum: & p

n ¶ Sedentem. Sedere autem proprie est iudicantis: illa autem apparitio fiebat ad proferendum sententiam contra oziam regē thurificare volentem de præsentis: quia tunc lepra fuit percussus: vt dictum est: & contra populum de regno iudæ de futuro vt videbatur infra: & ideo illa apparitio fuit in effigie hominis sedentis. Per illam etiam apparitionem in effigie hominis sedentis significabatur deus humanandus in persona filij. Et hoc est quod dicitur Iohannis. xij. vbi allegatur scriptura quæ ponitur infra in hoc capitulo: Excæca cor populi huius & c. Et subdit euangelista: Hoc dixit esaias quando vidit gloriā eius: & locutus est de eo. o ¶ Super solium excelsum. hoc est super praepositum. p ¶ Et plena erat domus: id est templum a Salomone ædificatum: ibi enim fiebat illa visio.

¶ A maiestate

Moraliter. a ¶ In anno quo mor. est rex ozias. Per oziam regem & leprosum signatur diabolus: de quo dicitur Iob. xl. d. qđ ipse est rex super omnes filios superbi. Ipse etiam est leprosus in quantum peccatū eius est incurabile. Ipse vero fuit mortuus in xpi passione in quantum eius p̃tās fuit notabiliter diminuta: sicut de hoīe multū deiecto dicitur qđ ipse est mortuus. Et in illo anno homo christus fuit ad dexteram patris in cœlestibus assumptus: & sic visus a credentibus per fidem: & a beatis per apertā visionē ideo subditur: m ¶ Vidi dñm sedentem super solium excelsum & eleuatum & plena erat domus: scilicet cœlestis. ¶ Quarta pars. cc ij

¶ A maiestate.

Moraliter.

D

C Diuisio.

E a ¶ Domus a maiestate eius. Supna ecclesia plene cognoscit maiestatem eius. id est quantus ipse est q̄ non facit ea quæ deorsum. b ¶ Seraphin. Seraphin interpretatur incendiū. De quo: Luc. 12. f. Ignē veni mittere in terrā &c. Et nonne cor nostrū ardens erat in ibi. 24. e nobis cum aperiret &c. Et: Eloquia dñi argentum igne examina-

figies apparebat quasi induta ad honestatē: & finis vestimēti de- scendebat vsq; ad templi pavementū: sicut cōmuniter fit de oris vestimētorū hoīm sedentiū. c ¶ Seraphin. Hic p̄r describitur apparitio angelica cū dñr: Seraphin sta. sic em̄ apparebāt tanq; pa- rati ad ministrādū deo: & exequēdū ei? ipiū. Sciendū tñ q̄ nō erāt

P̄s. 11. b. tum: Est ergo salutare incendiū in sacris scripturis quibus peccata purgantur. Vel initium oris: qd̄ significat linguam he- bræam qua vetus testamentum scriptum est. Incendium ergo & initium oris duo sunt testamenta: quæ circa deum stant &

Allego. per ea cognoscitur. ¶ Allego. Duo seraphin duo sunt testamenta inuicem se aspi- cientia: per omnia. f. cōuenientia: quibus media tñ cognoscim? ¶ Origenes. Duo seraphin dominus meus iesus & spiritus sanctus. Ne putes trinitatis t̄ discindere na- turam: sed noīm seruantur officia: Quod Hiero. impium dicit. ¶ Quidam dicit seraphin virtutes in coelo deo assistentes & laudantes: quæ in ministeria mittunt ma- xime ad eos qui purgatione indigent & p- pter peccata aliqua ex parte supplicis.

¶ Hiero. Cherubin multitudo scientiæ: su- per quos dñs in modū aurigæ sedere ostē- ditur. vnde: Qui sedes sup cherubin ma- co. eff. be. & ma. Seraphin autem præter hunc locum in scripturis canonicis me le- gisse non memini. Errant ergo qui in pre- cibus solent scribere: Qui sedes super che- rubin & seraphin. c ¶ Stabant. id est stant assistentia deo: volant demonstran- tia deum nudant quasi medietatem: non manifestant quæ velata sunt non velant quæ nota sunt. d ¶ Sex alæ vni &c. Hie- ro. Victorinus duodecim aplos intelligit

deu. 27. a Nos autē. xij. lapides altaris quos ferrum exo. 29. non tetigit: Et. xij. gēmas in diademate sa- cerdotis. ¶ Alas habere dicunt angeli: q̄a

F in supiorib? cōmorantur: vel ppter velocē in oib? discursum si- cut & vti alati dicunt. e ¶ Duab? ve. fa. An hęc q̄ fuerūt nescio ex his q̄ sunt deū intelligo. vñ Esaias: Priora annūciare mihi, & nouissima q̄ erūt: & dicā qd̄ dñs estis. Seraphin. i. p̄dīcā testamēta

duab? alis suis (doctrina. f. sua, q̄ habet alas: quia leuat ad coelū. & duas: q̄a duo sunt testamēta. Vel duas alas: quia docēt dilectionē dei & p̄ximū) velabāt faciē dei. i. nihil docēt qd̄ añ mūdū fuerit. Angeli q̄q; & p̄dicatores nihil ide docēt s̄t̄r velāt pedes. f ¶ Ve- labant pedes. Quid post hūc mūdū futurū sit, ignoram? media tñ q̄ sex dieb? vñ ætāib? facta sunt vel fuit, cognoscim? tñ. Dua- bus volabāt. q̄a de p̄nti tñmō noticiā habem? ¶ Hiero. Hebrē? me? lōge aliā via ingressus est. Ait em̄ nullū pphetarū extra esaiā vidisse seraphin circa deū stātia: & nec ipsa qd̄ seraphin alibi le- ctitari. dehinc p̄summatiōis & captiuitatis hierlīm, q̄ sub nabucho donosor facta est signū esse p̄missum. Ab ozia q̄ppe sub quo p- phetare orsus est: vsq; ad sedechiā: q̄ extrem? regnauit: & q̄ cæcus i babyloniā duct? est: fuisse reges. xij. & duodecimū godoliā: quē cōstituerat rex babylonis sup terrā: quē interfecit hismael fili? na- thanael inter medias epulas reliquiarum patriæ parricida. Et has esse. xij. alas ex quib? quattuor faciē velēt: sicut in quibusdā exem- plarib? inueniūt: quattuor volēt: quattuor pedes cōtegant. Ex his q̄ppe duodecim regib? q̄ttuor iustos tñ fuisse cōstat, ozia ioathā & ezechiā & iosiā: q̄ sublimes per singulas captiuitates glorifica- re audēt dñm. Sctūs sctūs sctūs dñs deus sabaoth. Reliquos vero ppter p̄tā faciem velare: & alios quia in captiuitatem ducti sunt pedū velare vestigia. Superliminare vero sublatū: & domū ipse tā fumo (sicut. ē. dixim?) reuerfionē hierlīm & incendiū tēpli expo- suit. Forcipē de q̄ altaris carbo cōprehēsus est: & labia purgata p- priam esaiæ asserit passionē: q̄a sub manasse interfecit? est: & tunc vere purgat? labijs dixit ad dñm: Ecce ego mitte me. g ¶ Et cla- nō leuiter dicūt: sed salutarē oib? cōfessionē clamore p̄nūciant.

a ¶ ecclesia. ¶ q̄ sursum: non quæ deorsum quā sapiēs mulier edificat: insipiēs dissipat. b ¶ regnāre. ¶ maiestas superiora: angeli in-

a plena erat domus a maiestate a- teriora replent. a ¶ agmina angelorū. vñ mi- racula. b ¶ inferiora deo.

eius: & eā quæ sub ipso erant, b a ¶ ministerio suo. ¶ diuersis donis. b ¶ id est ecclesiā q̄ deorsum. ¶ Moraliter. Factēplum vt implearis. c ¶ duo. f. vel duo sunt testamēta qd̄ melius est. ¶ ardētes: vel

incendentes amore dei. ¶ vñ: Et ministros b replebāt templum. Seraphin c

suos ignē vrentem. a ¶ angeli sup ecclesiam tanq; custodes. b ¶ templum.

stabant sup illud: sex alæ vni & sex d a ¶ q̄a q̄ ante mūdū fuerūt, nescimus.

e alæ alteri: Duabus velabant? f a ¶ dei: nō suā. b ¶ post hęc q̄ futura sunt q̄s pronuntiabit?

f ciē eius: & duabus velabant pedes g a ¶ media aperiendo. ¶ q̄a p̄ duo testamen- ta semper ad superna prouehimur.

b ¶ inuicem se ad laudem dei cohortantes.

g eius: & duab? volabant. Et clama? h a ¶ vetus testamētum cōtinetur in no- uo: & econuerso.

bant alter ad alterum: & dicebant:

& ad inferiora descendere em̄ dñi voluntatem: ideo volat? in me- dio loco disponit quasi ad vtrūq; paratus. Et ad melius capiendū posui hic figuram em̄ intentionem hebræorum.



k ¶ Et clamabant alter ad alterum: & dicebāt &c. id est simul & concorditer vel quia vnus primo dicebat: & postea idem alius repetebat sicut duo chori in ecclesia aliquñ idem dicunt alternatim:

¶ Sanctus

¶ a ¶ A maiestate eius. nā ciues coelestes reficiuntur interius in aspectu suæ deitatis: exterius in aspectu suæ humanitatis. Moralfr.

b ¶ Et ea quæ sub ipso erant re. t. i. spūsctūs ab ipso pcedens in signo visibili repleuit collegiū ap̄lorū. Act. 1. a. Et repleti sunt oēs spūscto &c. c ¶ Seraphin sta. super il. f. templū: nam ange- los custodia stabat sup ap̄lorū collegia. Vel p̄ tēplū intelligitur ecclesia. Per seraphin plati: q̄ sup curā ecclīæ debet stare: & nō c- terius euagare. e ¶ Sex alæ vni &c. per quas designat? totū motus ad bonum. Nam per duas alas super caput erectas signifi- catur motus contemplationis in deum. per duas protēsas versus pedes, motus compassionis ad p̄ximū. Et per duas medias mo- tus debitæ considerationis circa seipsum: k ¶ Et clama- bant alter ad alterum & dicebant &c. nā excitare mutuo se de-

¶ bent ad laudan-

NICO. DE LYRA.

¶ a ¶ A maie. eius: q̄a ab illa effigie videbatur fulgor mira- bilis pcedere. Sciendū q̄ istud. Et plena erat dom? eius a maiesta- te: nō est in hebræo nec in libris correctis. b ¶ Et ea quæ sub ip- erant re. tē. In hebræo habet: Et oræ ei? replebat tēplū. Et accipi- tur hic oræ p̄ finibus vestimētorū seu vestimēti sui. Illa enim ef- figies

✠ beant ad laudandū deū trinum & vnum: ideo dicitur ter sanctus
& semel dñs. d ¶ Et commota sunt superliminaria cardinū
a voce cla. Per superliminaria significantur intellectus & volun-
tas superiores animæ potētiæ: Per cardines, electio boni & detesta-
tio mali. Per vocē clamantis, vox prædicatoris: per quam intel-
lectus & voluntas auditorum moneri debent ad eligendum bo-
num, & detestandum malū. f ¶ Et domus impleta est fumo. q̃a
domus conscientiæ debet impleri fumo pœnitentiæ. g ¶ Et
dixi: vae mihi quia tacui. Per esaiam qui tacuit donec purgatus
se cognouit: significat prædicator q̃ conscienti sibi de p̃cō mortali
debet a p̃dicatione cessare donec purgatus sit vera confessione vel
salte cōtritione: aliter verbū dei tractaret indigne. Ps̃. xlix. c. Pec-
cator autē

dū deū trinum & vnum: ideo dici ter sanctus
Et commota sunt superflūminaria cardinū
erliminaria significantur intellectus & volun
porētia: Per cardines, electio boni & detesta
de merito & reprobatione: Per cardines, reprobatio

Morafr.

E angelus cū calculo mittit. a ¶ Quē mittā. Non cogit sed voluntatē qrit: volūtas em sola pmiū meret. Esaias autē tanq purgatus offert se spontaneus. ¶ Origenes. Nota filius a patre missus, solus hic dimittit peccata q dimittit tota trinitas. Qui enim in vno credit, in oibus credit: ne putes filium quasi minore a pre

Gen. i. d. missum. Simile dictū. Faciamus hominē Ioh. 10. f. ad imaginē & similitudinē nostram. Ego & pater vnum sumus. Vnū ppter naturā

sumus, ppter diuersitatē psonarum. Sic ¶ 18. q. 1. c. iubēte dño trinitas imperat. b ¶ Mitte me. Purat se bonum nunciaturum: & iō dicit: Mitte me. & ideo se vltro offert. Sed quia audiuit. Dic populo huic. Aurib⁹ audietis & nō intelligetis & c. cum postea dicatur sibi: Clama: non statim clamat, sed interrogat: qd clamabo? Hieremias quoq

Hie. 25. d q cui dictum est: Accipe calicem: & potio nabis omnes gentes & c. libenter accipit.

¶ Mat. 13. Cum vero audit: primo propinabis hierusalem respondit: Decapisti me dñe & c. Nos autē dicimus non temeritatis esse, sed obedientiæ q se obtulerit. c ¶ Audite au. & c. Lucas fm. Lxx. in actibus apostolorum. Aure audieris & nō intelligetis: & filia. In quo facilis interpretatio: q dicit qd p pso factus sit. Quā itē pationē paulus quoq in ep̄la ad thebros posuit: Vñ ei p̄dici: qd hebreis testimonijs mōvrat. Nec iudæi ante scripturā falsauerāt. Dñs em! & apli hoc nō tacuissent: nec apli vel euāgelistæ ita pulerunt vt iudæi falsari erāt. Tradunt autē lucā medicū fuisse: & magis græcas litteras q̄ hebræas nouisse. vñ in vtroq volumine saculārē redolet eloquētiā: & magis græcis q̄ hebraicis vitur testimonijs. d ¶ Ex cæca. Cui fise: Suscitauit te vt ostēdā in te virtutē meā: Et

Hie. 5. e Dedi eis oculos vt nō videāt: & aures vt non audiāt. Ex cæca. puidēs ppheta cecitātē supuenturā in israel, vt plenitudo gē

Ro. 11. d. tium intraret ad fidem, dicit: Dñe ex cæca cor populi huius. Q. Si totū mūdū saluare desideras, ex cæca cor populi hui⁹. Si em populus hic ex cæcatus fuerit, gentes illu minabunt. Nec est dei crudelitas, sed misericordia, infidelibus ex cæcatis humiles

Lu. 13. g. illuminare. vñ: Quotiens volui congregare filios tuos & c. Et: Conclufit de omnia sub peccato: vt omnium misereatur.

Ibidem. Et paulost: O pfundum diuitiarum sapiētiæ & scientiæ dei. e ¶ Et conuertatur. Quis graue peccatū sit: si cōuertatur qs, potest saluari. Sed hi p magnitudine sceleris poenitentia sunt indigni. vnde: Vos

lu. 13. g. lui congregare filios tuos & nolēbas. f ¶ Et adhuc. & pro id est: adhuc ex ea gēte decimatio: quasi adhuc decimā pars illius gentis remanebit. g ¶ Et erit & c. Sub adriano iudæa iterum vastata est. l. 40 anno post captiuitatē romanor. Prohibiti em sūt publicis legib⁹ iudæā intrare.

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

¶ Et factum

a ¶ nō populi idigni. f. q nō pfitent sicut tu. tum tuū mūdabitur. Et audiui voza

a ¶ spūsancti. b ¶ substantiæ vnitas. a cem dñi dicentis: ¶ Quē mittam b

a ¶ ad p̄dicandum populo meo. b ¶ acqui situe. ¶ personatum pluralitas.

& quis ibit nobis: & dixi: Ecce c ¶ assum. ¶ qd purgatus. a ¶ ergo.

b ego sum: mitte me. Et dixit: Vade ¶ a ¶ christum p̄dicantem. ¶ pmissiue nō imperatiue. a ¶ Q. qd nō vultis, nō intelligitis. b ¶ deum in homine.

diētes: & nolite intelligere: & vide ¶ a ¶ hominē. ¶ christum corporaliter. b ¶ deum.

te vīsiōnem & nolite cognoscere. a ¶ Q. si vis mūdū saluari: qd volo & ego ¶ Q. quod iustum est p̄catur nō imprecatur.

b ¶ tam neq. c ¶ cordis.

d Ex cæca cor populi huius & aures ¶ a ¶ p̄cō. b ¶ interiores. c ¶ ostio p̄cōrum.

eius aggrāua & oculos eius clau: ¶ a ¶ quasi posset si veller.

de: ne forte videat oculis suis & ¶ ¶ Expositio est.

auribus suis audiat & i corde suo ¶ a ¶ intelligendo.

e intelligat & conuertatur: & sanem ¶ a ¶ conuersum. b ¶ condolendo populo meo. c ¶ ex cæcabitur.

eum: Et dixi: Vsq̄ quō domine: k ¶ a ¶ romanis sole fiant. Et hoc est. absq̄ habi: & dixi: Donec desolentur ciuita: l

ta, & c. ¶ ¶ sint.

tes absq̄ habitatore: & domus sine homine: & terra relinquetur ¶ ¶ a terra sua.

deserta: & longe faciet dominus ¶ ¶ iudæos. a ¶ in terra aliena nascendo in seruitutem.

homines: & multiplicabitur quæm ¶ a ¶ als: deserta. ¶ ¶ adeo.

b ¶ vel erat. c ¶ vbi captiua tenebatur.

dērelictā fuerāt in medio terræ: ¶ a ¶ tamen. b ¶ vix in ea decima pars remanebit. vñ in toto orbe vel i iudæa.

c ¶ iterum sub adriano. ¶ ¶ reliquie israel saluæ fient.

f Et adhuc in ea decimatio: & cōn: ¶ ¶ guertetur: & erit in ostensionem si p

a ¶ sine folijs & fructu. b ¶ aridi.

cut terebinthūs: & sicut quercūs

arguit multipl⁹ p̄cā eius populi: ad ea quæ arguēda missus fuit a deo, sicut & ali⁹ ppheta. Et in hoc. c. ponit prima eius missio, vt videat. Nec obstat qd vltimo scribit: qd frequēter in sacra scriptu ra scribuntur posterius prius facta: & econuerso: vt frequēter dictum est. s. in alijs libris canonicis. f ¶ Et di. po. & c. aurib⁹ cor

poris. g ¶ Et nolite intel. i. nolitis. Nō enim incitauit eos ppheta ad non intelli gendum & nō obediendum: sed p̄dixit hoc

futurū: p̄nunciādo. f. ppli p̄stinationem in malo: ideo subdit: h ¶ Ex cæca cor po. i. denūcia ad excācandum p̄ errore in intellectu. i ¶ Et au. eius ag. i. aggrāua

das denuncia in affectu per obstinationē. Circa quod sciendum q̄ talis excācatio & obduratio nō est a deo directe, sed ex libe

ri arbitrii defectibilitate. Homo em auers a deo: meretur vt iuste de⁹ retrahat gratiam suam ab eo: cui⁹ effectus est illu

minare intellectum: & mollificare affectū & ideo ip̄a subtrahit homo excācat & ob duratur ex sua malicia. Hoc ad litterā fuit impletum, qñ ad p̄dicationem christi ius

dæi p magna parte fuerunt obdurati: fm qd d̄ expresse loh. xij. Propterea non poterant credere: quia dixit esaias: Excēcauit oculos eorum: & indurauit cor eorū & c.

Et sequitur: Hoc dixit esaias qñ vidit gloriam ei⁹. f. xp̄i: & locut⁹ est de deo. Cogno uit em tūc trinitatē psonarū & filiū incar

nandū: vt p̄dictum est: & sic tūc vidit. gloriam christi: id est eius diuinitatem.

k ¶ Et dixi: Vsq̄ quō dñe. f. durabit hæc excēcatio & obduratio. l ¶ Et dixi. Do nec desol. & c. quod impletum fuit tempo re Titi: qui destruxit ciuitatem & templū

& terram iudæorum: & duxit populū captiuū & dispersit p orbē: vt nō habitaret amplius in iudæa: ideo subditur: Et longe faciet dñs homines. m ¶ Et multipli.

& c. Hic cōsequēter ppheta denūciat cōsolationē credentiū: qd frequēter fit in hoc ppheta & in alijs. i. denunciatio consolatiōis bonorum iuxta denunciatiōē desolatiōis malorum: vt opposita iuxta se posita magis elucescāt. & hoc est quod dicitur: Et multiplicabit & c. quia ante aduentum exercitus romanorum contra ius

deam: christiani qui erāt ibi p admonitiōnem angeli trāsierūt in regnū agrippæ: q erat cōfederatus romanis: & sic fuerunt derelicti alijs partim captiuitatis: & partim trucidatis: qui postea multiplicati sunt p orbem vnīuersum: vt patent ad sensum.

n ¶ Et adhuc in ea decima. quia decime dantur a fidelibus ecclesiæ. o ¶ Et conuer. ab abiectiōe & paucitate & p̄secutiōne quam passa est ecclesia. Primo a principibus iudæorum: vt patet Act. viij. & in pluribus locis alijs eiusdem libri: & postea ab imperatoribus romanis & eorum

præfectis vt in sanctorum legendis & in chronicis habetur. p ¶ Et erit in ostē sionem sicut terebintus & c. quod impletum videmus maxime a tempore constantini: in quo incēpit ecclesia notabiliter & mirabiliter exaltari & dilatari.

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

¶ Semen fan

NICO. DE LYRA.

¶ auferetur iniquitas tua & c. a ¶ Et audi. Hic p̄n̄ describit legatio iniuncta esaiæ a dño. Primo quātū ad illud qd p̄

tinet ad afflictionē malor: sed o quantū ad cōsolationē bonorū, ibi: Et multiplicabit. Primū describit cū d̄r: Et au. vo. do. appa

rentis in effigie p̄dicta. b ¶ Dicentis quē mittā & c. Hoc non quæsiuit ex ignorātia: sed ad cōueniētiū iniungendū negocium esaiæ se offerēt ad obediēdū sicut Gen. iij. b. dicit dñs ad adā. Vbi

est: vt ex ei⁹ m̄ssione cōueniētiū argueret eum de transgressiōne. c ¶ Et dixi & c. paratus ad obediēdū. d ¶ Mitte me. nec se offerendo peccatū: qd ante dispositū se vidit p purgationē p̄dictā.

e ¶ Et dixit: Vade. ad arguēdū p̄cā regū iudæ. Ex hoc dicunt hebrei. & rationabiliter vt videtur qd istud qd dicit in hoc. c. p̄ces sit tēpore ea q̄ scripta sunt. s. a principi. huius. libri: in quibus esaias arguit

¶ catori autē dixit deus: quare tu enarras iusticias meas & c. h ¶ Ex cæca cor populi huius & c. i. excēcādum denūcia si p̄seueret in malicia ppter quā deus retrahit grām suam: & sic excācat mēs p̄cōris & obstinat: qd debet p̄dicator denūciare populo vt caueat a tāto malo. Et cōsequēter subdit remediū, cū dicitur: l ¶ Donec desolatæ sint ciuit. i. hoies peccatores per

nēpnā. Et quia sequitur ad hoc bonorū operū fructificatiō subditur: m ¶ Et multiplicabitur quæ de re. fu. a deo ppter p̄cām.

p ¶ Et erit in ostensionem sicut tere. & c. nā bona fructificatio peccatoris per poenitentiam conuersi p̄ponitur alijs in exēplū poenitendi: vt patet de magdalena.

Morafr.

A * a ¶ Semen sanctū erit id quod ste. quia fideles non multiplicant p̄ gñationē carnalē: sed p̄ gratiā sanctificantē in baptismo. verūm q̄a excaecationis & obdurationis iudaeorū: tēpore p̄dicationis xp̄i & ap̄lorū eius figura fuit obduratio p̄decessorū suorū tpe p̄dicationis hieremīae & aliorū pphetarū q̄ fuerūt inueniēti tpe destructionis factae per nabuchodonosor regē babilonis. iō litera ista potest exponi p̄ illo tpe: licet principalis intētio pphetiae erat ad obdurationē iudaeorum tpe p̄dicationis xp̄i & ap̄lorū. Et fm istam finem dicit: Et dixi: vsq̄quo dñe: supple durabit ista excaecatio & obduratio: Et dixit: Donec desolatae sint ciuitates absq̄ habitatorib⁹: quod adimpletū fuit tempore sedechie, qñ rex babilonis destruxit ciuitates regni iudae & populum duxit captiuum in babilonem, ideo subditur. Et longe faciet dñs homines. Et multiplicabitur. Hic cōsequēter propheta denūciat cōsolationē bonorū & istud fit frequēter in hoc libro & in alijs li. pphetilib⁹ iuxta cōsolationē malorū: denūciādo cōsolationē bonorū: vt opposita iuxta se posita ma. elu. & hoc est qd̄ dicit: Et multiplicabit. i. terra iudae: quae derelicta fuerat a suis habitatorib⁹ in captiuitatem ductis multiplicabit adhuc in hoib⁹, aialib⁹, & alijs bonis: qd̄ impletū fuit post captiuitatis reditum sub zorobabel & neemīa & machabaeis. In medio terrae, hoc dicit q̄a iudaea est in quarto climate terrae habitabilis. Et adhuc in ea decimatio. i. adhuc dabunt ibi decime bonorū: sacerdotib⁹ & leuitis deo ministrantibus: sicut hñ Neemia. x. Et cōuertēt a captiuitate in p̄speritatē. Et erit in ostensio nē sicut terebīnthus &c. q̄a p̄speritas eorū post tātā captiuitatem fuit magis admirabilis. & hoc tpe machabeorum qñ recuperauerūt ciuitatē & tēplū cōtra antiochū regē tūc valde potentem. Semen sanctū erit id quod steterit in ea. quia post reditū captiuitatis babilonicae nō legūt iudaeorū p̄p̄s ad idolatriā declinasse: nisi aliqui pauci ex violētia regis antiochi. vt habetur. i. Macha. & ij. & tūc etiā alij licet pauci cōparatiue respectu totius p̄p̄i acceperūt aliquas cōditiones gentiliū, faciēdo sibi praeputia, palestram & ephēbiam: vt habetur. i. Macha. j. non tamen dicitur ibi qd̄ declinauerunt ad idolatriam.

¶ In ca. vi. vbi dicitur in postilla. Posset enim aliquis dicere qd̄ verbum eius non esset autenticum. **ADDITIO I.** ¶ Esaias in principio suae pphetiae dixit: Audite coeli & aurib⁹ p̄cipe terra: qm̄ dñs locutus est: & iō nullus posset dicere ei qd̄ verba illa dixisset spū suo & nō spū dei: nisi talis p̄diceret suae pphetiae: quā q̄ negaret sibi posset negare p̄tēvisionē. & iō nō oportet dicere qd̄ hec visio ponit ad cōfirmationē p̄dictorū: sed est visio p̄ se reuelata pphetiae. ¶ In eo. ca. vbi dicitur in postil. sicut Hier. xxij. dicitur: Terra terra terra.

ADDITIO II. ¶ Qd̄ legūt in Hieremīa: Terra terra terra audij⁹ bñ dñi: non oportet vt intelligat ad excitandā maiore attentionē, sicut iudaei dicūt: sed ad denotandā terrae cui loquebat̄ expressam distinctionē. Erat enim terra cui loquebat̄ tripartita: cui⁹ vna pars dicebat̄ terra iudae: alia galileae: alia yō trās iordanē: vt patet in libro qd̄ dicit cāchedrin. Vnde ad denotandā talē diuisionē ter noiat terrā: & iō in hoc loco cum seraphin ter scātus clamabat: ad lram plane intelligendū est ad designandā trinā distinctionē in diuinis personis: prout fides catholica tradit. Vnde & quodlibet istorū trium noīm in cōcreto significat scātitatē: vt denotet pluralitas suppositorū: q̄ cōcretiue intelliguntur. Verbū autē substantiuū ibi subintellectū, in singulari numero ponit: vt essentiae vnitas intelligatur. Et notādum qd̄ quiddā expositores hebreorū attēdentes qd̄ in vnitate diuina quae summa est periculū esset iterare noīa q̄ oīno similia essent ex quo necesse erat vt intelligeret aliqua pluralitas: ideo aliter interpretati sunt haec dicta. s. vt sanctus q̄ in primo loco dicitur: & etiam scātus qui in secundo loco dicitur, intelligatur in vocatiuo casu: sic qd̄ vterq̄ seraphin clamabat ad alterū, dicēs: O sancte scātus domin⁹ deus exercituum &c. & hoc audēt dicere, eo qd̄ in lingua hebraica in his nominibus non est differentia casualis. Sed hoc non valet p̄p̄riē p̄p̄riatē harum dictionū p̄t hic ponunt. vñ translatio charactē ista tria noīa de deo intelligit: & iō hae duae expositiones quas postillator ponit nō debēt intelligi quasi indifferentē cōsonēt lrae: sed prima expositio non est vere lralis: sed quasi a veritate litterae fugitiua. Secunda autem catholica & p̄p̄rie literalis. Vnde magister in. i. dist. ij. Inter alia testimonia trinitatis quae in veteri testamento inueniuntur, hanc auctoritatem tanq̄ a literalis sensu sumptam allegat.

In eodem ca.

quae expandit ramos suos. Semen a fideles. vnde: Nisi dominus sabaoth reli. no. se. &c.



sanctum erit id qd̄ ste a per fidem ne cadat per infidelitatem. tērit in ea. Ca. VII. T factum est in diebus

¶ In eo. ca. vbi dicitur in postil. Et dixit vade ad arg. p̄tā re. &c.

ADDITIO III. ¶ Licet esaias in p̄cedētib⁹ argueret multip̄ p̄p̄m de p̄tīs eorū: nūq̄ tñ eorū obstationē p̄nūciauit: q̄ obstatione in hac visione fuit primo sibi reuelata, cū dicit. Audite & nolite intelli. &c. excaeca cor p̄p̄i huius. Vñ non est necesse dicendū qd̄ haec visio p̄cedat alias pphetias p̄dictas sicut hebrei minus rationabiliter dicunt. nam in p̄cedētib⁹ arguebat p̄tā & scelera populi de mādato dei vt dictū est. In hac autē visione sibi iniunctū est vt excaecationem & indurationē eorū futurā tpe aduentus christi eis pronūciaret.

¶ In eodē ca. vbi dicitur in postil. Et adhuc decimatio in ea &c.

ADDITIO III. ¶ Vbi nos habemus. Et adhuc decimatio in ea: in Heb. hñ quedā dicitur

etio quae licet deriuēt a decem tñ non significat decimationē: sed significat denā. i. numerū denarium in gñe foeminino: & est sensus fm hebraeos: qd̄ a tēpore hui⁹ visionis adhuc remanebat decē reges in iuda vsq̄ ad transmigrationē babilonis inclusiue. qui quidem reges apud eos sunt ionathan, achaz, ezechias, manasses, amon, iosias, ioachaz, ioakim, iechonias, sedechias. Potest etiam aliter intelligi iste numerus denari⁹ vt referatur ad illud quod legitur Gen. xviij. vbi deus cōcessit abrae qd̄ si inuenirēt in sodomis decem iusti, parceret toti ciuitati p̄ eis. vñ in hoc loco dñs dicebat esaiā qd̄ licet p̄p̄s esset ita malus sicut populus sodomorū: put. s. dixerat. i. ca. Audite verbum dñi principes sodomorū: tñ adhuc remanebat in ea scilicet in iuda & in hierlīm denā videlicet iustorū: quia volebat eos sustinere & tolerare donec cōuertent.

GLO. ORDI.

E T factum est in diebus achaz &c. Quae Ca. VII. sup̄scripta sunt vsq̄ ad locum sub ozia & ioathā filio eius visa sunt quae sequunt̄ sub achaz rege impijs simo: qui a deo derelictus ab inimicis expugnatur. ¶ Achaz

NICO. DE LYRA.

E T factum est &c. Postq̄ esaias denūciat Ca. VII. uir regi iudae p̄nūciationē: hic denūciat eius liberationē: nē a p̄secutiōe duorū regū: vt tanq̄ bonus samaritan⁹ post vinum mortificatiū infundat oleū lenitiuum. Sciendū tñ qd̄ principalis intētio pphetiae est denūciare christi aduentū qui interponit. vnde dicit Rab. Sa. super. ix. ca. Zach. Qd̄ vniuersi pphetiae nō sunt locuti nisi super annos redēptionis & ad dies messiae: qd̄ est intelligendū de principali intēto. Et ideo pars ista in tres diuidit: q̄a primo in signū dictae liberationis denūciat xp̄i incarnationē. scd̄ o: ei⁹ resurrectio: se. ca. tertio eius ascēsiō: ca. ix. Sciendū tñ qd̄ haec diuisio nō est p̄cisa: quia in scd̄a & tertia p̄tē fit mētio de cōtētis in prima q̄tū ad aliqd̄: q̄a pphetiae frequēter replicat idē, alio tñ mō: q̄a mō exhortatiuo loquuntur. P̄ns autē ca. i. tres p̄tes diuidit: q̄a p̄rio ponit regi iudae imminens p̄culū scd̄o p̄mittit liberationis hñficiū, ibi: Et dixit dñs. tertio dat hui⁹ liberationis signū, ibi: Et adiecit. Circa primū p̄mittit tps cū dicit: b ¶ Et fa. est &c. q̄a q̄rto anno regni sui factū est illud qd̄ se

* quit: Filij Moraliter. b ¶ Et factū est &c. Per hierlīm significat anima fidelis fm sensum morale: i. quae ciuitate debet xp̄s regnare: p̄ eā veniat rāsin, q̄ interpretat̄ iniqu⁹. i. nō equus: & signat sup̄bia. Nā supbus vult alios excedere: & sic refugit eq̄litate. & phacee q̄ interpretat̄ oris ap̄tio: & signat avariciā: vñ avar⁹ dicit q̄ si eris auidus: & sic os apertū hñe dicit: q̄a nūq̄ pecunijs satiat. & haec duo vitia dicunt̄ hic titiones fumigātes & caudas habētes: titiones, quia concupiscentiā inflāmant: fumigātes, q̄a mētis oculos tanq̄ fumus excaecant: & calidas habētes, q̄a post se alia vitia trahunt. De superbiā nāq̄ dicit Ecc̄. x. b. Initiū oīs p̄tī sup̄bia. De avariciā, s. ad Timo. vi. b. Radix oīm malorū est cupi. Per esaiā yō, dictam ciuitatem assurantē p̄dicatōr significat veritatis: dans pro signo liberationis cōceptionē & natiuitatē sp̄iale xp̄i in hoibus bonaeuolūtatis. Per achaz yō recusantē signū, significat p̄tōr obstinatus in malo. De bello yō vitiōr cōtra hierlīm morale dicit Bern. super missus est: Venit avaricia & vendicat in me sibi sedem: iactantia cupit dominari: superbia vult mihi esse rex: luxuria dixit: ego regnabo: ambitio, inuidia & iracūdia certant in memetipso: cuius potissimū esse videar. ego quantū valeo resisto: renitor quantum iuuor: dñm meū iesum reclamo: & dico, nō habeo regē nisi iesū.

¶ Quarta pars.

cc iij

* In die illa

E **¶** a **¶** Achaz. Qui clausit ianuas templi, & baalim adorauit: filiū suū idolo consecrauit: altare æneum abstulit & altare idolorū in templo posuit. Iure ergo a dño derelictus est: & surrexerunt aduersus eum inimici. b **¶** Ascendit. scđo. Primo em̄ assyrii de tribu iudæ multos interfecerant: & captiuos in damascū duxerāt: & hac

fiducia reuertunt tpe achaz: sed non pualent auxiliāte deo non meritis achaz: sed sola misericordia dei. Ascēditra. rex. Hic est rex aran q interpretat̄ excelsus sapiētia scilicet seculari tumidus. Et phacee filius romeliæ (rex. s. x. tribuū. fm̄ pphēta osee) rex hæreticorū. Hi. s. vt expugnēt ecclesiā p̄sentunt. Qd̄ audiēs domū dauid. i. simplex ppls christi p̄timestit: q̄a nō arboribus frugiferis: sed infructuoso cōparat̄ sal tui. hæretici em̄ & gētiles argumētōrū gla dñs pugnat̄ q̄ domū dauid, cū dissentiant sibi. vñ: Facti sunt amici herodes & pilat⁹ in passione christi. c **¶** Egredere in & c. Tropolo. Cōsiderandū est q̄ impio regi esaiās iubetur occurrere: erigens vel exurgens de loco suo: nō in principio aquēdū etus: sed in extremis finib⁹ piscinæ supioris quē erat in agro fullonis, vbi sordes & maculæ purgabant̄. Quis enim achaz regnaret sup iudā: q̄a impius erat: in extremis finib⁹ piscinæ morabat̄. De ergo nō tā eius miseret̄ q̄ ppls sui. Caudas titionū fumigātū vocat sapiētiā secularē: & hæreticū fmonē quorū finis exustio est. Qui frustra inierunt cōsiliū vt ascenderet contra iudā: & ponerent sup eū filiū tabeel. i. bonū deum. Vterq̄ em̄ doctrinā suā putat optimā: sed deo iuuāte non stabit cōsiliū eorū. Qd̄ diu aut stabit mūdus & q̄ sunt ei⁹: in finib⁹ suis dñant̄. Cū aut finis mūdi aduenerit: hoc est. lxx. anni: & tā mūdi res. q̄. v. dieb⁹ factē sunt: q̄ oia quæ ad v. sensus pertinet: finē acceperūt vniuersa soluent̄. Qd̄ gentiles & hæretici non credūt. & iō nō intelligūt iuxta. Septuaginta quæ dicuntur: qui dicunt: Aure audietis. d **¶** Derelictus. a fratre suo rabsace: qui ad assyrios transferat vt tradunt hebræi. e **¶** Iasub. qui interpretatur reliquus comes & cōuertens: quia ppls iuda de manibus duorū regū liberandus erat. f **¶** In via. ibi rabsaces: postea ex præcepto senacherib dei populum blasphemauit. g **¶** Duabus cau. Duæ caudæ titionum: rasi rex syriæ & phacee filius romeliæ: q̄a in illis finitum est regū syriæ & samariæ. Nam theglathphalasar interfecit rasi: & osee interfecit phacee: & pro eo regnauit nouem annis: & obfessus a salmanasar tribus annis, captus est: & duct⁹ cum decem tribubus in montes medorum & persarū. **¶** Tabeel

NICO. DE LY.

¶ quitur: a **¶** Filij ioathan filij ozia. fm̄ q̄ dicit Ra. Sa. hic exprimunt̄ p̄r & au⁹ ipsius achaz: ad ostēdendū q̄ bñficiū diuinum factum ipsi achaz: put in hoc ca. de scribitur non fuit factū ppter bonitatē ipsi⁹ achaz, cū esset idolastra pessimus: vt habetur. iij. Reg. xvi. & per cōsequēs indign⁹ diuino bñficio, sed factū est ppter meritū patris sui ioathā: qui fuit bonus & iustus: vt habet. iij. Reg. xv. Et ozia aut̄ sui: qui dictus est etiam azarias: q̄ fuit etiā bon⁹ & iustus: vt habet. iij. Reg. xv. Verūtamē postea anno. xxij. regni sui superbiuit & officiū sacerdotale sibi vsurpare: voluit, ppter qd̄ a deo lepra percussus fuit: quā patienter portauit habitans in domo sequestrata: & sic peccatū eis purgatū fuit p penitentiā & p̄nā illatā. b **¶** Ascen. rasin rex syriæ & phacee fi. ro. & c. Isti duo reges nō venerūt tunc simul contra regem achaz: sed quilibet p se & successiue: & licet nō expugnauerint hierlm̄ ciuitatē regiā: tñ de regno achaz duxerunt magnā prædam: q̄a non poterat eis resistere in capō: fm̄ qd̄ dñ. ij. Paral. xxvij. a. Tradiditq̄ eū dominus deus in manu regis syriæ

syriæ: q̄ pcussit eū: magnāq̄ pdā cepit de eius imperio. Et subditur ibide: Manib⁹ quoq̄ regis israel traditus & pcussus est plaga grandi. c **¶** Et nunciauerunt & c. i. achaz: qui descēderat de domo dauid & populo eius. d **¶** Dicentes. quia exercitus duorū regum non possunt sic congregari quin currat rumor: & potissimē ad illos contra quos intendunt bellare. Et quis fuerit ille rumor, subditur:

a achaz filij ioathan filij ozia regis a **¶** i. rex aran. b **¶** qui añ. cxx. milia bellatores pcusserat de iudæa & ducēta milia mulierū: puerorum & puellarum: cum infinita præda in samariam duxerat.

b iuda ascēdit rasin rex syriæ, & phacee filij romeliæ rex isrl̄ in hierlm̄ ad præliandū cōtra eam: & non potuit. q̄a dñs auxiliatus est: vt filiū suū devirgine nasciturum hac occasione nunciaret. tuerunt debellarē eam. Et nunc

a **¶** regie. f.

ciauerunt domū dauid, dicentes: d **¶** id est in pace & amicitia vnita est cū decē tribubus quarū rex erat phacee filij romeliæ.

b **¶** id est decem tribubus quæ adhēserunt roboam qui fuit de tribu ephraim.

Requieuit syria super ephraim: & c.

a **¶** ppter hūc nuciū. b **¶** regis. c **¶** dom⁹ dauid.

commotum est cor eius & cor populi eius, sicut mouentur ligna i siluarum a facie venti. Et dixit

a **¶** folia arborum. c **¶** infructuosa.

dominus ad esaiam: Egredere in

d occursus achaz tu & qui derelictus est iasub filius tuus ad ex-

a **¶** scilicet. c **¶** i. q̄ extra ciuitatē erat

rari enim fontes erant in montanis.

tremum aqueductus piscinæ superioris in via agri fullonis, & dicentes ad eum: Vide vt fileas. Noli

a **¶** mala q̄ iam passus es.

timere & cor tuum ne formidet aquas duabus caudis titionum fumigātum istorum in ira furoris rasin

a **¶** iam finiendis.

regis syriæ & filij romeliæ: eo q̄ cō-

a **¶** scilicet ne timeas.

filium inierit contra te syria in malū & ephraim & filij romeliæ, dicē-

a **¶** subditi. b **¶** prælati.

a **¶** quia iudæa montuosa.

tes: Ascendamus ad iudam: & c.

a **¶** quiescentem: dormientē. b **¶** traham⁹

in potestatem nostram. c **¶** vel auellamus.

fuscitemus eum & euellamus eum a

ad nos: & ponamus regem in me-

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

a **¶** b

re. Et quis fuerit ille rumor, subditur:

e **¶** Requieuit syria. id est rex syriæ.

f **¶** Super ephraim. id est super regnum israel, siue decem tribuum: quia hieroboā primus rex fuit de tribu ephraim vt habetur. iij. Regum. xi. & alij post eum commu-

niter. Per hoc autem quod subditur. Requieuit syria & c. intelligitur cōfœderatio duorum regum ad veniendū simul contra regnū iuda. ex hoc em̄ q̄ quilibet eorū per se victoriā habuerat contra achaz: cogitauerunt q̄ ambo simul possent destruere regnum & transire ad alium: vt haberetur infra. g **¶** Et commotū est cor eius. scilicet regis achaz. h **¶** Et corpus puli eius. præ nimio timore. i **¶** Sicut mouentur ligna & c. eo enim q̄ fuerant debellati a quolibet rege per se: vt dictum est, in campo: fuerunt valde terribi credentes q̄ nō possent resistere ambobus simul etiam in ciuitatib⁹ munitis & fortalicijs.

k **¶** Et dixit dominus. Hic consequēter. promittitur liberationis beneficium cum dicitur: Et dixit dñs ad esaiam. pro cōsolatione regis & populi licet nō meruisset vt p̄dictum est. l **¶** Egredere in occur-

sum & c. Dicūt aliqui expositores nostri q̄ rabsaces erat filius esaiæ: qui non fuit honoratus a rege iuda fm̄ decentiam sui status, cū esset de genere regio sicut & pater suus: vt supra dictum est propter quod indignatus trātulit se ad regem assyriorū: qui posuit eum inter principes sui exercitus: fm̄ q̄ habetur. iij. Regum. xvij. & iō subditur hic: Tu & qui derelict⁹ est iasub a fratre suo ad alienigenas transeunte. Et dicunt ibi expositores hoc dictum rabsacis haberi ab hebræis sed vbi habeatur nescio. vnde & Ra. Sa. aliter exponit fm̄ interpretationem huius nominis iasub qui interpretatur reuersus: & sic dixit domin⁹: Tu & qui derelictus est iasub filius tuus: quasi dicat dñs pauci de populo iudæ qui reuertentur ad me per penitentiam ad dictum tuum erūt tibi sicut filius tu⁹ iasub. In scriptura enim sacra ille qui per doctrinam suā aliquos cōuertit ad deum, dicit̄ pater eorum & ipsi ei⁹ filij fm̄ hūc modū dicit apostolus. i. Corin. iij. d. In christo enim iesu per euāgelium ego vos genui. m **¶** Ad extremum & c. erant em̄ ibi duæ piscinæ vbi colligebantur aquæ: & vna erat superior altera: ita q̄ de ipsa fluebat aqua in aliā sicut fit frequenter in stagnis. n **¶** In via & c. i. per quam itur ad agrum illum vbi fullones pannos ab eis lotos in piscina extendebant ad desiccandum. o **¶** Et dices ad eum, ex parte mea.

p **¶** Vide vt fileas. id est sis in bona pace & quiete: iō subditur. Noli timere & c. Sequit̄: q̄ **¶** A duabus caudis. id est exerciti-

bus reges sequētib⁹. r **¶** Titionū fu. & c. Titiones fumigant qñ

extinguitur flamma. & q̄a gloria regis syriæ & regis israel erat extinguēda: sicut denūciat ppheta in hoc ca. iō eq̄parat eos titionibus fumigātibus. s **¶** In ira furoris rasin regis sy. i. regni ei⁹.

t **¶** Et filij romeliæ. i. regis & regni israel: supple in ira furoris contra te. Noli timere: eo q̄ consilium inierit cōtra te syria in malum. Et ephraim. i. regnum israel. v **¶** Et filius ro. i. rex eius.

x **¶** Dicetes. Ascē. ad iu. simul & cōcorditer: & dicit: y **¶** Ascēdamus: eo q̄ regnū iuda est in eminētiori loco q̄ regna syriæ & israel. z **¶** Et su. eum. a sua gere ipm̄ ipugnādo. a **¶** Et euellamus & c. i. auferamus & ditioni nostræ subiiciamus. b **¶** Et ponamus re. & c. i. romeliæ: q̄ vocat̄ hic tabeel: vt dicit hic Ra. Sa.

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

¶ Hæc dicit

gno ephraim: q̄a in fine. lxxv. annoꝝ ofee rex isrl̄i satis cito fuit ca-
ptus: & in captiuitatē ductus cū p̄p̄o suo p̄ salmanasar regē assy-
riorum: **v**tr̄ habetur. iij. Reg. xviij. Sciendū t̄m q̄ isrl̄i. lxxv. anni nō
sunt numerādi ab illo anno quo esaias loquebat̄ ista: q̄a a princi-
pio regni achaz cui loquebat̄: fluxerūt t̄m. xxij. anni. Achaz enim

regnauit. xvj. annis tm: vt habet. iij. Reg.
xvi. cui successit ezechias: in cuius anno.
viij. captus fuit osee: vt habetur. iij. Reg.
xviij. q̄ ideo dicit Rab. Salo. q̄ numeran-
di sunt a tempore quo amos cœpit p̄phe-
tare: qui prophetizauit contra regnum sy-
riæ: & contra regnum israel: & cœpit pro-
phetare per duos annos ante terremotum
q̄n ozias voluitthurificare: vt dictum est
supra: & sic prophetizauit duobus annis
anteq̄ ozias percuteretur lepra. Vixit aut̄
leprosus. xxv. annis: cui successit ioathan
filius eius in regno. xvj. an. & post ipsum
achaz. xvj. & ezechias. vj. annis ante ca-
ptionem samariæ: q̄ simul iuncti faciunt
lxx. annos. Alij vero dicunt q̄ isti anni
sunt numerandi a tpe quo ozias fuit leprâ
percutsus: eo q̄ extunc reges israel & syrie
acciperunt frontem infestandi regnũ sy-
da: eo q̄ rex erat percutsus lepra: sed dicũ

vij. captus fuit osee: vt habetur. iij. Reg. xvij. q. ideo dicit Rab. Salo. q. numerandi sunt a tempore quo amos cœpit pphetare: qui prophetizauit contra regnum syriæ: & contra regnum israel: & cœpit prophetare per duos annos ante terremotum qñ ozias voluit thurificare: vt dictum est supra: & sic prophetizauit duobus annis anteq. ozias percuteretur lepra. Vixit aut. leprosus. xxv. annis: cui successit ioathan filius eius in regno. xvj. an. & post ipsum achaz. xvj. & ezechias. vj. annis ante captiōem samariæ: q. simul iuncti faciunt lxx. annos. Alij vero dicunt q. isti anni sunt numerandi a tpe quo ozias fuit leprâ percussus: eo q. extunc reges israel & syriæ acciperunt frontem infestandi regnū iuda: eo q. rex erat percussus lepra: sed dicū

percussus: eo q̄ extunc reges israel & iudie
acciperunt frontem infestandi regnū iude
da: eo q̄ rex erat percussus lepra: sed dicitur
arstintel
ligetis.

eum vixisse leprosum: xxv. annis: & sic
in idem redit quantum ad numerum an-
norum, & ante filius romeliæ fuerat occi-
sus ab osee: & sic desierat esse caput fama-
riæ. i ¶ Si non credideritis nō perma-
scilicet in veritate hoc dicit eſaias: q̃a scie-
bat achaz idolatram peſſimū, verbis ſuis
nō crediturū. Quod patet ex hoc: quia de
diuino auxilio diſſuſus, reſugit ad auxiliū
regis aſſyriorū: vt habet. i. i. Regum. xv.

k ¶ Et adiecit. Hic dictæ liberationis po **Diuisio.**

nitur signum. Et diuiditur in duas partes. quia primo ponitur signum liberationis ab hostibus tempore achaz. secundo tempore filij sui ezechiæ, ibi: Adducet dominus. Prima in duas: quia primo promittitur signum: secundo datur, ibi: Ecce virgo. Circa primum dicitur: Et adiecit dominus loqui ad achaz. per eesaiam.

1 ¶ Dicens: Pete tibi signum. liberatio
nis tue & populi tui, vt predixi. m ¶
domino deo tuo. & non ab idolis quos tu
colis. n ¶ In profundum inferni. fm
Rab. Salomo. hic accipitur infernus pro
fossa siue sepulchro: id est. Pete tibi signū
per resurrectionem alicuius mortui.

o ¶ Siue in excelsum supra. sicut factū
fuit tempore Iosue per stationem solis. Io
sue. x. ca. p. ¶ Et dixit achaz: non petā.

& secundum q̄ dicit Rab. Salo. cum esset
idolatra pessimus signum renuit: nolens
q̄ aliquid ad dei gloriam mōstrarei: ideo

subditur: q. ¶ Et non tentabo domi-
num. Fuit excusatio ficta ad cooperiendū
malum suum, propter quod esaiās intulit

parum vobis est molestos esse hominibus
uos saepe molestabant deridendo, affligendo,
landauerat iiii Regum & ii Paralip.

Quia molesti estis & deo meo.
ne nomen eius glorificetur.

inus ipse vobis signum. scilicet liberati-
ter quamuis sitis ingrati: quia deus multa

nuitis . Vnde dicitur Matthæi . v . g . Pater
suum oriri facit super bonos & malos .
cipient & pariet filium . Hic consequente

aliquantulum immorari; & sic procedam
obiectiones quibus nituntur ostendere qd ni

isto ad litteram. Secundo ponam falsas ex
as excludam. Tertio ponam expositionem
Quarto obiectiones iudæorum solvā. ¶ Ci

x hoc quod dicitur hic: Dabit dñs ipse
cc v ✱ bis signum

This image shows a close-up of a blank, aged, light brown paper cover or endpaper of a book. The paper has a textured, slightly mottled appearance with subtle variations in color and some minor signs of wear or discoloration, characteristic of old paper. There is no text or other markings on the surface.

¶ Ite dicit dñs deus. cuius verbū non pōt esse falsum. b ¶ Non habitabit. i. consiliū eorū nō habebit effectū. c ¶ Et non erit istud. scilicet q̄ transferatur ad eos regnū tuum. d ¶ Sed caput sy. da. & non hierusalem. e ¶ Et caput damasci. ra. q. d. nō erit caput seu dñs hierusalem: vñ subdit. f ¶ Et adhuc sexagin- ta quinque ann. &c. i. regnum. x. tribuū. g ¶ Esse populus & ca. ep̄ hram̄ sa. i. samaria desinet esse metropolis in regno ephraim. h ¶ Et caput sa. fi. rome. i. filius romelię desinet esse caput in re- gnō

E a Emanuel. Quidā esaiā duos filios habuisse dicunt iasub & emanuel. Emanuel de vxore prophetissā generatum in typū saluatoris. Et iasub q̄ interpretat̄ relictus vel cōuertens in typum iudaici ppli qui relictus est, & postea reuersurus. Emanuel (i. nobiscum deus) gentiū vocationē significat: propter quā verbū caro factum est. **b** ¶ Reprobare malum. Q.

In pannis infantiae positus habebit boni malique discretionem. His verbis percipimus saluatoris infantia diuinam in eo nō minuisse sapientiam. Quis dicatur: Puer autem proficiebat ætate & sapientia: vt veritas humani corporis probaret. Infantia autē nō iudicabat diuinę sapię. **c** ¶ De relin. ter. & c. Q. Terra syrię & samarię ad inuocationem nōis eius vastabitur: & domus iudaa duobus regibus liberabit.

Luc. 2. g.

alt voca bitur.

¶ Muscæ

NICO. DE LYRA.

¶ bis signū scilicet liberationis achaz & populi sui a duobus regibus regnum eius destruere volentibus: vt dictum est. Iesus autem nazarenus natus fuit post tempus achaz per quingentos annos & amplius: vt posset de facili ostendi per tempora regnorum: sed dimitto propter prolixitatem vitandam: & quia hoc conceditur ab omnibus christianis: ergo conceptio seu natiuitas iesu nazareni nullo mō fuit signum diſtæ liberationis. Item ex hoc quod dicitur: Ecce virgo concipiet & pariet filium & c. arguunt: quia in hebreo habetur: Ecce

alma concipiet & pariet & c. quod nomē significat virginem, sed adolescentulam: quod nomen indifferenter dicitur de virgine & corrupta: Quod christiani negant de maria quam dicunt virginē concepisse. Item ex hoc quod sequitur: Et vocabitur nomen eius emanuel: & in hebreo habetur. Et vocabit ipsa scilicet alma, nomen eius emanuel: Iesus autem nazarenus non fuit vocatus a matre sua: nec etiam ab alijs emanuel, sed iesus: vt patet ex euangelijs eorum: ergo hec littera non potest intelligi de ipso. Item arguunt ex hoc quod subditur in hoc capitulo: Anteq̄ sciat puer vocare patrem & matrem & c. Ex quo patet q̄ in puero de quo fit hic sermo, fuit ignorantia quod christiani negant de iesu nazareno. dicentes eum habuisse plenitudinem scientiæ ab instanti cōceptio nis in quantum hō: & in quantum deus ab æterno. ¶ Circa scđm, sciendum quod propter ista quæ dicta sunt aliqui hebrei exponunt scripturam istam de ezechia filio regis achaz: qui post dictū prophetæ natus fuit vt dicunt in signum liberationis regni iudæ a prædictis regibus. Et ad hoc inducunt qd̄ habetur infra sequenti cap. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terræ tue o emanuel. Ezechias autem fuit dominus terræ post achaz patrem suum. Sed hoc dictum reprobatur Rab. Salo. per hoc quia ezechias erat. xxv. annorū: quando cœpit regnare post achaz patrem suum immediate vt habetur. iij. Regū. xvij. Achaz vero regnavit. xvi. annis tantum vt habetur. iij. Regū. xvi. ergo in principio regni achaz antequam diceretur ista prophetia, ezechias iam erat natus: & erat. ix. annorum: & sic nō potest hæc scriptura intelligi de ezechia. Et adhuc ad dictum Rab. Salo. potest addi, quia fm̄ ipsum & fm̄ doctores catholicos prophetia ista fuit dicta quarto anno regni achaz: & sic ezechias tunc non solum habuit nouem annos, sed etiam tredecim: ergo non potest intelligi de eo. Propter quod Rabbi Salo. dicit q̄ hæc prophetia intelligenda est de filio esaię. Dicit enim quod esaias accēperat in vxorem quandam iuuentulam & quod iam concēperat de eo: vnde dicit quod talis est littera. Ecce adolescentula concipiet & pariet filium: & denunciatio huius partus fuit signum ab eo prædictum: quia de puero existente in matris vtero nescitur an sit masculus vel foemina: & ideo quando certitudinaliter prædicitur signum est credibile quod illud quod promittitur ad tale signum sit futurum: vt sit sensus verbi esaię: Ecce adolescentula concipiet & pariet filium: & quando in natiuitate eius videbis verbum meum verificatum: scias te a duobus regibus te inuadere disponentibus cito liberandum. Et ita fuit vt iste Rabbi Salo. prosequitur: quia cito post ad petitionem achaz rex assyriorum venit in damascum contra rasin regem syrię & eum interfecit: & populum eius transulit in cinerem: vt habetur. iij. Regū. xvi. & eodem anno vt dicit osee filius hela coniurauit contra phacee filium romelię regem israel, & eum interfecit: vt habetur. iij. Regū. xvi. Ad suum autem

propositum

propositū cōfirmandū adducit illud qd̄ scribit ca. seq. Et accessit ad prophetissā & concēpit & peperit filiū. Ex quo patet q̄ ista adolescentula de cuius conceptu & partu fit hic sermo: fuit vxor esaię: ad quam accessit maritali affectu. Et puer concēptus & natus de ea fuit filius eius. Sed ista expositio nō potest stare: quia ca.

seq. dicitur de puero nato. Et erit extensio alarum eius. i. exercitus r̄is assyriorum implens latitudinē terræ sue: o emanuel: & loquitur ibi. de terra regni iudæ: cuius nunc fuit dñs esaias, nec filius eius: & sic emanuel de cuius concēptione & natiuitate fit hic sermo, nō fuit filius esaię. Item q̄ dicit denūciationē natiuitatis pueri in sexu masculino eē signū a dño pmissum videtur falsum: quia de mādato dñi dixit esaias. Perte tibi signū a dño deo tuo in pfundū inferni & c. per resurrectionē mortui vel per aliquā mutationē notabilē & supernaturalē in cursu celesti vt dictū est ē. Et idem dicit Ra. Sa. & sic illud signū de buit esse aliqd̄ valde magnū: & excedens totā creaturæ facultatē, cuiusmodi nō est Masculū talis denūciatio: qm̄ aliqui medici experti vñcemel per aliqua signa & experiētias præcogno lam gene scunt sexū pueri nascituri. Et si dicat q̄ nō randā an cognoscūt per certitudinem: tñ negari nō possit q̄ pot̄ quin demones sc̄cognoscāt certitudinaliter: cum ad hoc se extēdat eorū noticia naturalis, quæ remansit integra in eis: & per pñs tale signū pot̄ certitudinaliter præ dici a diabolo: Item. iij. Reg. xvij. dicitur q̄ osee filius hela regnare cœpit anno. xij.

achaz: & fm̄ hoc phacee filius romelię vixit vsq̄ ad. xij. annum achaz. Et sic falsum videtur quod dicit Ra. Sa. ipsum interfecit ab osee eodem anno quo natus fuit emanuel qui fm̄ eum natus fuit anno achaz. iij. vel. v. ad tardius. Item ca. viij. dicitur: Anteq̄ sciat puervocare patrem & matrem, auferetur fortitudo damasci: & spolia samarię coram rege assyriorum. Sed non legitur samaria spoliata a rege assyriorum ante nonum annum regni osee, in quo fuit capta a salmanasar rege assyriorum: vt habetur. iij. Regū. xvij. licet osee ante fuerit tributarius regis assyriorum: & sic natiuitate pueri: de quo est hic sermo q̄ fuit filius esaię fm̄ dictum Ra. Sa. vsq̄ ad captionem samarię fluxerunt anni. xvij. s. xvij. de regno achaz. & ix. de osee: vt patet per prædicta: q̄ puer fuit nat̄. iij. anno achaz vel. v. ad plus: & osee cœpit regnare. xij. anno achaz: vt dictum est ante vero. xvij. annos puer scit vocare patrem & matrem. Si autem dicatur q̄ osee cœpit regnare. iij. anno achaz: vt dicunt aliqui: adhuc sequitur q̄ puer in spoliatioe samarię habuit. ix. annos ante quos puer scit vocare patrē & matrem ad tardius. Item quod assumit ad confirmationē sui propositi, cum dicitur. Et accessit ad prophetissā & c. magis est ad oppositum: vt ostendetur ca. sequenti. Circa tertium accipiendum est quod dicitur Mar. i. d. Hoc autem totum factum est vt adimpleretur quod dictum est a dño per prophetam dicentē. Ecce virgo habebit in vtero & pariet filium: & vocabitur nomē eius emanuel. Ex hoc patet q̄ ista scriptura esaię loquitur de domino iesu xp̄o: cum mathæus apl̄s & euangelista spūs sancto plenius magis q̄ fuerunt prophete veteris test. dicat eam fuisse impletā in natiuitate xp̄i. Et fm̄ hoc sic exponitur a doctoribus catholicis: Ecce virgo concipiet & pariet filium. i. beata virgo maria a pphetis denūciata quæ cōcēpit & peperit manēs virgo. **a** ¶ Et vocabit nomen eius ema. quia vocatus est xp̄s, qd̄ est nomē significans duplicem naturā in vno supposito: diuinā. s. & humanā: & hoc idem significat emanuel: qd̄ est interpretatum nobiscum deus: **b** ¶ Butyrum & mel come. hoc d̄ ad denotandum verā eius humanitatē quæ talibus nutritur maxime in puericia. **c** ¶ Vt sciat repro. ma. & c. ly vt non tenetur ibi causaliter sed consecutiuē: q̄ ab infantia sua habuit plenitudinem scientiæ ad reprobandum malum & eligendum bonum. loquendo de sciētia humana. Et quia istam habuit ab instanti cōceptioe & non ante: ideo subditur: **d** ¶ Quia antequā puer sciat rep. ma. & c. derelinquitur ter & c. i. odio habes tanq̄ tibi nociuā. s. terrā israel & terram syrię. **e** ¶ A facie duorum regum su. quia rex assyriorum regem syrię interfecit: & populum eius transulit in cinerem vt dictum est. s. & postea osee regem israel cœpit & populū eius transulit in assyrios: vt habetur. iij. Reg. xvij. ¶ Circa quartū dicendum. Ad prius Signū q̄ in sacra scriptura ponitur duplex signum alicuius euentus. Vnum pronosticum quod est indicium effectus futuri: s. Signū

¶ cur iudi. vi.

A ¶ a Muscæ. i. ægyptijs pplo imbelli & idolatria fordenti. Legi-
2. Paraf. mus ab ægyptijs osiam occisum: & pplo isrl' subiugatu: nec mul-
5. d. to post tpe nabucodonosor cum innumerabili exercitu cepit
ibi. 36. a. hierlm, replum succendit: & habitatores assyrios in iudea posuit.
¶ Nouacula

NICO. DE LY.

cut Iudi. vi. datum fuit signum gedeo-
ni in vellere in catium suæ victorie fu-
re: & tale signum frequenter datur in scri-
ptura. Aliud est signum rememorative
effectus præteriti: sicut Exo. ij. c. dixit dñs
moysi: Hoc habebis signu qd miserim te
cum eduxeris ppfm meū de ægypto: im-
molabis deo super montē istū. i. immolas
bis deo de ista missione que tibi imponit
ad liberationē ppli reddendo grās deo. Et
sic pater qd istud fuit signum rememorative
missionis pteritæ: nec obstat magna
distantia tps: quia signum rememorative
ita respicit pteritū in magna distan-
tia sicut in parua: sicut & signum pnoti-
cum respectu futuri. Sciendū etiā qd libera-
tio regni iudæ a persecutoribus fuit signū
figuratiuū saluationis mūdi fide p xpm
& qd erat incredulus verbo pphete: vt di-
ctum est. s. cōuenientius fuit vt sibi dare
signū rememorative futuri in lōginquū
vt ipse in ppria psona nō videret sicut in
mēte nō crederet: illi tñ qui descēderūt de
eo viderūt, vt maria & ioseph. ideo signā-
ter ppheta nō direxit verbū ad achaz, di-
cens. Audi achaz: sed ad domū dauid di.
Audi te ergo domus dauid. de qua domo
fuerūt ioseph & maria: nō tñ ad eos referē
qd ibi dī. Nunqd parū vobis est &c. Sed
illud qd subdit: Dabit dñs vobis signū.

B

¶ Ad scdm dicendū qd almuti in hebræo
significat absconsonem: & inde dī alma
abscondita: qd significat iuuentulā aspecti-
bus hoīm absconditam: ita qd de eius pudicitia & integritate non
dubitatur: maxime qñ preponit lra he: tūc sic sonat haalma. Nec
inueniuntur in tota sacra scriptura aliqñ sic scriptæ, nisi tantum
tres. s. rebecca Gen. xxij. b. vbi dī de ea. Puella decora nimis: vir-
go pulcherrima & incognita viro. Et sequitur ibidē: Puella quæ
egredietur ad hauriendam aquā. In hebræo habet: Haalma quæ
egredietur &c. Et maria foror moysi. Exo. ij. b. vbi dicit de ea. Et
fuit puella & vocauit matrem pueri. In hebræo habetur: luit haal-
ma &c. & ista quæ scribitur in hoc capitulo: & ideo cū duæ primæ
fuerint virgines purissimæ qñ noīatæ fuerunt noīe haalma idem
tenendum est de ista. ¶ Ad tertū dicendū, qd duplex est nomē ali-
cuius. s. impositionis & naturæ: sicut sortes est nomen impositio-
nis: homo vel hoc nomen homo nomen naturæ. Iesus fuit nomē
impositum ipsi xpo: vt pater Lucæ. ij. Emanuel autē est nomen na-
turæ suæ proprietatis: Significat em nobiscum de, vt dictum est
supra: & hoc est pprium nomen ipsius christi: in quo diuina natu-
ra & humana sunt cōiunctæ in eodē supposito. Et hoc modo vo-
catus est pluribus alijs nominibus proprietates eius significanti-
bus sicut vocatus est lapis: Dauid. ij. & Dauid Osee. ij. & nomē dñi
tetragrammaton. Hiere. xxij. b. Et hoc est nomen dñi in hebræo ha-
betur nomen dñi tetragrammaton: & pluribus alijs nominibus
cōsimiliter nominatur in scriptura. ¶ Ad quartū iam solutum
est ex his quæ dicta sunt: qd licet in christo non fuerit aliqua igno-
rantia: tamen factus est homo in tempore: & sic habuit scientiam
infusam in tempore: & anteq̃ illam haberet, liberatio populi per
esaiam denunciata fuit impleta. a ¶ Adducet dominus super
te & super populum tuum. Sciendum qd pars ista ad finem capi-
tuli multipliciter exponitur a diuersis. Sed vnam tantum exposi-
tionem intendo prosequi quæ rationabilior mihi videtur: & eam
psequi Ra. Sa. videlicet qd in hac parte describit signū liberatio-
nis a deo factæ tēpore ezechia filij achaz: quia rex assyriorum cū
venit contra eum: cui ezechias resistere non po-
tuit via humana: & ideo cōuertit se ad diuinum auxilium implo-
randum: & ideo misit dominus angelum suū: qui vna nocte per-
cussit in exercitu regis assyriorum centum octoginta quinq̃ mi-
lia bellatorum. Quod videns rex mane territus & confusus fugit
ad terram suam cum paucis: & ibi interfectus fuit a filiis suis.
iiij. Reg.

Haalma.

Noim i
positio
quō fiat.

a ¶ Q. hi non sunt tibi metuendi, sed assyri.
b ¶ Veniente assyrio illis supe-
ratis: in emanuelis liberaberis præsentia.

¶ vnde de relinque-
dūorum regum suorū. Adducet do-
tur terra ab his regibus.

minus sup te & super populū tuū

a ¶ tribulationis & captiuitatis.

b ¶ tam mali.

& super domū patris tui diēs quib
non venerunt a diebus separatio-

a ¶ nabuchodonosor cum quo venerunt me-
di & perse & ægyptij & chaldæi.

nis ephraim a iuda cum rege assy-

a ¶ inspirabit.

riorum. Et erit in die illa: sibilā-
bit dominus muscæ quæ est in ex-

a ¶ nili. b ¶ assyrijs vel chaldæis nimium fe-
rocibus: & iaculis potentibus.

tremo fluminū ægypti: & apī quæ i

a ¶ Metaphoram prosequitur.

In huiusmodi enim locis muscæ apesq̃ con-
gregantur.

est in terra assur: & venient & re-
k ¶ in terra tua.

quiescent omnes in torrentibus

vallium: & in cauernis petrarum

& in omnibus frutetis & in vni-
uersis foraminibus. In die illa o

intelligitur hic populus ægypti qui cum magna turba venit cum
sennacherib contra ezechiam, vt dicunt aliqui. Sed hoc videtur
falsum: quia rabfates tunc volens terrere ezechiam & populum
eius dixit. iiij. Regum. xvij. e. In quo confidit vt audeas rebellare
res an speras in baculo arundineo atq̃ cōfracto ægyptos? Hoc au-
tem nō dixisset si populus ægypti esset in exercitu cum sennache-
rib contra ezechiam: & ideo alij exponunt de rege ægypti q alio
tempore venit contra iudæam scilicet tempore ioachaz filij iosiæ
quem vinxit & imposuit terræ centum talenta argenti: & talen-
tum auri. iiij. Regum. xxij. Sed videtur mihi quod melius potest
exponi de populo libyæ, qui erat subiectus regi assyriorum: &
ideo venit ad eius exercitum. vnde non dicitur hic. Sibilabit do-
minus muscæ quæ est in ægypto: sed quæ est in extremo flumi-
num ægypti. Et vocatur ille populus muscæ: ad designandum
quod venit cum magna turba sicut muscæ. Dicitur autem hic flu-
minum ægypti: quia in ægypto raro pluit: sed terra irrigatur per
irrigationem nili: qui ad hoc ab incolis per multos diuiditur ri-
uos: vt habetur Deute. xi. i ¶ Et apī quæ est in terra assur.
Vocatur ille populus assyriorum apīs nō a dulcedine mellis, sed
ab aculeo: quia ille populus pupugit alias nationes in circumitu
eas persequendo: vt habetur. iiij. Regum. xvij. k ¶ Et veniet
& quiescent omnes in torrentibus vallium &c. Per hoc de-
signatur quod essent occupaturi & deuastaturi omnia loca regni
iudæ: sicut factum fuit tempore ezechia: excepta hierusalem quā
sennacherib non cepit deo exercitum eius percutiente. o ¶ In
die illa radet dominus in &c. Hic consequenter describitur ista
percussio quia dominus misit angelum: & percussit in castris
assyriorum. clxxxv. milia: ita qd corpora redacta fuerunt in cinē-
res: intactis

* f ¶ In die illa sibil. dñs muscæ &c. Per muscas & apes pun-
gentes significantur cōtentiosi & detractores qui dicuntur hic re-
quiescere. l ¶ In torrentibus vallium. qm sunt impetuosi pro-
pter quod signant domus potentum. m ¶ Et in cauernis &c. i.
in domibus claustralium. n ¶ Et in omnibus frutetis. quæ sunt
parua memora. propter quod significant habitationes vulgariū.
In omnibus em istis locis vigent vitia contentionis & deractio-
nis. Et subditur dictorum vitiorū punizio, cum dī. o ¶ In die il-
la radet dominus &c. i. grauitè puniet prædicta vitia in maio-
ribus qui per

C
Diuisio.

Diuisio.

Morat.

E **18** a ¶ Nouacula. Rex assyriorum. (q in Hieremia, colūba dei vocat) in eo: & in his trans flumen. s. assyrijs sunt, radet dñs in iudæa: caput & pilos pe. s. oēm fortitudinē regū & principū & subiectōrū. b ¶ Erit in die illa. Post subuersionē vrbis nabuzardan princeps militiæ: quem. Lxx. archimarū vocant: pauperes reliquit qui vineas & agros colerent. Vnde Godolias

4. Reg.
25. f.

de regio genere qui eis præpositus erat dicit: Seruite regi babilonię: & bene erit vobis: quo tpe tanta solitudo in iudæa fuit: vt nec greges ouīū haberent: nec armenta boum. ¶ 1 ropo. Nutriet homo vix vnā vaccam & duas oues. s. mūda aīalia habēt iudæi vt lacte nutriantur infantiæ: nō solum lido cibo, vt comedant verborū mella de labijs meretricis. i. doctōribus prauis: nec habeant vinum qd̄ lætificat cor hoīs. Sed opera eorū vertant in spinas: & vulnerent ab eis, q sagittāt in obscuro rec. cor. si vobis luerint altius sape q̄ deberēt vt laborātes in scripturis mysticū possint iuenire. Nō fruges afferant, sed vepribus cōpleant, & spinis q̄ oriunt in manibus æbrī: nec terra eorū vel doctrina a rōnabili animante: sed a bobus (quorū curā nō habet deus) & a brutis aīalibus cōculcet. c ¶ Comedet butyrum. Delectabit in passione xpī vel sua. Butyrū em̄ ex multis confectionibus efficit. d ¶ Et oēs montes q in sarculo fartientur. relictis campestribus metu hominum ad montana cōfugient aspera montium manu ppria excolentes, vitam miseram sustentabunt. Cetera erāt in pascua.

als† non
habet hō

NICO.DE LY.

*res, in tactis vestibus & armis: quo vis rex sennacherib fugit: & diuino iudicio in terra sua gladio filiorū suorū interfectus fuit. i. iij. Reg. xix. & hoc est quod dī hic: In die illa. i. in tpe sennacherib veniet contra hierusalem vt destruat eam. a ¶ Radet dñs & c. i. acuta: q̄ illud qd̄ acuit, sup̄ cotem deducit: Per nouaculā acutā quē velociter scindit multitudinē pilorū, intelligit diuina potentia per quam velociter cecidit rex sennacherib & exercitus eius. b ¶ In his q & c. i. euphraten vltra quod erat terra assyriorum respectu hierusalē. c ¶ In rege assy. hoc dicit ad excipiendū alios populos q̄ habitabant vltra euphraten: qui nō venerunt cum sennacherib ad destruiendum iudæam. d ¶ Caput. i. res gem q̄ a filiis suis interfectus fuit vt dictū est. e ¶ Et pi. pc. i. pedites de suo exercitu. f ¶ Et bar. vni. id est equites qui erāt circa regē adherentes ei sicut barba capiti. g ¶ Et erit in die illa. Hic q̄r describit prouisio victus circa ezechiam & pplm̄ eius: quia licet exercitus sennacherib terrā iudææ in circūitu hierusalē destruxerit: & bona parim vastauerit & partim rapuerit tñ dñs de victu ezechie & pplō suo prouidit: vt dictū fuit. i. iij. Reg. xix. exponendo illud. Hoc erit signū comedere hoc anno quod reperis & c. & quantū ad hoc dī hic. Et erit in die illa. i. tpe post deuastationem per sennacherib. h ¶ Nutriet hō & c. i. vaccā vnicā sibi remanentē de magno armento boum ceteris raptis & cōsumptis ab exercitibus sennacherib. i ¶ Et du. oues. sibi remanentes de magno grege ouīū ceteris cōsumptis ab assyrijs. k ¶ Et prævertate & c. Quia dñs dabit benedictionē suā: & sic habebunt tantum de lacte q̄ sufficiet ei ad sustentationē domus suæ: intantum q̄ non solum comedet lac, sed etiā pinguedinem lactis: quē colligitur in butyro. Aliqui aut̄ exponunt hoc ad oppositū dicētes: qd̄ per hoc exprimit defectus victus illo tempore propter vastationem terrę. sic exponētes: Comedet butyrū propter panis defectum: Sed ista præcedens videtur repugnare vbi dicitur: Et prævertate, & similiter subsequens cum dicitur:

l ¶ Butyrum em̄ & mel co. vel manducabit. Vbi cumq̄ em̄ ista duo iunguntur in scriptura, significat abundantiam bonorū terrę: vnde & terra pmissionis ad sui cōmendationē frequenter dī in veteri testamēto fluēs lacte & melle. m ¶ Oīs homo q̄ relictus fuerit in medio terrę. i. hoies iusti viuentes vita humana & non bestiali.

a ¶ q̄ data est ei ægyptus pro labore quo seruauit domino apud tyrum. b ¶ als conducta alia littera.

a ¶ radet dominus in nouacula acuta a

a ¶ euphraten.

¶ id est.

in his qui trans flumē sunt in rege b a ¶ vt nihil forte: nihil pulchrū remaneat: sed est ceminatis hoīb⁹ immo ignominiosis mulieribus comparentur.

assyriorum, caput & pilos pedum d

a ¶ decorem & virtutem. b ¶ i. cū oīa translata fuerint in chaldæam. ¶ tempore grę.

b ¶ & barbam vniuersam. Et erit in die b

a ¶ rarus habitator. b ¶ vnam tñ q̄a pauper. ¶ carnem. ¶ robustā vnitatem.

illa. Nutriet hōmō vaccam boum: h

a ¶ vñ pascat & vestiatur. ¶ duos simplices affectus ad dñm. s. & pximū. b ¶ q̄ multa pascua & pauca aīalia. c ¶ doctrine euāgelice. & dñas oues: & prævertate lī

c ¶ tis comedet butyrum. Butyrum l

a ¶ aggrete. b ¶ pro inopia panis.

enim & mel manducabit omnis tñ

homo qui relictus fuerit in medio

terrę. Et erit in die illa: omnis lo

a ¶ deficiente vino: desertis vineis: singulę vi

res singulis ementur argenteis.

cus vbi fuerint mille vites, mille

a ¶ ementur. b ¶ vineæ.

argenteis: & in spinas: & in vepres o

a ¶ timore latronū.

erunt. Cum sagittis & arcu ingre

a ¶ in agros visendos.

dientur illuc. Vepres enim & spi

a ¶ erunt tales.

nes montes qui in sarculo fartien

tur non veniet illuc terror spinarū r

a ¶ cætera terra. ¶ als am.

& veprium: & erit in pascua bo

a ¶ tantum: non in habitationem hoīs.

uis & in conculcationem pecoris.

nō bestiali. isti fuerūt relictī in medio terrę iudææ euadentes gladium sennacherib: sed mali q̄ erāt in pctis obstinati, fuerūt per eū exterminati: & istis iustis remanētibus fuit sufficēter, puīsum de victu. n ¶ Et erit in die & c. mille vi. valētes mille argenteos.

o ¶ Et in spinas & c. propter defectum colentium: quia sicut dictum est multi perierant per exercitū assyriorum. Rab. Sal. aliter exponit dicens: q̄ tempore ezechie post mirabilē liberationem ab exercitu sennacherib: vt prædictū est: Ezechias induxit populū ad legis studium: & vt magis possent in hoc proficere abstraxerunt se a vino: ita q̄ parum aut nihil bibebant: & sic remanserunt vineæ incultæ. p ¶ Cum sagittis & arcu. ingreditur illuc. propter feras & serpentes ibi latentes inter frutera ibidem crescentia: deo subditur: Vepres enim & spinæ. q ¶ Et omnes montes qui sarculo fartientur. id est spinis & vepribus purgabuntur: ad hoc q̄ possit ibi bladum seminari. r ¶ Non veniet illuc terror spinarum & veprium. quia deo faciente seruabitur terra in puritate sua: vt sic faciat fructum bonum & multum ideo subdit: s ¶ Et erit in pascua bouis & in cōculcationem pecoris. id est ita erit fertilis in fructu q̄ nō solum sufficiet ad sustentationem hominum: sed etiam animalium domesticorum.

*ribus qui per caput significantur: & in

mediocribus qui per barbam: & in mino

ribus qui per pilos pedum intelliguntur.

g ¶ In die illa nu. homo. Hic describitur

modus viuendi bonorum: cum dicitur:

In die illa nutriet homo. id est rationa

biliter viuens. h ¶ Vaccam boum. id

est corpus suum nō ad luxuriandum, sed

ad seruicium domino fm̄ statum suum.

i ¶ Et duas oues. scilicet intellectum pa

bulo sacrę scripturę: & voluntatem cœ

lestium degustatione quātum pertinet ad

statū presentis vitę. k ¶ Et prævertate lactis. id est diuinę consolationis.

l ¶ Comedet butyrum. id est sentiet excellentem suauitatem cœlestium.

¶ In cap. vii. vbi dicitur in postilla: Et dixit achaz: Non petam.

ADDITIO In hac responsione

achaz recte intellectus

non accusauit petere signum: timens ne

aliquid ad dei gloriam monstraretur: vt

Ra. Sa. dicit: Potuisset enim esaias virtute

diuina ostendere aliquod signum etiam

achaz nolente. Sed hæc responsio aliter ex

poni potest & planius. Pro quo sciendum

q̄ aliqui quærunt a deo signa non tentando quasi dubitantes de diuina potentia: sed vt firmius verbis diuinis adhæreant: vt patet de gedeone iudicum. vi. ca. & de ezechia. j. xxxv. iij. & de multis iustis. Alij vero signa quærunt quasi volentes experientiam sumere de diuina potentia, de qua dubitant: & hoc est proprie tentare deum sicut legitur de israelitis. Nume. xiiij. d. Tentauerūt me decies. Alij vero in tanta infidelitate sunt excæcati q̄ nolunt tentare deum: sed quasi certificati de impotentia seu improuidencia dei credunt quod de hoc non requiritur tentatio: sicut nullus sensatus tentat an ignis calefaciat cum sit certus de hoc: Et isto modo achaz pessimus tanquam non solum dubius de fide: sed tanquam certus de opposito dicit: non petam & non tentabo dominum: quasi diceret: Nec primo modo quod est petere signum: nec secundo modo quod est tentare: ego volo signa. In quo manifeste ostendebat nullam habere fidem nec confidentiam de deo. Vnde notandum quod cum esaias dixerat sibi. Pete tibi signa a domino deo tuo: correspondenter debuisset dicere. Non petam & non tentabo dominum deum. vt manifeste ostenderet, quod dominus de quo esaias loquebatur non erat deus suus scilicet achaz. Ex quo esaias consequenter intulit: Nunquid parum vobis est & c. Infidelitas enim quam achaz ostendebat in prædicta responsione maxime offensa dei erat.

In eodem

Quærere
signū a
deo.

H

G

A ¶ In eodem ca. vii. vbi dicitur in postilla. Et si dicat qd non cognoscat. &c. **ADDITIO II.** Posito qd dāmones p cognoscūt certitudi-
naliter de aliqua muliere pgnante, an sit paritura masculū vel fēminam, ex eorū noticia naturali quē inte-
gra in eis remansit, vt postillator dicit, adhuc pōt negari qd de mu-
liere quā nondū cōcepit, dāmones ex sua noticia naturali pēco-
gnoscant an cōceptura sit & peritura, cū dēmonū cognitio natu-
ralis nō se extendit ad futura mere cōtingētia & ideo cū in pposito
esaias loquebat̃ de virgine q̃ nondū cōceperat, sed pceptura erat.

¶ Non em̃ dicitur: Ecce virgo cōcipiet seu cōcepit, sed cōcipiet. Nō ob-
stante rōne postillatoris, adhuc videt̃ cauillatio iudeorū in suo vi-
gore: ad quā euacuandā videt̃ aliter dicendū. Pro quo attendendū
est, qd ex cōtingētibus q̃ aequaliter ad vtrūlibet cōsueuerūt se hēre
nō pōt sumi rōnabiliter certificatio alicuius ppositi dubij: etiā si
ab aliquo anteq̃ cōtingat p̃noscitur: vbi gr̃a: Si aliq̃ dicat alicui
de aliqua re dubitāt. Crede mihi hanc rē tibi dībiā in cui⁹ signū
do tibi qd semel p̃ncipias taxillos: & in illa eiectione vnica tua pun-
cta erūt paria: manifestū est qd posito qd paria eiciant̃, dubitans si
sit discretus, non certificabit de dubio suo: quā ad talē p̃noscitatio-
nem non requirit̃ aliqua sup̃naturalis cognitio: sed pōt rōnabiliter
estimari qd fuit casualiter facta. vñ in pposito qd mulieres cōiter
pariunt masculos vel fēminas, casualiter possēt q̃s verā p̃ē h̃di-
cere sine hoc qd sibi credat̃ in alijs dicēdis. Vñ ridiculū videt̃ qd in
materia tam ardua & dubia tale signū offeret̃ ad certificationem.

¶ In eodē ca. vt dicitur in postilla: Vbi sciat reprobare malum.

ADDITIO III. Notādū qd in hoc qd dicitur hic: Vt sciat re-
probare malū &c. vñ ppheta alludere
ad hoc qd dicitur Gen. iij. a. Eritis sic dī, scietes bonū & malū. Prim⁹ em̃
adā sciam boni & mali illicite appetiuit. s. vt esset sicut deus vnde
ibidē dicitur: Eritis sicut dī, scietes bonū & malū: & sic lapsus est in
pctm̃ superbiē volēs se adēquare deo: sed scd's aut adā. s. emanuel
de quo hic agit, nō habuit sciam boni & mali, nisi vt sciret repro-
bare malū & eligere bonū. q. d. licet iste virginis filius de quo lo-
quor butyrū & mel comederet tanq̃ verus hō: in hoc tñ differt a pri-
mo hōie: quā ille bonū & malū scire appetiuit vt aquaret deo: iste
vō vt sciret reprobare malū & eligere bonū: qd intelligit̃ de ma-
lo culpā, qd est simplr & vere malū. t. Malū vō poenā, est malū
fm̃ qd tñ. Et notādū qd si scire intelligat̃ hic de scia experimētali
sic in p̃di tñs vbi inuenit̃ impeccabilitas xp̃i: etiā fm̃ humanā na-
turam. Isto em̃ mō nō sciuit xp̃s malū: quā pctm̃ nō fecit: nec inue-
tus est dolus in ore eius. i. liij. c. Sed tñ sciuit reprobare malū cul-
pā. s. Item notādū qd vbi nos habem⁹: Vt sciat re. ma. &c. hebrai-
ca lra habet: quā scit: vel, eo qd scit. fm̃ qd inuenit̃ qd scia eligēdi bo-
num, & reprobandi malū fuit in ipso emanuel anteq̃ butyrū &
mel comederet. s. ante natiuitatē suā: sicut cā p̃cedit effectū: Et sic
virtute huius lre habet, qd an natiuitatē suā habuit sciam reproba-
di malum, & eligendi bonū: qd nō cōpetit alteri puro hōi.

¶ In eodem ca. vbi dicitur in postilla. Circa quantum dicendū. Ad pri-
mum qd in sacra scriptura ponitur duplex signum.

ADDITIO III. Signum indicatiū alicui⁹ effect⁹ du-
pliciter dat̃ in scriptura. Vno mō cū
signū datur in p̃nti vt aliqd credat̃: & hoc vel fiendū in futuro, vt
de signo dato gedeoni & filiis. Vel iā factū in p̃terito. sicut aptio
terre deglutit̃ dathā & abyrō: fuit signū vt ppl's crederet, qd deus
miserat moysen ad phādū & gubernādū ppl'm: Nu. xvi. alio mō
cū signū dat̃ in futuro, qd in futuro cū venerit credat̃. vñ loh. xiiij.
d. Et nunc dixi vobis anteq̃ fiat, vt cū factū fuerit credatis. Et isto
scd'o mō intelligit̃ hoc qd dicitur hic: Ecce dabit dñs ipse signū. Non
em̃ istud signū dabat̃ in p̃nti: nec p̃sentibus, sed futuris de domo
dauid quibus hoc signū innotuit. s. beatā virginē & ioseph: & sic
nō requirit̃ vt hoc signū dicat̃ memoratiū, sed vere p̃noscitū.
Sed cōtra hoc dicet̃ iudaei, qd hoc signum impertinēter seu inutili-
ter ponit̃ in hoc loco, cū solū in futuro in magna distātia tp̃iserat
candū: nec est rememoratiū p̃teritorū fm̃ hāc positionē. Ad qd
dicēdū, qd hoc interponit̃ hic ad exprobrationē maiore increduli-
tatis ipsius achaz qd oipotentiā diuinā & eius puidentiā intātum
cōtempnit, vt signū peteret a deo: & etiā tētare designare: vt. ē. in
prima additione istius ca. vñ: Quia opposita iuxta se posita clari⁹
elucescūt. ppheta introduxit hoc signū. q. d. O domus dauid quē
nunc tam incredula es qd dedignaris petere signū a deo &c. adhuc
erit t̃pus in quo dabit̃ domui dauid signū altissimū & pfundū. s.
Ecce virgo cōcipiet &c. qd signū simplr ab angelo ppositū tam
minimū sup̃naturale illa vgo de radice iesse electissima per fi-
dem purissimā maxime meritorie acceptabit. vñ de illa dicitur
Luc. i. Beata q̃ credidisti &c. & sic in domo dauid incredulitas seu
infidelitas ipsius achaz iuxta fidelitatē sincerissimā virginis glo-
riose posita, clarius illucescit. Item p̃dicta p̃noscitatio esaias & si
non esset vtilis ipsi achaz & etiā suis contemporaneis: fuit tamen
maximē

maximē vtilitatis futuris: p̃sertim his qd fuerūt cōtemporanei xp̃i
& posteris: quibus ab ipso xpo dicitur: Scrutamini scripturas quibus pu-
tatis vos vitā aeternā hēre &c. loh. v. f. Hmōi em̃ scrutantes cū ino-
ueniunt cōcordantiā huius dicti pphetici. Ecce virgo cōcipiet cū
dicto euangelij. Ecce cōcipies in vtero &c. ad verā fidē attrahunt̃:
vel in ipsa fortius cōfirmañ: & ideo notāter dixit Mat. in hoc lo-
co: Vt impleret̃ qd dictū est per pphetā. q. d. Attendite cōcordan-
tiam pphetici vaticini cū euangelico testimonio.

¶ In eo. ca. vbi dicitur in postilla: Ad secundum dicēdum: Alma
significat absconsonem.

ADDITIO V. Circa hoc qd in heb. haalma. Attendendū Mat. i. d.

est qd alma significat virginē abscondi-
tam: vt dicitur in postilla. Sed hoc qd aditur ha, est quoddā syncathego-
rema cōnotas qd vgo illa de qua agit: aliqua rōne est notior cate-
ris ppter aliquā p̃eminentiā. Vel qd de ea iam facta est mētio:
prout sup̃ psalteriū in addi. ē. ps. viij. largi⁹ est expositū. Ex quo
aliqua difficultas in pposito vñ emergere circa significationē p-
priā huius dictionis haalma. Dicūt em̃ aduersarij qd tpe esaias nō
erat nota beata vgo, cū nōdū esset in rerū natura: nec de ea iā esset
facta aliqua mētio in scripturis sacris. vñ nō de illa pprie pōt in-
telligi li haalma, sed de alia tpe esaias apud eos quibus loquebat̃ no-
ta, seu ceteris notior. Ad qd mēdendū fm̃ Ray. martinū in pugio-
ne in iij. parte. di. iij. ca. viij. qd iā lōge añ Esaiā Salomon de cuius
stirpe nascitura erat expressa, de ipsa fecit mētionē. s. puer. xxx. ca.
vbi dicitur: Tria sunt mihi difficilia: & quartū poenitus ignoro. Vñ
aquilae in coelo &c. & viā viri in alma. i. in virgine abscondita seu
secreta: vbi p̃dictus auctor p̃dictas q̃tuor vias applicat, quattuor
vijs xp̃i. s. ascēioni viā aglē. Viā qd xp̃i de cruce ad sepulchrum
qd erat excisum in petra de quo tertio die resurrexit: viā colubri
supra petra applicat. Viā etiā xp̃i per tempestates & fluctuationes
huius mundi trāseuntis, viā nauis in medio maris applicat. Viā
vero xp̃i in vtero vginis incarnati, viā viri in alma applicat. Quā
viā ipse salomō dicit se penit⁹ ignorare. s. quō absq̃ humano ses-
mine vgo posset cōcipere p̃fectū deū & hoīem. vñ Esa. nō dixit:
Ecce alma cōcipiet: sed haalma tāq̃ de nota: de qua iā salomō lon-
ge añ fecerat mētionē, loq̃ret̃. Sed ex hac expositione licet vera &
rōnabili iudei sumit̃ occasiōē subsannādi seu blasphemādi pu-
ritatem & scitātē vginis gl̃iosae. Dicūt em̃: sic legat̃ series textus
putiaret̃ in lra Prouer. xxx. & ibi inuenit̃: qd cū dixisset sapiens.
Viā viri in alma statim sequit̃: Sic est viā mulieris adulterae, q̃
comedit & redigit os suum, & ait: Nō feci iniquitatē. Ecce inquit
ostendit̃ manifeste, qd alma in hoc loco nō pōt esse nisi corrupta,
eo qd mulieri adulterae cōparatur. Ad quā obiectiōnem p̃dictus
auctor mēdet qd verba salomonis in dicto libro parabolice intelli-
gi debent: sicut ipse liber parabolae salomonis intitulat̃. vñ fre-
quenter vñ ut p̃tendit̃, & aliud intendit̃, vt pertinet ad parabolā
cam locutionē: vñ viā mulieris adulterae intelligi debet hic nō fce-
mina adulterans, sed plēbs iudaica: de qua. j. Esa. lvij. a. Accedite
huc filij auguriatricis: semen adulteri & fornicarij. Ex quo & alijs
similibus patet, qd mulier adultera in sacra scriptura saepe accipit̃
pro synagoga iudaica. Quod ex multis rōnibus p̃dictus auctor
ibidē cōfirmat. Vñ quemadmodū viā aquilae in coelo: & viā ser-
pentis in petra: & viā nauis in aq̃s: & viā viri in alma: mirabiles
seu difficiles fuerunt salomoni, atq̃ distātes ab intellectu eius: sic
fuit apud deum mirabilis & valde distans a rōne viā istius adul-
terae neq̃ssimā. s. synagoga. Nō em̃ salomonis rō debuit aut po-
tuit capere maliciā immēsitatem: impietatis pfunditatē: & p̃fi-
diae pertinacitatē: quā hec adultera verū messiam xp̃m dñm inno-
centem cōdemnaret: & barrabā seditiosum & homicidā peteret.
Qua etiam fatuitate seu infania: vel qua inuidia diabolica stimu-
lata potuit messiam repellere: cecos illuminantem: claudos curā-
tem: mortuos resuscitantem: & innumera miracula facientē: Bar-
rabam vero qui nihil tale vnq̃ fecit p messiam suscipere. Bene igit̃
tur salomon celsitudinem sanctitatis supradictorū quattuor: & p-
funditatem & immensitatem, fatuitatis huius adulterae considerā-
tis, vehementer admiratus subiunxit. Sic est viā mulieris adulterae
sic. s. admiranda ad intelligendum difficilis, & vltra modum
stupenda: quā panem tor mendaciorum comedit: & comedere tā
auide non desinit: & tamen quasi tergens os suum, ac si nihil infa-
niae vel iniquitatis fuerit operata, erubescere nescit. vnde Hiere.
iij. b. ei dicitur: Frons mulieris meretricis facta est tibi, renuisti eru-
bescere: quā & alia ad hāc pertinentia largius ponuntur a p̃radi-
cto auctore lib. ij. di. vbi. ē.

¶ In eo. cap. vbi dicitur in postilla: Et erit in die illa omnis locus
vbi fuerunt mille vites.

ADDITIO VI. Ad intelligētiā hui⁹ qd dicitur: Et erit in die
illa ois loc⁹ vbi fuerunt mille vites mille
ar. &c. Attendendū qd in vastatiōe sc̃tā p exercitū sennacherib fuerūt
vineae de

E vinea decise intatu qd non poterat ex eis incolae hie fructu vsq ad logu tps: & io dimittebant incultae: & sic crescebat in eis spinæ & vepres & feræ siluaru, q in eis degebant. Et hoc est qd dicit: Ois locus vbi fuerit millevites mille argenteis. i. dato qd vites fuerint ita bonæ, qd valent mille argenteos, tñ ex defectu cultura in spinas & in vepres erit: qua rone cū sagittis & arcubus ingreditur illuc. i. timore ferarū. Et qd hoc nō tñ erat in vineis: sed etiā in oibus locis planis terræ: ideo dicit: Vepres em & spinæ erit in vniuersa terra. i. plana. Sed quia multi tpe belli relicti campetribus metu hostiū ad montana cōfugerūt: & aspera montiū ppria manu excolebāt: ideo in his locis mōtuosis in primis refugiu habuerunt seminadis bladis & p pascuis aialiū: eo q illa loca alta erant culta etiā tpe belli: sic qd nō erant sping ibi & vepres: & hoc est qd dicit: Et oēs montes q in sarculo sarient, nō veniet illuc terror spinarum & vepriū rone iam dicta: & erit in pascua bouis &c.

REPLICA. In ca. viij. cū postil. illū passum. Non petam & nō tentabo dñm &c. exponit sicut cōter exponitur. Burg. tanq̃ hismael cōtra omes exponit, q achaz ideo petere noluit: quia pro certo tenuit deum israel nihil posse. Sed illa expositio non videtur verisimilis: nam auus & pater achaz ozias & ioathan fuerant boni cultores dei: vt habetur. iij. Regum. xv. Et achaz viginti annorum erat anteq̃ pater ei⁹ moreret: & fortassis viuebat

GLO.ORDI.

Ca. VIII.

E dixit dom⁹ ad me: Sume tñ. Primum ppheta prædicit achaz futura: post ipse dñs præcipit vt signū petat: inde ad domū dauid verba cōuertunt, & virgo paritura filium p mittitur, & filius nasciturus. Quo filio in uocato subuertatur samaria: & syria a rege assyriorum qui postea capiat iudæā & in solitudinem vertat. vnde rursum partus virginalis describit.

NICO. DE LY.

Capitulum. VIII.



E sub alia figura partus virginalis describitur.

E dixit dom⁹ ad me: a

Sume tibi librum gran

Velociter

NICO. DE LYRA.

eius. xxix. anno. iij. Reg. xij. Et post eum ozias. lq. an. iij. Reg. xv. Post eū ioathan. xv. an. iij. Regum. xv. Post eū achaz. iij. an. anteq̃ esaias diceret prophetiam istā: vt dictum est. s. qui anni simul iuncti faciunt annos. ci. Item arguitur per hoc qd subdit: Anteq̃ sciat puer vocare patrē & matrē auferetur fortitudo damasci & spolia samariæ &c. q̃ spoliatio facta fuit. vj.

anno ezechia: vt dictum est ca. p̃ce. Et sic puer natus tunc habuit xvij. annos ad minus. xij. de regno achaz, vt p̃dictū est & vj. de regno ezechia. Puer autē scit vocare patrē & matrē anteq̃ habeat tot annos: & sic non esset verum qd dī. Anteq̃ sciat puer vocare patrē & matrē &c. Igitur ppter ista tenent doctores catholici cōter qd illud qd dī in hoc ca. de puero p̃dicto nō sit intelligendū ad litterā de filio esaiæ. Sed hoc soluit thomas sic: Ad primum dicit qd inductio testium non fuit ad videndum concubitus esaiæ: sed scripturam eius: quia dictū fuit sibi a dño. Sume tibi librum grandē & scribe in eo &c. Ad secundum dicit qd vrias sacerdos fuit testis fidelis nō rone vitæ, sed officij dignitate: & quia a rege achaz fidelis reputabatur: quia similiter erat idolatra. Ad tertium dicit qd iste zacharias neuter fuit illorū qui alligati sunt: sed ali⁹ ilius tps qui sic nominabatur. Cuius ratio potuit esse duplex: vt dicit. Vna, qd fuit de genere zachariæ ppheta: quem interfecit ioas rex iuda: vt habet. q. Paral. xxiij. qui dī fili⁹ barachia. Mat. xxij. & sic iste qd fuit tpe achaz fuit noiatus eodē noīe: quia consuetudo fuit apud hebræos noībus eorū qui fuerant autēci in illo genere pueros noiare. Alia: quia iste zacharias fuit similis in sanctitate & auctoritate illi quē interfecit ioas: & sic appellatus est noīe illius quous habuerit aliud nomē p̃priū: sicut in euangelio iohannes baptista vocatur helias ppter similitudinē officij: quia iohānes puenit xpī primum aduentum: sicut helias prauenerit secundum. Ad quartum dicit qd ista spoliatio samariæ de qua hic agitur, nō fuit illa quæ facta fuit. ix. anno Osee. & vj. Ezechia: sed ista quæ facta fuit per theglathphalasar quæ præcessit illā: quia fuit facta in diebus phacee: fm qd dicitur. iij. Regum. xv. f. In diebus phacee regis israel venit theglathphalasar rex assur & cepit ahion &c. & hoc fuit anteq̃ puer natus sciret vocare patrē & matrē. Hoc dictum videtur nimis fauere errori hebræorū: qui dicunt qd in istis tribus ca. s. vj. vij. & ix. nō sit mentio de xpō. Ad excludendum vero hanc falsitatem, & ad declarandum veritatem. primo ponenda est hic translatio chaldaica quæ apud hebræos dī thargum: & est tante auctoritatis apud eos qd nullus fuit ei ausus cōtradecere. Est etiam in passibus obscuris, qualis est iste declaratiua veritatis hebraica. Sciendum igitur qd vbi nos habemus hic: Et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem: & zachariam filium barachia: & accessi ad prophetissam &c. Illa translatio sic habet. Et cōtestatus sum ex parte mea testificationes malas quas dixi venturas in prophetia vriæ sacerdotis. Ecce futurum est quod p̃ne omne cōsolationem quam dixi venturā in pphetia zachariæ filij barachia ego

Moraliter. a ¶ Et dixit ad me: Sume tñ. libru grandem. Hoc dī doctōri theologiae & auditori qui debet accipere bibliam quæ grādis est liber multitudinē verborū: & grādiōr pfunditate sūtiarū. * Et scribe

E dixit dñs &c. Anteq̃ descendam ad diuisionē huius capituli & ei⁹ expositionē per partes. Primo videndū est qd sit tenendū de puero, de quo fit sermo in hoc ca. cū dī: Et accessi ad pphetissam & concipit filiū &c. & dixerunt aliq̃ qd iste fuit filius esaiæ de sua vxore q̃ vocat hic pphetissa: & hoc dicit videt seq̃ Thomas de agno in quadam postilla q̃ sibi attribuit tanq̃ ex eius dictis reportata vbi soluunt argumēta q̃ solent fieri ad cōtrariū. ¶ Ad qd primo arguit per illud qd dī hic: Dicit em hic: Adhibui mihi testes & accessi ad pphetissam &c. Esaias autē cum esset honestus & sanctus nullo modo induxisset testes sui concubitus cum vxore. Item per hoc qd dicitur: Adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem &c. Iste enim vrias fuit idolatra: quia fecit altare ad similitudinem altaris quod erat in damasco ad cultū idoli: & sup istud offerebat holocausta & vīctimas: vt habetur. iij. Regum. xvi. c. & sic non potest ad litteram dici testis fidelis. Item quia subditur: Et zachariam filium barachia qui fuit in duodecim pphetis vnde decimus & nondum erat natus: quia prophetauit tēpore darij regis persarum cuius tempore cōsummatum fuit templum: vt habetur. i. Esdræ. vi. A quarto autem anno regni achaz in quo dictū fuit ista prophetia vel cito post vsq̃ ad illud tempus fluxerūt anni. cclxvij. & sic nullo modo tēpore esaiæ potuit induci testis: & assumptū declaratur sic: quia achaz regnavit. xvi. annis. iij. Reg. xvi. & sic a tempore huius prophetiæ de regno eius remanebant xij. anni. Cui successit ezechias regnans. xxix. iij. Regū. xvij. Post quem manasses regnavit. lv. annis. iij. Regum. xxi. Postq̃ amon duobus. iij. Regum. xxi. d. Post quem iosias. xxxij. iij. Reg. xxij. a. Post quem ioakim. xi. iij. Regum. xxij. Post quem sedechias. xi. iij. Reg. xxij. Postea secutum est tempus captiuitatis babilonis. ca. lxx. annorum fm cōmunem computationem vsq̃ ad annum primum cyriæ quo etiam vsq̃ ad cōsummatōnē templi post reditum captiuitatis babilonica fluxerūt anni. xlvi. ioh. ij. d. Quod draginta & sex annis ædificatum est templū hoc &c. qui anni si mul iuncti faciunt numerū p̃dictū. Ex quo arguit qd non potuit esaias ipsum adducere in testimoniū. Sed m aut cōputationē hebræorū quæ frequēter secutus sum fluxerūt pauciores anni: sed per hoc nō infringit argumentū: qd fm breuiorē cōputationem a tpe quo esaias dixit: Et adhibui mihi testes &c. vsq̃ ad zachariā filium barachia fluxerunt. cc. anni. & plus. Nec pōt diceri qd zacharias fili⁹ ioiadæ: qui Mat. xxij. d. dī filius barachia quē ille testis qd ante mortuus erat p. c. annos & amplius. Quod patet sic: qd post ioas qui interfecit hunc zachariam regnavit Amasias filius eius. xxix.

Esaias q̃ tpe.

Thargū.

Morali

A **V**elociter spo. Hoc est nomē pueri. Q. Ne patiaris vltra dia-
bolum regnare. Et non angelos, non prophetas mitte sed ipse de-
scende. **b** **V**riam & c. Vrias, lux dñi. Zacharias, memoria dñi,
Barachias benedictio dñi: his testibus natiuitas dñi cōprobatur.
Luc. 24. Vñ duobus testibus euntibus in emaus incipiens a moyse & pro-

b. phetis quæ de se dicta erant disseruit.
c **A**d pphetissam. Ad spm̄ sanctum: a
quo oīs prophetia: quæ gr̄ce neutri gene-
ris pneuma: he. aice fœmini ruha latine
masculini generis est: & ideo diuersis po-
sitionibus fortit: nullius est enim. Vel ad
maria quam pphetissam fuisse nemo
dubitāt. **d** **E**t concepit & c. Tropolo-
gice. In aīa virgine (nec polluta forde) de
spū sancto sermo dei cōceptus: dæmones
spoliāt: & sibi facit seruire vniuersa. Et cū
ex parte videat & pphetet: anteq̄ sit perfe-
ctus, & merito deū patrē, & matrem suam
vocat hierusalem celestē: quasi infantia
vincit damasci fortitudinem. i. sapiētiam
secularem: & aufert spolia samariæ: qui-
bus hæretici ecclesiam spoliāt, dicentes:

Tropo.

1. Re. 12. **d** Non est nobis pars in dauid & c. Præsen-
tere rege assyriorum diabolo, qui nō potest
eis auxilia

NICO.DE LY.

a **E**chi ego ad ducturus sum: & accessi ad
pphetissam & cōcepit & c. Ex ista transla-
tione patet q̄ nō est verbū esaiæ: cū in pro-
phetis istorū duorū testū nihil dixerit vel
fecerit nec in impletione earū sed ipse deus
q̄ illustrādo mētes, pphetas cōstituit & p-
dicta ab eis impleri fecit: & p̄ns illud qd̄ loco illi habem⁹. Et ad
hibui mihi testes fideles: vria & c. Nō est verbū esaiæ testes ad scri-
pturā seu cōcubitū inducētis: sed magis ipsius dei introducētis di-
ctos pphetas ad p̄nūciandū istud qd̄ p̄ordinauit futurū: & p̄ns
illud qd̄ subdit in eadē serie. Et accessi ad pphetissam & c. non
est verbū esaiæ ad suā vxorē carnalr accedētis, sed ipsi dei: q̄ sicut
pphetas illustrādo testes suos cōstituit, ita sua gr̄a v̄ginē fecit da-
uit: vt patet Luc. i. Scd̄o ex thargi p̄dicto patet, q̄ vrias q̄ hic testis
inducit, nō est ille vrias sacerdos q̄ fuit tpe achaz: q̄ ipse fuit pes-
simus idolatra. Iste autē hic dñi ppheta: & hoc cōcedit Ra. Sa. su-
per locū istū. d. q̄ iste vrias q̄ hic testis inducit, fuit vrias filius se-
mei, q̄ prophetauit in noīe dñi tpe ioachim filij iosiæ: vt habetur
Hiere. xxvj. Dicit etiā q̄ zacharias qui inducit hic testis secundus
fuit ille q̄ in duodecim pphetis est vñdecimus: de quorū testimo-
nijs postea dicet. Sed ex dictis sequitur q̄ ista inductio testium nō
est corporalis, nec in p̄nti facta: sed spūalis & de futuro in longin-
quum: q̄a a quarto anno regni achaz in quo esaias dixit illa quæ
ponunt in hoc ca. & p̄ce. vt. d. dictū est vsq̄ ad principiū regni ioa-
chim sub quovrias pphetauit, vt p̄dictū est: fluxerūt anni. cxxix.
vt p̄t videri per tpa regū suprapositorū in hoc ca. & multo plu-
res fluxerūt vsq̄ ad tps̄ secundi testis. s. zachariæ filij barachie. s. an-
ni. ccdxvj. fm̄ cōem cōputationē: & fm̄ breuiorē. cc. anni & plus,
& c. declarāt: & per p̄ns cū testes debeāt m̄dere rei testificatā: ac-
cessus ad pphetissam non fuit corporalis nec de p̄nti: sed spūalis
& de futuro in longinquum: fm̄ q̄ habet Luc. i. d. Spū sanctus su-
perueniet in te: & virtus altissimi obumbrabit tibi. Quod autem
beata virgo maria pphetissa fuerit: patet Luc. i. vbi prophetauit
de sua veneratione futura, dī. Beatam me dicent oēs generationes
quia de oībus gentibus sunt aliqui xp̄iani, dicentes eam beatā: &
nō solū a xp̄ianis dñi beatā, sed etiam a saracenis. Scriptū est em̄ in
alchorano mahumeti. Dixerūt angeli, O maria vtq̄ deus elegit
te vt purificaret te: & elegit te claram super mulieres sæculorum.
Itē ibidē. Dixerunt angeli: O maria deus annunciet tibi verbū ex
ipso, nomē eius iesus filius mariæ: & erit honorabilis in hoc sæcu-
lo & in futuro. Item ibidē: Dixit ipsa. Deus meus quō erit mihi fi-
lius: & nō tergit me homo: Dixit sicut deus creat qd̄ vult: cum de-
creuit vtq̄ acquirat. dicit em̄: Esto & erit. Et hoc modo dixit ga-
briel mariæ Luc. i. d. Nō erit impossibile apud deū oē verbū. Item
in eodē cantico pphetauit maria de futura reprobatione iudeorū,
& v̄n̄ gentiū. d. Deposuit potētes de sede & exaltauit hu-
miles: & sic patet eā fuisse pphetissam. Nunc videnda sunt testi-
monia testū. s. inducētis. Et q̄a pphetiā vrie nō habemus scriptā
explicite: sicut nec de multis alijs prophetis: vt patet ex decursu li-
bri Regū: ideo recurrēdū est ad illud qd̄ de eo dicit Hiere. xxvj.
f. Fuit quoq̄ vir prophetans in nomine dñi Vrias filius semiei
& prophetauit

& pphetauit aduersus ciuitatē istā: & aduersus terrā hāc iuxta vni-
uersa verba Hiere. Ex quo habet q̄ pphetauit destructionem ci-
uitatis hierlm̄ & iudeæ per chaldeos futurā: sicut & Hiere. Et hoc
est qd̄ dñi in translatione chaldaica supra posita: & cōtestatus sum
ex parte mea testificationes malas, quas dixi venturas in prophe-

a **g**randia signantem.

b **N**e publi-
ce p̄dicēs arcanū nouę natiuitatis. c. **m**ore
hominū q̄. s. intelligi possit. **d** **v**erba
patris ad filium.

a **d**em: & scribe in eo stilō hominis: vt

a **c**aptiuam reduc captiuitatem. **q** hoies.

b **d**iabolo. **c** **i**dem est.

lociter spolia detrahe, citō praeda

a **e**go esaias. **q** huius rei.

re. Et adhibui mihi testes fideles: c

a **l**ux dñi. **b** **p**ropter doctrinam legis.

q **u**i vere fuit sacerdos legem docens & cu-
stodiens. **q** **l**abia sacerdotis custodiunt scien-
tiam. **c** **m**emoriā domini. **q** **u**ē pro-
phetam fuisse constat.

vriam sacerdotem & zachariam

a **b**enedictio dñi. **b** **d**ignum accedēdi me

feci. **c** **q**uæ prophetauit dicens: Ma-

gnificat anima mea dominum.

filiū barachie. Et accessi ad prō

a **i**. cōcipere fecit. vñ: spiritus sanctus super

ueniet in te & virtus & c. **b** **q**uod concepit

phetissam: & concepit & peperit

erant nati: nec fuerunt vsq̄ ad tps̄ post valde longum. Itē si fuis-
sent p̄sentes adhuc nō valeret: q̄a postq̄ dixerat: Adhibui mihi te-
stes: vria & c. nō dixit & scripsi: sed, accessi ad pphetissam & c. Sifr
cū dñi in scd̄a q̄ vrias fuit testis fidelis rōne officij & reputationis
regis: q̄a ille vrias nō ponit hic testis: vt patet per prædicta: & sic
falsum assumit. Nec fidelitas quam allegat est fm̄ veritatē, sed fm̄
falsam hoīm æstimationē: quæ a pphetis sanctis non reputatur.
Quod sifr in tertia dñi tpe achaz fuisse quandam prophetam noīe
zachariā filiū barachie, videt ficticiū: q̄a de scripturis non habet
auctoritatē: & ideo eadē facilitate cōtemnitur qua probat. Et dato
q̄ talis tunc fuisset, tñ nō fuit ille q̄ hic testis inducit: vt patet per
p̄dicta. Sifr qd̄ in quarta dñi Theglathphalasar spoliāsse samariā.
ad qd̄ pbandū allegat. xv. c. iij. Reg. ex eodē loco apparet falsitas
huius dicti: quia ibidē dñi q̄ cepit aliquas ciuitates in extremitati-
bus regni israel existentes: sed ad samariam quæ erat metropolis
non accessit nec per p̄ns spoliāuit. His prælibatis ad expositionē
huius ca. accedamus in quo (vt supra dictum est) denunciāt chris-
ti resurrectio futura ad spoliationem inferni principaliter, & per
p̄ns ad significandum tanq̄ per signū rememoriū spoliatio-
nem duorū regū. s. israel & syriæ. Et diuiditur in duas partes: quia
primo ponit denunciatio signi. secundo: occultatio mysterij. ibi.
Liga testimonij. Prima adhuc in duas: q̄a primo ponit signi de-
nunciatio. Scd̄o: ad oppositum applicatio ibi. Et dixit. Circa pri-
mum dicit esaias: Et dixit dñs & c. In hebræo habet rotulum gran-
dem: qui dñs, grandis, q̄a ibi scribendū erat mysterium xp̄i resur-
gentis. qd̄ est maximū. **a** **E**t scribe in eo & c. i. clare & plane,
ita q̄ qlibet homo etiā parū l̄fatus possit legere & intelligere. vñ
& in translatione chaldaica habet: Scribe in eo exposte. Sciendū
tamen q̄ hoc nō intelligit quantū ad mysteriū resurrectionis xp̄i
quia quantū ad hoc ponit hic: Breuiter & celate: sed nō quantum
ad captiuationē & spoliationē regū israel & syriæ quæ clare & lu-
cide ponunt, i. eodem ca. Sicut em̄ dictū cap. p̄cedenti: hoc decens
fuit, vt regi achaz incredulo dare signum cuius non intelligeret
principale intentū: & tamen cum hoc ex dei liberalitate perciperet
de p̄p̄nquo liberationis suæ effectum quia secreta fidei incre-
dulis sunt celanda. vñ dicit saluator Matt. vij. a. Nolite sanctum
dare canibus. **b** **V**elociter spolia detra. Istud cōuenit christo
resurgenti, qui tunc celeriter spoliāuit infernū & in hoc fuit signū
rememoriū spoliationis duorum regum: & econuerso. Hęc
spoliatio fuit signum pronosticum spoliationis fiendę per xp̄m.
c **E**t adhibui mihi testes s. verbū est ipsius dei. vt prædictum
est: & de fidelitate & testimonij ipsorū testium dictū est. **d** **E**t
accessi ad prophetissam. id est virginem mariā: vt prædictū est.

a **E**t scribe in eo stilo hominis: exponēdo lucide & clare. Morāl.
a **A**ccelera, spolia

D Diuisio.

E eis auxiliari: tales filios & virgo maria & sanctæ mulieres generant. Sara. i. princeps, & rebecca. i. patientia vxores patriarcharum. a ¶ Puer. Augu. de quo dicitur prius sciat puer bonum aut malum: contemnet maliciã. Hæc duo aliter & aliter sciuntur per prudentiam boni: & aliter per experientiam mali. Per prudentiã boni malum scitur: & non sentitur. Tenet enim bonum ne sentiat malum. Per experientiam mali scitur bonum. Qui enim amiserit sentit cui amisso bono male fuerit. Puer ergo anteq̃ sciret per experientia bonum quo careret: aut malum qd̃ amisisset bono sentiret, contempsit malum vt eligeret bonum. id est noluit amittere qd̃ habebat nec sentiri amittendo quod amittere non debebat. ¶ Allego. Aquas syloe.

Allego.
Ioh. 5. a.

Anagoge.

Mat. 4. b

2. Paral.
32. a.

F

In quibus cæcus se lauit & vidit. Quia aliter non sanatur cæcitas iudeorum, nisi doctrina christi quæ sine strepitu & clamore leniter fluit. ¶ Anagogi. Hæreticus qui iungit sibi auxilium sapientiæ secularis: & hierusalem. id est ecclesiam vult oppugnare relinquit aquas syloe qui interpretatur missus: & qui salit in vitam æternã: & traditur principi assyriorum. id est diabolo ducendus in profundum peccatorum. Hic enim ausus est dicere illud: Hæc omnia tibi dabo: si procidens adoraueris me. Iudam quoq̃. id est domum confessionis conatur intrare: & per negligentes vsq̃ ad collum venit credentes in christo cupiens suffocare: sed nō potest: quia iudas habet secum presentem emanuel. b ¶ Aquas fluminis fortes. Exercitum sennacherib cuius potentia occupans terram: samariæ inundationi fluminis comparatur. c ¶ Congregamini populi. Quasi contra emanuel nihil potestis. Hoc etiam omnis terra procul cognoscat. Congregamini populi & c. Hoc testimonio contra persecutores abutimur. Quamuis enim fortes esse: & nos in lapsis superare videantur: vincuntur tamen in his qui pro christo sanguinem fuderunt: & post bella pax ecclesijs redditur: & omnia consilia contra emanuel dissipantur. Cōtradicientes quoq̃ veritati vtiliter audiunt: quia tandem ratione superantur: & ne velint in mendacio vincere: quia peruersitas non potest rectum superare.

¶ Ne dicatis

NICO. DE LY.

¶ a ¶ Et dixit dominus & c. Hic consequenter ponitur signi adaptatio: & secundo subditur ratio dicti, ibi: Et adiecit. Circa primum dicitur. b ¶ Voca nomen eius. scilicet pueri nati. Loquitur tamen hic scriptura de futuro per modum præteriti propter certitudinem prophetiæ vt frequenter supra dictum est. c ¶ Accelera, spolia detrahe, festina prædari. Quia hæc proprietates competit christo: vt dictum est. d ¶ Quia antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suam. scilicet scientia creata: vt dictum est cap. præcedenti. vnde idem est ac si diceret: Anteq̃ fiat homo. e ¶ Auferetur fortitudo damasci. quæ est ciuitas metropolis in regno syriæ. f ¶ Et spolia samariæ coram rege assyriorum. qui cito post interfecit rasin regem syriæ: & postea cepit Osee regem israel & samariam: vt dictum est capitulo præcedenti. g ¶ Et adiecit. Hic consequenter ponitur ratio dicti, videlicet quare regnum israel fuit ita vastatum. Et primo ponitur destructionis ratio. secundo regni iudæ afflictio, quasi per quandam redundantiã: quia erat immediate coniunctum regno israel, ibi: Et ibi. Tertio: vtilis monitio, ibi: Hæc enim. Ratio vero vastationis regni

regni israel fuit: quia recesserat a regno iudæ, & a dei cultu: colendo vitulos aureos: & confidendo in regibus idolatris. s. syriæ: & hoc est quod dicitur: h ¶ Pro eo quod abiicit populus iste. i. populus israel. i ¶ Aquas syloe & c. regimen regni iudæ. & dei cultum quæ erant magis in quiete & mansuetudine. maxime tempore regum bonorum: vt dauid, salomonis & filii.

filium. Et dixit dominus ad me: a ¶ O esaiã. b ¶ pueri. ¶ q̃ cōcepit est de spiritu sancto. c ¶ ascendens in altum capti. du. ca. **Voca nomen eius accelera, spolia detrahe, festina prædari: quia anteq̃ sciat puer vocare patrem suum & matrem suam: auferetur fortitudo damasci, & spolia samariæ coram rege assyriorum.** Et adiecit dñs loqui ad me adhuc dicens: Pro eo q̃ abiicit h

¶ decē tribus. b ¶ quæ per horas ebulliunt. c ¶ reges de iuda qui quiete & legitime regnabant.

populus iste aquas syloe quæ vadunt in

cū silentio: & assumpsit magis rasin & filium romeliæ: propter hoc ecce addum

bet dñs super eos aquas fluminis fortis & multas, regē assyriorum & oēm principes qui hostibus resistere debuerant gloriam eius. Et ascendet super omnes riuos eius: & fluet super vniuersas ripas eius: & ibit per iudam in

undans, & transiens vsq̃ ad collum veniet: Et erit extensio ala rum eius implens latitudinem terræ iudææ. b ¶ sarcosmos: hostilis irrisio.

re tuæ o emanuel. Congregamini populi, & vicemini: & audite vniuersos qui habitatis in terra. Cōfortamini & vicemini: accigite vos & vicemini. In die illa iudæ & c. a ¶ ab emanuel. b ¶ ponamus. f. d

te cōsiliū & dissipabit: & quimini verbū & nō fiet: quia nobiscū deus. Hæc enim ait dominus ad me. Sicut

designant, ideo subdit. ¶ Regem assyriorum & c. Sed quoniam veritas gualuit tēpore arrii & aliorum hæreticorum: ita præualebit in futuro per dei gratiam: ideo subditur. x ¶ Cōgregamini populi & vniuersos. & c. i. vos doctores pueri per dei gratia eritis cōfusi. Sed quia deus ex hoc debet laudari, sequitur.

¶ Dominū exer

¶ Et assumpsit magis rasin. regē syriæ. l ¶ Et filium romeliæ. de protectione eorū magis cōfidēdo q̃ p̃ deo. m ¶ Propter hoc ecce add. do. & c. i. aduersariis cū fortitudine & impetu venientes: propter hoc subdit exponēdo. o ¶ Regē assy. & c. i. potētiã exercitū ei. p ¶ Et ascēdet super oēs riuos eius & c. i. destruet totum regnū israel: sicut inundantia aquarū destruit omnia quæ inuenit. q ¶ Et ibit. Hic p̃r ponit regni iudæ afflictio per redundantiã, cū dñ. Et ibit per iudā inundans. quia exercitus assyriorū q̃ destruxit samariã in regno iudæ: mltā vastauit quasi per quadā redūditiã. r ¶ Et transiens vsq̃ & c. i. intantum affliget regnū iudæ, q̃ vix poterit sustinere: quod factū fuit tpe Ezechię: vt dictum est cap. præce. s ¶ Et erit & c. i. exercitū eius: quia ad istam cohortes pugnantium vocantur alæ. t ¶ Implens latit. ter. tuæ. i. iudæ: quam assyrii vastauerunt. v ¶ O emanuel. i. xpc: vt dictū est cap. p̃ce. cui dñ illa terra spāliter: quia ibi fuit natus, cōuersatus, & passus. Sed quia sennacherib rex assyriorū: cū suo exercitu fuit diuinitus debellatus: vt dictū est, ideo subditur. x ¶ Congregamini populi & c. quia sennacherib populos multos adduxit secū: q̃ fuerūt deuicti per angelū. y ¶ Et audite vni. & c. Istud em factū tanq̃ valde mirabile fuit diuulgatum valde lōge. z ¶ Cōfortamini. cōfidētes in virtute ṽra. i. cōfortabimini: quia ppheta nō induxit eos ad p̃sumptionē de sua virtute: sed eam prædixit futurā. a ¶ Et vincemini. virtute diuina. b ¶ Accingite vos. ad vincendum s̃m æstimationem vestram. c ¶ Et vince. s̃m veritatem. d ¶ Inite cōsiliū. de captione hierusalē. e ¶ Et dissipabitur. i. cōsiliū vestrū a deo, cuius causa subdit. f ¶ Quia nobiscū deus. in adiutoriū nostrū vos debellans per angelum suū. g ¶ Hæc enim. Hic cōsequenter ponitur vtilis monitio, videlicet q̃ populus iudæ nō timeat ab humana persecutione, sed solum deum, & hoc est qd̃ dicitur. Hæc enim ait dñs ad me & c. id est ostēdit mihi fortitudinem suam quā potest protegere omnem hoīem in se confidentem.

¶ Ne irem in

¶ c ¶ Accelera, spolia detrahe & c. Moralit. Studiū em sacræ scripturæ ad hoc ordinari debet: vt diabolus spoliē aiabūs quā decipit. Sed quia multi recusant hūc modū docēdi: recurrendo ad doctores curiosos & inutiles. Sequit. h ¶ Pro eo quod abiicit populus iste aquas syloe quæ currunt cum si. i. modū docēdi moralē & sine ostēratione. k ¶ Et assumpsit sibi magis rasin. q̃ interpretat variās eos. i. doctores p̃ variās & dubias doctrinas discipulos variantes. l ¶ Et filium ro. q̃ interpretatur magister frangēs laborātes. s. verborū ex traneorū multitudinem pro sua ostēratione. m ¶ Adducet dñs. i. adduci permittet. n ¶ Aquas flu. for. i. doctrinas erroneas a diabolo excitatas: quæ p̃r regē assyriorū

designant, ideo subdit. ¶ Regem assyriorum & c. Sed quoniam veritas gualuit tēpore arrii & aliorum hæreticorum: ita præualebit in futuro per dei gratiam: ideo subditur. x ¶ Cōgregamini populi & vniuersos. & c. i. vos doctores pueri per dei gratia eritis cōfusi. Sed quia deus ex hoc debet laudari, sequitur.

¶ Dominū exer

A ¶ Ne dicatis. Q. Non timeatis: duos regum aduersus iudam coniuratione. Coniuratio est consensus multorum in malum. b ¶ Ne timeatis, neq; pa. Tu & qui tecum sunt populi: quia vident timorem dei. c ¶ In lapidem. Quod reproba- uerunt edificantes hic factum est. d. Ex hoc loco sumit apostolus testimonium

q. xps factus sit iudaeis scandalum: gentibus autem stulticia. d ¶ Duabus domibus. Vel in duabus familiis: samai: scilicet & helles, ex q. scribae & pharisaei. Hi duo non multo post q. dñs nati sunt in iudaea. Horum schola suscepit achibam quem magistrum aquilae pfelyti auumant. dein de achir cui successit iohanna filius zachaei. & post eum eliezer: & p ordinem telphor & ioseph galileus: & v. scilicet ad captiuitatem hierusalem ioseph, samai, dissipator: helles p phanus. quia per traditiones suas legis praeccepta dissipauerunt & maculauerunt.

e ¶ Signa legem. Q. Aperi eam dñe discipulis meis. i. apostolis & apostolicis viris.

Mat. 11. b. Vel, lex & prophetarum usque ad iohannem ligati sunt: ut legat & non intelligant. Pro discipulis enim iuxta hebraei sermonis ambiguitatem possumus etiam doctrinas intelligere. f ¶ Pueri mei. unde: Qui non ex voluntate carnis: sed ex deo nati sunt. Et,

Ioh. 1. b. Filioli mei quos iterum parturio donec formet christus in vobis. Alii prophetarum & eorum discipuli. Legunt hoc quod de duobus filiis esai: quos genuit de prophetissa: sed falso. Paulus in epistola ad hebraeos (licet ea inter canonicas scripturas non recipiat latina consuetudo) hoc testimonium expers sona saluatoris ponit: Ecce ego & pueri mei. id est apostoli qui in portentum & singulari sapientia: & superbia iudeorum fuerunt. Stulta enim & infirma elegit deus: ut fortia & sapientia confunderet.

Gal. 4. c. ¶ Non erit eis

Heb. 2. c. ¶ Non erit eis

1. cor. 1. d. ¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

¶ Non erit eis

ratio. sed o: phibetur supstitiosa inquisitione. ibi: Et cum dixit. Circa primū dñe esai: a dño: Liga testimo. i. inuolue prophetia obscuris

q. ¶ Signa legem & c. i. designa legem euangelicam danda discipulis

meis. i. apostolis alijsq; xpi discipulis: qui predicando legem euangelicam obscuritates prophetiarum aperuerunt & declinauerunt: ostendentes eas in christo impletas: ut patet in actibus apostolorum: sicut fuerat a deo pordinatum: & hoc modo fuit dictum Dan. xii. c. Vade daniel: quia clausi sunt signatiq; sermones usque ad praefinitum tempus.

s ¶ Expectabo dñm & c. Verbum est esai: nudentis: expectabo dñm. s. iesum xpm in carne venturum. t ¶ Qui abscon.

& c. a domo iacob. i. a populo iudaico descendente a iacob: quia in aduentu eius populus ille p maiori parte fuerit caecatus p inide

litate. fm qd dñs Ro. x. c. Caecitas ex parte contigit in israel & c. v ¶ Et praestolabor

eum. i. patienter expectabo ei aduentum: licet differat in tempus longum. x ¶ Ecce ego & c.

Aliqui exponunt hoc de duobus filiis esai: s. de iacob: & de eo q vocatus est accelerat

spolia detrahe in principio huius ca. quod dicitur fuisse filium esai: Sed istud ostensum est esse falsum. Itē isti magis iudaizant in hoc q. Ra. Sa. hebraeus q dicit hoc esse intel

legendum de discipulis prophetarum: qui dicunt eorum pueri seu filij: quia sunt ab eis i lege diuina instructi. Et p tale modum dicit

apls. i. cor. iiii. d. In xpo iesu per euangelium ego vos genui: & fm hoc dicit esai: Ecce ego & pueri mei. i. discipuli quorum

aliqui habuerunt spiritum prophetandi. ideo subditur: y ¶ Quos dedit mihi do

minus. a quo est prophetia spūs. z ¶ In signum & in portentum. Fuerunt em prophetarum corepti & vilipensi: & multi eorum occisi. de quorum numero fuit esai: in signum christi

passuri cui erant nunciij. a ¶ A dño exerc. i. angelor. b ¶ Qui habitat & c. ibi em tunc erat templum in quo erat praetorium. qd sedes dei dicebat: ut dictum fuit Exo. xxv. & inde diuina mensa dabant. c ¶ Et cum dix

erint. Hic consequenter supstitiosa inquisitio phibetur, cum dñs: Et cum dixit ad vos: scilicet homines idolatrae & supstitiosi.

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

¶ Querite a

Diuisio.

als habet dñs.

D

Moralr.

theb. 2. c

NICO. DE LYRA.

a ¶ Ne frem in via & c. i. timēdo ad uentū duos regū sic populū regni iudae timuit valde: sicut dictum est ca. praec. de achaz & ppho ei. Et comotū est cor eius: & cor ppli ei: sicut mouent ligna a facie venti. b ¶ Dicēs. s. dñs. c ¶ Ne dicatis: coniura. i. nō timeatis a coniuratione regū israel & syriae p vos. d ¶ Oia enim & c. i. populus iudae. e ¶ Coniuratio est. i. multum loquitur de coniuratione duorum regum p se. sicut hoies multum timentes de periculo aliquo super se venturo quasi cōtinue loquitur de ipso: Et quia iste timor erat malus. ideo subditur: f ¶ Et timorem eius. id est illius coniurationis.

g ¶ Ne timea. sed quid sit timendum ostēditur cum subditur: h ¶ Dñm exercituum. i. angelorū. i. ¶ Ipsum sanctificate. ei seruendo. k ¶ Ipse pauor vester & c. Offensam illius sollicite cauendo.

l ¶ Et erit vobis & c. vos confirmando in bono si ei crederis. m ¶ In lapidem autem & c. Quas iusto iudicio fecit ruere: Et istae duae domus fuerat domus phacee filij romeliae: quem fecit ruere per osee filium hela. iiii. Regum. xv. & domus osee filij hela quam cum toto regno israel fecit ruere per samanasar regem assyriorum. iiii. Reg. xvi. Et quia in regno iudae erant aliqui mali & increduli qui ruerunt gladio sennacherib ex diuino iudicio. iō sub

ditur: n ¶ Et in laqueum & in ruinā habitauerunt. Quia tamen boni remanserunt salui tempore ezechie. ideo subditur:

o ¶ Et offendet ex eis plu. non dicit oēs: quia sicut dictū est boni sunt saluati. p ¶ Liga testimo. hic ponit occultatio mysterij xpi in principio huius cap. positi. Et primo praecipitur ista occultatio. sed o:

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

¶ Liga testimo.

a ¶ Opē & virtute. b ¶ esaiā. c ¶ ad hoc. s. erudit me. ¶ Brūs vir qui non abiit in con. & c.

in manu forti erudit me: tñe irē a

a ¶ praua. b ¶ nequā. c ¶ dñs dico, dicēs: mihi & alijs prophetis. d ¶ als Non.

a in via populi huius, dicēs: Ne di

a ¶ est timenda. b ¶ Sed hoc magis cōsiderate: Omnia enim.

catis: coniuratio. Omnia enim a

a ¶ iuda. b ¶ contra me. c ¶ populi.

quae loquitur populus iste, coniu

bratio est. Et timorē eius ne timea

¶ sed timere dominum ex

tis, neq; paueatis. Dominum exer

a ¶ & b ¶ in vobis. c ¶ dñs. ¶ sit. ¶ Brūs vir

cituum ipsum sanctificate: & ipse

qui timet dñm. a ¶ corpore. b ¶ mente.

pauor vester & ipse terror vester:

a ¶ ita. b ¶ fidelibus. ¶ federit.

et erit vobis in sanctificatione: in

lapide autē offensionis & petram

a ¶ infidelibus, de duabus & decē tribubus.

d scandalī duabus domibus israel,

a ¶ qui christum non receperunt.

& in laqueum & in ruinam habitā

a ¶ pcpue. b ¶ in lapidem. ¶ p infidelitatē.

tibus hierusalem: Et offendet

a ¶ non oēs: quia reliquiae saluae fiēt. b ¶ rui

na aeterna. c ¶ gladio & fame.

ex eis plurimi & cadent & conte

a ¶ pctorum funibus. b ¶ a romanis.

rentur & irretientur & capientur.

a ¶ ergo. ¶ Deus ad prophetā. ¶ ne videat.

¶ ga xpm nolunt suscipe. ¶ ea q tibi testor.

b ¶ visionē. c ¶ id est absconde. Quod em si gnantur: absconditur. ¶ figuris. d ¶ veterē.

¶ Liga testimonium, signa legem

a ¶ vel in doctrinis meis: alia tra. b ¶ Pro

pheta. Q. ga praecipis signari & abscondi: iudaeis ergo expe. do.

in discipulis meis: expectabo

a ¶ iesum emanuel quē pmitit venturū q

¶ h ¶ Dñm ex. i. angelorū. i. ¶ Ip̄m

san. & c. i. laudate & timere. l ¶ Et erit

vobis & c. i. vos cōfirmans in sanctitate.

m ¶ In lapidem & c. duabus do. israel

hab. hieru. Per duas domos: possunt in

telligi clerici & laici per inhabitantes hierusalem, religiosi. De statibus em istis plu

res cadēt erroribus decēpti: maxie tpe antixpi: non tamen oēs iō subdit: o ¶ Et

offen. ex eis plu. Liga testi. Qm contra mala futura, maxime tempore antixpi, p

dicatores muniendi sunt simplices christiani. ideo dicitur cuilibet p̄dicatori. Li

ga testi. s. apostolorum: qui per orbem facti sunt testes christi: Act. i. a. Eritis mihi tes

tes in hierusalē & in iudaea & samaria & usque ad vltimum terrae. q ¶ Signa leg.

euangelicam. r ¶ In discipu. meis. i. in veris xpianis. Et subditur eorū respōsio.

s ¶ Expectabo dñm. ad iudicium venturum. t ¶ Qui abscon. faciem suam a

iacob. i. populo iudaico. Et subdit in per sona p̄dicatoris: x ¶ Ecce ego & pue

mei. i. fideles a me edocti. z ¶ In signū & c. scilicet christi ad iudicium venturi. Et

quoniam circa tempus antichristi surgēt multi prophetae falsi: ut habetur Math.

¶ Et cum dixerint ad vos: quare a

phytonibus & a diuinis qui strident in incantationibus & c. Nolite credere: sed verbis dñi & apostolorum. ideo subditur:

¶ Quarta pars. d d ¶ Ad le. magis

E **a** ¶ Non erit eis. Hoc est si ppl's iste noluerit veritate a dño q̄re: non habebit xpm. s. lumē veritatis quam negligit. **b** ¶ Regi suo. Diabolo: & paternis traditionibus. i. antiquis erroribus.

NICO. DE LYRA.

Phythones. **a** ¶ Querite a phy. & c. respōsum de occultis & futuris. Dicunt autem phythones q̄ diuinā quodā mō speciali. s. p̄ apparentē suscitationē alicuius mortui si cut dictū fuit diffusius. i. Reg. xxv. iij. b. Dicuntur autē diuini generaliter diuinaiores superstitiosi. **b** ¶ Qui strident & c. q̄a vtunt quibusdā noib⁹ & verbis ignotis: & subdit rāso ppli fidelis: **c** ¶ Nū. & c. q̄. d. Sic rādebitis talib⁹ malis persuasoribus. Nunquid non & c. q̄. d. Sic q̄a infideles requirunt hoc a deo suo falso: & sic debent fideles q̄rere a deo suo vō, ideo subditur: **d** ¶ Ad legem magis & c. i. ad legem diuinis datam: & ad testimonium prophetarum a deo inspiratorum magis est recurrendum q̄ ad phythones & diuinos. **e** ¶ Quod si non dixit. i. fecerint. **f** ¶ Iuxta verbum hoc: recurrendo. s. ad phythones & diuinos cōtraverbum hoc. **g** ¶ Non erit eis. ma. lux. i. vera dei cognitio & diuina consolatio: sicut accidit tempore regis sedechiā. ideo subditur: **h** ¶ Et cum esu. iras. q̄a cūc ppter obfessionem longam Nabuchodonosor, p̄ua luit fames in ciuitate. iij. Regum. xxv. a. **i** ¶ Et ma. re. suo & c. quia multi valde de populo iuda ducti impatiētia maledicebant sedechiā: sub quo venerat eis ista miseria: & etiam deo, dimittendo legem eius & ad ritū gētiliū trāseundo. **k** ¶ Et susp. sur. quasi querens a deo auxiliū necessitate cōpulsus: & hoc dicit p̄ populo qui cū sedechiā remāsit in ciuitate & in lege. **l** ¶ Et ad ter. & c. p̄r cōfusiōe & de operatione, ideo subdit: **m** ¶ Et ec. tri. q̄tum ad afflictionē corporum. **n** ¶ Et tenc. quātum ad deiectionem mentium. **o** ¶ Et dissolutio. virium ex timore. **p** ¶ Et angustia. s. mentis: eo q̄ non apparebat via euasione. **q** ¶ Et ca. per se. quia sedechiā & viri bellatores de nocte fugerunt & chaldæi eos insecuti sunt. **r** ¶ Et non poterit auolare: quia sedechiā comprehendunt. iij. Reg. xxv.

Moral.

a ¶ Ad le. magis & c. supple est recurrendum. **e** ¶ Quod si non dixit. i. fecerint. **f** ¶ Iuxta ver. hoc. s. recurrendo ad vba xpi & apostolorū. **g** ¶ Non erit in eis ma. lux. s. gratiā p̄ quā in nobis oritur sol iusticiā. **h** ¶ Et cum esu. & c. s. credēs falsis pphetis propter defectum veræ doctrinæ. **i** ¶ Et male. re. suo. xpm blasphemando. **k** ¶ Et susp. sur. & c. i. ex nulla parte habebit auxiliū: sed inevitabile tormentum.

¶ In ca. viij. vbi dicitur in postilla. Hoc dictum videtur fauere nimis errori hebræorum.

ADDITIO. I. Ea q̄ cōtinent in postil. sancti Tho. vel q̄ ei attribuit nō vidēt fauere errori hebræo rū in aliquo. Nā in hoc loco postq̄ posuit expositionē hebræorū intelligit q̄ iste puer q̄ vocat: Accelera: spolia detra. & c. intelligit fuisse filiū esaiā. ¶ Cōsequēter ponit contra eos obiectiones q̄ in hac postil. p̄tinent: postea pōit expositionē glōsæ cōis. s. q̄ hoc intelligat de xpo: quia posita subiūgit hæc verba. Hæc autē expositio non est tantæ auctoritatis sicut superior: q̄ fuit. s. cap. viij. de alio signo. q̄a magis extorta est & ex scripturis nō habet auctoritatē. vñ quidā dicunt nō esse incōueniēs si hoc intelligat ad litterā de filio Esai. ita tñ q̄ puer ille sit figura xpi. Hæcille. Ex q̄b⁹ verbis patet manifeste q̄ ipse nō improbat illam expositionē q̄ dicit ista intelligi de xpo ad litterā: sed dicit q̄ nō est tātq̄ auctoritatis sicut superior. Cuius rōnē reddit manifestā. Nā prima habet auctoritatem ex euāgelio Mat. i. d. hoc totū factū est vt impleret q̄d dictum est p̄ pphetā: Ecce virgo cōcipiet: sed expositio hui⁹ nō habet tantā auctoritatē: cū in sacra scriptura nō cōtineat: q̄ hoc q̄d dicit hic: Accessi ad pphetissimā intelligat de brā ygine: & sic manifestū est q̄ nō est tātq̄ auctoritatis sicut p̄cedens. Itē principale fundamentum quod

damētū q̄d ponit postil. ad firmādū hanc expositionē: est illud q̄d p̄tinet i trāslatiōe chaldaica: ex q̄ cōcludit & bñ q̄ hoc q̄d dicit hic: Accessi ad pphetissimā: non est v̄bū esaiā: sed ipsi dei. Et q̄a hoc fundmētū licet sit verū: nō tñ est tātq̄ auctoritatis: sicut si in lra cōtineret. iō v̄ba scti Tho. p̄dicta vel eidē attributa sunt manifeste ronabilia: nec i hoc fauet errori hebræorū.

Nā illa q̄ cōtinent in. viij. & ix. ca. necesse est vt intelligant de xpo ad lram: sed ea q̄ cōtinentur in hoc ca. viij. nō habentur ex necessitate litteræ vt iij. intelligantur de christo ad litteram: sed auctoritate chaldaica translatiōis: vt dictum est.

¶ In eo. cap. vbi dicit in postil. Sifr q̄d in iij. Regū dicit Theglathphalasar spoliasset samariam: vt in iij. Reg. dicitur.

ADDITIO. II. Licet theglathphalasar non expoliasset samariā: q̄a tñ aliq̄s ciuitates regni isrl' cū samariā est metropoliscēpit: satis vere possit dici q̄ expoliavit samariā: licet nō totā nec totū regnū expoliasset: sicut q̄ expoliat aliquē de aliq̄b⁹ bōis suis: dicit ipm expoliasset: quis non ex toto. ¶ In eo. ca. vbi dicit in postil. In quo vt supra dictū est denūciat xpi resurrectio futura.

ADDITIO. III. Ea q̄ cōtinent in hoc ca. nō vidēt tur p̄tinere ad signū indicatiū nec rememoratiū: nō em i hoc ca. dicit: Dabit vobis signū sicut i p̄cedēti: vt patet discurreti litterā: & iō licet expoliatio duorū regū fuit figura expoliatiōis isrl' p̄ xpm fidei: sicut hystoriē vt. test. fuerūt figure eorū q̄ cōtigerūt i nouo: nō tñ ex hoc dñr fuisse data tāq̄ signa indicatiua seu rememoratiua. ¶ In eo. ca. vbi dicit in postil. Et erit vobis in sanctificationem.

ADDITIO. IIII. Hoc q̄d dicit hic: Et erit vobis i sanctificationē & i laqueū & c. p̄prie vbi dei referēdū ad tps aduētū xpi i carnē: in q̄ tpe fuit xps, in sanctificationē credentib⁹: & i lapidē offensionis & petra scādali duab⁹ domib⁹ isrl'. s. regali & sacerdotali: q̄s ppter suā incredulitatem iusto iudicio fecit rueri: Et vtrāq̄ earū cōsuevit dici dom⁹ in scriptura. Vñ in p̄cedēti cap. Audite nunc domus dauid: q̄d intelligit de domo regali: & in p̄. Domus aaron benedicite dño: intelligit de domo sacerdotali. Dicere autē q̄ istæ duæ dom⁹ intelligantur de domo phacee filij romeliā: & de osea filio hela: q̄ fuerunt reges isrl' nō vidēt cōueniēter dictū. Nā sicut in regno iuda licet fuerint multi reges successiue: non tñ ppter hoc dicuntur multæ domus: sed domus dauid tñ. Sic dicēdum est de regib⁹ isrl'. Sequit: Et in laqueū & in ruinā habitātib⁹ hierusalē: q̄a in ciuitate hierusalē vbi xps passus fuit multi ruerunt p̄ infidelitatem: non tñ oēs: & ideo sequit: Et offendet ex eis plurimi. i. non omnes: Sed i istā expositionē p̄prie sequit immediate. Liga testimoniu & c. q̄d intelligitur de occultatiōe mysterij xpi: de quo statim in p̄r cedentibus agitur: & exponatur sicut in postilla.

¶ In eo. ca. viij. vbi dicit in postil. Non erit eis matutina lux. Sed m glo. q̄ dicit hic: Matutina lux: intelligitur ipse xps: & hoc est p̄prie dictū. Nā xps est lux vera q̄ illuminat oēm hoīem. Io. i. a. Et dicit matutina: q̄a ante omnem lucem creata. Vñ hic ppheta reuertit ad declarationē eorū quæ. s. dixerat: Erat in sanctificationē. s. credentibus. Et in lapidē offensionis. s. non credētib⁹. Et primo agit de sed' ov' scq̄ ad finē. sed' o vō de primo a principio sequētis ca. vsq̄ ibi: Zel' dñi faciet hoc. Vñ circa primū cū dixisset: Nō erit ei. s. populo nō credenti. Matutina lux. i. xps: ne forte q̄s æstimaret q̄ hoc contingeret illi populo incredulo: eo q̄ non habuissent p̄sentia p̄dictæ lucis. ideo dicit: Trāfibit p̄ eā. vñ Luc. iij. e. Iesus transiens per mediū illorū ibat. Et hoc q̄d dicit p̄ eā: intelligit iudæā vel hierl'm: q̄ dicit: Et corruet & esuriet: q̄d p̄telligi ad lram & c. vñ iudicio nis hierl'm p̄ romanos & sequit: Et cū esuriet irascet & maledicet regi suo & deo suo: q̄d proprie intelligit de xpo cui maledicebat sicut & hodie. & sequitur: Aspiciet sursum. i. p̄ auxilio diuino seu celesti. Et ad terrā intuebitur: pro subsidio terreno. Et quia neutrum inueniebant,

A trum inueniebāt, ideo sequit̃: & ecce tribulatio & tenebrę. f.igno
ratię & infidelitatis. Et dissolutio. f. viriū seu yrtutū. Et angustia
p̃cipitationis seu pplexitatis. Et caligo psequens. f. cecitas indura
ti cordis. Et nō poterit auolare de angustia: quocūq; remedio. &
sic ppheta declarat illud qđ dixerat de xp̃o. Qđ erit in lapidē of
fensionis & in petrā scđali habitantib⁹ iherusalē: vt. s. Et sequit̃
in sequēti ca. Primo tpe alleuiata est & c. in quo declarat primum
qđ dixerat. f. Et erit in sanctificationē. f. credētib⁹: de qb⁹ per op
positū dicit: Vt erit lucē magnā: & lux orta est eis: & incipit a tpe
p̃dicationis xp̃i & ab initio miraculorū eius, de quo dicit: Primo
tempore alleuiata est & c. & exponat sicut in postilla & c.

REPLICA.

In ca. viij. cū postillator amore veritatis fidei
xp̃ianę permotus diceret sctm̃ Tho. nimis fa
uere errori iudeorū: exponēdo principiū hui⁹ ca. de filio esaie quē
admodum iudaei faciūt: qđ tñ vere exponi debet de xp̃o spoliā
te infernū & c. Burg. assumit certamen pro sancto Tho. asserēs qđ
in nullo fauet iudeorū falsę expositioni. Qđ qđ verū sit patet ex
hoc primo: qđ friuolis & falsis assertionib⁹ nrit̃ soluere argumē
ta catholicorū: qđ fieri cōsueuerunt p̃ illū iudeorū errorē. Scđo: qđ
non roborauit argumenta catholicorū: nec aliquid facit p̃ vera
xp̃ianorū expositione: sed litterā pręsentē diuidit: exponit: cōcor
dat qđtū pōt pro pfidia iudeorū. Tertio: qđ dicit catholicā expō
sitionē extorā. Demū qđ dicit eam nō esse tantę auctoritatis sicut
illam. s. ca. viij. vbi ille passus: Ecce virgo concipiet. exponitur de
xp̃o aucto

GLO. ORDI.

D Rimo tpe & c. Hæ Ca. IX.
duæ trib⁹ ab assyrijs in capti
uitatē ductę sunt: & sic terra
pōdere p̃tōrū releuata: post
ea reliq; qđ habitabāt trans ior
danē & in samaria. Regio ergo p̃p̃i pri⁹ i
captiuitatē ducti, & qđ erāt in tenebris san
gustię: vidit prius lucē p̃dicantis christi.
b ¶ Terra zabu. In qua xp̃s primū p̃dica
uit: & miracula fecit: ibi em aquas i vinū
conuertit: apostolos elegit. vii. Principes
zabulon, principes neptalim. c ¶ Via
maris. Mare i hoc loco lacus genezareth:

Ioh. 2. a.
ps. 67. f.

B qui iordane influēte efficitur. In cuius littore est capharnaum: ty
berias: bethsaida: & corozaim: in quibus dominus maxime com
moratus est: & sic popul⁹ qđ ambulabat in tenebris vidit. lu. ma.
moratus est: & sic popul⁹ qđ ambulabat in tenebris vidit. lu. ma.

NICO. DE LYRA.

Galileę

D Rimo tpe. Anteq̃ descēdā ad diuisionē Ca. IX.
hui⁹ ca. Sciēdū qđ iudaei & aliq̃ expositores catholici
i hoc eos nimis sequētes exponūt principiū hui⁹ ca. ad
lram de captiuitate duplici filiorū israel. Prima autē
fuit facta p̃ theglathphalasar regē assyriorū: qđ capti
uauit duas trib⁹ vltra iordanē: & trās iordanē captiuauit mul
tos de terra zabulō & neptalim: vt h̃. iij. Reg. xv. & de hoc expo
nūt qđ d̃r in principio hui⁹ ca. Primo tpe. f. priā captiuitate: Al
leuiata est terra zabulon & terra neptalim. f. a pondere p̃tōrū: ha
bitatorib⁹ suis in captiuitatē ductis. Postea ṽo salmanasar rex as
syriorū cepit osce regē israel: & residuū p̃p̃i qđ remāserat trās i
lit in assyrios: vt habetur. iij. Regū. xvij. & de hoc exponunt qđ
subdit: Et nouissimo aggrauata est via maris trās iordanem gali
leę gentiū: qđ aggrauata fuit tota terra per dñi flagella in captiui
tatem ducta. Dicitur autē illa terra via maris: qđ est ibi via publi
ca ad portandū merces a iordane ad mare mediterraneū: & econ
uerso. Sed ista expositio videt̃ incōueniēs. Primo qđ implicat cō
traria saltē in modo loquēdi: qđ primā captiuitatē noiāt alleuiā
tionē: & scđam aggrauationē: cū tñ fuerunt eiusdē rationis. Item
qđ si loqueret̃ de scđa captiuitate, cū d̃r: Et nouissimo aggrauata
est & c. non fieret ibi mentio de galilæa: qđ in priā captiuitate fuit
captiuata saltem in magna parte: sed magis de samaria qđ erat ciui
tas metropolis regni: & principatū fuit obsessa & capta per salma
nasar. Tertio qđ Mattheus quarto capitulo dicit hanc pphetiam
fuisse completā ad litterā in xp̃o: dicens sic de xp̃o: Et relicta ciui
tate sua nazareth venit & habitauit in ciuitate capharnaum mari
tima in finibus zabulon & neptalim: vt adimpleretur qđ dictū
fuit p̃phetam: Terra zabulō & terra neptalim: via ma
ris trans iordanem galileę gentiū. Populus qđ ambulabat in tene
bris vidit lucē mag. & c. Itē cū omnes expositores catholici dicāt
qđ necesse est de xp̃o intelligi illud qđ d̃r. s. viij. ca. Ecce virgo p̃ci
piet & pariet & c. eo qđ d̃r Mat. d. Hoc autem totum factū est
vt adimpleretur qđ dictū est a dño per prophetam dicentē: Ecce
virgo habebit in vtero & pariet filium & c. eadē necessitate cōpel
litur quilibet

xp̃o auctoritate euangelistę. Sed qđro: Ista auctoritas quam p̃fert
an sit apud iudeos autentica magis aut apud xp̃ianos? Sed certū
est qđ apud iudeos: qđ trāslatio chaldaica cui innitit̃ expositio hu
ius litterę est apud iudeos maxime auctoritatis. Exēplū autē cui
innitit̃. viij. ca. expositio nulli⁹ auctoritatis est apud hebręos: igit̃
maioris auctoritatis est apud iudeos expositio hui⁹ loci qđ. viij. ca.
Ad faciēdū em fidē infidelib⁹ p̃ euāgeliū qđ nō recipiūt nihil cō
cludimus: nisi cū hoc innitatur eorū fundamētis qđ negare nō cō
sueuerūt. Nec valet qđ Burg. ponit cōtra replicā postil. de spolio
facto per theglathphalasar: qđ p̃ hoc spoliū nō est ablata fortitu
do damasci: & samarię: put̃ innitit̃ in lra: sed fuit particularis in
uasio facta tpe ozię & ioathā. Quid autē hoc p̃tinet ad filiū esaie
de qđ iudaei false exponunt: & sctus Tho. approbat. Sed qđ postil.
hic expositionē sancti Tho. p̃tractat. Bur. oppido offensus nescit
in hoc ca. pacifice loq; qđ nescit tolerare theologicū modū loquē
di postil. quo dicit destructionē duorū regnorū fore signū p̃noti
cū destructionis & spoliatiōis inferni. Spoliatiōē autē inferni fore
signū rememoriū spoliatiōis. de quib⁹ hic d̃r ad litteram qđ
egreferens Burg. facit argumētū suū cōsuetū a modernis hæreti
cis receptū. Hoc nō ponit in textu: igit̃ nō est & c. qđ vt inq̃t de fi
gno nulla sit mētio. Quis autē in littera etiā non sit mētio de fi
gura. dicit tñ Burg. qđ vna spoliatio est figura alterius. Nūc autē
figura est significatiua figurati. Significatiū autē est signū qđtum
distant dicat Burgen. grandipensor.

NICO. DE LYRA.

litur quilibet doctōr catholic⁹ exponere
de xp̃o qđ d̃r hic: Primo tpe alleuiata est
& c. cū Mattheus dicat hoc impletū esse in
xp̃o. Igit̃ sequendo sniam beati Matthæi
p̃sens caplm̃ i quo ponit mysteriū xp̃i qđ
tum ad ei⁹ exaltationē in signū liberatio
nis regni iudæi: in duas partes diuidit: qđ
primo ponit xp̃i exaltatiō: scđo: dicta li
beratiō: ibi: Verbum misit dñs. Circa pri
mum sciendū qđ xp̃s fuit exaltatus primo
qđtum ad declarationē suę deitatis in prę
dicatione sua & miraculis. scđo: qđtum ad
exaltationē humanitatis ad dexteram pa

Mat. 4. c

D Rimo tpe Ca. IX. a
¶ onere peccati releuata.
alleuiata est terra za
¶ i deit generali captiuitate.
bulon & terra neptalim & nō
¶ plimis i errore manētib⁹: grauiē afflicta.
¶ scđa facta est frugib⁹ fidei. b ¶ genezareth.
c ¶ uissimo aggrauata est via maris d

tris. Primo igitur ponitur primum: & scđo scđm, ibi: Paruulus. Diuisio.
Circa primum sciendū qđ ad p̃dicationem xp̃i aliqui iudaei credi
derunt & in fide p̃māserūt: aliqui autē obstinati in sua malicia re
manserūt: & aliqui a principio credētes postea ad vomitū reuerfi
sunt: & de istis mixtim loquitur hic propheta. Circa primū dicit̃:
Primo tpe alleuiata est terra & c. quia ibi xp̃s circa principium
suę p̃dicationis publice frequēter docuit & miracula fecit: vt di
cit Mat. & s. allegatū est: & sic fuit terra illa alleuiata a iugo dia
boli p̃ p̃tātē xp̃i. Verū tñ qđ plures eorū reuerfi fuerūt ad vomitū.
ideo subditur: c ¶ Et nouissimo. i. circa finē p̃dicationis chris
ti. d ¶ Aggrauata est via maris. Quare autem illa terra dica
tur via maris. s. expositum est. De ista autem aggrauatione habe
tur Mat. x. c. vbi dicitur: Tunc ccepit exprobrare ciuitatib⁹ i qui
bus factę sunt plurimę virtutes eius. & ideo subditur: Vā tibi
corozaim: vā tibi bethsaida: quoniā si in tyro & sidone factę ef
sent vtutes qđ factę sunt in vobis: olim in cilicio & cinere poenitē
tiam egissent. Istę autem ciuitates erant supra mare galilæę in fi
nibus zabulon & neptalim. Et postea subditur de capharnaum:
vbi xp̃s habitauit circa p̃dicationis suę principiū: vt. s. dictū est.

D

¶ Et tu capharnaum
Moraliter. a ¶ Primo tempore alle. & c. Hoc litteraliter expo
sui de credentib⁹ ad p̃dicationē xp̃i: quorū aliq̃ in fide steterūt: &
aliq̃ ab ea recesserūt. Moraliter autē pōt exponi de religione it̃ra
tib⁹: quorū aliq̃ ibidē pficiūt: & aliq̃ deficiūt. vñ dicit Aug. Sicut
non inueni meliores illis qui in monasterijs p̃fecerūt. ita nō inue
ni deteriores his qui in eis defecerūt. Hęc igit̃ littera mixtim ex
ponitur de istis & de illis: Et qđtū ad pficiētes in principio tm̃, d̃r:
Primo tpe. i. in principio professionis. b ¶ Alleuiata est ter
ra zabulon. qđ interpretat̃ habitaculū pulchritudinis. ideo per terrā
zabulon significant̃ illi qui per pulchritudinē cōsciētie: deo p̃pa
rant habitaculū pulchrū cordis. c ¶ Et terra neptalim. qui in
terptat̃ dilatio p̃pter qđ per terrā neptalim significant̃ illi qui
dilatant̃ in operibus bonis. Per hoc igit̃ qđ d̃r: Primo tempore
alleuiata est terra & c. significat̃ qđ isti in p̃fessione alleuiantur a
pondere terrenorū: per votū volūtarię paupertatis. d ¶ Et nouis
simo aggrauata est via maris. Per mare tumultuosum, signifi
catur p̃sens sæculū. ideo via maris est vita sæcularis ad quam no
uissimo reuertunt̃, deficientes in religione per apostasiam vel in
habitu religionis ducentes vitā sæcularē. qđ notat̃ cum subdit̃:

Moralit.

¶ Quarta pars.

dd ij

*Transior.

E **¶** Galilæe gentium. Galilæe duæ sunt. Vna gētiū, vicina tyrijs i tribu neptalim. Altera circa tyberiadē & stagnū genezareth in tribu zabulon. **b** **¶** In regione ymbre mor. Hiero. In ymbra mortis sunt, qui in peccatis adhuc viuunt. In reg. ym. mor. qui iam cū mortuis operib⁹ ad inferna descēderūt. **c** **¶** Non ma

gnifica. lēti. Nobis de salute iudeorum.

Quis enim gaudeant de gentium cōuer-

sione: dolent in de iudeorū repulsione. vñ

rom. 6. a apls: Optabam esse anathema pro vobis.

Mar. 11. d **¶** Læta. co. te & c. propheta ad xpm de discipulis. **e** **¶** Iugum enim. Habet christus iugum, sed suauē. & diabolus: sed im-

portabile onere. Et xps principatū sup hu-

merū, in quo crucē portauit: & diabol⁹ in humero virgā, qua superbit. **f** **¶** Exacto-

ris. Ipsius. s. exigētis: Quotidie em̄ numū peccati quē primo hōi cōmisit, a posteris

cū vñra exigit. **g** **¶** Quia oīs vñ. p. d. Ac si dicat: Genus humanū qd diabolus de-

predat⁹ est: aufert ei dñs violētē. i. potētē & ipsū cū tumultu detrudet in infernū.

P̄s. 6. b. Vñ tā de ipso qd de mēbris eius dñs: Perijt

Ioh. 8. f. memoria eorū cū sonitu. **h** **¶** Vestimē-

tum mixtū. Diabolus q plenus oīm san-

guine: qui homicida ab initio. Vel, homi-

nes quibus diabolus tanq⁹ veste circunda-

al's nō ha-

bet + vi-

tores ca-

pta pda.

Mar. 11. c. **¶** Principat⁹

NICO. DE LY.

¶ Et tu capharnaum nunquid exaltabe-

ris vsq⁹ ad celū: & vsq⁹ in infernū descen-

des: qā per p̄dicationē xpi primo fuit di-

sp̄sita ad cōsecutionē beatitudinis cre-

dēdo: & postea depressa per demeritū dā-

nationis ad vomitū redeundo: sicut dictū

fuit plenius super Mat. **a** **¶** Galilæe gē.

F Salomon enim dedit hiram regi tyri. xx.

oppida in galilæa. iij. Reg. ix. b. Et ideo il-

la pars vocata est galilæa gentium: qā hi-

ram erat gētilis. **b** **¶** Populus & c. igno-

rantia & erroris. **c** **¶** Vidit lucem ma-

gnam. i. xpm qui est lux mundi per p̄d-

icationē & miracula p̄pria virtute faciē-

tem. **d** **¶** Habitātī. & c. errorem & igno-

rantia sunt quasi mortis ymbra. **e** **¶** Lux

orta est eis. i. veritas euangelica. Vel p̄t-

hæc lra, referri ad patres detentos in lim-

bo inferni: quibus lux orta fuit: qñ christ⁹

ad eos descendit post passionem suam.

f **¶** Multiplicasti & c. hoc refertur ad illos qui xpo p̄dicante

primo crediderunt: & postea ad vomitū reuerſi sunt: vt p̄dictū

est: & ideo ex eis non fuit materia leticiæ. Et cōsequēter subdit de

credentibus & in fide permanentib⁹. **h** **¶** Lætābūt co. te. & c.

Messores em̄ in plenitudine messis: & victores in spolijs diuiden-

dis valde lætātur. Et ita fuit de discipulis xpi: qñ in die penteco-

stes receperunt plenitudinem spiritus sancti: alta voce: & varijs

linguis loquētes magnalia dei. Act. ij. b. Et huius leticiæ subdit

ratio, cū dñs: **i** **¶** Iugum enim oneris eius. i. veteris legis, de quo

onere dñs Act. xv. c. qd hoc est onus quod nec nos nec patres nostri

portare potuimus. **m** **¶** Et virgā hu. eius. i. scribarum & pha-

risæorū: q supra onus legis addebāt ordinationes populo graues

fm qd dñs Mat. xxij. a. Alligant enim onera grauiā & importabi-

lia: & imponūt ea super humeros hoim: digito autē suo nolūt ea

mouere. Ab istis autē onerib⁹ fuit liberatus fidelis populus per li-

bertatem spūs sancti: quæ est in lege noua. **n** **¶** Et sceptrum & c.

fm qd dñs Iosephus lib. de iudaico bello: post ascēsiōē xpi iu-

dæa fuit multis dissensionib⁹ intraneis dissipata: & erant ibi aliq

tyranni qui populum vexabant multipliciter, & reb⁹ spoliabāt,

& maxime populum credētem in xpm: vt patet in actib⁹ aposto-

lorum: a quibus fidelis populus fuit liberatus per exercitū roma-

nū venientē p̄ iudæam: quia tūc admonitus fuit per angelum vt

transiret in regnū agrippæ qui erat confederat⁹ romanis: vt ha-

bet in Ecclesiastica historia: & exactores p̄dicti fuerunt destructi:

& ciuitates eorū succēse igni. **p** **¶** Sicut in die ma. Ista fuit vi-

ctoria gedeonis: de qua habetur Iudic. vij. quæ fuit sibi p̄nuncia-

ta per angelum: sicut & fidelis populus liberatus fuit per denun-

ciationē angeli in regno agrippæ: vt dictū est: & exactores eorū

occisi per

occisi p exercitū romanorū: & ciuitates eorū succēse & bona eorū,

ideo subdit. **q** **¶** Quia oīs & c. i. acquisita cū clamore & rapina.

r **¶** Et vestimentū & c. i. vestimentum occidentis & occisi: quia

non solum vestimēta occisorū inquinant sanguine: sed etiā cum

hoc vestimenta occidentiū. **s** **¶** Erit in combustionem & c. quia

romani incēdentes hierusalem & alia lo-

ca vbi erāt p̄dicti exactores & tyranni si-

mul cōbussērunt vestimēta illorū tyrā-

norū: & ea q rapuerāt ab illis: quorū mul-

tos interfecerāt: vt habet libro de iudaico

bello. Ex hoc autē quod dñs hic: Et erit in

combu. & c. Illi q exponunt hūc passum

de exercitu sennacherib ab angelo percuf-

so: vt. s. dictum est. vij. ca. videntur cō-

tradidere textui. Dicunt enim q angelus

percussit exercitum plaga ignea: sic tñ q

corpora bellatorum erant incinerata: ar-

ma tñ & spolia remanserunt intacta: ita q

populus Ezechia exiens ad colligendum

spolia, valde faciliter accipiebat ea rema-

nentibus cineribus. Illud autē qd combu-

ritur & est cibus ignis, nō sic remanet inta-

ctū: sed cōuertit in ignem: sicut cibus in ci-

batum. **t** **¶** Paruulus. Hic p̄rponitur

exaltatio christi fm humanitatem in sua

ascensione. Sciendum tamen q Ra. Sa. &

iudæi moderni sequētes ipsum exponunt

hūc passum de Ezechia rege iuda, litteram

corrumpendo. Dicit enim q hæc est lra he-

braica: Infans natus est nobis: filius datus

est nobis: & erit principatus super hume-

rum eius: & vocabit nomen eius admira-

bilis, consiliarius, deus fortis, pater semp-

tern⁹, principem pacis. Et talis corruptio

potest de facili fieri in hebreo: quia hæc di-

ctio vicitare, quæ significat & vocabitur:

& vagitta, quæ significat & vocabit eis dē

litteris penitus scribuntur in hebreo: sed

varie sonant ppter aliā & aliam puctua-

tionem. Itē sñt qd dicit principem pacis in

accusatiuo p notatiuo faciliter fit in he-

breo: qā noia sunt apud eos indeclinabi-

lia: sicut apud latios cornū & gelū. igitur

sic exponit auctoritatem p̄dictam. Infans

natus est nobis, & filius datus est nobis.

quasi diceret ppheta: licet achaz sit idola-

trapeſsimus: tñ filius eius ezechias q erit

rex noster post eum, erit bonus & iustus.

Et vocabit nomen eius admirabilis & c.

id est Deus noster, qui est admirabilis cō-

ſiliarius: deus fortis, pater sempiternus, vocabit. scilicet ezechia

principem pacis: quia faciet pacem in diebus suis: ita q nomina

deitatem exprimentia non referuntur ad puerum natum: Sed q

iste corrumpat litteram ponēdo vocabit pro vocabitur: pater ex

translatione. Lxx. interpretum qui fuerunt hebrei & valde litte-

rati: quorum translatio talis est: Puer natus est nobis: & filius

datus est nobis: cuius imperium super humerum eius & vo-

cabitur nomen eius magni consilij angelus: ita quod p istis di-

ctationibus

¶ Trans ior. gal. gen. Galilæa nāq volubilis interpretat. **¶** Merast

nam ex volubilitate mētis procedit q tales a bono proposito sic

mutantur. **b** **¶** Populus qui ambulabat in teneb. scilicet p̄tō

rum ante religionis ingressum. **c** **¶** Vidit lucem ma. ingrediē-

do & profitendo per inspirationem diuinam. **d** **¶** Habitātib⁹

in regione ymbre mor. & c. Repetitio est eius dē ad maiorem ex-

pressionem. **f** **¶** Multiplicasti gentem. s. religiosam: Sed qñ

aliqui deficiunt: vt dictū est, ideo subditur malis. **g** **¶** Non ma-

gnificasti lēti. & c. Et de bonis subditur: **h** **¶** Lætābūt corā

te. spiritali deuotione. **i** **¶** Sicut qui lētātur in mēf. ex bono

rum fructuum collectione. **k** **¶** Sicut exultāt victores. de mū-

do: carne, & diabolo triumphantes. ideo subditur: **l** **¶** Iugum

enim oneris eius. s. carnis aggrauātis. **m** **¶** Et virgā hu. eius.

eius. i. mundi: qui humeris seruorum suorum imponit graue iu-

gum. **n** **¶** Et sceptrum exacto. eius. i. demonis: de quo dñs Iob

xlj. d. q ipse est rex super omnes filios superbiæ. **o** **¶** Superasti

sicut & c. i. ex diuina virtute: sicut madian fuit superatus a gedeo-

ne. Iudic. vij. f. ideo subditur: **t** **¶** Paruulus enim natus est no-

bis & c. id est christus: cuius virtute diabolus est superatus.

¶ Et vocabitur

Diffipa-
tio hieru-
salem.

A **¶** Principia. super hu. Dum duceres ad patibulum portauit crucem in qua meruit principatu. **¶** Septuaginta. Magni consilij angelus. Qd in hebreo non habet, sed noim maiestate pteriti: no ausi sunt de puero dicere q aperte deus appellatus sit. lo pro his sex noib hoc posuerunt, magni consilij angelus. b **¶** Zelus do. &c.

¶ 7. b. Corpit emanuel pphetia vbi dr: Pete tibi signum a deo. hic initur. c **¶** Verbum misit dñs. Verbum hebraicum dabar per tres consonantes scribitur de leth, beth, res. Si legatur dabar, verbum significat. si de ber: morte & pestilentia. Vnde qdā ambiguitate decepti, mortē dicūt esse missam. **¶** Verbum pceptū ad litterā: vt de iuda reges fierent: q omni israeli imperaret. Cēcidit autē in isrl. i. in x. tribus: q neglecto dei mādato domum dauid abiecerunt: & hieroboā de tribu ephraim elegerunt. vñ & ephraim cognominatē sunt. Spūaliter autē verbū euāgelij misit dñs in iacob. i. in aplos & alios: & cecidit in israel. Præuari catū est. f. ab incredulis. **¶** Vel verbū. i. filium misit in iacob. f. populū iudæorū: & cecidit in israel: quia gētes eū recaperunt. Verbum misit dñs in iacob. i. in ecclesiā. f. quæ priorē populū supplantauit. Et cecidit in israel. i. in hæreticos q deum videre se iactāt. Sciēt itaq: principes eorū: & oēs qui habitabāt in samaria. i. qui legē se custodire dicūt: & in vbertate virtutū esse: & fructus afferre iusticiæ cephraim nāq: in terptat vbertas qui. f. despiciūt ecclesiā: & simplicitatem eius putant imperitiā.

¶ Latere cecidit.

NICO. DE LYRA.

¶ Etionib, admirabilis, consiliarius, deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis: posuerunt hoc solū: magni consilij angelus: Cuius causa fuit fm qd Hiero. dicit in epistola ad Desideriū, q pponit in biblijs pncipio genesis: qā trāstulerāt libros veteris testamēti ptolemeo regi: qui erat philosophus & vñ deus cultor. & iō vbi i hebreo fit mētio de deitate xpī: sicut fit in hoc loco tacuerūt. vel aliter trāstulerunt: ne ptolemæus crederet eos ponere duplicem deitatem: & vt secretū fidei non aperirent gētili. patet tamen ex eorum translatione q in hebreo habet: & vocabitur: & non vocabit: & q illud qd sequitur: Admirabilis, consiliarius, deus, fortis &c. refertur ad puerū natum: & q in fine auctoritatis non habet: principem pacis, in accusatiuo: sed princeps pacis in noiatiuo: quia loco omnium istarum distinctionum ponitur in translatione. Lxx. magni consilij angelus: in nominatiuo. Item hoc idem patet per translationē chaldaicā quæ autentica est apud hebræos: vt dictum est. ē. præcedenti capitulo quæ talis est: Infans natus est nobis: & filius datus est nobis: & recipiet super legem ad seruandū eam: & vocabitur nomen ei: ab ante mirabilis consilio: deus, fortis, permanēs in sæcula sæculorū: messias: in cuius diebus multiplicabitur pax super nos. Ex hoc patet manifeste q passus iste loquitur ad litterā de xpō qui expectabatur i lege & prophetis ad salutem mundi venturus. Qd autem in hac translatione ponitur: Et recipiet super se legem ad seruandū eam loco cuius in hebreo habetur: Et erit principatus super humerū eius: conuenit ipsi christo qui factus est sub lege: vt dictum est ad Gal. iij. Et qui dicit de se ipo Mat. v. b. Non veni soluere legem: sed adimplere. Qd etiam in ea dicitur: Et vocabitur nomen eius ab ante mirabilis &c. conuenit christo qui vocatus fuit ab angelo iesus anteq in vtero conciperetur: vt dicitur Luc. ij. in quo noīe, qd salus interpretatur: oēs condiciones hic tacite implicite continetur. Igitur remota falsa expositione accedamus ad vera quæ est de domino iesu christo: cuius hic introducit principatus. verum tamen nō mittit eius natiuitas, cum dñ: Parui. enim natus &c. q verum p uulū in humanitate. Et loquitur hic propheta de futuro per modum præteriti, propter certitudinem prophetiæ. Et subditur eius magnitudo in deitate. a **¶** Et filius. f. naturalis ipius dei patris: & per consequens sibi æqualis. b **¶** Datus est nobis. fm quod dñ Ioh. iij. b. Sic deus dilexit mundum: vt filium suum vnigenitum daret &c. c **¶** Et factus est principatus super hū-

super humerum eius. Crucem sibi baiulādo: vt dñ Ioh. xix. per quam potestates aereas debellauit: & regnū suum potenter intrauit: Luc. vi. d. Oportuit pati xpī: & ita intrare in gloriam suam. d **¶** Et vocabitur nomen eius admirabilis. Miracula faciēdo. c **¶** Consiliarius. Consilia euangelica præceptis decalogi superaddendo. f **¶** Deus fortis. Internū spoliando. g **¶** Pater futuri sæculi. Electos ad ciuitatem celestem admittendo. h **¶** Princeps pacis. Scilicet internæ pax tum ad conscientiam: & supernæ ætūm ad celestem gloriam. propter quod in ei natiuitate angeli cantauerunt. Gloria in altissimis deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis Luc. ij. b. i **¶** Multiplicabitur eius imperium. Vnde dixit Matthæi vlti. d. Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. k **¶** Et pacis nō erit finis. scilicet pacis celestis ab eo datæ: quæ est æterna. Et ex hoc patet q hæc littera non potest intelligi de ezechia rege iuda: quia pax parum durauit sub eo. f. per. xv. annos vel circiter: quia manasses filius eius fuit pessimus in principio regni sui: propter quod turbata fuit pax regni: & ipse fuit in captiuitatem ductus: vt habetur. ij. Paralip. xxxij. Sciendum autem quod vbi dicitur hic: Multiplicabitur eius imperium &c. in hebreo habetur: lemarbe: quod significat: ad multiplicandum. & ponitur ibi littera mem clausa in medio dictionis contra naturam suam: quia semper ponitur in fine dictionis: & nūq in medio nec in principio. & ad hoc denotādum q christus de quo scriptura hic loquitur natus fuit cōtra cursum naturæ de virgine clausa. l **¶** Super solium dauid & super regnum eius. Videlicet celeste figuratū per solium dauid. Vel, Super solium dauid. id est super ecclesiā militantem: per regnum dauid figuratā. m **¶** Vt confirmet illud & corroboret. Ex hoc patet quod non est hic sermo de regno dauid nec de regno ezechie ad litteram: quia illud regnum non fuit confirmatum. n **¶** In iudicio & iusticia amo do & vsq in sempiternum. Sed ecclesiā sic est a christo confirmata non solum

triumphans: sed etiam militans. propter quod dicit christus: Matthe. vltim. d. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq ad finem sæculi. o **¶** Zelus domini exercituum faciet hoc. Zelus est amor singularis. Ex amore autem singulari ipius dei ad genus humanum impletum est christi mysterium. propter quod dicitur ad Hebr. ij. d. Nusq angelus apprehendit. sed semen abraæ. p **¶** Verbum misit dominus. Descripta xpī exaltatione. hic consequenter ponitur liberatio regni iudæ a regibus israel & syriæ ipsum persequentibus & destruere volentibus: vt. ē. dictum est ca. vij. Et remouet hic propheta tria in quibus confidebant illi reges. f. primo eorum adinuicem cōfederationem. & scd'o: personarum reputationē. ibi: Et disperdet. tertio populi multiplicationem. ibi: Succensa est. Circa primum dñ: Verbum misit dominus &c. Per hoc verbum intelligitur pphetia eia contra regnum israel: & q iacob vocatus fuit israel. Ideo subdit: **¶** Et cecidit

¶ Et vocabitur nomen eius admirabilis. Facit enim mi Moraliabilia in bonis religiosis: eos de terrenis celestes faciendo. e **¶** Consiliarius. Eos ad consiliorum obseruatiā inducēdo. f **¶** Deus fortis. Patientiam in aduersis præbendo. g **¶** Pater futuri sæculi. Filijs charissimis bona futuri sæculi reseruādo. h **¶** Princeps pacis. f. triplicis: quia dat pacē cōscientiæ internæ: & cum proximo pacem fraternam: & finaliter pacem gloriæ supernam. i **¶** Multiplicabitur eius imperium. f. in multiplicatione sanctorum. o **¶** Zelus domini exercituum faciet hoc. id est eius charitas ad genus humanum. p **¶** Verbum misit dominus &c. Residuum huius caputuli exponitur ad litterā de deiectione regni israel: per quam ecclesiā deiectione a statu virtutis mystice designatur. cum dicitur: Verbum misit dñs in iacob: id est iacob: qui supplantans interpretat. ideo per iacob principes & prælati superbi qui conculcant sibi subditos significant.

¶ Quarta pars. d d iij **¶** Et cecidit

¶ Et cecidit

E **a** **Lateres ceci.** Dicebant superi: Ascēdamus ad iudam & suscitemus eum &c. Nūc despectiue de iuda & beniamin. **Lateres ce.** Reges iudæ, infirmi, subcilles i manus hostiū. Sed cum subiugati fuerint nobis: quadris lapidib⁹ ædificabimus: ex fortibus & bellicosis principib⁹ populū muniemus. **b** **Cedros.** i. inuincibiles ex nobis principes p̄ficiem⁹ eis. **c** **Syriā ab ori.** Vox p̄phetæ. Hoc est qd̄. s. dixit: sciet omnis ephraim q. s. adducet dñs syriā ab oriente quæ ante amica: & philistim ab occidente. Qd̄ factum est qñ senacherib cepit syros & philisteos: & cum illis irruit in. x. trib⁹. **d** **Et disp.** &c. Tropologice. Auferet dñs caput & caudā maiorem. s. & minorem. Caudam dicendū: hereticos, non homines, sed iumenta demōstrat: quæ hoc mēbro tergunt stercore: & arcem altera parua aialia. Incuruantem & deprauantē: quæ verba legis vel p̄cepta subuertit: & rectā deprauat viam. Longæuū quoq; qui caput est, & pseudo p̄phetā. i. caudā disperdet, magistros pariter & discipulos: & qui propter munera laudat: & qui laudati nō agūt p̄nitentiā. **Eccl̄s. 10. c.** Ideo in iuuenib⁹ nō lætatur dñs: quia: Vēciuitati cuius rex iuuenis est. & qui deum patrē vel sp̄sū vērū p̄diderūt misericordiam nō impetrabūt. Ois vero hereticus hypocrita est: & quicqd̄ loquit, stulticia est. lā extendit dñs manū suā ad p̄nitēdū: & spinas impietatis eorum flamma vorax consumet: & verba absq; virtutibus (quæ infructuoso saltui cōparant) fumo supbia inuoluent.

Tropologice.

Eccl̄s. 10. c.

Heretic⁹ hypocrita.

NICO. DE LYRA.

F **a** **Et cecidit in israel.** tanq; p̄odus destruēs illud regnum. **b** **Et sciet.** per experiētiā suæ deiectionis. **c** **Omnis populus ephraim.** i. regni isrl̄ q sic noia tur: eo q; primus rex hieroboā fuit de tribu ephraim. **d** **Et habitantes sa.** quæ erat metropolis in illo regno quā cepit salmanasar: & populū captiuauit. iij. reg. xvij. b. **e** **In superbia &c.** anteq; per salmanasar caperent. **f** **Lateres ceci.** per lateres hic intelliguntur reges israel. sub quibus regnū fuerat attritū: videlicet tpe ioachan & ante: fm qd̄ dñs. iij. Regum xij. a. Attrituērat eos rex syriæ: & hoc p̄dixerat heliseus. iij. Regū. viij. d. dicens aia heli: Scio quæ factur⁹ sis filiis israel mala: ciuitates eorū munitas igne succendes: & iuuenes eorū interficies gladio: & paruulos eorū elides. & p̄rēgnantes diuides. **g** **Sed quadris &c.** i. reges fortiores habebimus: sicut murus de lapidibus quadris fortior est q; latericius: Quod dicebāt de phacee & filio eius quem intendebant facere regem in regno iudæ: vt dictum est s. vij. cap. Et idem significat quod subditur: **h** **Sycomoros succi.** i. reges parui valoris transferunt. **i** **Sed cedros immu.** i. altiores & potentiores statuem⁹. Intendebāt enim sibi subiugare regnum iudæ: vt dictum est. s. Et quia talia p̄rēsumebant ex confidentia rasīn regis syriæ q erat eis confederatus ideo hanc confidentiam remouet propheta dicens: **k** **Et eleuabit dominus &c.** s. assyrios qui interfecerunt eum: vt habetur. iij. Reg. xvi. l. **Et imi.** eius &c. hoc est in p̄lium cōtra eum quod committitur cū clamore & tumultu: Et quæ capta syria rex assyriorum adduxit inde bellatores contra regnum israel, ideo subditur: **m** **Syriam ab ori.** supple

a **iudā vel in oēs tribus.** **frustratum.** **b** **alias decē tribus.** **c** **ideo q; rasīn & syri.** s. qui erant ei amici qñq; contra eos pugna in iacob: & cecidit in israel. **Et** **b** **bant vt in sequentibus ostendetur.** **q** **decem tribuū q ex multitudine supba** **erant contra iudæam.** **sciet omnis populus ephraim: &** **g** **habitates samariam in superbia** **e** **a** **q; plures q; bēiamin & iuda: vel q; p̄iun** **cti rasīn & assyrijs.** **& magnitudine cordis, dicentes:** **a** **infirmi: fragiles: qui & sycomori.** **b** **for** **a** **Lateres ceciderunt: sed quadris** **g** **tribus.** **a** **ecclesias nostras.** **b** **ficus fa** **tuas: infructuosos. s. & fatuos.** **lapidibus ædificabimus: sycomori** **h** **a** **hostes: philistim: rasīn & syri.** **b** **q; quascō** **teret dñs. vñ: Vidi impium super exaltatū.** **broz succiderunt, sed cedros imi** **i** **a** **p̄pheta p̄ assyrios & rasīn.** **q** **exaltabit.** **mutabimus: Et eleuabit dominus** **k** **a** **sennacherib.** **b** **q; secularis sapiā in q cō** **fidebat ephraim.** **q** **assyrios.** **hostes rasīn sup eum: & inimicos** **l** **a** **belli.** **b** **quæ. s. debellauit iudā.** **eius in tumultū vertet. Syriā ab** **m** **oriente & philistim ab occidente** **n** **a** **more ferarum.** **b** **q; m. q; vñ dñs. Sine cā** **& deuorabūt isrl̄ toto ore. In om** **p** **pcussi filios vros: disciplinā non recepistis.** **q** **dei.** **nibus his nō est auersus furor ei⁹: q** **q** **dei.** **sed adhuc manus eius extēta: &** **s** **a** **q; a. b. q; dñm. q; q; pcutit & ipse medetur.** **popul⁹ nō est reuersus ad pcutiē** **v** **tem se: & dominum exercitū non** **q** **velex.** **q** **ideo.** **inquiserunt. Et disperdet dñs ab** **x** **a** **principes.** **b** **populum.** **c** **q; qd̄ iustū est.** **israel caput & caudā incuruāntē** **y** **a** **q; als refrenatē.** **q** **verba legis.** **b** **q; simul.** **c** **q; princeps.** **deprauantē in die vñ. Longæuus** **& honorabilis ipse est caput: & p** **p** **pheta docēs mēdaciū, ipse est cau** **a** **q; Si cecus cecum duxerit am. in fo. cadunt.** **b** **q; infelicē.** **q** **infidelē.** **q** **Popule meus qui** **beatum te dicunt: seducunt te.** **da. Et erunt q beatificant p̄pū** **z** **istū seducētes & qui beatificant.** **a** **q** **simul.** **q** **Quia. s. nō reuertunt ad dñm.** **p̄cipitati. Propter hoc super adoleb** **a** **q; talis p̄p̄i.** **b** **q; als delectabitur.** **scētulis ei⁹ nō lætābitur dñs: &** **c** **pupillorum eius: & viduarū nō mī** **a** **q; aliud simulās: aliud agēs: p̄rēs castitatē** **& lasciuies: ostētās paupertatē: mar supium re** **plens.** **ferebit. Quia oīs hypocritā est &** **d** **nequam: & vniuersum os locutum** **q** **ergo.** **est stulticiam. In oīs his nō est** **f** **auerus furor ei⁹: sed adhuc ma** **a** **q; non cessat ferire.** **nus ei⁹ extēta: & p̄p̄s nō est reuer** **a** **q; oia mala eorū contumēti sup ipsos.** **sus ad pcutiēte se. Succēsa est em** **g**

supple faciet dñs venire. Et dicit ab oriente: quia syria est in parte orientali respectu regni israel. **n** **Et phi.** ab occi. quia terra philistinorū exiitens super mare mediteraneū, est in parte occidentali respectu dicti regni. **o** **Et deuo.** &c. i. destruent ipm toto affectu & conatu. **p** **In oīs his.** s. p̄cussi oib⁹ regni isrl̄. **q** **Non est a. fu.** eius. s. domini. **r** **Sed a. iudæ.** ad amplius puniendū. s. per salmanasar regē q postea captiuauit regnum israel. iij. Reg. xvij. b. **s** **Et popul⁹.** s. israel. **t** **Nō est re. p̄p̄niam & emēdationē.** **v** **Ad p̄cu.** s. f. ad dñm cui⁹ voluntate & p̄missio ne fiebat punitio illa. **x** **Et dñs.** Hic cōsequēter p̄pheta excludit fm de q cōfidebāt. s. p̄sonarū reputationē: quæ cōfidebāt de principib⁹ & militib⁹ p̄cētis ætate & fortib⁹ armis. qd̄ excludit cū dñs: Et disp. do. &c. Sed o etiā p̄fidebāt in p̄phetis falsis: q; p̄pter qstū seqbant principes & milites, falso eis p̄spera p̄mittendo: qd̄ excludit cū dñs: **y** **Et caudam &c.** Dicit aut p̄pheta falsi, cauda: quæ p̄pter lucrū p̄cipib⁹ adhibebāt: sicut vulgariter adhētes alicui principi, dicunt ei⁹ cauda: & in ista cauda p̄ mēdacia sua incuruabat eos a rectitudine iusticiæ: & refrenabat eos a dei reuerentia & timore. **z** **Et erūt qui** **&c.** s. p̄phetæ falsi p̄mittētes eis p̄spera. **a** **Et q bea.** &c. quæ vtriq; fuerūt capti uati. **b** **Propter hoc &c.** quæ ante ætate adultā fuerūt partim occisi: & p̄tim capti uati. **c** **Et pu.** &c. & multo min⁹ aliorū: i. io. a. quæ istis p̄p̄ debilitatē & ipotētiā eēt magis p̄cedū. **d** **Quia oīs.** s. de p̄p̄o isrl̄. **e** **Hypo.** &c. p̄ iusticiā simulationē quæ fm qd̄ dicit Hiero. Simulata sanctitas duplex est iniquitas. Et dicit p̄pheta: Omis &c. quæ licet in p̄p̄o illo essent aliq bōi: vt Tobias & sises ei⁹: tñ erat ita pauci q nō cōputabāt: quæ illud qd̄ modicū est nō reputat: vt h̄. n. phys. **f** **In oib⁹ his &c.** p̄phus. exponat vt. s. **g** **Suc. est &c.** Hic excludit cōsequēter **a** **Et ceci.** &c. i. q; doctores vanos q doctrinā vtilē antiquorū cōtēnūt: & nouitates inutiles ad sui iactantiā antepōnūt. iō subdit: **e** **In superbia cc.** Lateres ceci. &c. i. doctores qui nos p̄cesserūt respectu nr̄i rudes fuerūt. sicut lateres respectu lapidum quadrorū: & sycomori respectu cedrorū parū valēt. **k** **Et ele. &c.** quæ terptat varietas: & signat q̄rentes opiniones varias & nouas: ad sui ostētationem. **m** **Vertet syriā &c.** Syriā, interpretantē sublimes. & philistim, cadētes. Et vtraq; interpretatio congruit demonib⁹, q; supbia sublimes sunt: de celo empyreo ceciderūt. **o** **Et deuo.** &c. quæ demōes supbi incorporat sibi supbos eccl̄iæ. **s** **Et po.** &c. i. ad deū p̄p̄niam q p̄misit talē p̄cussionē. **x** **E: disp.** do. &c. i. a populo xp̄iano. **y** **Caput & cau.** i. malos principes & p̄latos, & obsequentes eis: & qm̄ ista cauda deprauat eos adulationib⁹ suis & incuruat eos a rectitudine ratiōis, ideo subditur: Incuruantem & deprā. & vtriq; erunt p̄cipitati in fossam inferni. **b** **Propter hoc super ado.** &c. nā subditi mala superiorū imitant. Greg. in pasto. Cū pastor p̄ abrupta gradit⁹, oīs est vt ad p̄cipitiū grex sequat⁹, ideo p̄cipitiū: **d** **Quia oīs hy.** &c. & subdit obstinatio, cū dñs: **f** **In oib⁹ his &c.** Sequitur: non est reuer. &c. propter quod sequitur poena. **g** **Succensa est enim quasi ignis &c.** id est igni gehennæ deputata.

Diuisio.

Philoso.

H

phus.

Morast.

A **Superbia inuoluetur:** ad eorum poenas contremiscet terra: & decemti populi æternis tradent ignibus vel ardoribus: quia turpis lucrum graue nec suis parcat: sed certatim deceptos perdat, relinquens bona, sequentes mala & nunquam satiantur erroribus seipsos deuorant: & contra ecclesiam pariter dimicant. Propter luxuriam autem & voluptatem & decem prorum predam, inter se discordant: & de vna heresi duas faciunt.

Ca. X.

Anago. **E** qui condunt &c. Anagoge. Omnis hæreticus iniquitatem scribit & dicit pauperes, non diuites. unde: Redemptio animæ viri per prius diuitie. Pauper autem non sustinet comminationem, humilis vero cito scandalizatur: & vidua quæ virum perdidit deum: & pupillus, quæ patrem amisit creatorem. unde: Deum quæ genuit derelictum. & oblitus es domini creatoris tui. Quid ergo faciet in die iudicii: cum tantos decaperint: & calamitatis de longe venientis: Ad iustum dicitur. Prope est verbum dei in ore tuo. Et alibi: Regnum dei intra vos est. Ecce contra calamitatem hæreticorum de longe venit: multo tempore præparata. Ad quæ confugient cum finem habeant deum? Cui tradent gloriam suam cum simulata sint omnia: Non poterunt eua dere vinculum quo plurimos ligauerunt: cum singulis quoque interfecit cadere: & in alios necesse perierit. Et cum multa patienter diesque visitationis aduenerit: non erit finis interitus eorum: sed semper sibi impendentem manum dei primescunt. b. **Væ assur &c.** Hucusque contra decem & duas tribus: sequens propheta contra assyrios scribit. Dicit dominus ad sennacherib & populum eius. In quo secularis scia significatur. Commineatur dominus sennacherib: licet enim permiserit ei debellare decem tribus: non tamen voluit ut penitus contereret, sed flagellaret & concutiret ut lutum platearum. Ille autem immodice elatus: assignauit hoc suis viribus & non deo: & non solum captiuauit, sed partim deleuit.

pue. 12.

Deu. 32. c.

Ro. 10. b.

Luc. 1.

NICO. DE LY.

Ecludit primum tertium de quo confidebant. scilicet populi multitudinem, dicens: Succensa est enim &c. i. impietas populi israel provocauit iram dei contra se quasi ignem ardentem. a. **Væ pre &c.** i. populum omnem. b. **Et succen. in densi. sal. q. d.** densitas multitudinis eis non valebit. c. **Et conuol. &c.** i. maiores de populo in fumo superbiae laborantes simul punientur cum populo: Et quia non solum imminabat eis malum ab aduersariis extrinsecis. scilicet etiam ex dissensionibus intrinsecis quæ sunt magis periculose. Ideo subdit. d. **In ira domini exer. cum est ter. in seipsa.** e. **Et erit populus &c.** i. materia diuinae visitationis. f. **Vir fratri suo &c.** propter intrinsecam dissensionem. g. **Et declinabit &c.** In hoc commineatur eis propheta malum famis quod aliquando magis nocet quam gladius: ut dicit Vegetius libro de re militari. h. **Vnusquisque &c.** i. illum de quo prius confidebat, sicut de brachio & hoc propter dissensionem intrinsecam: ideo subditur: i. **Manasses ephraim.** Istæ enim duæ tribus descenderunt de duobus filiis ioseph. Cætera patent ex dictis.

Vegeti.

In ca. ix. vbi dicitur in postil. Item hoc idem patet per translationem chaldaicam.

ADDITION. Ra. Moy. ægypti in quadam sua epistola qua tractat de messia, dicit quod sex nomina quæ hic ponuntur. scilicet admirabilis, consiliarius &c. sunt nomina pueri nati. Idem tenet Ra. abenhazra in sua expositione: licet postea extorte

extorte referant significata horum nominum ad ezechiam.

REPLICA. Circa principium. ix. capituli, vel secundum aliquas biblias circa finem. viij. capituli, circa illud passum. Primo tempore alleuiata est terra zabalō. Bur. fortassis pnia ductus vel in defensionem iudaismorum attædiatus, commendat præter

C

a. **Assur veprem.** Non agrum cultum. quasi ignis impietas: vepres & spinæ a. non infructuosos arboribus. vbi habitabunt bestie.

vorabit: & succendet in densitate salubris igne supposito.

b. **Altitudine.** Omne enim quod in sublime consurgit superbum potest dici. quia. **tus: & conuoluet in superbia fumi.** In timore.

ira domini exercituum conturbata est terra: a. obsessus a romanis. b. materialis vel infernalis. **erit populus quasi esca ignis.** Viri fratris suo non parcat: & declinabit ad gladium iusticiam. b. iniusticiam. c. delectabitur ma dextera & esuriet: & comedet ad sinistram, & non saturabitur. Vnusquisque in proximos seuiet.

carne brachii sui vorabit. Manasses & ephraim, & ephraim manassem: a. simul. quæ inter se discordes tamen concordet contra iudam. b. pugnant. **ipsi contra iudam.** In omnibus his a. vitia consumens.

non est auersus furor eius: sed adhuc a. ad percutiendum: sicut illi ad peccandum.

manus eius extenta. a. prophetæ contra scribas & pharisæos qui traditiones suas præponunt legi dei. b. comminatio contra duas tribus.

E qui condunt le. Ca. X. k

a. **traditiones.** unde: donum quod cumque ex ges iniquas: & scribentes in iusticiam me tibi perderit: cum dominus dixit. Honora patrem & matrem. scripserunt ut opprimerent in iudam a. iniusto. b. peruertendo.

ciò pauperes: & lum facerent causam humilium populi mei: ut essent viduæ præda eorum: & pupillos diriperent. a. condolendo. b. Et quia tales estis vos scribæ & pharisæi.

Quid facietis in die visitationis & carnis a. sennacherib, vel a romanis: vel iudicii æterni longe ante prædicti.

lamitatis de longe venientis: Ad cuius a. qui deum offenditis. b. Q. Nihil proficiet vobis confugietis auxilium: et vbi derelinetis gloriam vestram: ne incurruis a. captiuitatis hostium.

mini sub vinculo: & cum interfecitis carnis a. pro. b. sicut supra dictum est contra samariam.

dati. Super omnibus his non est a. etiam in hostili terra punit eos.

auersus furor eius sed adhuc manus eius extenta. Væ assur: Virga furoy

ris mei & baculus ipse est. In manu

(immo contra suum morem) expositionem postil. & ad eum dirigit: non obstante quod postil. in ea parte sanctum Thome satis reprehendit.

Ca. X. **E qui condunt.** Hic propheta concludit ex prædictis conclusionem. scilicet populi israel exterminationem, propter quod ista littera in aliis quibus bibliis antiquis est de cap. ix.

In qua propheta primo rememorat principum israel maliciam, dicens:

Væ quod condunt &c. eas instituendo. **Et scribentes.** eas in posterum confirmando: & hoc ad depressionem subiectorum. quod est proprium tyrannorum, ideo subdit: m. **Vt opprimeret &c.** & patet in ista versu: ibi: n. **Quid facietis.** vbi denunciat poenam debitam.

In die visitationis. qua dominus visitabit peccata vestra ea per assyrios puniendo, ideo subdit: p. **Et calamitas de longe.** quia exercitus assyriorum venit de longe contra regnum israel. q. **Ad cuius consilium.** &c. ad euadendum assyriorum gladium.

Et vbi derelinetis &c. p. modum custodiæ & depositi seu saluationis. s. **Ne incurruis sub vinculo &c.** Ducti in captiuitatem vinculis alligati. t. **Et cum interfecitis cadaueres.** quia populi israel ab assyris partim captiuati sunt, & partim occisi. Et dicit propheta: Ad cuius confugietis auxilium &c. q. d. nullus poterit vos liberare ab istis malis: quia deus sic decreuit. v. **Super omnibus his &c.** scilicet dei contra vos. x. **Sed adhuc manus &c.** Ad vltiorem punitionem: quia decem tribus in captiuitate ductæ, ibi fuerunt in magna afflictione: nec inde postea redierunt ad terram suam ut dicunt iudæi.

Væ assur. ibi secundum aliquos incipit capitulum x. In quo propheta incipit describere punitionem extraneorum. Et primo assyriorum: quia captiuauerunt regnum israel. Sed de babiloniis, quia captiuauerunt regnum iudæ. xij. ca. Tertio aliorum de afflictione iudæorum gaudetium. xiiij. ca. ibi: In anno q. Prius in duas: quia primo propheta describit assyriorum exterminium. sed de reuertit ad describendum christi ministerium: quod erat suum principale intentum ca. seq. Prius in duas: quia prius describit assyriorum punitionem. sed de populi iudei fortationem, ibi: Prope hoc dicit dominus. Prius ad huc in duas: quia prius describit assyriorum culpam. & sed de poena, ibi: p. propter hoc mittet. Circa primum sciendum quod aliis.

Culpa assyriorum fuit in hoc quod prætere sibi a deo concessa ad puniendum populum israel & et aliorum peccata, abusi fuerunt dupli. Vno modo attribuendo victorias illas virtuti suæ, & non diuinae. Sed quia illa prætere vtebantur.

Moralis. k. **Væ quod condunt le. &c.** Moraliter. Litalis sensus est simpliciter moralis vsque ibi: y. **Væ assur.** vbi secundum litalis sensum incipit propheta describere culpam & poenam &c. 9. d. regis assur: p. quæ antixps mystice significat. nam assur, tollens robustum interpretatur: Antixps vero robur auferet principum aliorum, ideo subdit: z. **Baculus &c.** ad percutiendum alios potentes. c. finali.

dd iij. Ipse autem

† 5. f. 1. 10. a.

D

Diuisio.

† 9. q. 3. c.

† 23. q. 5.

E **¶** Ipse aut. Sic philosophi, sic heretici, sic persecutores christiani nois: cum deus aliquos eis verberandos permittit, in oēs seuiant nec verberare: sed occidere cupiunt & paucis superatis, in oēs audaciā sumūt. **b** ¶ Nunquid nō principes mei sūt. &c. Ordo. Reges sunt mei principes. i. mihi seruientes. Multos enim reges secum ad-

as **¶** diui
dar.

Tropo.

as **¶** ve
lur **¶** garri
re **¶** autū.

F

¶ Damascus. Damascus est metropolis in syria: hanc condidit eliezer seruis abrahe: in hac regnavit rasin. **d** ¶ Quō inuenit man⁹ &c. Vox sennacherib admirantis potentiam suam. Plene dicta cōpleuit. Oēs em ciuitates decē tribuū, & iuda & beniamin pter hierlm depredatus est: & ipsius partē inferiorem quā tradidit ei sobna scriba. **e** ¶ Cum impleuerit dñs &c. Subuersio nes. i. vrbis, etiam obfidionem qñ venit rabfates & fecit ea q in sequētibz cōmemorantur. **f** ¶ Visitabo super fructum. Tropologie. Cum samaria & hierusalē irā dñi sustinuerint: & se in idolorū fabricatione errasse senserint: tunc destrui sensus magn⁹ assyriorū, q in tantā cōtra dñm inflat superbiā, vt sapiē sue estimet cūcta cessura. Et qñs sint excelsa dogmata, & dialectica arte munita: concutienda tamē & penitus destruēda: vt (rāq pulli) nō valeant in sublimē cōsurgere: & nec dñi aiata insensibilia esse atq torpentia: qd in ouis significat: nec mutire quidā, nec mouere linguā cōtra sui sermonis fortitudinē aut deant. **g** ¶ Ganniret. Gannire est vulpiū vel vralh, autū. **h** ¶ Nunquid gloriabit⁹ securis cōtra &c. Q. Sicut hec inaiata tm sunt infra nihil faciētia per se, sed p eū q mouet ea: sic nec sennacherib p se, sed per dei vutē opat⁹ est. vñ & gloriatio ei⁹ stulta & vltione digna. Nunquid gloriabit⁹ &c. Diabol⁹, securis: ferra, & vga dñ: ga p illū infructuosas arbores succidunt, diuiduntur & serrantur incredulorū duricia & percutiunt vīrga q non recipiunt disciplinā. Heretici qq sensum quē a deo recipiunt **¶** peruertunt &

NICO.DE LY.

¶ vtebant cum nimia crudelitate. Pri⁹ ergo describit⁹ causa dicte potestatis a deo in cui⁹ psona dñ: Vā assur &c. quia instrumentum fuit dei ad puniendū illos q per pētā sua enormia puocauerant iram dei. **a** ¶ Ad gentē fallacem. i. ad pplm israhel vbi erāt falsi pphete decipiētes pñces & principes defraudabāt inferiores p iniq̄s leges: vt prādictū est. **b** ¶ Mittā eum. vt puniat eū spoliando bonis & annihilādo. Ideo subdit⁹: **c** ¶ Et ponat illum &c. qd sine resistētia cōculcat. Cōsequēter tāgitur abusus hui⁹ pñtis, cū dñ. **d** ¶ Ipse autē nō sic arbitrat⁹. q sua victoria sit virtute mea. **e** ¶ Sed ad cōterendū erit cor eius &c. Abutendo sibi concessa pñte ex nimia crudelitate. Et sed o hoc attribuen- do pñti sue. Ideo subdit⁹: **f** ¶ Dicit em. corde & ore iactando. **g** ¶ Nunquid nō prin. &c. i. aequales regibus, vel maiores. vnde dicit rabfates ezechie regi. **h** ¶ Regum. xviij. e. Quō potestis resistere ante vnum sarapā de seruis domini mei minimis. **h** ¶ Nunquid nō vt carchamis &c. Noīa sunt ciuitatū regalū quas cōperat rex assyriorum. **i** ¶ Quō inuenit manus mea &c. Ea mihi subiuciendo. **23. q. 5. c. k** ¶ Sic & simulachra eorum de hierusalem &c. Nam in hierusalē tpe ezechie nō erant simulachra fm veritate: quia ezechias ea

¶ complebitur. **b** ¶ Quē inter me & idola claudicat⁹: eius indignatio mea: ad gentem fallacem: quē se facturam mea prācepta metita est.

lacem mittam eū, & contra populum fu-

roris mei mandabo illi, vt auferat spō-

lia & diripiat prādam: & ponat illum in cō-

cūlationem quasi lutum platearum.

¶ assur. ¶ Q. Modum irā meā excessit: & etiā in gētes plurimas furorē extendit.

¶ Ipse autem non sic arbitrat⁹: & cor eius non ita estimabit: sed ad contere-

ndum erit cor eius: & ad internitionem

gentium non paucarum. Dicit enim:

Nunquid non principes mei simul re-

ges sunt: Nunquid non vt carchamis sic

calanno: & vt arphat, sic emath: Nunquid

nō vt damascus, sic samaria: Quomodo i-

nuenit manus mea regna idoli: sic et si-

mulachra eorum de hierlm & de samaria.

¶ id est sicut cepi samariā cū idolis suis: sic hierusa-

lem capiam, quā eosdem veneratur deos.

¶ hoc nō permisit dñs: ppter ezechiam.

eius: sic faciām hierusalem & simulachrum

eius: Et erit cū impleuerit dominus cun-

ctā opera sua in monte sion & in hieru-

salem: Visitabo super fructum magnifici-

cordis regis assur: & super gloriam altitu-

dinis oculorum eius. Dixit enim: In for-

titudine manus meā feci, & in sapien-

tia mea intellexi: & abstuli terminos po-

pulorū: & principes eorū depdatus sum:

& detraxi qñ potēs in sublimi residētes:

Et inuenit quasi nidū man⁹ mea forti-

tudinem pñtorū: & sicut colligunt oīa

quā derelicta sunt: sic vniuersam ter-

ram ego congregaui: & non fuit qui

moueret pennam, & aperiret os, &

ganniret. ¶ Nunquid gloriabit⁹ secu-

ris contra eum qui secat in ea: Aut ex

chias ea abstulerat: sed tm fm re-

putationē regis assur: quā idē repu-

tabat cultum qui fiebat in templo

dñi, & cultū idolorū in alijs terris.

¶ Nunquid nō sicut feci sa. &c. quia iam eam destruxerat & inde simulachra aurea abstulerat.

¶ Sic faciām hierusalē. quam pponebat destrui & templum dñi: sed quā fructus fuit ab inten-

to: vt habet. iij. Reg. xix. Ideo sub-

dit ppheta. n. ¶ Et erit. scilicet

q cogitet. o. ¶ Cum impleue-

rit dñs cūcta opera sua in monte

sion &c. affligendo eam propter

aliqua peccata. p. ¶ Visitabo

super fructum. id est opera mala.

¶ Magnifici cordis. i. supbi.

¶ Regis assur. Puniendo eum de malicia sua. Et mutat hic ppheta modū loquēdi de persona pro-

pria ad dñm, qd frequenter fit in

prophetis q a deo inspirati loque-

bantur. Et ideo locutio pphetarū

est locutio diuina: sicut operatio ppheta-

rum. ¶ Et super gloriā altitudi-

nis &c. Hoc dicitur: quia superbia

citius & magis apparet in oculis

q in alijs partib⁹ corpis. ¶ Di-

cit em. ex supbia cordis. ¶ In

fortitudine mea. me &c. & nō di-

uinae. x. ¶ Feci. i. victorias pñ-

das. y. ¶ Et in sapientia mea

intellexi. qualiter talia essent agē-

da. z. ¶ Et abstuli terminos &c.

adiungendo regno meo. a. ¶ Et

detraxi quasi potēs. i. propria

potētia captiuauī. b. ¶ In subli-

mi residētes. id est in solio re-

gali. c. ¶ Et inuenit &c. id est

ita facilius eos debellauī: sicut pul-

li existentes in nido capiuntur.

¶ Et sicut colliguntur oua

&c. scilicet a matre fouente, quā

colliguntur absq difficultate.

¶ Sic vniuersam terram &c. Id est habitatores & diuitias vni-

uersae terrae. f. ¶ Et non fuit qui

moueret pennam. Id est manum

contra me. Prosequitur metapho-

ram suam de auiculis inuentis in

nido. g. Et aperiet os. ad con-

tradendum. h. ¶ Et ganniret. id est

conqueri auderet. Consequenter

arguitur eius superbia, cum dicitur:

i. ¶ Nunquid gloriabit⁹ securis

contra eum qui secat in ea: Aut ex

chias ea abstulerat: sed tm fm re-

putationē regis assur: quā idē repu-

tabat cultum qui fiebat in templo

dñi, & cultū idolorū in alijs terris.

¶ Nunquid nō sicut feci sa. &c. quia iam eam destruxerat & inde simulachra aurea abstulerat.

¶ Sic faciām hierusalē. quam pponebat destrui & templum dñi: sed quā fructus fuit ab inten-

to: vt habet. iij. Reg. xix. Ideo sub-

dit ppheta. n. ¶ Et erit. scilicet

q cogitet. o. ¶ Cum impleue-

rit dñs cūcta opera sua in monte

sion &c. affligendo eam propter

aliqua peccata. p. ¶ Visitabo

super fructum. id est opera mala.

¶ Magnifici cordis. i. supbi.

¶ Regis assur. Puniendo eum de malicia sua. Et mutat hic ppheta modū loquēdi de persona pro-

pria ad dñm, qd frequenter fit in

prophetis q a deo inspirati loque-

bantur. Et ideo locutio pphetarū

est locutio diuina: sicut operatio ppheta-

rum. ¶ Et super gloriā altitudi-

nis &c. Hoc dicitur: quia superbia

citius & magis apparet in oculis

q in alijs partib⁹ corpis. ¶ Di-

cit em. ex supbia cordis. ¶ In

fortitudine mea. me &c. & nō di-

uinae. x. ¶ Feci. i. victorias pñ-

das. y. ¶ Et in sapientia mea

intellexi. qualiter talia essent agē-

da. z. ¶ Et abstuli terminos &c.

adiungendo regno meo. a. ¶ Et

detraxi quasi potēs. i. propria

potētia captiuauī. b. ¶ In subli-

mi residētes. id est in solio re-

gali. c. ¶ Et inuenit &c. id est

ita facilius eos debellauī: sicut pul-

li existentes in nido capiuntur.

¶ Et sicut colliguntur oua

&c. scilicet a matre fouente, quā

colliguntur absq difficultate.

¶ Sic vniuersam terram &c. Id est habitatores & diuitias vni-

uersae terrae. f. ¶ Et non fuit qui

moueret pennam. Id est manum

contra me. Prosequitur metapho-

ram suam de auiculis inuentis in

nido. g. Et aperiet os. ad con-

tradendum. h. ¶ Et ganniret. id est

conqueri auderet. Consequenter

arguitur eius superbia, cum dicitur:

i. ¶ Nunquid gloriabit⁹ securis

contra eum qui secat in ea: Aut ex

chias ea abstulerat: sed tm fm re-

putationē regis assur: quā idē repu-

tabat cultum qui fiebat in templo

dñi, & cultū idolorū in alijs terris.

¶ Nunquid nō sicut feci sa. &c. quia iam eam destruxerat & inde simulachra aurea abstulerat.

¶ Sic faciām hierusalē. quam pponebat destrui & templum dñi: sed quā fructus fuit ab inten-

to: vt habet. iij. Reg. xix. Ideo sub-

dit ppheta. n. ¶ Et erit. scilicet

q cogitet. o. ¶ Cum impleue-

rit dñs cūcta opera sua in monte

sion &c. affligendo eam propter

aliqua peccata. p. ¶ Visitabo

super fructum. id est opera mala.

¶ Magnifici cordis. i. supbi.

¶ Regis assur. Puniendo eum de malicia sua. Et mutat hic ppheta modū loquēdi de persona pro-

pria ad dñm, qd frequenter fit in

prophetis q a deo inspirati loque-

bantur. Et ideo locutio pphetarū

est locutio diuina: sicut operatio ppheta-

rum. ¶ Et super gloriā altitudi-

nis &c. Hoc dicitur: quia superbia

citius & magis apparet in oculis

q in alijs partib⁹ corpis. ¶ Di-

cit em. ex supbia cordis. ¶ In

fortitudine mea. me &c. & nō di-

uinae. x. ¶ Feci. i. victorias pñ-

das. y. ¶ Et in sapientia mea

intellexi. qualiter talia essent agē-

da. z. ¶ Et abstuli terminos &c.

adiungendo regno meo. a. ¶ Et

detraxi quasi potēs. i. propria

potētia captiuauī. b. ¶ In subli-

mi residētes. id est in solio re-

gali. c. ¶ Et inuenit &c. id est

ita facilius eos debellauī: sicut pul-

li existentes in nido capiuntur.

¶ Et sicut colliguntur oua

&c. scilicet a matre fouente, quā

colliguntur absq difficultate.

¶ Sic vniuersam terram &c. Id est habitatores & diuitias vni-

uersae terrae. f. ¶ Et non fuit qui

moueret pennam. Id est manum

contra me. Prosequitur metapho-

ram suam de auiculis inuentis in

nido. g. Et aperiet os. ad con-

tradendum. h. ¶ Et ganniret. id est

conqueri auderet. Consequenter

arguitur eius superbia, cum dicitur:

i. ¶ Nunquid gloriabit⁹ securis

contra eum qui secat in ea: Aut ex

chias ea abstulerat: sed tm fm re-

putationē regis assur: quā idē repu-

tabat cultum qui fiebat in templo

A **18** peruertunt, & loquunt contra deum a quo conditi sunt: & lingue ministeriū quo dñs laudāus est in blasphemā cōuertūt. **a** ¶ Et subtus gloria. Dicit Hiero. fm hebr̄os corpora interfectoꝝ cōlesti igne exusta, & in puluerē redacta, vestimēta illeſa: & venientes iud̄a vestium summitate arrepta puluerē excutiebant. Hiero.

Dañ. 10. c Quidam volūt hūc regē significare cōtrariam fortitudinē: & eū esse assyriorū principem: sicut leḡ. Princeps persarū & mōdorū & gr̄ecorū. Et eum volūt ppter superbiam sensum magnū vocari: & iudicio gehennę tradi: quā pparata est diabolo & angelis eius. Lumen aut̄ israel & sanctum. i. ipsum dominū succendere vepres & spinas & omnē assyrii potentia, & innumerabiles ppos ad nihilum deducēdos: tunc eū timore perterritum quasi colubrū tortuosum & fugitiuū imminētes pēnas velle vitare. Qui aut̄ de saltu & de confusione eius lignisq; perituris potuerūt euadere: eos dignos esse qui numerant̄ & scribuntur a puero, cuius principatus sup̄ humerum eius. **b** ¶ Et erit lumen. Dicunt hebr̄ei q; michael arch̄gelus fuerit cui cōmissa est custodia illius gētis, sicut Daniel dicit. **c** ¶ Et gloria saltus &c. Carmel mons magnus fecūdus arboribus. **Q.** Exercitus innumer? (sicut ligna siluarum) & corpore & anima peribit. **d** ¶ Ad carnē. Heretici quocq; cum ecclesiastica doctrina illuxerit, & eorū decipula patuerit: ad tantam veniēt solitudinē: vt de saltu & infructuosis arboribus: & innumerabili multitudine: vix pauci resideant: qui eorū sequatur errorem. **e** ¶ Et erit in die illa. Cum phacee & rasin vellēt venire: & duas tribus captiuare: misit achaz ad regem egypti, dicens: Seruus tuus sum: veni & aufer iugū phacee & rasin de collo meo. Ille aut̄ non liberauit eos: sed dñs propter dauid seruū suum: quo mortuo: ezechias filius eius regnauit pro eo: & omnia simulacra quā impius achaz vbicumq; posuerat confregit, & populum quem ille ad ritus gentiū peruerterat: ad deum reuocauit. Quod audiēs sennacherib, iratus est valde. Cumq; iam syros & philist̄eos haberet, & decē tribus captiuasset: cū innumerabili multitudine hierusalem aggressus est. Alias em ciuitates iud̄a iam ante vastauerat. Inde dicitur duabus tribubus vt nō cōfidāt in assyrijs & egyptijs, qui sepe eos percutiebant: sed in deo suo spem ponāt. **f** ¶ Reliquiæ cōuer. Scdm iosephū innumerabili iudeorū multitudine occisa: intelligimus paucos in aplis & ap̄lis viris esse saluatos.

Esa. 9. b. **Dañ. 12. a**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

4. Reg. 16. b. **B**

altabit ferra cōtra eū a quo trahit:
a ¶ sic sennacherib cōtra dñm.

Quo si eleuetur vīrga cōtra eleuā:
a ¶ Q. quod esse nō potest.

tem se: & exaltet bacul⁹ quī vtq; li
a ¶ qui in se gloriatur: propter hoc.

gnū est. Propter hoc mittet dñator
a ¶ principibus bellatoribus. **b** ¶ per angelū dxxxv. milia interfecit.

dñs exercitū in pinguibus ei⁹ tē
a ¶ sub vestibus. **b** ¶ multitudo exercitus.

Multitudo em ppli, glia regis est.
a ¶ nūitatē: & subtus glōria ei⁹ succēsa

a ¶ sicut ignis cōburens.

ardebit quasi combustio ignis: & g
a ¶ angelus q; succēdit eos: q; iud̄a custodiē dis deputatur. **b** ¶ idē est. ¶ adiutor eorū.

erit lumen israel in igne, & sanctus
a ¶ israel.

eius in flāma: & succendet & deuo
a ¶ diuitiæ. **b** ¶ eius. ¶ iniquitates: & pēta.

rabitur spina eius: et vepres in diē
a ¶ multitudo exercitus.

vna: & glōria saltus eius: & carne
a ¶ li eius ab anima vsq; ad carnem cō

a ¶ percussio em exercitus: fugit in terrā suam: & in ninie adorās deum suū, a filijs suis q; cū

sumetur. Et erit terrore profugus,
a ¶ exercitus innumerabilis, vt ligna siluarū.

& reliquæ ligni saltus ei⁹ prē pau
a ¶ poterit scribere.

itate numerabuntur: & puer scri
a ¶ qui añ innumerabiles. **b** ¶ fugato assyrio.

bet eos. Et erit in die illa, non adii
a ¶ pauci remanentes. ¶ i. de decē tribubus.

ciēt residuū israel: & hī quī fugē
a ¶ confidere.

rint de domo iacob: inniti super a
a ¶ assyrio. **a** ¶ ex amico factus inimicus: q; em prius p eis damascū cepit: & rasin interfecit eo qui percutit eos: sed innitetur

a ¶ qui sanat. ¶ sanctificat. **b** ¶ vero corde.

super dñm sanctū israel. In vē
a ¶ conuertentur.

ritate reliquæ conuertentur: reli
a ¶ qui pōt liberare. **b** ¶ pphetat de aduentu

quæ in quam iacob ad dominum
a ¶ fortē. ¶ Si enim fuerit populus d

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

f tuus israel quasi arena maris, rē
a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

a ¶ pauci. ¶ apostoli.

assyriorū per ignē modo dicto. **i** ¶ Et sanctus eius. i. idem angelus. **k** ¶ In flāma. i. per flammā eos interficiet. **l** ¶ Et succendetur & deuo. spina eius. i. maiores sui exercitus. **m** ¶ Et v. i. minores. **n** ¶ In die vna. i. simul. Illa em percussio fuit de nocte: quia tñ est pars diei naturalis. dñ hic: In die vna. **o** ¶ Et glōria saltus eius. id est principes sui exercitus.

p ¶ Et carmeli eius. i. acies bellatorum.

q ¶ Ab aia vsq; ad car. consu. quia aia eorum descenderunt ad ignem gehennę: & carnes fuerunt incineratę: Quia tamen vestes remanserunt intactę, ideo dñ hic:

r ¶ Vsq; ad carnem. s. inclusiue: quia cōbustio illa non processit vsq; ad vestes & arma. **s** ¶ Et erit terrore profugus. q. sennacherib videns in mane plagam illā, territus fugit ad terram suam cum paucis.

t ¶ Et reliquæ &c. i. refidui de suo exercitu, qui non fuerunt percussi. **v** ¶ Prę paucitate nunc. cito & de facili. Ideo subditur: **x** ¶ Et puer scribet eos. id est scribere poterit: quia potest facere vnum modicum simplicem tractū, cuius figurā est littera iōth apud hebr̄os quæ in numeris, significat decē apud eos: & tot euaserunt cū sennacherib. **y** ¶ Et erit in die illa. id est in tēpore illo sennacherib fugato. **z** ¶ Non adiciet &c. id est illi qui euaserant manum Salmanasar quando cōcepit samariam & regem israel: & non audebant intrare regnum iuda ppter inimicitias quæ fuerāt inter regnum israel & iuda. Sed post recessum sennacherib ezechias asscurauit eos per epistolas: & sic venerunt in hierusalem in deo confidentes propter percussione prędictā.

¶ Vel aliter & melius vt credo exponitur hoc de regno iudę q̄rum ad ciuitates alias a hierusalem, vnde habitatores fugerant timore sennacherib: & plures eorum non fuerant ausi venire in hierusalem, vel nō poterant: & sic alibi latebant: sed fugato sennacherib redierunt ad loca sua, de domino confidentes audito miraculo.

a ¶ Inniti super eo &c. id est super regē assyriorum: in quo tempore achaz & populus iuda fuit confusi, & ad petitionem achaz regem syrię interfecit: & regnum israel in parte spoliavit: vt habetur. iij. Regum. xvi. sed postea de amico factus inimicus inuasit regnum iuda tempore sennacherib. **b** ¶ Sed innitetur super domum sanctum &c. Quia visa mirabili percussione sennacherib: extunc firmiter confusi fuerūt de deo qui sacrificat israel. ideo subditur: **c** ¶ In veritate reliquæ conuertentur &c. quia iud̄a qui remanserant, ad deum veraciter conuersi sunt.

d ¶ Si enim fuerit populus &c. id est in magna multitudine. **e** ¶ Reliquæ conuertentur ex eo. Quia pauci remanebūt, scilicet ad deum vere conuersi: quia post captiuitatem regni israel per salmanasar regem assyriorum: & post vastationem regni iudę per sennacherib remanserūt pauci iud̄a respectu multitudinis eorum quę fuerat temporibus pręteritis.

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

dominus exercituum. super eam pēnam debitam. **e** ¶ Et subtus glōria eius succensa ardebit. nam in monte oliueti cū exercitu suo fulminabitur, paucis exceptis: de quibus subditur: **v** ¶ Prę paucitate numerabuntur. id est de facili: & quia remanentes detecta falsitate antichristi firmiter adharebunt. ideo sequitur: **y** ¶ Et erit in die illa, non adiciet residuum israel &c. scilicet inniti falsitati: sed diuinę veritati. Residuū autem huius capituli, est quædam replicatio sententię prędictę: ideo pertransco.

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

¶ Cōsummatio

† Rom. 9

Morafr.

E **¶** **¶** Consummatio abbrev. Perfectio eorū quæ de christo erant tam longo tempore ante prædicta tribus annis & dimidio cōpleta. **b** **¶** Iusticiā. qā iniuste occisus: mortem & diabolū iuste vicit, & mundū rede mit morte. **c** **¶** Consummationē enim. Ad litterā. Fecit, quia tantā multitudinē præter decem, occidit breui spacio vnus noctis. **d** **¶** Noli timere. Anagoge. Preceptum populo ecclesiæ ne timeat aduersarios, qui ad pugnandū semper parati sunt & multa disputatione animas subuertūt. **†** **¶** 28. f. Ideo enim contra pplm dei **†** pauci illam potestate accipiūt & nō tam gladio q̄ verbo percutiūt: qā in via ægypti ambulauerunt: & nō sunt cōfisi in dño. Cum autē reuersi fuerint & viā ægypti dereliquerint: flagellū dei in iudicio suscitabit cōtra aduersarios. Madiā nāq; ex iudicio interpretatur: vt spū oris eius & oleo miē iugū hostium cōputrescat. **e** **¶** Super te in viā ægypti. Captiuitatis decē tribubus reuersus est per ciuitates iudæ & beniamin, quæ erant in viā ægypti quas subuertit. Vel, captis ciuitatibus iudæ & beniamin: etiā parte hierlm inferiore, reuersus est in ægyptum. Cūq; iterū rediret ad hierlm captiuandam: ciuitates quæ remāserāt & in viā ab ægypto veniētibus in hierlm, erāt, cōcepit & subuertit. **f** **¶** Paululum modicū q̄. Hoc lōgo tpe post completum est: sed omnia sæcula æternitati (in qua oīa præsensia sunt) cōparata momentanea sunt. **g** **¶** Virgā suā sup mare. Q. Anteq̄ veniat super te aggredietur tharachā regem æthiopie: & transibit mare rubrum: & leuabit virgā super ægyptum, & sic cum multo exercitu reuertet cōtra hierusalem. **h** **¶** Transierunt cursim: gabaa sedes & c. præteritū pro futuro pphético. **¶** Conforta-

F **NICO. DE LY.**

e **¶** Consummatio abbreviata est & c. qā exterminatio exercit⁹ sennacherib quæ facta est in breui tpe: scilicet in vna nocte fecit inūdere. i. abundare iusticiam in iudæis: quia viso miraculo laudauerūt deū fideliter & ex corde. aliqui vō libri habent inundabit: & falso ex vitio scriptorū propter similitudinē litterarū. Et qā illa exterminatio facta fuit virtute diuina, vt prædictum est. Ideo subdit. **b** **¶** Consummationē em̄ & abbreviationē dñs deus exercitūū faciet in medio & c. i. in iudæa quæ est in quarto climate terræ habitabilis: quæ diuidit in septē climata: & tibi fuit percussus exercitus sennacherib ex diuina iusticia: Sicut enim pater pius castigato filio projicit virgā in ignē: sic pater misericordiarum deus sennacherib cū suo exercitu qui erat virgā dñi ad castigandum populum suū: vt prædictū est: facta debita castigatio proiecit in ignē materialē: & in ignē gehēnæ: vt prædictū est. Sennacherib tñ in persona ppria non fuit cōbustus corporaliter, sed fugiens ad terrā suā ibi interfectus fuit a filiis suis miserabiliter. iij. Regū. xix. **c** **¶** Propter hoc. Posita assyriorū punitiōe. Hic pñr ponit ezechie & populi sui cōsolatio. secūdo ponit reditus sennacherib in iudæā, & sui exercitus percussio, ibi. Veniet. Circa primū dicit: Propter hoc. id est propter punitionem assyriorū a deo prædictam. **d** **¶** Hæc dicit dominus & c. Cuius verbum est infal libiliter verum. **e** **¶** Noli timere populus meus & c. quia ibi vigeat diuin⁹ cultus

ESAIE **¶** ad christum. **¶** euangelij. **a** **¶** liquiā conuertentur ex eo. Con/a **a** **¶** in duobus mandatis legis. **b** **¶** inunda re faciet: qā in oēm terram exi. sonus eorum. Et in fines orbis terræ verba eorum. **b** **¶** summatio abbreviata inūdaui **a** **¶** vt. s. vel quæ prædicta erant de sua passione & resurrectione, humani generis liberatio ne: tribus diebus consummauit. **c** **¶** iusticiā. **†** Consummationem **b** **¶** enim & abbreviationem domi nus deus exercituum faciet in **a** **¶** hierusalē dñi vmbilicus mūdi. i. in medio omnis terræ. **b** **¶** vt. s. non timeat ezechias. **medio omnis terræ. Propter** **c** **¶** hoc hæc dicit dominus deus ex/ **d** **¶** ercitus: Noli timere popu/ **e** **¶** lus meus habitator sion ab assur: **f** **¶** a **¶** deprecando, nō penitus delendo hierlm em liberabo ppter dauid seruum meum. **In virga enim percutiet te, & ba/** **g** **¶** **¶** non percutiet. **culum suum leuabit super te in i** **f** **¶** via ægypti. **Adhuc enim pau/** **k** **¶** lulum modicumq; & consum/ **l** **¶** mabitur indignatio mea, & fu/ **m** **¶** a **¶** ægyptiorū, assyriorū, & sennacherib. **ror meus super scelus eorum.** **¶** vox pphete. **¶** sennacherib. **†** **¶** Et suscitabit super eum do/ **n** **¶** **¶** vlutionem. **minus exercituum flagellum** **o** **¶** a **¶** sicut madianitē a gedone sine sanguine iudæorum victi sunt. **iuxta plagam madian in petra** **a** **¶** vbi occisus est. **b** **¶** potentiam. **c** **¶** rubrū. **gorēb, & virgā suā super mā/** **a** **¶** quia sperasti in ægyptijs. **re: & leuabit eam in viā egypti.** **a** **¶** cum ab ægypto redierit. **b** **¶** hoc. s. q̄ au. **pti. Et erit in die illa, auferetur** **a** **¶** sennacherib: occiso exercitu ei⁹ ab angelo **onūs eius de humero tuo, & iu/** **a** **¶** auferetur sic: quia cōputre. **b** **¶** deficiet dñatio a pñtia misericordiæ dei. **gum eius de collo tuo: & compū/** **a** **¶** viam sennacherib ab ægypto vsq; in no be describit propheta. **trescet iugum a facie olei. Vē/** **a** **¶** festinanter. **¶** cursim. **¶** nolēs ibi manere. **¶** als maioth. **niet in aioth: transibit in ma/** **a** **¶** ciuitatē. **b** **¶** fiducia hñs capiendē vrbis. **¶** quasi rediturus cito. **gron, apud magnas commenda/** **¶** sarcinas. **a** **¶** sennacherib cū suis sarcinis depositis. **¶** prædictas ciuitates: vel **abit vasa sua. Transierunt cur/** **x** **¶** magnas, & perueniunt in gabaa, & dixerūt. gabaa se. no. **a** **¶** vbi paululū refecit exercitū. **¶** hinc enim diuertit. **¶** als gabee. **sim: gabaa sedes nostra. Ob/** **y** **¶** pauetacta. **b** **¶** quia vicina. **c** **¶** sedes regia. **d** **¶** quia due sunt huius nois. **e** **¶** hoc audito. **stupuit rama: Gabaa faulīs fū/** **a** **¶** ergo. **¶** nimio vlulatu hinnies. **¶** equo rum more. **git: Hinni voce tua filia gallim** **b**

cultus. ideo specialiter dicit dei populus. **f** **¶** Ab assur. i. a rege assyriorū & eius vir tute. **g** **¶** In virga em̄ percutiet te. Ex mea ordinatiōe ad tuā castigatiōē: & nō ad delationē. **h** **¶** Et baculū suū leua bit & c. i. super hierusalē. **i** **¶** In viā ægy pti. Sennacherib enim cum esset in iudæa eam deuasans, audiuit nuncium de thara cha rege æthiopij, q̄ eg⁹ **¶** lus erat de terra sua ad pugnandū p̄ ei⁹ vbi **¶** bet. iij. Reg. xix. & tūc recessit de iudæa vt iret obuiam ei. & sic via sua erat versus ægyptū: & tūc mi sit nuncios & lras quibus cōminabat eze chias & populo ei⁹ de destructione eorū: in suo reditu: & hoc est qd̄ dñr: Et baculū suū leuabit super te in viā ægypti. id est exi tens in viā versus ægyptum cōminabit tibi verumtamē qā illa cōminatiō nō ha buit effectum: quia in illo reditu exercit⁹ sennacherib fuit percussus per angelū: vt habet. j. Ideo dicit: Leuabit baculū suū: Et nō dicitur, percutiet: qā illa cōminatiō nō habuit effectū. Ideo subdit: **k** **¶** Ad huc enim paululū & c. Quia post paucos annos redit sennacherib. s. post duos: vt dictū fuit. iij. Reg. xix. & tūc fuit percus sus eius exercitus: Ideo subdit: **l** **¶** Et cō summabitur indignatio mea. i. vindicta. **m** **¶** Et furor meus & c. s. sennacherib & sui exercitus. **n** **¶** Et suscitabit sup eū dominus & c. i. angelū percutientē ipm. **o** **¶** Iuxta plagā madian in petra orb & virgā suā su. & c. Quia percussio exerci tus sennacherib fuit miraculosa, sicut & percussio madianitarū. de qua habet iudi cum. viij. f. Et percussio ægyptiorū in mari rubro. de qua habet Exod. xiiij. iō subdit: **p** **¶** Et leuabit eam in viā ægypti. Hoc est: sicut leuabit potentia suā ad percutien dum ægyptios psequētes hebræos in viā maris rubri exeuntes de ægypto: vt habet Exo. xiiij. **q** **¶** In die illa. i. percussiois exercitus sennacherib. **r** **¶** Auferetur onus eius & c. id est grauamina quæ tibi inferebat. **s** **¶** Et cōputrescat iug. a fa. olei. id est diuina misericordiā: quia dñs cōdescendens ezechias interfecit exer citum sennacherib per angelum: & ipm sennacherib per filios suos: vt dictū est. s. **t** **¶** Veniet in aioth. Hic describitur redi tus sennacherib in iudæam: vbi tūc fuit eius exercitus percussus, cum dicitur: **Vē niet in aioth & c.** Nomina sunt ciuitatū per quas veniebat contra hierusalem. **v** **¶** Apud magnas commendabit vasa sua. Ibi enim in quodam fortalicio re posuit partem suppellectilis suæ: vt expe ditius veniret ad destruendū hierusalem. ideo dicitur: **x** **¶** Transierunt cursim. quia festinanter ibant versus hierusalem. **y** **¶** Gabaa sedes nostra. Id est illuc po terimus venire ad figendum tentoria. hoc dicebat sennacherib ad incitandum exer citum de festinatione contra hierusalem. **b** **¶** Obstupuit rama. Id est habitatores eius audientes aduentum sennacherib: quia rama est ciuitas prope gabaa. **a** **¶** Gabaa faulis fugit. Id est habitato res eius non audentes expectare aduen tum sennacherib. Et dicitur gabaa faulis: quia faul eam inhabitauit: vt habetur. j. Regum. xxij. Et tempore eius fuit ibi se des regia. **b** **¶** Hinni voce tua. id est gemmæ præ anxietate ex aduentu sen nacherib. **c** **¶** Filia gallim. Gallim est mons in quo est ciuitas quæ dicit filia mō tis illius: eo q̄ est ibi fortaliciū: vnde ciui tas illa defenditur: sicut filia per matrem. **¶** Attende laisa

A **¶** Confortamini, adhuc dies est. Postq̃ sennacherib tetendit in nobe tentoria volens mane expugnare hierusalem: non cessauit vsq; in mediam noctem minari desolationē hierlīm, dicens: En ista sola ciuitas liberari de manu mea poterit. **b** **¶** Ecce dominator dñs & c. Dixit pueri nomē de y-gine nascituri. scilicet emmanuel: & postea in vtero prophetis se concepit scilicet accelera: spolia detrahe, se, prae. & q̃ esset lapis offensionis duabus domibus israel. Sed nūc anteq̃ dicat q̃ de iesse & dauid sit nasciturus. per translationem describit eius passionem.

NICO. DE LY.

a **¶** Attende laisa. s. aduentum sennacherib vt tibi caueas. **b** **¶** Paupercula ana. ciuitas est vnde fuit Hieremias propheta: quae dicitur paupercula: q̃a fuit ab exercitu sennacherib spoliata. **c** **¶** Migravit medemena habitator res ga. similiter fugerunt. Quod autem sequitur dicitur in persona sennacherib festinantis versus hierusalem, dicentis exercitui suo. **e** **¶** Confortamini & c. Talis enim mutatio in modo loquēdi fuit frequentior in prophetis: est enim nobe locus prope hierlīm: ad aquā eueredam festinabat, ideo subdit: **f** **¶** Agitabit manum suam. i. sui exercitus virtutē. **g** **¶** Super montē filiae sion & c. q̃a ciuitatē & templū intendebat destruere quod erat in monte sion: sed q̃a fuit defraudatus ab intento ex percussione sui exercitus per angelū etiam anteq̃ obsideret hierusalem: vt dicitur fuit iij. Regū. xix. Ideo subdit: **h** **¶** Ecce dominus & c. i. exercitus sennacherib virtutē. Laguncula enim sit de terra, ideo significat humana corpora quae a dño sunt detera: corpora vero bellatorum sennacherib fuerunt in cineres redacta. **i** **¶** In terrore. quia sennacherib mane confurgens: & contritionem sui exercitus videns terrore fugit. **k** **¶** Et ex. statura. i. principes sui exercitus. **l** **¶** Succidentur. i. interficientur ab angelo: sicut arbor quae succiditur. **m** **¶** Et sublimes humiliabuntur. i. superbi: quia sennacherib cum paucis fugit a superbia sua deiectus. **n** **¶** Et subuertentur & c. id est multitudo sui exercitus destruetur virtute angeli: Quae hic dicitur ferrum metaphorice: quia ferrum domat omnia: vt habetur Dan. ij. f. Et nulla virtus humana potest resistere virtuti angelicae. **o** **¶** Et libanus & c. i. sennacherib cū principibus suis: fugiēs enim ad terram suam interfectus fuit ibidem.

¶ In ca. x. vbi dicitur in postil. Quod autem sequitur de persona sennacherib.

ADDITIO.

Hoc quod dñs: Cōfortamini: adhuc dies est & c. Sifr pōt intelligi in persona esaie fuisse dictum, sicut & precedentia & sequentia vsq; ad finē capituli. Ad quod sciendum q̃ postq̃ propheta denunciavit. reditum sennacherib in iudeam nominans ciuitates per quas veniebat contra hierusalem, dicens: Veniet in aioth: & ostēdens quōd ciuitates obstupebant, & aliqui fugiebant prae timore suorum: vt cū dicit. Obstupuit rama: gabaa faulis fugit, migravit medemena. sifr & habitatores gabin. f. fugerunt prout in postil. Cōsequēter reuertit propheta ad cōfortandū eos: sifr ad cōsolandū a p̃dicto timore & fuga dicens: Cōfortamini: adhuc dies est vt in nobe stetur. Et est sensus. Nolite timere tumultū huius inimici sennacherib: q̃a adhuc est dies. s. in p̃pino: vt in nobe: quae est quaedā villa parua, q̃ erat sacerdotū. Stetur. s. secure & sine fuga sublato timore: & quōd hoc fiat, dicitur subdens: Agitabit manū suā dñs deus: super montē filiae sion, & collem hierusalem. s. ad protegendū eam. Et quali ter haec protectio fiat, ostendit dicens: Ecce dominator dominus exercituum, cōfringet lagunculam: scilicet exercitū sennacherib. Et exponantur cetera sicut in postilla.



Egredietur virga & c. Hierony. Vsq; ad Ca. XI. principii visionis babylonis ppheta est de xpo: quā per partes explanamus, ne lectoris memoriā cōfundamus. **c** **¶** Et egredietur virga & florē iudaei ipm xpm interpretant: q̃a in virga, regnātis potētia: in flore, pulchritudo. Nos per virgam, mariā intelligimus, cui nullus frutex adhæsit. vñ: Virgo cōcipiet & pa. fi. & florem xpm, q̃ dicit: Ego sum flos campi & lilium cōualliu. In euangelio nazareo: (quod hebraice scriptum est) ita habet. Factum est autem cū ascendisset dñs de qua descendit fons oīs sp̃itus: & requieuit super eū, dixitq; illi: Fili in oībus pphetiis expectaui te vt venires: & requiescerē in te. tu es enim reges mea: & tu es filius meus primogenitus, q̃ regnas in sempiternum. **d** **¶** Et requiescet als t̃ges & c. q̃a in ipso habitat oīs plenitudo diuinitatis. vñ: Super quē videris sp̃m descens. Ioh. i. e. dentem. **e** **¶** Sp̃s & c. Sicut sermo dñi, lux, & vita, & resurrectio vocat: sic sp̃s sapientiae & intellectus cōsiliū: & for. scia & pietas, & timoris domini. Non q̃ diuer sus sit iuxta differētiā noīm, sed vnus & idem est fons cūctarum virtutum. Sine als t̃ & christo ergo nec sapiens quis est, nec intelligens, nec consiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec timore domini plenus. Hi sunt septem oculi in lapide vno fm Zachariā. Zach. 3. c

¶ Et replebit

NICO. DE LY.



Egredietur. Hic Ca. XI. propheta reuertitur ad describendum xpi mysteriū: q̃ erat suum principale intentū. Et diuisio.

¶ mo ponit huius mysterij descriptio. secūdo subdit gratiarū actio pro tanto beneficio, ca. seq. Prima in tres: q̃a primo describitur ipsius xpi natiuitas. secūdo eius sanctitas, ibi: Et requiescet. tertio sublimitas, ibi: In die illa. Circa primū sciēdū q̃ istud capitulum exponitur ad litterā de xpo a doctoribus hebraeis & catholicis. vnde in translatione chaldaica sic habetur: Exibit rex de filiis isai: & messias de filiis sionior eius & c. iudaei tamen hoc expectant futurum. xpiani vñ hoc dicunt esse impletū in iesu nazareno. Et fm hoc dñs hic: **p** **¶** Et egredietur virga. i. virgo maria: quae dñs virga gracilis paupertate & humilitate: flexibilis pietate. **r** **¶** Et flos de radice eius ascendet. i. christus. Qui dicitur flos ratione puritatis: qm nullū peccatū actuale seu originale habuit in eo locum: Et q̃a protulit fructū nostrae salutis. Hebraei autem exponunt vtrūq; de xpo: qui dñs hic virga propter regiam dignitatem, & flos: propter vitae puritatem. Et dicitur ascendisse de radice iesse: quia pater dauid vocat fuit isai

¶ sed prius. **¶** ga. **¶** prophetia de natiuitate. **¶** a. **¶** tumidis. **¶** maria. **¶** T egredietur virga de **¶** a. **¶** destirpedauid. **¶** b. **¶** christus virtutum flos: corona angelorū sertum electorum. **¶** manuetis. **¶** iesse. **¶** radice iesse: & flos de radice eius **¶** a. **¶** a conceptione perpetua. **¶** christū. **¶** ascendet. Et requiescet super eum **¶** a. **¶** in quo est libertas: quia sp̃itus dñs est. **¶** b. **¶** ipse em dei virtus & dei sapientia est. **¶** vñ omnia in sapientia sedisti. **¶** sp̃itus domini: sp̃itus sapien

& iesse: xps autē descendit de dauid fm eos. **s** **¶** Et requiescet super eum. Hic pñr describit ipsius xpi sanctitas. Et primo in seipso. scd'o in corpore eius mystico, ibi: Et erit iusticia. Circa primū dñs: Et requiescet & c. q̃a in baptismo eius apparuit sp̃s sc̃s in specie colūbae sup eū: Mat. iij. ad designandū plenitudinē oīs gr̃ae in eo: ideo subditur: **t** **¶** Sp̃itus sapientiae. id est dator sapientiae: vel sp̃itus qui est sapientia: & sic intelligitur de alijs, cum dicit: **¶** Et intellectu

Moraliter. **p** **¶** Egredietur virga & c. Capitulū istud litterali ter exponitur de xpo. Moraliter autem potest exponi de bono ipsius vicario: scilicet de bono papa in tota ecclesia: & ep̃o bono in diocesi vna: & primo q̃tum ad eius creationē, cum dñs: Egredietur virga. i. pastor bonus cuius est ferre virgam pastoralē. **q** **¶** De radice iesse. i. incēdiū. nam ex inspiratione sp̃itus sancti debet institui. **¶** Et flos de radice eius ascendet. i. puritas & decor sanctitatis apparebit in operibus suis. **s** **¶** Et requiescet super eum sp̃itus domini & c. id est sp̃itus sancti septiformis gratia. **¶** Non fm

E **a** ¶ Et replebit eum spūs. Specialiter ppter paruulos qui timor
1. Ioh. 4. re indigent, quē foras mittit perfecta charitas. Qui em timet, pce
d. nam habet: & nō est perfectus in charitate. vnde: Timorē dñi do
Pē. 33. c. cebo vos. **b** ¶ Non fm. Nō accipiet personā: qā nō est psona
Act. 10. e. acceptor deus: sed in oī gente q̄ timet deū, acceptus est illi: vñ ait:
Mat. 23. c. Vā vobis scribā & pharisei. **c** ¶ Et ar

Ibi. 12. a. guet. Phariseos & reprehendentes apo
stolos quādo in sabbato ambulātes per sa
ra: spicas vellentes manibus confricabant
& manducabant. **d** ¶ Virga oris sui. Po
test per virgā snia iudicij intelligi. In prin

Mat. 3. a. cipio enim p̄dicatiōis dixit: P̄niam agite:
Ibidē. c. appropinquabit em̄ regnū celoz. Et sub
iunxit: Oīs arbor quā nō facit fructus bo
era. & in ignē mittet. **e** ¶ Interficiet im

Apo. 12. b. pium. Si em̄ michael interficiet (vt quidā
dicunt) ipe deus tñ in michaelē hoc faciet.
f ¶ Fides. Fideles bene operando adhēre
bunt ei qui factus est sapientia: iusticia &

Ioh. 8. b. sanctificatio, qui ait: Ego lux & vita. vñ:
Pē. 84. b. Veritas de terra orta est. Et alibi: State er
Eph. 6. c. go accincti lumbos vestros in veritate.

Gen. 4. 9. g. ¶ Lupus cum agno. Paulus cū perro.
vñ: Beniamin lupus rapax: &. Pasce oues

Ioh. 21. c. meas. Habitabit lupus cum agno. No
ta agnus & hācus habitant cum lupo &
pardo: sed lupus & pardus, agni & hādi
imitantur innocentiam. scilicet christum.

¶ Hierony. Habitabit lupus & c. Iudaei
nostri iudaizantes contendunt q̄ in aduē
tu christi quem expectent in fine mundi

omnes bestiae mansuescent. Quos interro
gamus: si omnia ad litteram accipimus:
mansue
scunt. quomodo rebus incorporeis iusticia sci
licet & veritate) renes domini circuncidē
tur: & quid dignum sit maiestate dñi: vt
lupus & agnus pascantur: & similia. Si au
tem responderint hæc pro beatitudine fu
tura vt homines securi fruuntur bonis: au
diant nihil bonum nisi virtutem esse: &
nihil malum nisi vitium. Vnde: Cohibe
linguam tuam a malo: & labia tua ne lo
quantur dolum: declina a malo & fac bo
num. Diuitiae autem & sanitas corporum: & omniū rerum abun
dantia & his contraria, etiā apud philosophos, nec bona dicuntur
nec mala. Vñ stoici: qui in p̄teritō nostro cōcordant dogmati: ni
hil dicunt bonū, nisi solā honestatē & virtutē, nihil malū nisi tur
pitudinē. ¶ Vitulus & ouis: humiles & innocētes carnem suā deo
mortificando cōsecrantes. Hæc enim animalia sacrificijs sunt de
putata. Hanc diuersorum morum coniunctionē in lintheo quod
perro de celo quattuor initijs demissum est: per quā quattuor
mundi parte

F
Pē. 33. c. nihil malum nisi vitium. Vnde: Cohibe
linguam tuam a malo: & labia tua ne lo
quantur dolum: declina a malo & fac bo
num. Diuitiae autem & sanitas corporum: & omniū rerum abun
dantia & his contraria, etiā apud philosophos, nec bona dicuntur
nec mala. Vñ stoici: qui in p̄teritō nostro cōcordant dogmati: ni
hil dicunt bonū, nisi solā honestatē & virtutē, nihil malū nisi tur
pitudinē. ¶ Vitulus & ouis: humiles & innocētes carnem suā deo
mortificando cōsecrantes. Hæc enim animalia sacrificijs sunt de
putata. Hanc diuersorum morum coniunctionē in lintheo quod
perro de celo quattuor initijs demissum est: per quā quattuor
mundi parte

Bonū & malum
quō & q̄ dicantur.

Act. 11. a. putata. Hanc diuersorum morum coniunctionē in lintheo quod
perro de celo quattuor initijs demissum est: per quā quattuor
mundi parte

NICO.DE LYRA.

Dona spūssan
¶ **a** ¶ Et intellectus & c. Et enumerant hic septē dona spūssan
cti quoz sufficiētia sic accipiūt. Dona em̄ spūssancti perficiūt ani
mam ad hoc q̄ sit bñ mobilis fm̄ instinctū ipsi⁹ dei tāq̄ a quodā
moriuo principio superiori. fm̄ illud Rom. viij. c. Quicūq̄ enim
spū dei agunt: hi filij dei sunt: & ideo dona sunt in ratione & volū
tate. Ratio 7o speculatiua est & practica: & in vtraq̄ cōsiderat ap
prehēsiō veritatis, quē pertinet ad inuētiōē & iudiciū de v̄itate.
Ad apprehēsiōē igit veritatis perficiūt speculatiua rō p̄ donū in
tellectus: practica vero per donū cōsiliij. Ad rectē vero iudicandū
speculatiua ratio perficiūt per donū sapiētiē: practica vero per do
num scientiæ. Voluntas aut in his quæ sunt ad alterū perficiūt per
donum pietatis. In his autē quæ sunt ad seipsum perficitur per do
num fortitudinis contra terrorem periculoz. Contra cōcupiscen
tiam vero inordinatam delectabiliū perficiūt per donum timoris.
fm̄ illud Prouerbiū. xvj. a. In timore domini declinatur a ma
lo. & sic pater q̄ dona se extendunt ad omnia ad quæ se extendūt
virtutes intellectuales & morales. Ista autem dona perfectissime
fuerunt in anima christi: quæ fuit perfectissima in omnibus do
nis & charismatibus spiritus sancti. **b** ¶ Non fm̄ visionem
oculorum: scilicet corporalium. **c** ¶ Iudicabit. Quod expo
nit Rab. Salomon dicens: q̄ messias iudicabit per sciētiā dei in

eo existentem: per quam cognoscet quis sit innocens: & quis reus
xpō quæ & in hoc bene dicit. Sed fm̄ catholicos ista scientia dei existens in
& qualis. christo duplex est. Vna increata: quæ cōuenit ei inq̄tum deus. de
qua dicitur

qua dicitur. i. Reg. xvj. b. Homo videt ea quæ patent: deus aut in
tuetur cor. Alia creata quæ cōpetit ei inq̄tum homo, diuinitus tñ
ei data: & ista sciētia se extēdit ad oia quæ cognoscit deus scientia
visionis. Iad ea quæ sunt, fuerunt vel erunt: fm̄ quācumq̄ diffe
rentiam tpis q̄tumcumq̄ sint occulta. Et sic de vtraq̄ sciētia ver

ficatur in christo: q̄ per sciētiā dei in eo
latentem cognoscit cordiū occulta. Et ad
idem refert qd̄ subdit. **d** ¶ Neq̄ fm̄ au
ditum & c. id est non indigebit edoceri de
veritate ab aliquo: qā p̄ se ipsum cogno
scet: & hoc impletum fuisse dicitur in xpō
Ioh. ij. d. Opus ei nō erat, vt quis testimo
nium perhiberet de hoīe: ipse em̄ sciebat
qd̄ esset in hoīe. **e** ¶ Sed iudicabit & c. f.
euangelicos iudicans eos diuinit⁹ celestis
bus dignos: Mat. v. a. Beati pauperes spi
ritu, qm̄ ipsorū est regnū celoz. **f** ¶ Et
arguet & c. Quod fuit impletū qm̄ phari
seos arguit pro apostolis: quos falso nota
bant de transgressiōe sabbati: Mat. xij. a.

g ¶ Et percutiet terrā. i. hoīes terrenos.
h ¶ Virga oris sui. i. doctrina sua arguē
do eorum peccata. **i** ¶ Et spiritu labio
rum suorum interficiet impium. i. anti
christū: fm̄ qd̄ dicit. ij. Thes. i. b. Tunc
reuelabit ille iniquus quem dñs iesus in
terficiet spiritu oris sui: & destruet illu
strationē aduentus sui. **k** ¶ Et erit iusticia.

Hic p̄r describit sanctitas in xpī corpore
myſico, cum dicitur: Et erit iusticia cin
gulum lumborū eius. **l** ¶ Et fides & c.
id est iusti & fideles adhērebunt sibi, sicut
cingulum & lumbare adhārent homini. **2. b.**
Vnde translatio chaldaica hic habet. Et
erunt iusti circūcirca ei: & agentes fideliter
appropinquantes ei: & hoc patet impletū
in apostolis alijsq̄ discipulis & fidelibus
sibi per fidem & charitatē adhārentibus.

m ¶ Habitabit lupus. Ex hoc enim & se
quentibus dicitur hebrei q̄ in aduētu mes
sie siue christi animalia q̄tumcūq̄ ferocia
sic domesticabunt q̄ non nocebunt ad in
uicem, nec etiam hominibus. Et ex hoc ar
gumē
tum con
tra xp̄m,
q̄ nō fue
rit mes
sias.

guunt q̄ iesus nazarenus nō fuit xp̄s in lege & prophetis promi
sus: quia ista domesticatio non est adimpleta tpibus eius. Sed Ra.
Moy. istud dictū improbat q̄tū ad domesticationē aialij, dicens.
Nō ascēdat sup cor q̄ in diebus messiae deficiat aliqd̄ de via hui⁹
saeculi, vel innouet aliqd̄ de opibus sex dierū: sed ibit mūdus iux
ta solitā viā: & p̄ p̄ns aialia remanebūt in cōditionibus suis na
turalibus. Et sic ex dicto Ra. Moy. patet defectus argumēti. Si p̄
tet ex textu q̄ a principio hui⁹ capituli loquit metaphoricē, cū dī:
Egrediet virga de radice iesse: & flos de radice eius ascēdet & c. vbi
dicunt hebrei: Et botrus de radice eius ascendet: & fm̄ eos messias
ibi nominat virga & botrus metaphoricē. Similiter quod dī: Et
erit iusticia cingulū lumborum eius: & fides cinctoriū renū eius.
fm̄ hebreos iusti & fideles messiae adhārentes dicunt metaphori
ce: & eius cingulū & cinctoriū: vt allegatū est. s. per translationē
chaldaicā: & eadē rōne qd̄ immediate sequitur: Habitabit lu
pus cum agno & c. est metaphorica locutio: per quā intelligit pa
cifica cōuersatio & cohabitatio fidelij in primitiua ecclesia. fm̄
qd̄ dicit Act. iij. f. Multitudinis autē credentiū erat cor vnum &
aia vna: nec quisq̄ eoz quæ possidebat, aliquid suū esse dicebat:
sed erant illis oia cōmunia: & sic q̄tumcumq̄ fuissent ante discor
des in actibus & moribus, vel modo viuendi: recepta fide xpī &
gratia spūssancti fiebant concordēs in actibus: moribus & modo
viuendi: & hoc est qd̄ dicit: Habitabit lupus. id est ille q̄ prius
fuit raptor feruens. **n** ¶ Cum agno. i. cum innocente & mansue
to. Pōt etiam hoc exponi specialiter de paulo q̄ fuit de tribu ben
iamin. Phil. iij. a. Beniamin vero vocat lupus. Gen. xlix. d. Benia
min lupus rapax & c. & paulus post cōuersionem suam habitauit

¶ **a** ¶ in effectu initialis.
b ¶ casti permanentis.

brītus timōris dōmīni. Non fm̄ b
visionem oculorum iudicabit: c
a ¶ dicētib⁹: magister scimus: quia verax es
& c. Respondit: Quid me tentatis hypocritē
b ¶ exteriorum.

neq̄ fm̄ auditum aurium arguet d
a ¶ spū: quoz est regnum celoz.

sed iudicabit in iusticia pāupe
res: & arguet in aq̄tate pro f
a ¶ aplis. **a** ¶ corrigēdo. ¶ doctrina euangelij.

mansuetis terræ: Et percutiet g
a ¶ terrena opa. ¶ terrenos. **b** ¶ Lxx. verbo.
c ¶ id est potētia sui p̄cepti. ¶ solo verbo suo:
id est p̄cepto. ¶ sancto.

d ¶ terram virgā oris sui: & et spiritu
a ¶ increpasti gentes & perijit impius. ¶ anti
e ¶ labiorum suorum interficiet im
christum fm̄ apostolum.

a ¶ percussio impio. ¶ iusti oēs. vñ: his oībus
velut vestimento vestieris.

pium. Et erit iusticia cingulū lūbo
k ¶ rum eius: & fides cinctoriū renū **l**
a ¶ faulus cū anania: & hm̄oi.

g eius. Habitabit lupus cum agno
n ¶

¶ **a** ¶ quiete cum anania

¶ **b** ¶ Non fm̄ visionē oculorū iudicabit: neq̄ fm̄ audi. & c. Moral

id est sine personarum acceptione. **g** ¶ Et percu. terram. id est

cupidos terrenoz. **h** ¶ Virga oris sui & c. i. snia ex ore suo pro

cedente. **k** ¶ Et erit iusticia cin. lum. eius. i. iusti & fideles adhe

rebunt sibi sicut cingulū vel lūbare adhāret corpori. **m** ¶ Habi

tabit lu. & c. i. feritatē magnā: suis monitis & doctrinis reducet

ad māuetudinē: ita q̄ habitabūt pacifice cū simplicibus psonis.

¶ Et puer par

A **mundi plagas intelligim?** erant ibi quadrupedia, & serpentes, & bestia, & volucres coeli: figurari non dubitamus: ut quod arca in di luuio: hoc presertim ecclesia in mundo. a **Leo** quasi bos pat. Princi pes enim huius seculi. & simplices, alij historiae superficie sunt co-

Historia oblectat simpli- ces. b **Infans**. Christus, vel apoli, malicia par uuli, sensu perfecti: qui daemones ejicie bant de corporibus obsessis. c **Regu** li. Regulus rex omnium serpentum: qui flati & visu non solum caetera, sed & aues volantes necat: & diabolus significat.

Regul⁹. Sancti ergo ablaetati: qui scilicet iam soli do cibo pnt uti: gaudent mittere manum praedicationis in cavernis aspidis & regu li. ut diabolus ejiciant de obsessis corpo ribus. f. d **Manum**. id est diuinam po tentiam in comprehensum exinde aspidem vel regulum. i. diabolus tradet captiuum.

e **Quia repleta** &c. Mores sui in fine prophetalia verba panduntur, ne ad litte ram accipiantur. f **Qui stat in signu**. unde: Ecce positus est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in israel: & in signum cui contradicetur. Lxx. Qui con surget ut sit princeps gentium: in ipsum ge res sperabunt: & erit requies eius honor. id est mors eius gloriosa. Postquam de natiuita te eius & de caeteris sacramentis dictum est: venit ad mortem quae requies dicitur: quia in christo vita perpetua idem significat sepulchrum

NICO. DE LY.

quieta cum anania simplice & innocen te. Quod enim homines nominentur nominibus ani maliu patet Gen. xlix. ubi iudas vocatur leo, da coluber: & beniamin lupus. Hoc etiam patet ex communi modo loquendi ho minum: quo raptor vocatur lupus, iracun dus canis, & mitis agnus: & sic de alijs. fm diuersas conditiones. a **Pardus**. id est habens maculas diuersas ea diuersis erro ribus. b **Cum haedo**. id est cum sim plici fideli. c **Accuba**. id est commo ratur pacifice post suam conuersionem ad fidem christi: & sic intelligit de sequen tibus, cum dicitur: d **Vitulus**. i. homo prius petulans & dissolutus. e **Et leo**. id est prius superbus. f **Et ouis**. i. in nocens. g **Et puer paruulus**. id est chris tus: qui supra. ix. c. vocatur paruulus, du cet eos ad voluntatem suam: quod adim pletum est in illis qui obediunt ei p fidem. h **Vitulus**. i. petulans, ut dictum est. i **Et vrsus**. id est ille qui prius fuit gulo sus, & post fide sobrius. k **Pascentur**. vniuersim viuedo: quia sicut dictum est in primitiua ecclesia oia erant illis com munia. l **Simul requiescent** ca. coru. i. filij & familiae ipsor: m **Et leo quasi bos** &c. i. superbus prius, & delicatus, cum nu sticano fideli, victu simplici erit cotentus. Quod impletum fuit in pri mitiua ecclesia, ut dictum est: & quotidie implet in religionib: ubi nobiles & ignobiles, litterati & illiterati victu simplici vnifor miter sunt contenti. n **Et delectabitur** &c. i. de nouo renat: p baptismu. o **Super foramina aspi**. i. super personas a daemo nibus obsessas, inde daemones ejiciendo: sed fm q dicitur Mar. vi. tri. d. Signa autem eos qui crediderint, haec sequentur. In nomine meo daemonia ejicient: linguis loquentur nouis: serpentes tollent &c. p **Et in caucina reguli**. Repetio est eiusdem sententiae per alia verba: quia daemon qui prius vocabatur aspis: hic iam voca tur regulus, q est serpes venenosus. q **Non nocebunt** & non occident &c. in ecclesia q dicitur mons sanctus: ut dictum est. s. ij. ca. i. primitiua em ecclesia creditibus dabatur potestas super da monia: sicut dictum est. Et quia ista praecedebant exreceptione fi dei ad praedicationem apostolorum: per orbem: i. subditur: r **Quia repleta est terra** &c. id est euangelio christi. s **Sicut aquae maris operientis**. Quia tempore apostolorum fuit publicata fi des catholica per orbem vniuersum: sicut declaratum fuit Psal.

xviij. super

xviij. super illud: In oem terram exiuit sonus eorum &c. t **In** die illa radix iesse. Hic consequenter describitur sublimitas christi ad quam peruenit in quantum hominem suam benedicta passionem fm q dicitur Philip. ij. a. Humiliauit semetipsum factus obediens vsq: ad mortem mortem autem crucis. propter quod & deus exal-

tauit illum: & dedit illi nomen quod est sup omne nomen &c. Et describit primo ei exaltatio. secundo exaltationis diuulga tio, ibi: Et erit. Circa primum dicitur. In die illa radix iesse. i. christus egrediens de radice iesse ut dictum est in principio hu ius ca. Et ad hoc denotandum ubi transla tor fm proprietatem grammaticae debuit dicere, quae in foeminino genere: dixit q, in masculino: quia christus naturam hu manam accepit in sexu perfecto. ideo sub ditur: v **Qui stat in signum populo rum**. id est in signu salutis gentium & hoc fuit in sua passione impletum: quando fuit eleuatus in cruce: propter quod dixit sal uator Iohan. iij. b. Sicut exaltauit moyses serpentem in eremo in ligno: ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui cre dit in eum non pereat, sed habeat vitam eter nam. De exaltatione autem serpentis a moy se dicitur Numeri. xxi. b. Fac serpentem aeneum & pone eum pro signo: & q per cussus aspexerit eum viuet. Qui serpens

Diuisio.

ff. 65. d.

as + p be ribus. al + cauer nis.

b **Et delectabitur infans** ab + vbe: n a **malorum corda**. b **diaboli**. q **occulte** re: sup foramina, aspidis & in + ca: p fauientis. a **apreteritis**. b **diaboli**. c **uerna reguli qui ablaetatus fue** rit manum suam mittet: Non no: q a **predicationis**. b **serpentes**. q **diaboli**. d **rit manum suam mittet: Non no** q a **fideliibus**. a **aliquem fidelem**. c **ebunt & non occident in vniuer** sa ecclesia.

e **so monte sancto meo: quia reple** r a **p aplos**. b **in oem terra exiuit**. c **eu** ta est terra scientia domini: sicut s geli. a **terra scilicet fluctibus**. q **altes**. a **quae maris operientis**. In die: a **i. p. dicta fiet**. b **erit**. q **de iudeis cred** tibus. c **ut oia trahat ad se**. d **crucis**. f **illa + radix iesse qui stat in signum** v populorum: ipsum gentes de: x a **post resurrectione & ascensione**. b **tunc**. c **in quo iacuit**. q **mors sepultri**. g **Et erit sepulchrum** y a **honorabitur ab oibus**. b **cum steterit ie** sus in signum populorum. eius gloriosum. Et erit in die il: z

sicut per aspectum illius serpentis salua bantur homines a moribus serpentum: sic qui fide intuentur mortem christi sana tur a moribus peccatorum sicut dictum fuit plenius Numeri. xxi. & Iohan. iij. x **Ipsam gentes deprecabunt**. Quia post christi resurrectionem & ascensione gentiles conuersi ad fidem per praedica tionem apostolorum deprecati sunt ipm deuote. y **Et erit sepulchrum ei** glo riosum. Tum quia licet mors christi fue rit contemptibilis: sepultura tamen eius fuit honorabilis: quia in sepulchro nouo lapideo & cum lintheaminibus & aroma tibus preciosis: ut habetur Iohan. xix. g. Tum quia fideles per orbem existetes etiam magni & nobiles vadunt ad eius sepul chrum venerandum. z **Et erit in** die illa. Hic consequenter describitur ex

D

† Ro. 15. c

altationis diuulgatio: quae facta est per praedicationem apostolorum aliorumq: christi discipulorum per orbem, cu dicit. * **Adiciet** Moralr.

* **g Et puer paruulus minabit eos**. si pmer bonus pastor qui puer est per in nocentiam: & paruulus, per humilitatem. m **Et leo quasi bos** &c. id est potentis simis cibis simplicibus erit cotentus: hoc potissime fuit in ecclesia primitiua: i qua omnia erant communia. Hoc etiam est in religione in qua nobiles gne contenti sunt cibis illor: qui sunt de humili plebe. n **Et delectabitur** in. i. platus bon: vel doctor vel cofessor: q dr infans p inno centia: magis delectabit extrahendo impios a malicijs suis, q fugedo lac diuinae cotemplationis: cuius dulcedo aliqui est interrum penda ppter necessitate fratris. q **Non nocebunt** &c. simp ad bonum couersi. t **In die illa** ra. iesse. i. bonus platus vel do ctor vel cofessor. v **Qui stat in signum populoru**. ad coge gandū eos charitate, & animandū eos verbo & exēplo ad pugna dū cōtra vitia: sicut vexillū erectū cōgregat & animat bellatores. x **Ipsam gentes deprecabuntur**. ut pro ipsis dñm deprecetur. y **Et erit se. ei** glo. i. mors erit corā deo piosa. p. cxv. b. Pre ciosa in conspectu domini mors sanctor: eius. Potest autem hoc specialiter exponi de episcopis & doctoribus canonizatis: ad quo rum sepulchra deuote vadunt fideles orandi causa. z **Et erit**. Hic ponitur reuocatio electorum ab antichristo deceptorum per praedicationem enoch & helix & suorum discipulorum: cu dicitur: z **Et erit in die illa**, adiciet dñs secundo manum suam &c. Prima namq: vocatio fuit per praedicationem christi & apo stolorum eius & discipulorum eius: ideo dicitur hic secundo.

Quarta pars.

cc

* Quod relinquetur

E sepulchrū. a ¶ Residū. ap̄s: Reliquie saluæ fient. Tradit em̄
Ro.9.f. historiæ: q̄ ap̄i toto orbe diffusi, prædicauerunt euangelium &
 quidam per fas indosc̄ penetrauerunt, vt ethiopia manum daret
 deo. b ¶ Signum. crucis, in qua est victoria: vt sciant omnes in
 quo diabolus sit victus. c ¶ A quattuor pla. Hoc in p̄tecosten
 videtur impletum, vnde: Erant in hieru

Act.2.a. salem iudæi viri religiosi ex omnib⁹ na
 tionibus. Ex his crediderunt vna die tria
 milia, alia die quinq̄. Quattuor plagas mū
 di orientem, occidentem, meridiem, & se
 ptentrionem significat vt totius mundi vo
 catio demonstratur. d ¶ Et auferetur ze
 lus &c. Quando esaias hoc prædicebat: in
 ter duas & decem trib⁹ discordia in exora
 bilis erat: credentes autem pacificati sunt
 in fide christi & vnitare charitatis. e ¶ Et

j.60.b. vola. apostoli: de quibus. Qui sunt isti q̄
 vt nubes volant. Sape enim nauigio in

Act.8.g. fulas adierunt: inter quas & philistinorū:
 quibus verbum vitæ annunciauerunt, &
Ro.15.c. fidei subiugauerūt. Quod pauli exemplo
 conijcimus: qui nauigabat ad multas in
 fulas: & vt ipse scribit, ad hispanos.

f ¶ Præceptum manus eorum. q̄ præ
 cipiant operantur: & verbo docent & exē
 plo. g ¶ Linguā maris. qua idola lau
 dabat. Mare. id est populus egypti: qui su
 per omnes idola colit: vt cum laudet & ti
 meat: & idola condemnet & abijciat.

h ¶ Et leua. vt idumæa & moab & filij
 ammon tradent manus apostolis, sic &
 ægyptij. i ¶ Et percutiet. id est minuet
 p̄ vno septem principes ponēdo. Vnum
 regē habebat libya, & alium pentapolis,
 alium thebaidis, alium alexandria, alium
 ægyptus. Et percutiet &c. Cum hæc esaias
 prædiceret: nondū nilus diuisus erat: quē
 postea alexander in septem riuos diuisit.

F
Luc.2.a. Regnante autem octauiano augusto: &
 christo nato: cum primum facta est descri
 ptio: regnum ægypti in morte cleopatæ
 destructum est: & diuisum est in septem
 principes. Nilus quoq̄ qui anteq̄ ab ale
 xandro diuideretur, immeabiliserat: cum
 romani riuos ampliasent pene exiccatus
 per imas valles serpebat: vt siccis pedib⁹
 transirent. k ¶ Vt transcant per eū &c.
 Sub metaphora nilus diuisus, & in partes
 cæsus dicitur. vt apostoli calciati. id est se
 cure & sine impedimento prædicantes li
 bere possent discurre ad vltimas partes
 ægypti romanorum virtute pacati. Ante
 natiuitatem domini non licebat de gen
 te in gentem transire: quod post passio
 nem eius licuit, domino euangelio viam
 præparante.

NICO. DE LYRA.

* a ¶ Adijciēt dñs se. q̄a primo præ
 dicauerat p̄ seipsum: & sc̄o p̄dicauit per
 apostolos suos aliosq̄ discipulos. b ¶ Manum suam. i. virtutē
 suam p̄dicationē istā confirmādo miraculis: fm̄ q̄ dicitur Mar.
 vlti. d. Illi autem p̄fecti p̄dicauerunt vbiq̄ dño cooperāte & ser
 monē cōfirmante sequētibus signis. c ¶ Ad possidendum. per
 fidem & charitatē. d ¶ Residū populi sui. i. electos qui sunt
 pauci respectu aliorū. e ¶ Relinquet ab assyrijs & ab ægypto
 &c. Noia sunt diuersæ terræ & locorum: ex quibus per prædi
 cationem apostolorū aliqui sunt vocati ad fidē christi: & per ista
 intelligunt alia loca q̄ nō exprimunt: ad q̄ puenit p̄dicatio eorū.
 Hebræi v̄o exponūt hoc de sua cōgregatiōe in iudæa tpe messie
 quē expectāt. Sed huic expositioni q̄ falso innitit fundamēto: cū
 aduētus xpi transierit in p̄rito repugnat etiā textus. Primo per
 hoc q̄ d̄r hic: Adijciēt dñs sc̄o &c. q̄a primo iudæi fuerūt ad
 ducti in iudæā de ægypto, & sc̄o de babylone. Si autē reducere
 tur iterum ab hac dispersione in qua sunt, dicere: Adijciēt tertio.
 Sc̄o quia ista dispersio in qua sunt, facta fuit per romanos. qui
 tamen nō numerant hic inter populos, cū d̄r: Ab assyrijs & ægy
 pro: principaliter em̄ tunc nominarentur romani. f ¶ Et leua
 bit signū

a ¶ qui primū p̄ se, sc̄o per ap̄os: vel in p̄
 dicatione heliē & enoch: qñ reliq̄ istī saluē
 fiēt. b ¶ Primo em̄ ap̄os cū paucis possedit,
 postea multa milia iudæorum.

la, adijciēt dñs sc̄o ma
 num suam ad possidendum resi

a ¶ qui supersunt tantis cladibus.
 b ¶ israel. c ¶ Non occisum.

dñm populi sui: qd̄ relinquetur
 a ¶ Nomina terrarum & ciuitatum.

ab assyrijs & ab ægypto & a phe
 tros & ab æthiopia, & ab elam &

a ¶ netm̄ videatur orientales significare.
 a sennaar & ab emath & ab insū

a ¶ occidentalis. b ¶ per apostolos.

lis maris. Et leuabit signū in f
 a ¶ gētes. b ¶ prio. vñ: Vobis oportet primū
 p̄dicare v̄bū dei. c ¶ dispersos de decē tribu

nationes: & congregabit p̄flu
 bus. a ¶ de iuda & beniamin.

gos israel: Et dispersos iuda col
 liget a quattuor plagis terræ: &

¶ odium.

auferetur zelus ephraim: & ho
 stes iuda peribunt. Ephraim non

emulabitur iudam: & iudas non
 pugnabit contra ephraim. Et vo

a ¶ celeriter desiderio prædicandi.
 labunt in humeros philistinū per

a ¶ diabolo auferent. b ¶ orientales.
 mare simul p̄dabunt filiis oriētis.

¶ Per istas gentes: omnes intelligimus.
 a ¶ q̄ aī inimici. b ¶ latitudo. f. gens arabia

q̄ ante debita idolatriæ. ¶ implebunt.

Idumæa & moab præceptum ma
 nus eorum: & filij ammon obediē

¶ eis.

tes erunt. Et desolabit dominus
 a ¶ Hoc mare magnū & spaciosum &c.

linguam maris ægypti: & lauabit o
 a ¶ regnum ægypti. b ¶ ro

manum suam super flūmen in for
 manos adducendo.

itudinet spiritus sui: & percutiet q̄
 keum in septem riuis: ita vt transe

bit sig. &c. i. virtutem crucis faciet prædicari p̄ ap̄os aliosq̄ dia
 scipulos: quam p̄dicationē etiā signis cōfirmabit. Qd̄ iam est im
 pletum, vt dictū est. g ¶ Et congreg. p̄fu. &c. i. illos qui fuerāt
 prius fidem professi: & postea facti p̄fugi a cultu dei. & dispersi p̄
 varios errores, colliget in vnitare fidei catholice. h ¶ A quatuor
 plagis ter. i. ex omni parte terræ.

i ¶ Et auferetur ze. ephra. &c. per hoc in
 telligit mutua concordia & amicitia chri
 stianorum: maxime in p̄nitua ecclesia,
 vt dictū est. s. k ¶ Et volabunt in hu
 me. phili. per mare. Post resurrectionem
 enim christi & ascensionem philippus p̄
 dicauit in ciuitatib⁹ philistinorum: vt ha
 betur Act. viij. g. vbi dicitur: Philipp⁹ au
 tem inuentus est in azoto. quæ est ciuitas
 philistinorum: & pertransiens euangeli
 zabat ciuitatibus cūctis &c. Terra autem
 philistinorum est supra mare mediterræ
 neum: & sunt ibi port⁹ & naues in quib⁹
 aliqui de ap̄is & discipulis xpi fuerūt de
 portati ad prædicandum in alijs terris: vt
 patet de paulo & barnaba, & plurib⁹ alijs
 Et hoc est quod d̄r hic: Et volabūt in hu
 meros phili. per mare. i. expedite nauiga
 bunt in eorum nauibus. Quæ dicunt hic
 humeri metaphorice: eo q̄ super hume
 ros portantur onera: sicut & super naues.
 Præsens enim capitulum vbiq̄ loquitur
 metaphorice. l ¶ Simul prædabuntur
 &c. quia aliqui eorum nauigauerunt v̄s
 sus orientem: & prædicantes ibi fidem ra
 puerunt inde prædam, conuertentes ali
 quos ad fidem, quo prius erant in posses
 sione diaboli. m ¶ Idumæa & mo. &c.
 quia in istis terris ad p̄dicationem aposto
 lorum aliqui crediderūt ad obedientiam
 fidei venientes. n ¶ Et desolabit dñs &c.
 i. nilum, q̄ ingreditur mare mediterræ
 nū transiens per egyptum. ideo subditur q̄ si
 expositiue. o ¶ Et leuabit manum suā
 super flu. Et accipitur hic & pro id est: ita
 q̄ illud quod prius dictū est desolatio lin
 guæ maris: dicitur hic percussio fluminis.
 p ¶ In fortitudine spiritus sui. quia de
 dit virtutem hoc faciendi quod subditur.
 q ¶ Et percutiet eum in septem riuis.
 Alexander enim magnus per magnum rē
 pus post esaiam: & per aliquod temp⁹ an
 te christi aduentum: vt facilius cum exer
 citu suo accederet ad alexandriam & ad
 aliquas alias ciuitates ægypti. fecit diuidi
 nilum in septem portiones intra mare me
 diterræneum separatim cadentes. r ¶ Ita
 vt transcant per eum calciati. id est vt p̄
 ipsum possint homines transire facilius.
 Et istud fuit prænotificum q̄ prædicato
 res euangelij transirent. facilius per orbē
 remotis impedimētis virtute diuina. Qd̄
 patet ex hoc q̄ adhuc viuentē beato petro
 fides catholica diuulgata est versus occi
 dentem vsq̄ ad mare oceanum. Quod patet ex hoc quod mis
 si a beato petro ad prædicandum: fundauerunt ecclesiam se
 nonis: quæ tunc erat metropolis Franciæ in honore beati petri

* viui. Cū

* e ¶ Quod relinquet ab assy. & ab ægy. &c. i. ab oib⁹ p̄tib⁹
 in qb⁹ erūt aliqui antichristo cōsentanei. i ¶ Et auferetur ze.
 ephraim &c. q̄a tunc oēs credentes ad eorū p̄dicationē erunt vna
 nimes. k ¶ Et volabūt in hume. phili. &c. Per humeros q̄ sup
 ponunt in oneribus naues significantur: in quib⁹ onera magna
 portantur. Est ergo sensus, q̄ discipuli enoch & heliæ in nauib⁹
 philistinū ibunt ad partes lōginq̄as: vt reducāt deceptos ab an
 tichristo & discipulis ei⁹. n ¶ Et desol. do. lin. ma. ægy. Per ma
 re ægypti: quæ interpretatur tenebra significatur & tenebræ &
 discipuli eius qui erūt amari & tenebrosi errorib⁹: lingua v̄o ip
 sorum desolabit, qñ falsitas ipsorū deregetur. o ¶ Et leuabit
 ma. suā sup flu. i. sup antichristi p̄secutionē. q ¶ Et percutiet
 eum in sep. ri. i. totaliter auferet eā. nam vniuersitas septenario
 numero designat: eo q̄ reuolutione septē dierum cōprehenditur
 * omne tempus

Moral

A **e** viui. Cam igitur ap[osto]li alijq[ue] discipuli exiuerunt de hierusalem ad p[re]dicand[um] p[er] orbē, q[ui] est in quarto climate: & sic in medio terrarū habitabilis: sicut tunc viuentē petro diuulgata est fides catholica versus occidentē vsq[ue] ad oceanū, q[ui] est terminus terrarū habitabilis: ita tenendū est eā fuisse s[im]iliter diuulgatā ad alias partes orbis. Et propter velocitatē huius diuulgationis subdit. **a** ¶ Et erit via &c. i. electis meis ad fidem vocandis. **b** ¶ Qui re. ab assy. id est a d[emon]iis eā prius possideb[ant]. **c** ¶ Sicut fuit isrl. &c. i. sicut diuina v[er]itate remota fuerit impedimēta exitus israel de egypto: sic diuina virtute mouebunt impedimenta ab electis exeundo de ignorantia & errorū tenebris: quod impletū est in p[re]dicatione ap[osto]lorū aliorūq[ue] xp[ist]i discipulorū, v[er]u[m] visum est. Aliter exponit ab illo loco. Et desolabit &c. ita q[uod] p[er] linguā maris egypti intelligit ip[s]a egypt[us] q[ui] est p[ro]p[ri]e mare: & sic lingit ip[s]m. Per flumē p[ro]p[ri]as regia, q[ui] fuit fortis & magna: p[ro]pter q[uod] c[ae]sar august[us], sub quo nat[us] fuit xp[ist]us: diuisit eā in septē p[ar]tes: & sic fuit multū diminuta ne posset rebellare. Et talis subiugatio hui[us] regni & aliorū imperio romano: fuit quādā dispositio ad hoc q[uod] p[re]dicatio euāgelij fieret libere p[er] orbē. Vñ dicit Leo papa in sermone de ap[osto]lis petro & paulo. Dispositioni diuini opis maxime cōgruebat: vt multa regna vno cōcederent imperio: vt cito pueros haberet p[ro]p[ri]os p[re]dicatio g[ra]tis quos vnus tenebat regimē ciuitatis. ideo subditur. Et erit via &c. & exponat vt. Et hoc maxime fuit impletū t[em]p[or]e cōstāntini: q[uod] voluit p[er] orbē ecclesias licite fabricari, & fidem xp[ist]i p[re]dicari. **Moralit[er].** ¶ Omne tempus. **a** ¶ Et erit via &c. i. electis ab antichristo deceptis erit via libera redeundi ad christū p[er] p[re]niam veram. ¶ In ca. xv. vbi dicitur in postil. Et egredietur &c.

ADDITIO. I. Licer materia hui[us] ca. q[ui] ē de mysterio xp[ist]i p[er] oēs expositores: multū distat t[em]p[or]e & rōne a materia immediate p[re]cedēti, in qua agit de interitu sennacherib & suorū: cōtinuat t[ame]n in l[et]ra p[er] interpositionē huius cōiūctionis copulatiue & cū d[icitur]: Et egrediet[ur]. Non em̄ dicit solum: Egredietur y[er]usa[lem]. sed cū additione, & d[icitur]: Et egrediet[ur]. vnde hui[us] copulatiue supradicta aliqualis rō est q[ui]rēda q[uod] v[er]ba talis esse. Nā in p[ar]te. ca. p[ro]pheta p[re]noscabat populo liberationē & sennacherib & exercitū suo p[er] quā habituri erāt pacē t[em]p[or]alē & t[ra]quillitatē: q[uia] licet eēt valde grata & miraculosa: nō t[ame]n erat tā excellēs nec fructuosa: sicut liberatio fidei p[er] xp[ist]m in qua pax p[er]petua & sp[irit]ualis dāda erat: & iō p[ro]pheta postq[uam] descripsit primā liberationē adiūgit scd[un]d[am]. q. d. Hęc liberatio a sennacherib licet magna, ad modicū t[ame]n reputat respectu alterius liberationis p[er] xp[ist]m fidei: de qua d[icitur]: Et egredietur &c. eo mō quo xp[ist]us dixit discipulis & ap[osto]lis Luc. x. c. Ecce dedi vobis potestatem &c. sed in hoc nolite gaudere &c. iō gratiarum actionem in sequenti ca. subdit p[er] hoc vltimo beneficio. ¶ In eo. c. vbi d[icitur] in postil. Et enumerant hic. vii. dona sp[irit]us s[an]cti.

GLO. ORDI.

E t d[icitur] &c. Con. Ca. XII: fitebor. Sicut transito maris rubro dixerunt: Cātemus domino &c. Sic regno mundi destructo dicit ecclesia: Confitebor &c. **b** ¶ De fon. vnde: Benedicite domino de fontibus israel. De fon. sal. Ne videretur alter esse q[uam] quem supra nominauit: emanuel. Spolia detrahe, ab eo quē gabriel virgini p[re]nūcians iesum vocauit sic: Et vocabis nomen eius iesum: Ideo saluatorem quoq[ue] appellat: vt prophetia cum euangelio conueniat. ¶ Hierony. ¶ liberis al.

NICO. DE LYRA.

E t d[icitur] &c. De. Ca. XII. scripto christi mysterio: hic cōsequenter describitur gratiarū actio pro tāto beneficio. cum dicitur: d[icitur] ¶ Et di. in tempore il. i. tempore gratiæ christi reuelat[ur]: q[uod] tempus vocatur dies. Roma. xii. d. Nox p[re]cessit: dies autem appropinquauit. **e** ¶ Confitebor tibi d[omi]ne. confessione laudis & gratiarum actiois. **f** ¶ Q[uia] iratus es mihi. Propter peccata mea, me puniendo in captiuitate babilonica, & in persecutione antiochi illustris, & pluribus temporibus alijs. **g** ¶ Conuersus est furor tu. in mansuetudinem. **h** ¶ Et con-

apostoli. ant p[er] eū calciati. Et erit via res duo a **a** ¶ n[on] fugiet. ¶ p[re]dicatorib[us]. **b** ¶ despiciet a sup[er]bo meo q[uod] reliquet ab assyriis: si **b** p[ro]p[ri]is. **a** ¶ sine impedimēto. **b** ¶ p[er]cussa lingua. arefacto flumine. **c** ¶ p[er] mare rubrum. **c** ¶ fuit israel i die illa qua ascēdit de terra egypti. **Ca. XII.**

E t dices i die illa: Cōfitebor tibi d[omi]ne quoniam ira fuit iuste. ¶ qui merui. **b** ¶ sed. ¶ in misericordiam. **t**us es mihi conuersus est furor tu[us] **a** ¶ f. redimēdo. **b** ¶ iā vbi caro factū est. & cōsolatus es me. Ecce t[ibi] deus saluator me[us] **a** ¶ iesus q[ui] saluū faci. p[er] p[er]cussor. **b** ¶ Nō timebo quid faciat mihi homo. **a** ¶ quia nō cōfidā in idolis: nec timebo. ¶ Quia fortitudo mea & laus mea nō timenda. s. diabolus. ¶ non idola. ¶ incarnatus. mea d[omi]ni: & fact[us] est mihi in salutē: nō fideles. **a** ¶ doctrinā. **b** ¶ Flumine devētre eius fluent aquæ viue. ¶ euangelio. ¶ nō de flumine egypti p[er] p[er]cussor. **b** ¶ Haurietis aq[ui]s i gaudio de fontib[us]

¶ Quarta pars.

ADDITIO. II. Sufficientia donorū scilicet sp[irit]us quā postil. hic p[ro]bit, est vera & p[ro]pria. Et ponit sub eis d[icitur] vbi in prima scd[un]d[um] q. lxxviii. ar. iiii. fm quā h[ab]mōi dona se extendit ad oia ad q[ui] se extendit v[er]tutes intellectuales & morales, putat in postil. Sed statim aim pulsar q[uod] dā inq[ui] situa q[uod] s. talis. Cur nō ponunt aliqua dona p[ri]ncipia ad theologicas v[er]tutes: cū v[er]tutes theologice maxime ordināt nos ad deū. Ad q[uod] d[icitur] fm tho. ibidē q[uod] v[er]tutes theologice p[re]supponunt ad dona sicut radices q[uod] dā donorū. Nō em̄ mouet anim[us] a sp[irit]u s[an]cto, nisi ei fm aliquē mōdū vniat[ur]: sicut instrū nō mouet ab artifice nisi p[er] cōtractū vel aliā quā aliā vnionē. Prima aut[em] vnio ad deū est p[er] fidē, sp[em] & charitatē. vñ oia dona p[ri]ncipia ad has tres v[er]tutes tanq[uam] ab eis deriuata. ¶ Cōsequēter circa hoc q[uod] d[icitur] in postil. q[uod] ista dona p[re]fati sunt fuerunt in aia xp[ist]i &c. Vñ q[ui]rēdū q[uod] licet hoc sit verissimū: quō t[ame]n hoc posset ostēdi p[er] l[et]ram: cū de quolibet viatore in g[ra]tia existēte verificat q[uod] regessit sup[er] eū sp[irit]us d[omi]ni, sapiā & intellect[us] &c. Ad q[uod] vñ d[icitur] q[uod] plenitudo horū donorū in xp[ist]o ex hoc cōsiderat q[uod] ab ip[s]o g[ra]tia sp[irit]u s[an]cto deriuat in mēbris suis. s. in corpe suo mystico. vñ cū lohā. dixisset de eo. Plenū gr[ati]e & veritatis. subiūxit. Et de plenitudine eius oēs accēpimus. lohā. i. Quā quidē plenitudine p[ro]pheta ostēdit. i. cū dixit: Erit iusticia cingulū lūborū eius &c. Q[uod] exponit de iustis & fidelib[us] adherētib[us] xp[ist]o: sicut cingulū & lūbare ad h[ab]erēt hoī. Ex q[uod] metaphora satis patet q[uod] oēs iusti seu fideles h[ab]ent v[er]tutē fidei & iusticie, & alia h[ab]mōi ex adherētia ad ip[s]m. Ex q[uod] patet intentum. s. q[uod] ista habet xp[ist]us plenarie: vt ab ip[s]o, i alij deriuentur. ¶ Cōsequēter vñ q[ui]rēdū, quare sex dona hic primo enumerata ponunt vniatim. Nō em̄ dicit sp[irit]us sapiā & sp[irit]us intellect[us], sed sp[irit]us sapiā & intellect[us]. Sifr nō dicit sp[irit]us cōsiliū & sp[irit]us fortitudinis, sed sp[irit]us cōsiliū & fortitudinis: & sic de alijs duob[us]. Ad q[uod] d[icitur] q[uod] in cōbinatione innuit cōnexio donorū adinuicē: eo mō q[uod] v[er]tutes cardinales vno mō p[ro]ban[ur] cōnexę ex hoc q[uod] vna earū quod dāmo p[er] aliā p[ro]ficiat. vñ Greg. in. i. moral. de h[ab]mōi donis sp[irit]u s[an]cto loquēs, dicit: Minor est sapiā si intellectu careat: & valde inutilis est intellect[us] si sapiā non subsistit. Vile est cōsiliū cui op[er] fortitudinis deest: & valde fortitudo destruit nisi p[er] cōsiliū fulciat: nulla etiā est scia si vtilitatem pietatis nō habeat: & valde inutilis est pietas, si scia discretionis caret: timor quoq[ue] ip[s]e si non has v[er]tutes habuerit: ad nullū opus bonę actionis surgit, hęc ille. ¶ In eo. ca. vbi dicitur in postil. Et auferetur zelus ephraim.

ADDITIO. III. Exēplificat p[ro]pheta mutuā cōcordiam seu amicitia xp[ist]ianorū adiuicē p[er] hoc q[uod] dicit: Auferet[ur] zel[us] ephraim: q[uia] fm glo. q[uod] e[st] ias hoc p[re]dicat in ter duas: & decē trib[us] discordia inexorabilis erat: credētes aut[em] p[er]fici sunt in xp[ist]i fide & vnitare charitatis: putat[ur] i primitiua ecclesia: q[uod] multitudis credētiū erat cor vnu & aia vna. Act. iiii. f.

NICO. DE LY.

solatus es me. per tuā benedictam incarnationē. ideo subditur. **i** ¶ Ecce de[us] saluator meus. visibiliter apparens in carne assumpta. **k** ¶ Fiducialiter agam & non timebo. amplius retardari a vita beata quę per christum fuit aperta. Sic enim confitebat primitiua ecclesia sub ap[osto]lis in hierusalem congregata: quę pro maiori parte erat de gente iudeorum: vt patet in actibus ap[osto]lorum. **l** ¶ Quia fortitudo mea. id est dans mihi fortitudinem in aduersis. **m** ¶ Et laus mea domini. Quia virtute diuina in primitiua ecclesia fideles non solum patienter sustinebant tormenta, sed gaudent & cū laudibus diuinis. **n** ¶ Et fact[us] est mihi &c. quia immediate transibant ad vitam cęlestem: quod non fiebat sanctis veteris testamenti. **o** ¶ Haurie. aquas. id est vos catholici haurietis dona sp[irit]u s[an]cti de sacramento. **e** ¶ Confitebor &c. Hic cōsequenter ponitur gratiarū actio ecclesie: a persecutione antichristi liberatę, cū dicitur: Confitebor tibi &c. flagellando p[er] antichristum p[er] culpis meis. **h** ¶ Et cōsolatus es me. in beneficio liberationis & gratiæ tuę donis. ideo sequitur. **o** ¶ Haurietis aquas. scilicet gratiæ & glorię. **p** ¶ De fontibus salua. id est de plenitudine suę pietatis.

e e ij

¶ Et dicitis

Moralit[er]. **e** ¶ Confitebor &c. Hic cōsequenter ponitur gratiarū actio ecclesie: a persecutione antichristi liberatę, cū dicitur: Confitebor tibi &c. flagellando p[er] antichristum p[er] culpis meis. **h** ¶ Et cōsolatus es me. in beneficio liberationis & gratiæ tuę donis. ideo sequitur. **o** ¶ Haurietis aquas. scilicet gratiæ & glorię. **p** ¶ De fontibus salua. id est de plenitudine suę pietatis.

E liberis allegoricæ spacijs in esaiâ euagat: & interpretatis nomini bus ingenium suum facit ecclesiæ sacramentum. Eusebius pami phili historicam expositione pmititens: oblitus propositi in ori genis morem excidit.

Babylō.



Nus baby. Babylon metropolis chaldæorū: cuius

muri. xvi. milia passuum per quadrum ab angulo in angulo: q est simul. lxiiij. milia. f. xl. duab⁹ leucis, & duab⁹ vni⁹ leucæ partib⁹ tendebant. Ibi turris trium milium passuum in altitudine. i. duab⁹ leucis a lato in angustū coartata. Et quia ibi confusum est labiū: hebraice babel, græce dicitur babylō. Ibi nabuchodonosor rex potētissim⁹: q inter cæteras terras etiā iudeam captiuauit: in cuius cōsolationem p esaiā illius desolationis spūscūs longē ante p̄dicit sic. Onus ba. & c. Babylō nis. i. mudi: q linguas, op̄era, mētesq⁹ cōfundit. Cuius rex velut nabuchodonosor qui dicit: Hæc oia tibi dabo: si cadens ad me. b. ¶ Montē caliginosum. Mysteria ecclesiæ. Posuit tenebras latibulum suum. c. ¶ Leuate. O angeli & o prophete prædicate eius desolationem.

Mat. 4. b

P̄s. 17. b.

NICO. DE LYRA.

¶ sacramētis nouæ legis in quibus confertur gratia: qd nō fiebat in sacramētis veteris legis. a. ¶ Et dicetis & c. exhortando vos mutuo ad laudem diuinam. b. ¶ Confitemini dño. eius beneficia recognoscēdo. c. ¶ Et inuoca. nō. eius. ip sum deuote laudando. d. ¶ Notas facite in populo. i. in oibus gentibus per p̄dicationē euāgelicæ veritatis. e. ¶ Admuntiones eius. id est modos mirabiles lūmanæ salutis: quos adinuenit diuina sapiētia in filiū dei incarnatione, p̄dicatione, passione, resurrectione & ascensione. f. ¶ Mementote qm̄ & c. vnde phil. ij. b. Dedit illi nomē qd est sup̄ omne nomen vt in noīe iesu oī genua flectat, cœlestiū, terrestriū & infernō: & oīs lingua confiteatur: qā dñs noster iesus christus in gloria est dei patris. g. ¶ Cantate domino & c. ponendo naturam humanam in xpō ad patris dexterā. h. ¶ Annunciate hoc & c. Quod impletū est per p̄dicationem ap̄torū aliorūq⁹ xp̄i discipulorū p orbem vniuersum. i. ¶ Exulta. in corde. k. ¶ Et lauda. i ore. l. ¶ Habitatio sion. i. ecclesia quæ vocatur sion. Heb. xij. f. Accessistis ad sion montem & ciuitatem dei viuētis cœlestē hierlm̄ & c. m. ¶ Quia magnus in medio tui san. isrl. i. christus sanctificans fidelem populum, noīe isrl appellatum: vt frequēter. s. dictū est. Postest etiā hæc littera referri ad montem sion in quo erat tēplū: vbi legitur xp̄s frequēter p̄dicasse & miracula fecisse. Ibi etiā aplis suā resurrectionem manifestauit: & super eos sp̄m sanctū in signo visibili misit: vt dicit Hieron. in ep̄la ad paulinum, de oibus sacra scripturæ libris.

Moralit.

¶ a. ¶ Et dicetis & c. inducēdo vos mutuo ad cōfessionē diuinæ laudis. d. ¶ Notas facite & c. i. varios modos saluandi electos. h. ¶ Annunciate hoc in vni. ter. i. non solum in terra morientium: sed etiā in terra viuētiū: in qua sancti deo de suis beneficijs regramur. ideo subditur. i. ¶ Exulta & lau. habitatio sion. i. habitatores cœli. m. ¶ Quia magnus & c. id est sanctificans isrl.

¶ In ca. xij. vbi dī in post. Haurietis aq̄s de fontibus saluatoris.

ADDITIO Hoc qd dī: Haurietis aquas cum gaudio de fontibus saluatoris. posset exponi magis p̄prie ad lram de aqua baptismi: qui est ianua sacramentorū in qua gratia salutaris cōferritur: & dona spūscūs dantur.

REPLICA. In capitulo. xij. vbi posuit. exponit illum passum: Haurietis aquas de fontib⁹ saluatoris. de gratia

grā spūscūs & donis q̄ in euangelio dicunt aquæ viuæ quæ hauriuntur de fontib⁹. i. sacramētis: q̄ fontes saluatoris hic dicuntur. Burg. dicit q̄ magis p̄prie est expositio de aqua baptismi, quæ est ianua sacramentorum. Sed expositio Burg. quæ dicit magis p̄prie: possumus dicere magis extortā rōne illi⁹ termini aquas. Nā non refert an aqua baptismi hauriatur ex fontibus vel fluminibus. Et qā vult suā expositionem fore magis p̄prie: cū dicit baptismū fore ianuam sacramentorum: idcirco sensus esset. Haurietis suauem ex fontib⁹. Quanta sit hmōi expositionis proprietates patet etiā parum intelligenti. Et cū omnes communiter catholici, exponant li fontibus saluatoris p sacramētis: improprie sima esset Burg. expositio. Haurietis aquā. id est baptismum ex fontibus saluatoris. id est sacramētis. Qua ratione enim baptismus hauriri deberet ex alijs sacramētis: eadem ratione & fortiori alia sacramēta auriri deberent ex baptismo: qā oia illa sacra rite suscepta baptismum p̄supponunt: cum baptismus est vnus de fontib⁹ sacramentalibus. Improprie sima igitur vis detur expositio Burg. quæ significat: haurietis fontem ex fontibus sic igitur Burg. sape mouet lana caprina. Ca. XIII.

non refert an aqua baptismi hauriatur ex fontibus vel fluminibus. Et qā vult suā expositionem fore magis p̄prie: cū dicit baptismū fore ianuam sacramentorum: idcirco sensus esset. Haurietis suauem ex fontib⁹. Quanta sit hmōi expositionis proprietates patet etiā parum intelligenti. Et cū omnes communiter catholici, exponant li fontibus saluatoris p sacramētis: improprie sima esset Burg. expositio. Haurietis aquā. id est baptismum ex fontibus saluatoris. id est sacramētis. Qua ratione enim baptismus hauriri deberet ex alijs sacramētis: eadem ratione & fortiori alia sacramēta auriri deberent ex baptismo: qā oia illa sacra rite suscepta baptismum p̄supponunt: cum baptismus est vnus de fontib⁹ sacramentalibus. Improprie sima igitur vis detur expositio Burg. quæ significat: haurietis fontem ex fontibus sic igitur Burg. sape mouet lana caprina. Ca. XIII.

Nus babylo. Postq̄ propheta denūciat punitionem asyriorum qui captiuauerūt decem tribus: hic p̄n denūciat punitionem babyloniorum qui captiuauerūt regnū duarum tribuū.

Et primo denūciat babyloniorum destructionem. scdō iudæorū cōsolationē. ca. se. Prima in tres ptes. qā primo describit vastantis exercitus conuocatio. Secundo babyloniorum afflictio, ibi: Vlulate. Ter

tio: lequēs desolatio, ibi: Et erit. Circa primum dicitur: n. ¶ Onus babylo. id est miseria eā opprimens. o. ¶ Quod vidit esai. i. p̄uidit in spū futurum. p. ¶ Super montē. i. contra babylonem tumore superbia eleuatam. q. ¶ Caliginosum. i. erroribus obtenebratum. r. ¶ Leuate si. id est vexillum præcedens exercitum.

s. ¶ Et exalta. vo. exhortando ad preliū. t. ¶ Leuate ma. in signum cōfidentie & victoriæ obtinendæ: ideo subditur.

v. ¶ Et ingrediantur por. scilicet babylonis tanq̄ victores. x. ¶ Duccs. f. p̄sarū & mœdorū: qā cyrus rex p̄sarū & dario rex mœdorū cū suis exercitib⁹ babylonē cœperūt: vt hī Daū. v. y. ¶ Ego mada. & c. Hebræi dicūt, citatis meis. Dicitio em̄ hebraica q̄ ponit hic: æquiouoca est ad citationem & sanctificationem. Hebræi tamen videntur hic melius dicere. quia exponentes translationem nostram dicunt: Mandauit sanctificatus hic. i. ministris meis. Inspirauit enim domin⁹ vobis

luntatem & audaciam persis & mœdis pugnadi cōtra babylonē. ¶ Et vocauit

Moraliter. n. ¶ Onus babylo. Hic ad litterā describitur destructio babylonis. Per babylonem quæ confusio interpretatur ciuitas diabolī q̄ est malorū hoīm cōgregatio significat. Hæc autē bellā ciuitas dupliciter debellatur. Vno mō p cōuersionem malorum uirato ad bonum: qd fit p p̄dicationē: & orōnem bonorū. Alio mō: per diabolū oblationē. Quantū ad primū modū dī: p. ¶ Super montem caliginosum. i. sup̄ p̄p̄m superbū peccatis obtenebratum.

r. ¶ Leuate sig. f. crucis vos p̄dicatores in principio vestræ p̄dicationis vos signando. s. ¶ Et exaltate vocem. exhortationis. Esa. lvij. a. Quasi tuba exalta vocem tuam: & c. mœdorū p̄pulo meo scelerum eorum. t. ¶ Leuate ma. bonæ operationis. nā in p̄dicatione plus mouent facta q̄ verba. v. ¶ Et ingre. por. du. i. p̄dicatores qui sunt duces verbi diuini: sicut dī Act. xij. de paulo, q̄ erat dux verbi. ingrediant aures audientiū ad mouendum corda p efficaciam p̄dicandi. y. ¶ Ego mandauit sanctis meis. id est p̄dicatorib⁹ deuotis inspirati spūscūs p̄dicandi.

¶ Vocauit fortes.

¶ Vocauit fortes.

¶ Vocauit fortes.

¶ Vocauit fortes.

¶ Vocauit fortes.

¶ Vocauit fortes.

A **¶** Militiæ. Prædicatorib⁹ instructis armatura apli: vt omnes interficiat erigentes se cōtra sciam dei. **b** **¶** Dissoluētur. q̄a nūl-
 ps. 142. a lū opus dei iusticia dignū reperiet. vñ. Non iustificabit in cōspe-
 lbi. 129. a ctu tuo omnis viuēs. Et: Si iniquitates obseruaueris dñe: dñe &c.
c **¶** Combustæ. Quasi carbones nimio dolore: vel in re. Multi
 enim fuere cōbusti. Combustæ ig.

ps. 4. b. Ignem quem sibi succenderunt: q̄a di-
 cere nō possunt: Signatū est sup nos
 Co. 3. d lumen vultus tui dñe. Et, Nos autē
 reuelata facie gloriā dñi cōtemplan-
 tes. **d** **¶** Obtenebratus est sol. Pos-
 sunt hæc ad diem iudicij referri: quā
 do oīa luminaria obtenebrari vide-
 buntur comparata splendori christi.
e **¶** Et visitabo super orbis ma-
 Vindicabo vt corrigā vehementer

Osec. 4. c. autē sup impenitentes. Iratus (in-
 quit) non visitabo sup filias vestras
 cum for. fuerint &c. De his autē qui i
 christo sunt credituri dicit: Visita-
ps. 8. bo in virga iniquitates eorum: Mi-
 sericordia autem mea non auferetur
 ab eis. **f** **¶** Et requiescere. Q. Hoc
 faciam vt qui superbit humilietur.
 vnde: Deus enim superbis resistit:
 Iac. 4. b. humilibus autem dat gratiam. an-
 te ruinam exaltabitur cor.

Pro. 16. c. **¶** Preciosior
NICO. DE LY.

a **¶** Et vocauī for. meos &c.
 Dando eis fortitudinem. **b** **¶** In
 ira mea. i. ad exequendum punitio-
 nem a me dispositam. **c** **¶** Exultā-
 tes &c. i. in victoria gloriosa a me
 concedenda. vel quia cyrus rex per
 farum illā victoriā attribuit gloriā
 diuinæ: vt habet. ij. Paral. vlti. &c. i.
B Esdra. ij. Hæc dicit cyrus rex p̄sarū.
 Omnia regna terra dedit mihi dñs
 &c. **d** **¶** Vox mul. i. maximi exer-
 citus contra babylonem venientis.
g **¶** Vox sonit⁹ &c. i. cyri regis per
 farum, & darij regis mœdorum. Et
 quia forte isti aliquos alios reges ad
 duxerunt secum. **h** **¶** Dominus
 exer. &c. Quia militibus & bellato-
 ribus inspirauit voluntatem & au-
 daciam veniendi contra babylonē.
i **¶** De terra procul. Non abhorre-
 tes laborem itineris. Et quia non so-
 lum hoies fuerunt executores diui-
 næ iusticiæ contra babylonem, sed
 etiā angeli. iō subdit: **k** **¶** A summi-
 tate cœli &c. i. angeli qui sunt q̄dā
 instrumenta ad exequendum diui-
 na iudicia. **l** **¶** Vt disperdat oēm
 terram. s. babylonis. Et est locutio
 hyperbolica: ad denotādum magni-
 tudinem ciuitatis babylonice & po-
 puli multitudinem: sicut aliquādo
 dicitur: Parisius est totus mundus.

Diuisio. **m** **¶** Vlu late. Hic cōsequēter descri-
 bitur babyloniorū afflictio. Et pri-
 mo q̄tum ad eorū anxietatem. scd'o
 q̄tum ad eorū poenē acerbitem
 ibi: Ecce dies domini. tertio q̄tum
 ad aduersariorum ferocitatem. ibi:
 Ecce ego. Circa primum dicit. Vlu
 late. scilicet o vos babylonij. Vlu-
 lanus qui est clamor confusus: indi-
 cium est magni timoris prohibentis formare vocem distinctam.
n **¶** Quia prope est dñi. i. punitiois ei⁹ supervos. **o** **¶** Pro-
 pter hoc oēs manus dis. a sua virtute præ cordis timore: quia ti-
 mor retrahit spūs & calorem a membris exterioribus & sic rema-
 nent frigida & tremētia: & p cōsequēs inualida. **q** **¶** Et omne
 cor hominis con. &c. id est conteretur, præ tristitia. **r** **¶** Tor-
 siones & dolores tene. &c. id est babylonij affligentur præ an-
 gustia

gustia: sicut illi qui patiunt talia. **s** **¶** Vnusquisq̄ ad prox. su.
 Non potens eum iuuare, nec ab eo iuuari. **t** **¶** Facies combu-
 stæ vultus eorum. Qui per fæ & mœdi incenderunt babylonē:
 & multi fuerūt ibi combusti. **v** **¶** Ecce dies. Hic consequenter
 describit afflictio babyloniorū ex poenæ acerbitate: cum dicitur:

Ecce dies domini. i. punitiois ei⁹.
x **¶** Veniet crudelis. Ipsis babylo-
 nijs præ acerbitate punitiois ad qd'
 designandum subditur. **y** **¶** Indi-
 gnationis plenus &c. Ad hoc em
 ponuntur tot verba quasi idem si-
 gnificantia: vt designent maiorem
 exaggerationem poenæ. **z** **¶** Ad
 ponendam terram. scilicet babylo-
 nis. **a** **¶** In solitudinem. occisis in
 colis. **b** **¶** Quoniam stellæ cœli.
 id est principes magni. **c** **¶** Et splē-
 dor earum. id est sapientia eorum.
d **¶** Non expandent lumē suum.
 Quia fugiet ab eis mens & cōsiliū
 contra imminens periculum.

e **¶** Obtenebratus est sol in ortu
 su. id est balthasar rex qui occisus
 fuit: Daniel. v. Et tamen adhuc erat
 prope principium regni sui. **f** **¶** Et
 luna non splendebit in lumine suo
 id est regina non procedet vltius
 in apparatu regio. **g** **¶** Et visita-
 bo. Hoc dicitur in persona domini.
h **¶** Super orbis mala. id est baby-
 lonis. Et propter hoc aliqui dicunt
 hic vrbis: & male: q̄a i hebreo est or-
 bis. Et dicit de babylone hyperbo-
 lice: sicut dicitur: parisius est tot mū-
 dus. quia babylon erat valde ma-
 gna. Vnde dicit philosoph⁹ in libro Philoso-
 politicorū, q̄ erat magis regio clau-
 phus.

D **¶** fa muris q̄ ciuitas: eo qd' excedebat
 notabiliter magnitudinem ciuita-
 tis. Dicit em Hiero. q̄ muri erant in
 quadro ædificati: & quodlibet lat⁹
 habebat. xvi. miliaria quæ faciunt
 octo leucas. **i** **¶** Et requiescere
 faciam superbiam infidelium.
 Quia babylonij erant idolatræ: vt
 patet in Dan. **k** **¶** Et arrogantiam
 &c. lætabat em se de fortitudine.

¶ Preciosior
a **¶** Vocauī fortes me. i. prædi-
 catores: qui ad sustinendum aduer-
 sa debent esse fortes. **b** **¶** In ira
 mea. contra vitia. **c** **¶** Exultan-
 tes &c. Quia veri prædicatoris nō
 querunt gloriam p̄pnam. Et qm in
 principio p̄dicationis debet fieri oīo
 cōis, subditur: **d** **¶** Vox mul. scili-
 cet orantis. **e** **¶** In monti. Nā oīo
 est ascēsus mētis in deum. **f** **¶** Fre-
 quentiū populorū. Nā minores &
 maiores in prædicatione debēt ora-
 re. **h** **¶** Dominus exercitū. Hic
 ponitur scd's modus debelladi cui
 tate diaboli. s. per punitioē obstitit.

b. **¶** natorum: qd' erit maxime in iudicio
 finali: in quo executores erunt ange-
 li: & ideo sequit⁹: Dominus exerci-
 tuum præcæ. mi. bel. &c. i. angelis
 sc̄is vt retrudāt dānatos in inferni
 poenis. Et q̄a nullus poterit resistere,
 iō subdit: **p** **¶** Oēs manus dis-
 soluent &c. Quia nec alium iuuare
 nec ab eo iuuari poterit. ideo subdit. **s** **¶** Vnusquisq̄ ad prox. su-
 mum suum stupebit &c. Quoniam stellæ cœli & splendor ea-
 rum non expandent lumen suum. i. angeli sancti non agent am-
 plius vt reducant peccatores ad gratiæ statum. **e** **¶** Obtenebra-
 tus est sol. id est christus, nō in se sed peccatoribus: qui non vide-
 bunt eum amplius. **f** **¶** Et luna non splendebit in lu. suo. id
 est virgo maria p̄torib⁹ nō cōdescēdet: q̄a suo filio cōformiserit

¶ Quartapars. **ce** **¶** Preciosior

E a ¶ Preciosior &c. Oia rara preciosa: id est vir babylonis rarius inuenietur auro. Similiter dicitur sermo domini preciosus. i. rarus inueniebatur. In die quoque iudicii visitabit dominus mala orbis: & quiescere faciet arrogantiam demonum: & pauci inuenientur electi propter persecutionem antichristi. b ¶ Caelum turba. &c. Non quia animata sunt, sed propter indignationem domini: quod respicit terram & facit eam tremere. Foris tan imminente captiuitate, celum tonando & terra concutiedo mora est. Potest & de die iudicii legi. c ¶ Damula. damula, diabolus est vel praua doctrina: cuius magistri in damula significantur: quare graece dicitur δαίμων. d ¶ Ecce ego suscitabo. &c. Legimus in Genesi. x. a. quod & maius filius noe auctor mcedorum fuit: qui interpretatur mensura, siue a potente vel forti. Igitur contra babylonios qui mente confusi sunt, suscitantur a potente & forti deo fortitudines ad puniendum: qui redant unicuique secundum opera sua. In qua enim mensura mensi sunt, remeietur eis.

Mat. 4. c e ¶ Et erit babylon illa ciui. &c. Non postea reaedificata est: sed dicitur in medio eius esse lacus serpentibus plenus, & arbuta in quibus odibiles bestie & aues & venatio regia. & inhabitabilis est propter portenta. Duæ ciuitates apud moedos dicuntur factæ ex ea: thesiphontes & seleucia scilicet. Moraliter. Notandum quod per sermonem domini urbe confusione euerfa: ut sodomæ & gomorreæ comparatur: non habitabitur a sanctis ibi: sed bestie requiescent. Quicquid enim hæretici loquuntur in synagogis sathanæ: non est doctrina domini, sed vlulatus demonum & pilosorum quos imitatur esau. Syrenæ gescunt in delubris voluptatis: quæ dulci & mortifero carmine animas trahunt in perditionem, a lupis & canibus deuorandas.

F ¶ Bestie. Per has omnes bestias lucis refugas, demonum vel angelorum fortitudines intelligimus, quibus ad puniendum traduntur. g ¶ Struthiones. De quibus in iob satis tractatum est quare de terra altius non eleuantur, cum pennas habere videantur. h ¶ Pilosi. Siluestres homines hispidi qui & incubones vel satyri vel genera demonum.

Iob. 39. b ¶ Vlulæ

NICO. DE LYRA.

a ¶ Preciosior erit vir auro. id est rarior: eo modo loquendi quo dicitur: Omne rarum preciosum: quia valde pauci de babylonis remanserunt viui. b ¶ Etho mundo ob. i. auro puro & rutilante: Et dicitur obrizum, ab ob & radio radas. c ¶ Super hoc cæ. Locutio est hyperbolica ad designandum magnitudinem iræ dei contra babylonem. d ¶ Et erit quasi damula. f. exercitus qui venerat alium de auxiliium balhasar. e ¶ Et quasi ouis fugiens lupum. f ¶ Et non erit qui congregat ad reducendum eos in babylonis auxiliium. id subdit: g ¶ Vnusquisque ad populum suum conuertetur &c. quia timore perterriti fugerunt ad loca sua unde venerant. h ¶ Omnis qui inuentus fuit. remanens cum babylonis. i ¶ Occidetur a persis & mædis. k ¶ Et omnis qui superuenerit. ut babylonios adiuuet. l ¶ Cadet in gladio: aduersariorum. m ¶ Infantes eorum. scilicet babyloniorum. n ¶ Alidentur. contra parietes. o ¶ In oculis eorum

a ¶ tunc. ¶ rarior. ¶ Preciosior a ¶ post destructionem. b ¶ in terra pfeueras. Cui venerit filius. ho. pu. ne fi. in. in ter. c ¶ aurum erit vir auro: & homo mundus obrizum. a ¶ hyperbolice. b ¶ videbitur ca bzo. Super hoc cælum turbabo: & motus prius moueri. a ¶ non solum homines. uebitur terram de loco suo: propter indignationem domini exercituum: & propter diem iræ furoris eius. Et erit quasi a ¶ leonem. b ¶ lupum. c ¶ errabunda. i. discipuli. damula fugiens: & quasi ouis & non a ¶ nisi dominus. de quo: A domino egressus homines dirigitur. ¶ ad defensionem vel salutem. b ¶ liberatis a erit qui congreget. Vnusquisque ad populum suum conuertetur: & singuli ad terram suam fugient. Ois qui inuentus h a ¶ ab hostibus. b ¶ scilicet malus ut viuatur bonus ¶ virtute impius & non erit. c ¶ resistere voluerit fuerit occidetur: & omnis qui super eum a ¶ spiritali. b ¶ qui non venerunt ad perfectam charitatem. ¶ Bruius g tenebit & allidet paruulos nerit cadet in gladio. Infantes eorum suos ad petram. a ¶ ut perfecti sint. b ¶ magistrorum. c ¶ opes. ut resilia. ¶ ecclesiæ. allidentur in oculis eorum: diripient domus eorum & vxores violabunt. Ecce ego a ¶ inspirando. b ¶ babylonios. ¶ terrena amantes. c ¶ demones. vel predicatorum ¶ seculari scientia non delectantur. d ¶ nitorum eloqui ¶ qui sibi applausum suscitabo super eos mædos qui argere debant. a ¶ desiderio occidendi. b ¶ acumen ingenij: sed tamen penitus delectantur. c ¶ sacra scripturæ. tunc non querant nec aurum velint: sed sagittas a ¶ ut fiat magistri. b ¶ nec innocentes parcat. ¶ paruulos interficient: & lactantis a ¶ in errore. b ¶ non ad voluptatem: sed ad salutem vteris non miserabuntur super filios tem. a ¶ suscitatis mædis. ¶ non parcat oculus eorum. Et erit babylon: ¶ mundus. b ¶ olim. ¶ illa ciuitas gloriosa in regnis inclinata in superbia chaldaeorum subuersa: sicut subuertit dominus sodomam & gomorram. Vidi cælum nouum & terram. ¶ vnquam. ¶ Non habitabit vltra in finem: & non fundabit vltra ad generationem & generationem. Nec ponet ibi tentoria a ¶ christus. ¶ vnus psal. Facite iter illi. &c. cælum celi ad orientem. ¶ occidetalis qui ad finem tendit: obliuiscens præterita: tendit in priora. b ¶ festi. ¶ angeli ¶ presunt humano generi. arabs: nec pastores regescent ibi: sed a ¶ in mundo. f. b ¶ Ne tradas be. animas con. ¶ requiescent ibi bestie: & replebuntur a ¶ ubi letabunt. b ¶ babylonios. c ¶ fel draco. domus eorum draconibus. Et habitabunt vi eorum. a ¶ aues solitudinis amantes. a parte totum. b ¶ Lxx. demones. ¶ alias stabunt. ibi struthiones: & pilosi saltabunt ibi

lis. eorum. quod videre est grauissimum. p ¶ Diripient domus eo. i. opes & vltra filia domorum. q ¶ Ecce ego. Hic describitur afflictio babyloniorum ex persequentium ferocitate, cum dicitur: Ecce ego suscitabo super eos. id est babylonios. r ¶ Mædos qui &c. ita quod pro desiderio occidendi retardabuntur prædare. id subditur. s ¶ Sed sagittæ paruulorum. &c. & tamen talibus personis ¶ ad se defendendum inualidis solet parci in bellis: & pro hoc arguitur maior crudelitas contra viros defendere se potentes. t ¶ Et erit. Hic post occisionem babyloniorum describitur ciuitatis destructio totalis absque spe reedificationis, cum dicitur: Et erit babylon. &c. quia de ea gloriabantur babylonii propter muros fortitudinis & populi multitudinem. v ¶ In regnis inclinata. nominata propter nobilitatem suam in omnibus regnis. x ¶ In superbia chaldaeorum. quia de ipsa reieciabantur. y ¶ Subuersa. id est destructa & deiecta a statu suo. z ¶ Sicut subuersa. &c. i. irreparabiliter ideo subditur: a ¶ Non habitabitur: ab hominibus. b ¶ Et non fun. ad sui reedificationem. c ¶ Nec ponet ibi &c. Arabes tunc temporis habitabant in tabernaculis, frequenter mutantes loca pastu animalium. per hoc ergo quod dicitur: Nec ponet &c. designat destructio babylonis totaliter: quia sicut erit inepta habitatio hominum: ita & pascuis domesticorum animalium: ideo subditur: d ¶ Sed requiescent ibi bestie. f. feroces & venosæ & etiam monstruosæ: id subditur: e ¶ Et replebuntur &c. aues sunt magnæ solitudinem amantes. f ¶ Et pilosi saltabunt. id est vulpes & lupi, ut dicunt alii qui. Alii vero dicunt quod pilosi hic accipiuntur pro quibusdam animalibus monstruosis: qui in parte habent effigiem hominis, & in parte bestie. Alii vero dicunt quod pilosi hic accipiuntur pro hominibus siluestribus: quibus multitudo & magnitudo pilorum est pro indumentis. Alii vero dicunt quod pilosi hic accipiuntur pro demonibus incubis. Sed istud non est verisimile: cum locus ille sit inhabitabilis naturæ humanæ: ut prædictum est demones autem non habitant inter bestias quod peccare non possunt: sed inter homines eos ad pertrahere.

Moraliter. ¶ Preciosior erit &c. quia pauci erunt virtuosus & saluati respectu multitudinis damnatorum. Matth. vii. b. Lara est via: & spaciola porta quæ ducit ad mortem: & multi intrant per eam. &c. c ¶ Super hoc cælum tur. &c. Matt. xxiii. a. Erunt terræ motus per loca: & virtutes cælorum mouebuntur. d ¶ Et erit quasi da. f. si posset. g ¶ Vnusquisque ad populum suum. &c. quia similes in culpa, similiter punientur: h ¶ Ois qui inuenit. f. in peccato mortali. i ¶ Occidetur. morte gehennæ. m ¶ Infantes eorum alli. in oculis. eo. i. imitatores paternorum scelerum cum eis cruciabuntur: quod erit ad aggrauationem poenæ ipsorum: propter quod diues epulo petebat: ut fratres sui non venirent cum eo ad locum tormentorum: Lucæ. xvi. g. q ¶ Ecce ego suscitabo. i. demones qui non curant de bonis temporalibus, sed tamen de animabus. r ¶ Et erit babylon glorio. Cuius gloria est quasi momentanea in hoc mundo erit subuersa in inferno. a ¶ Non habitabitur vltra in finem. Id est a poenis non liberabitur: sed erit cum demonibus ideo sequitur: Et replebuntur domus eorum draconibus &c.

E Qui exigit vsq; ad nouissimū quadrantē a debitoribus suis: q; di-
Mat. 5. d. cunt illud: Dimitte nobis debita. Huic tradentur debitores: huic
Ibid. 6. b. tradidit paulus corinthum fornicantem. a ¶ Baculum. Vocat
1. Co. 5. b. nabuchodonosor vel diabolum: quia sicut per illum flagellatur
a deo impij: sic per hunc in pœnis inferni vel quotidie in peccat

in confessione laudis diuinæ: vñ ibidem dñ: Igitur post finē dierū
ego nabuchodonosor oculos meos ad coelū leuauī: & sensus me⁹
redditus est mihi: & altissimo benedixi &c. & postea subditur in
fine capituli. Nunc igit ego nabuchodonosor laudo & glorifico
& magnifico regem coeli: quia opera eius vera. & oēs viæ ei⁹ iudic

ris suggerendo, insidiando. b ¶ Abie-
tes quoq;. Principes diuersarum gētium
ab illo afflicti. Vel, filij quorum patres in
terfecit. c ¶ Ex quo dormisti. Quia vi-

cto forti & direptis vasis ei⁹ satellites cor-
ruerunt. vnde: Ite in ignem æternum: qui
paratus est diabolo & angelis eius. Nota
mors mortis dormitio dicitur. d ¶ Qui

succidat. vnde ps. Operuit montes vm-
bra eius: & arbuta eius cedros dei. Has ali-
quando peccantes tradit dominos suppli-

cio conterendas. Vnde dicitur: Conteret
ps. 28. a. dominus cedros libani. e ¶ Infernus.
Habitatores vel principes eius inferni
subter te. Sub terra enim est infernus: in

quo visus est diues ille a lazaro. vnde do-
Luc. 16. f. minus vinctos suos eruit: vinctum diabo-
Zac. 6. c. lum dimisit. f ¶ Omnes principes. Et
si hæc facta non sunt: tamē fieri potuerūt.

Solatio est malorum inimicos habere
socios pœnarum. g ¶ Vulneratus es.
Qui immortalis & deus videbaris. Nos
pro imbecillitate sensuum putamus non
posse resistere potentia dei: & te solum in
altitudine tua permanere. h ¶ Subter.

Putredo tineæ & operimentum vermium
pœnæ æternæ sunt: quas propria gignit
conscientia. Vel suppliciorum materia
quæ ex proprijs peccatis nascitur. Sicut
enim quamdiu humor est in cadauere,
vermes nascuntur ex putredine: sic ex ip-
sa materia peccatorum gignuntur sup-
plicia. Requies diaboli, lectulus tenta-
tionis: qui dicebat christo: Hæc omnia
tibi dabo, si cadens adoraueris me.

¶ Qui mane

NICO. DE LY.

Regna: & hoc fuit potissime tempore
nabuchodonosor: qui fuit potentissimus
inter reges babilonis. a ¶ Contriuit do-
minus baculum. id est virtutē. b ¶ Im-
piorum. id est babiloniorū. Et hoc fuit
implerum in balthasar: quem dominus p-
cyrum & darium expugnauit & occidit:
Dan. v. c ¶ Virgam dominantium. i.
sceptrum babiloniorum qui dominabā-
tur multis gentibus: d ¶ Cædentē po-
pulus &c. id est superbe. e ¶ Plaga in-
sanabili. quia non poterant eis resistere.
f ¶ Subiicientem in furore gen. &c. quia
victoris sibi a deo concessis abutebantur
in crudelitate nimia. g ¶ Conquieuit
& filuit omnis ter. id est habitatores om-
nis terræ habitauerunt in pace regno ba-
bylonis deiecto. h ¶ Gaiusa est. in cor-
de. Et exultauit. in signo exteriori. Exul-
tatio enim dicitur quasi extra saltatio.

i ¶ Abietes quoq;. id est principes ma-
gni terræ. k ¶ Latatæ sunt super te. id
est ex tua deiectione, dicentes. l ¶ Ex quo dormisti. somno

mortis. m ¶ Non ascendit qui succidat nos. id est impu-
gnet: prosequitur enim parabolam de arboribus magnis | princi-
pes significantibus, vt dictum est. n ¶ Infernus. Hic conse-
quenter ponitur insultatio mortuorum. Et primo contra animā:
secundo quantum ad corporis sepulturam, ibi: Omnes reges: als

Diuisio. principes, Prima in duas: quia primo ponitur insultatio con-
tra regem babilonis. sed o occasione huius fit transitus ad casum
dæmonis, ibi: Quo corruisti: als cecidisti. Circa primū sciendum
q; hebraei & aliqui expostores catholici exponunt locum istū de
nabucho aia nabuchodonosor descendere ad pœnas damnatorū. Sed saluo
donosor meliori iudicio: istud non videt mihi cōuenienter dictū: quia Dan.

pœnituit iij. nabuchodonosor reuersus de amentia videtur extunc vixisse
in confessione

a ¶ pecunie vel peccati. b ¶ sic. f. c ¶ diabo-
lum vel nabuchodonosor.

a tributum. Cōtriuit dñs bāculū im-

a ¶ qui nolunt sustinere iugū leue.

piorū virgā dñantiū cædentē popu-

a ¶ sua vel domini. b ¶ morte æterna.

c ¶ quia vult occidere, nō emendare.

los i indignatiōe plāga isanabili:

subiiciētē in furore gētes, psequē-

a ¶ hoc cōtrito. ¶ a labore. b ¶ a fletu.

tē crudelr. Cōquieuit & filuit oīs g

a ¶ q; seditione plena erat. b ¶ in damnatio-

ne ei⁹. c ¶ letabitur iustus cū viderit vin. &c.

d ¶ in domini virtute sublimes.

b terrā: gaiusa est & exultabit: abie-

a ¶ o diabole vel nabuchodonosor.

tes quoq; latatæ sūt sup tē, & cedri

a ¶ dicentes. b ¶ somno mortis.

c libani. Ex quo dormisti nō ascendit

a ¶ occidat. b ¶ pœnalis loc⁹ vel diabol⁹: q;

præpositus est inferis.

qui succidat nos. Infernus ⁊ sub-

a ¶ in amaritudinē versus. ¶ conturbari po-

ter te conturbatus est in occursum p

tuit. a ¶ nabuchodonosor. b ¶ terrenos prin-

cipes ge. n. terra.

aduentus tu⁹: suscitabit tibi gigant

a ¶ animæ eorū quos interfecerat. b ¶ in ad-

uentu principis vt eius pœnā mirentur cui⁹

honorabāt potētia. ¶ cōsolati in pœnis ei⁹.

f tes. Oēs principes terræ surrexe-

¶ etiam. ¶ surrexerunt.

runt de solijs suis: omnes princi-

pes nationum. Vniuersi respon-

¶ o nabuchodonosor. ¶ morte æterna.

debunt, & dicent tibi: Et tu vulne-

¶ vel vi. a ¶ vt quos in terra se creuit digni-

tas apud inferos societ pœna.

b ¶ quos occidisti.

ratus es sicut & nōs: nostri simi-

¶ in pœnis. ¶ quia.

lis effectus es. ⁊ Detracta est ad

a ¶ quia subiectis gētib; letabar. ¶ morte

inferos superbiā tua: concidit

a ¶ mortuum pœtis. b ¶ omnis pœna diabo-

li requies per contrarium erit. c ¶ qui super

regum pectora recumbebas.

h cadauer tuum. Subter tē sterne

a ¶ cū prius pallia auro gemmisq; distincta.

¶ p tineā & ymes inferni tormēta designat.

tur tineā: & operimentum tuum

erunt vermes. Quomodo cecidisti

z

positio melior est: & magis cōsonat textui. z ¶ Quō cecid. Hic
pñr occasione regis babilonis agitur de casu dæmonis fm regu-
lam exponendi sacram scripturā quæ dñ de diabolo & eius corpo-
re quam inter alias ponit Augu. iij. de doctrina christiana. & Isid.
de summo bono. xx. ca. Et illas ego posui in principio Gen. p ex-
positione totius sacre scripture. Ista autē regula qua hic vtendū est
intelligitur per hoc q; diabol⁹ est caput oim iniquorū: fm q; dicit
Grego. omel. x. Et ideo ppter connexionē capitis ad mēbra & ecō-
uerso: scriptura sacra aliquādo sub vno contextu de vno trāsīt ad
aliud, & e conuerso: & hoc modo esaias hic loquens de rege baby-
lonis: qui erat diaboli membrū simpliciter q̄tum ad ipsum bala-
thasar: & ad tempus q̄tum ad ipsum nabuchodonosor transit ad
loquendū de dæmone dicens: Quomodo ce. de cœ. f. empyreo.

¶ Lucifer

A Qui mancori. Hi sunt falsi ap̄li: opari mēdaces: q̄ transfigu-
rantur in ap̄los xp̄i: q̄ loliū superfemināt dormientibus platis &
Allego. nolentibus vel novalentibus resistere. Allego. Lucifer qui mane
orie. Diabolus in exordio mundi creatus, vel inter angelos gl̄io-
sus: sed corruit: fm̄ illud: Videbā sathanā sicut fulgur de cōelo ca-

Luc. 10. c. dentē: q̄ pri⁹ cogitabat. In cōelū cōscendā
super astra cōe. ad solū dei. f. Post lapsum
q̄q̄ arrogat idē sibi: vñ & gl̄ia ascendere
super angelos in cōelū: vel sup̄ nubes cor-
da. f. electorū: & sedere in mōte testamētī
eccl̄ia: & in laterib⁹ aquilonis in frigidis.
b In cōe. con. In firmamēto erat: in cōe-
lum vbi est dñi solū cupiebat ascendere.
Hec oia ad hereticos sunt referēda: qui cū
deorsum sint, cū principe suo iactant se ex-
cellos esse. **c** In lateribus aqui. vnde:

Hiere. 1. c. Ab aquilone exardescunt mala & succēdi
Esa. 43. a tur olla hieremiæ. De quo: Dicam aquilo
ā. 5. b. ni. da. i. redde captiuos. **d** Nubiū. i. p̄
P̄s. 35. b. phetarum. de quibus: Mandabo nubibus
meis ne pluant super eam imbrē. Et veris-
tas tua vsq̄ ad nubes. Iudas nubes fuit cū
alijs ap̄lis: sed vitio suo diabolū ascensio-
rem suscepit. **e** Verūtamen ad infer.
Qui per virtutes potuisti ascendere: per vi-
tia cades. Sancti habēt pēnas columbæ &
agla: vt volent & requiescant. Impiū qua-
si plumbū mergunt in aquis vehementi-
bus: & descēdunt in pfundū quasi lapidis:

Iniquitas sedet super talentum plumbi.
Zach. 5. c. **f** Detraheris. Inuitus, Christus descen-
dit voluntarius. **g** Profundum. Ad
infimas & pessimas pēnas. Quāto enim
gradus altior: tāto casus grauior. **h** La-
P̄s. 57. a. ci. id est inferni. vnde: Cum descendentibus
in lacum factus sum & c. & posuerunt
me in lacu nouissimo. Sicut lacus aquas

B sic infernus animas suscipit: & ad quem
2. Reg. 23 banaias descendit tempore niuis: & leo-
c. nem interfecit. Heretici relinquūt fontem
aquæ viue & fodiunt sibi lacus contritos
qui aquam non valent continere. Vnde,
sicut refrigerat lacus aquas sic malicia ha-
bentes se: qui nec calidi nec frigidi sunt. id
est nec credunt: nec omnino non credunt:
sed per teporem & simulationem fidei a
dño reiciuntur. **i** Est vñ. Non deus
Mat. 13. d vnde Inimicus homo superfeminauit zi-
zaniā. **k** Vrbes. Ecclesias, vt faceret
synagogas diaboli & hæretica prauitate
pollueret mundiciā fidei. **l** Vinctis
eius non. Quos soluunt apostoli imitato-
Mat. 18. c res magistri: qui ait: Quicumq̄ solueritis
super terram e. f. & in cōe. Soluunt autem
sermone dei: & testimonio scripturarum:
& exhortatione virtutum. Vinctis eius.
Immensa eius crudelitas designatur qui
non modo captiuos catenis onerabat, sed
in tenebris recludebat: vt nec Euilmerodach filio suo aperiret.

m Omnes re. Hiero. Reges gentium quibus deus gentes credi-
derat gubernandas: q̄ concussi sunt a nabuchodonosor: nec tamē
subuersi: quorū nō regnat peccatum: q̄a cor eorū in manu dei erat
minime corruē.

NICO. DE LYRA.

a Lucifer. i. pulchrior inter angelos: sicut lucifer quæ est
stella matutina pulchrior est inter stellas: ideo alio noīe vocat ve-
nus a venustate. **b** Qui mane orie. quia inter creationē eius
quæ dñi hic ortus: & lapsum fuit tps modicū. **c** Corruisti in ter-
ram. quia proiectus fuit in hoc aere caliginoso. **d** Qui vult.
gen. i. angelos alios q̄bus ipse fuit occasio cadendi. Angeli enim
boni & mali frequēter apparuerūt in specie humana: & ideo no-
mine gentiū: & hoīm noīant: sicut Act. 1. b. de duobus sanctis an-
gelis dicitur. Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis
& c. & de diabolo dicit saluator Mat. xii. d. Inimicus homo supse-
minauit zizaniā in medio tritici. **e** Qui dicebas in cor. tuo.
superbiendo. **f** In cōelum ascen. & c. i. sup̄ alios angelos. Sic
enim voluit præesse alijs angelis indebite. f. vt sibi exhiberēt ho-
norem soli

norem soli deo debitū: & nulli subesse: nō simplr, cū sciret se non
posse esse absq̄ dei manutenētia: sed quantū ad regulā agendorū.
g Sedebo in mon. tc. i. in cōelo empyreo vñ pcedunt oia q̄ in
terris fiunt tanq̄ de aula summi imperatoris. **h** In late. aqui. Vergili⁹
qa licet fm̄ p̄m altitudo mūdi sit in polo antarctico: n̄ fm̄ appa. Hic ver-

a de solio potētiæ. **b** Nabuchodonosor
alijs regibus gl̄iosior: vt lucifer stellis splēdi-
dior. **c** factus hesperus modo occidens.

a de cōelō lucifer qui mane orieba-
ris: Corruisti in terram qui vul-

nerabas gentes: qui dicebas in e-
a cum subiecerim mihi terrā quid restat ni-
si in cōelum cōscendam?

b corde tuo: In cōelum cōscendam: f
a non infra. **b** quæ non ceciderunt.
id est iudeos qui & astra cōeli, dei cognitio-
ne fulgentes.

super astra + dei exaltabo solium
a eccl̄ia. Nō pōt abscondi ciuitas supra mō-
tem posita. **q̄** sion vbi templū in quo est tes-
tamentum: quod est in latere aquilonis.

meum: sedebo in mōte testamen-
c ti in lateribus aquilonis. **Ascen-**

a in firmamento erat in cōelū vbi est dñi so-
lium cupiebat ascendere. **b** diabolorum.

d dam super altitudinem nubium.
a vt sicut ille p̄phas & ap̄los habeam.

c similis ero altissimo: Veruntamen
a nabuchodonosor vel diabole. **q̄** se exal-
tat hu miliabitur. **q̄** a tanta altitudine.

ad infernum detraheris in profun-
a in pēnis.

hdum laci. Qui te viderint: ad te in-
a cordis intuitu. **q̄** humiliat. **q̄** dicentes.

clinabuntur teq̄ p̄spiciēt. Nunqd
a dicēs: ero filis altissimo. **b** terrenos qui
bus dñi. Terra es & in terram ibis.

i iste est vir q̄ cōturbauit terrā: q̄ cō-
a non subuertit. vnde: Mei autē pene moti
sunt pedes & c. **b** reges quorum cor in ma-
nu dei. **c** virtutibus fugatis.

cūssit regna: qui posuit orbē deser-
a vñ. **b** quibus xp̄s dixit. Exite & his
qui in tenebris sunt reuelamini. vnde: Diru-
pisti vincula mea. Et alibi: Dominus soluit
compeditos. **q̄** peccatis.

tum, & vrbes eius destruxit, vñ
q̄ tū. **q̄** vrbes eius destruxit, vñ

ctis eius non aperuit, carcerem:
m Omnes reges gentium vnuer-

t erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

rentiā hoīm est in. iiii. polo opposito. f. ar tex nobis
ctico: q̄a iste polus est nobis semper mas semp sus-
nifestus & sup̄ n̄m hemispheriū eleuat⁹: blimis at
& circa ip̄m vident̄ moueri stellæ. Polus illū sub-
aut antarcticus est semp nobis occultus. pedibus
Vel astra: Sedebo in mon. tc. i. sup̄ eccl̄iā ity xatra
quæ dñi mons. ē. c. n̄. & sic dñi mons noui te videt.

sta. Super p̄sonas em̄ eccl̄iasticas appetit
diabolus maxime dñari. In late. aq̄. id est
in cordibus frigidis ex defectu charitatis.

i Ascendam super alti. nu. i. angelos.
Qui dicuntur nubes metaphorice propter
velocitatem motus, sicut & supra dicunt̄
astra propter claritatē naturalis intellect⁹.

k Similis ero al. Apperit em̄ silitudinē
nem diuinam: vt prædictū est. **l** Veruntamen
ad in. & c. q̄a sicut culpa ei⁹

fuit grauior, ita pēna maior. **m** Qui
te vñ. i. angeli sancti q̄ viderūt eū cadentē:
& vident eius dñationē. **n** Ad te in.

per cōsiderationē diuinę iusticię dicentes:
o Nunqd iste & c. i. cōelū empyreū: qd̄
dñi terra viuētū. **p** Qui concussit. re. i.
ordines angelorū: q̄a de oibus ordinibus
aliqui ceciderunt cū eo. Angeli vero in scri-
ptura dicunt̄ reges: quia per eos regit tota
corpalis creatura: & per p̄ns ordines ange-
lorum dicunt̄ regna. Vel p̄nti istud intelli-
gi de terra habitationi hoīm deputata: cui⁹
pacem diabolus nidi⁹ perturbare & fre-
quenter perturbat. **q** Qui posuit or-

de. q̄a ante mortē xp̄i oēs descēdētes trahē-
bat ad infernū. **r** Et vrbes ei⁹ de. i. lo-
ca diuini cult⁹ q̄ frequēter destruxit a deo
permisus. **s** Vinctis eius non ape-

car. i. eos detinuit. Quod autē inde aliqui
sunt amoti in resurrectione xp̄i fuit p̄ eius
voluntatē. Aliq̄ vñ expositores exponūt
de rege babylonis ad litteram dicentes sic:
Quo cecidisti lucifer. i. tu rex babylonis
gloriosior regibus alijs: sicut lucifer alijs
stellis. Qui mane oriebaris: q̄a licet regnū
babylonie fuit valde gl̄iosum: tū in hac
durauit tps modicū: q̄a primus rex glorio-
sus legit̄ fuisse nabuchodonosor, cui suc-
cessit euilmerodach filius eius: & isti suc-
cessit balthasar eius filius: vt declaratum
fuit diffusius. Dañ. ij. & in isto defecit re-
gnū babylonie: & traslatū fuit ad mōdos
& persas. Dañ. v. Corruisti in terram: deie-
ctus a regni dignitate. Qui vulnerabas gē-
tes, ex nimia crudelitate. Qui dicebas in
corde tuo: in cōelū ascēdā & c. Opinio em̄

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est, q̄ cōcepit sedechiā. In lateribus aquilonis: q̄a hierlm̄
dicit̄ esse in latere aquilonari mōtis sion. Ascendā sup̄ altitudinem
nubiū. i. p̄phetarū. Sifis ero altissimo. i. monarcha in mūdo: sicut
ipse est in cōelo. Verūtamen ad infernū detraheris inuitus. In profun-
dum laci: q̄a q̄ plus se exaltat per supbiā: magis deiciet per pēnā:
qd̄ impletū fuit in balthasar: vt. ē. dictū est. Qui te viderit ad te in
clinabunt. q̄. d. ita pfunde deicietis, q̄ te voluerit videre oportet
bit se inclinare. Nunqd iste est qui cōturbauit terrā. i. habitatores
terrē. Qui cōcussit regna subijciēdo ea violētē suo impio rex em̄
babylonis multa regna impio suo subiecit armorū violētia. Qui
posuit orbē desertū p̄ magna p̄teritis incolis. Et vrbes ei⁹ de-
struxit: sicut patet de hierlm̄ & de multis alijs, q̄s destruxit rex ba-
bylonis. Vinctis eius. i. ab eo. Nō aperuit carcerē: vt dimittendo eos
eū post lōgā macerationē: fm̄ istā expositionē l̄a ista dñi de de
mone figurālī em̄. Priā tñ expositio magis cōsonat dictis sc̄torū.
t Oēs re. Hic p̄nti ponit insultatio cōtra regem babylonis q̄
tum ad sepulturā. Et intelligat pars ista de nabuchodonosor de

erat gentiliū q̄ post dignitatē regni in vita p̄nti transferēbant ad
cōelum: fm̄ qd̄ dñi. Mach. xi. c. Patre n̄o inter deos translato. Se-
debo in monte testamētī. i. sup̄ hierlm̄ extendā regnū meū: sicut
& factū est

E **Apo. 19.** minime corrueunt. quomodo enim deus
deorum xps sic dñs dominatium & rex re
gum. Hi requieuerunt in glia sua vnus
quisq; in domo sua: quia apud patrē di
uersae mansiones sunt: & p varietate vir
tutum varietates mansionū: sed nabucho
donosor, nec in morte q̄scita cruciatu
bus. a ¶ Tu autē. Vide fabulę cōsen
tire: qua dicunt iudei nabuchodonosor
in statu pristinum regressum Euilmero
dach filiū suū (q̄ eo interuallo septem
annos regnauit) in carcerem misisse: &
eum ibi cum rege ioachim in vita pris
tina fuisse. Quo mortuo cum nō auderet re
gnum suscipere dicens: pater meus q̄n
vult moritur & resurgit: consilio ioa
chim. ccc. aues de diuersis partibus mū
di exquisiuit: & corpus effosum in mi
nutias discepit, & vniciq; partem al
ligauit. Dixit em ioachim cum aues si
mul cōuenerint hę, reuiuiscet pater tu?
b ¶ Quasi cadauer. Multitudine pec
catorum putruerunt: & corruptę sunt ci
uitates meę. Virtus suauis odoris est.
vñ: Sicut vnguentum in capite. & odor
tuus suauis: & facies tua speciosa.

de nabu
chodo
nosor in
frusta cō
ciso a fi
lio.

P̄. 77. b.
P̄. 132. a.

P̄. 7. c.

Mat. 11. d.
F

Gen. 1. d.

Dan. 13. f.
1. Cor. 4. d.

Ioh. 8. f.

4. Re. 19. g.

1. Cor. 15. d.

a ¶ quiueuerunt. b ¶ coelesti. c ¶ quia. d ¶ in domo
patris mei man. mul. sunt. ¶ dormiuit.
¶ sepulchro.

si dormierūt in glia t vnusq; i domo a
a ¶ sepultura nabucho. ¶ Q. sepultus regib' quos
occidisti: tu in sepultus abijceris, vel si oēs aīe ali
quam requiem q̄nq; accipiant tu nuncq;.

a sua: tu autē p̄ictus es de sepulchro tuo b
a ¶ quæ in radice nascēs, arbori affert sterilitatē:
digna incendio.

b ¶ sanguine occisor. c ¶ sanie eorum
q̄ si stirps inutilis pollūt? & obuolūt?
qui. f. sunt. ¶ tuo. f.

cū his qui interfecti sunt gladio & de
a ¶ inferni. b ¶ sed tu existens quasi cadauer.

b scenderunt ad fundamēta laci. Quasi
a ¶ quod oēs fugiunt. b ¶ quia tu magister: illi di
scipuli: cui plus creditur: plus exigitur ab eo.

c si cadauer p̄itridum non habebis cō
a ¶ i. nō eris cu eis q̄s occidisti loci? in sepultura.

b ¶ hoc de diabolo: & nabuchodonosor.
d fortium neq; cum eis in sepultura. Tūg

a ¶ non alienam tantum. b ¶ etiam tuam.

e enim terrā tuā dispēdisti: tu p̄p̄m
a ¶ modo p̄pheta in tertia p̄sona loquit. de nabu
chodo. ¶ de diabolo p̄t etiā dici. Nō vocabit in
æternum. b ¶ Q. potētia istius omnino perijt.

tuum occidisti. Nō vocabit in æternū h
a ¶ dæmonū. b ¶ & ideo. c ¶ cogitationes opa ma
la ex impijs patribus nata. d ¶ nabuchodonosor.

semē pessimorū. Præparate filios eius i
¶ pro.

h occisioni in iniquitate patrum eorū,
a ¶ Q. Occidentē ne confurgant vltra. ¶ in regnū.

b ¶ patris. ¶ sanctorum.

Nō cōsurgēt nec hēreditabūt terram
a ¶ domini. ¶ nisi dñs custodierit ciuitatem.

neq; implebunt faciem orbis ciuitatē
¶ vel tis. ¶ pro quia. a ¶ nō est perfecta hoīs vi
ctoria. ¶ in cyro & dario. b ¶ filios scilicet nabu
chodonosor.

Et cōsurgam super eos dicit
dominus exercituum: & perdam ba
a ¶ vt non noietur domina regnor. b ¶ filios. f.

c ¶ ne vltra pullulent in vrbibus dñi.
bylonis nōmen & reliquias & gēmen

¶ vel ait. a ¶ non contentus his.

i & progeniem dicit dñs. Et pōnam eam k
a ¶ hic etiā cetera monstra intellige. ¶ vel ibus.

k in possessionem herici & in paludes l
a ¶ quibus circundant diuites. b ¶ sicutudo vt om
nes quasi sortes auferantur.

aquarū: & scopabo eam in scopam
a ¶ vt pereat babilonica semina. ¶ vt nihil rema
neat nisi hericius.

b ¶ immobiliter statuit. ¶ Q. his pactis iuramen
tum domini complebitur.

l tērens, dicit dñs exercituum. Iurauit n
a ¶ Q. Non aliter potest fieri.

¶ apostiopefis: Q. Nō credideritis mihi: si hoc nō
dñs exercituum dicens: Si nōn vt pu
fecero. a ¶ vel statui.

tāui ita erit, & quō mente tractāui sic p
a ¶ scilicet vel &. b ¶ contrariam fortitudinem.

eueniet: tū conteram assyrium in terra q
a ¶ ecce dedi vobis potestatem calcandi super ser
pentes.

m mea: & in montibus meis cōculcēm eū
a ¶ sanctis. ¶ iudæis. b ¶ afflictionis graue.

& auferetur ab eis iugum eius: & onus
¶ scilicet ab Ezechia & populo eius.

¶ Hoc confi.

destruatur mors, tūc auferetur a sanctis
iugum assyrii. Hostis temerarius non
solum terram dei, & humilia occupare
festinat: sed & eos qui virtutibus pro
fecerunt, de quibus dicitur: Fundamen
ta eius in montibus sanctis. **P̄. 86. a**

¶ Hoc

NICO. DE LY.

¶ quo dicunt hebrei q̄ ipso mortuo
Euilmerodach filius eius quē incarcera
uerat ppter mala quæ tempore amētiæ
patris fecerat: timēs ne resurgeret a mor
te: sicut redierat de amentia, de consilio
ioachim fecit eum de sepulchro extrahi
& particulatim etiam diuidi, & vulturi
bus dari: vt sic ipsis auolantibus partes
nō possent iterum cōgregari: & fm hoc
dicitur: Omnes reges gen. & c. somno
mortis. a ¶ In gloria. i. honorifice se
pulti: b ¶ Tu autē proiectus & c. Mo
do prædicto. c ¶ Quasi stirps inuti
lis. Quæ ad nihilū est utilis. d ¶ Pol
lutus. scilicet sanie: quia cadauera sic ex
tracta sanie sunt polluta. e ¶ Cum
his qui & c. quorum cadauera remanēt
insepulta: & sicut bestię & auib' deuo
rantur. f ¶ Et descen. ad fun. lac. ga
carnibus deuoratis ossa remanentia per
inundantiam pluuiarum trahuntur ad
lacus & paludes & descendunt ad pfun
dum. Cetera patent ex dictis. g ¶ Tu
enim. Posita insultatione cōtra regē ba
bylonis. Hic p̄r ponitur insultationis
confirmatio, per hoc q̄ denunciat
terminatio regni & primo confirmatur
verbo sed o exemplo, ibi: Iurauit domi
nus. Circa primum dicitur: Tu em ter
di. & c. i. eius perditionē meruisti: Et sicut
exponitur quod subditur: Tu populū
tuū & c. h ¶ Non vo. & c. sepe. f. s.
regnū babilonicū: saltē q̄tum ad p̄ge
niem nabuchodonosor, ideo subditur:
i ¶ Præpa. fi. & c. Quia balthasar fuit
interfectus, & tota cognatio eius: & tras
latum fuit regnū, vt prædictū est: & sic
patet ista vsq; ibi: k ¶ Et po. cam. i. ba
bylonem. l ¶ In pos. herici. Quia fa
cta est inhabitabilis hoibus: Est autē he
ricius animal spinosum. m ¶ Et sco.
cam. Auferēdo peccatores de ea sicut de
domo auferuntur sordes cum scopā.

n ¶ Iura. dñs. Hic prophetiæ veritas
de destructione babilonica confirmat
exemplo scilicet regis assyriorum quē
deus destruxit ante destructionē regni
babilonis: & vtramq; destructionē præ
dixit Esaias in pluribus locis. Et hæc de
structio regis assyriorum ponitur ab eo
prima in signum certum destructionis
babilonicę future: Quasi diceret: Cum
videritis dictum meum impletum de
rege assyriorum, sciatis ipsum certitudi
naliter implendum de regno babilo
norum & fm hoc dicitur: Iurauit do.
id est firmiter statuit. o ¶ Si non vt
putauit. id est in presentia mea disponi.
p ¶ Sic eueniet. Et quid sit illud sub
ditur: q ¶ Vt conteram assyriorum
in terra mea. i. in iudæa vbi vigeat di
uinus cultus: & ideo dicit terra dei spe
cialiter. r ¶ Et in montibus meis.
Quia iudæa est terra mōiosa. s ¶ Con
culcēm eum. Quia angelis dñi, de exer
citu assyriorum existente in iudæa, pers
cussit. clxxxv. milia bellatorum: vt pa
tet. iij. Reg. xix. g. r ¶ Et aufc. ab & c.
scilicet ab Ezechia & populo eius.

¶ Hoc confi.

Diuisio.

H

A **Hoc** consiliū. i. auferatur iugū eius, est meū consiliū. Hoc consiliū quod cogi. sup. om. ter. Gentes assyriorū scilicet. Vel oīm qui subiecti sunt sennacherib. Vel diabolo. In fine visionis aperitur, q̄ latebat dñm, scilicet cogitasse consiliū super omnem terram, & eleuata manus eius super omnes gentes nō babyloniam tantum: vnde ostēditur quæ dicta sunt generaliter ad orbem terrarum pertinere.

b **In** anno quo mor. A principio libri hucusq̄ sub oīa. ioathan, achaz vaticinatus est Esaías vñ dñm finē sub ezechia prædicta: & partim completa. **c** **Achaz.** Quo viuente, regnante in peccatorib⁹ nec pondus contra alienigenas nec sermo dei (iuxta septuaginta) fieri poterat ad pphe tam. **d** **Nelæteris.** rege mortuo inimici lætantur quasi aliquid lucri facturi nouis reb⁹. Hic philistei quos achaz afflixit de morte eius lætantur & iudeis insulant: quia maturo rege perditū subiaceant eius filio, quo regnante se putant fines eorum posse inuadere. **e** **Virga percussoris.** Abiecto iugo dei, primum in cogitationibus nostris radicaur semen colubri: post de semine pessimo nascitur regulus, qui est rex serpentum, qui flatu & visu homines occidere dicitur. Hec sunt peccata varia de prauo thesauro cogitationū ad opus pessimum prorumpentia: Hec cū regnauerint in his, qui a deo sunt alieni: egredientur serpentes pennati, vt nō sufficiat cogitasse vel fecisse quæ mala sunt: sed patrocina malorum quærant, & hæreses cōfingant. Possunt hæretici per pennatos serpentes intelligi: qui se eleuāt cōtra sciētiā dei: & venenato ore absorbent volucres. i. ad excelsa volare cupientes. Quem diligit dominus corripit &c. Quasi filios erudit nos deus qui visitat in virga iniquitates. Hæc est virga & iugum quod vult imponere saluator ceruicibus omnīū vt depositio iugo assyrii portent iugum xpī qd̄ si quis abiecerit vt contriuerit: statim de radice colubri tortuosi egredietur regulus: & aspides fm. Lxx. & de eis serpentes volantes: vel qui absorbent volucres.

f **Vlula.** Quasi philistæi plorate miseriam vestram, quæ venit per sennacherib. Vlula porta, clama ciuitas. Philistei portione cadentes: inebriati scilicet calice babylonis: & vino in quo est luxuria. Hi tamen propter cetera vitia: tum ppter ebrietatem regnum dei perdiderunt. Præcipitur ergo eis, vt vlulet porta eorum porta hereticorum: os blasphemum: ciuitas: anima malis cogitationibus repleta.

Ab aquilone

NICO. DE LY.

a **Hoc** consiliū quod cogi. sup. om. ter. i. ab assyrijs deplam & grauataq̄ ab eo auferet iugū assyriorū: & per hoc qd̄ dñm hic. Hoc consiliū quod cogi. patet q̄ est hic prophetia prædestinationis & per consequens infallibiliter implēda vt patet ex prædictis. **b** **Et hæc est ma.** &c. i. virtutis dñi. **c** **Extenta sup. vñ. gen.** ad liberandum eas de oppressione assyriorum. Cetera patent. **d** **In** anno quo. Postq̄ propheta denunciavit punitionē assyriorum qui captiuauerunt regnum israel: & babyloniorum qui captiuauerunt regnum iuda. Hic pñr denunciat punitionem aliarum gentiū de afflictione vtriusq̄ regni gaudentiū, & affligentes adiuuantium. Et primo denūciat punitionē philistinorū: & scd̄o aliorū ca. seq. & vltra: put patebit psequēdo. Circa primū sciēdū, q̄ tpe achaz fortitudo regni iudæ fuit multum debilitata propter eius maliciā: quia phacee filius romeliæ occidit de regno iuda cxx. milia: quapropter philistini intrauerunt regnum iuda: & acceperunt plures ciuitates & habitauerunt in eis. ij. Paral. xxvij. & de hoc lætabantur. Sed mortuo achaz, ezechias filius eius qui fuit bonus

qui fuit bonus & iust⁹: fortificauit regnū, & pualuit aduersus philisteos: fm q̄ dñm. Reg. xvij. b. Ipse percussit philisteos vsq̄ ad gazam & oēs terminos eorū a turre custodiū vsq̄ ad ciuitatē munitā. Et hoc denūciat hic propheta futurū ad ppli iudæ cōsolationē & philistinorū desolationē. Et primo notat tps, di. In anno &c. i. an

no prio ezechie q̄ mortuo achaz regnauit immediate. **e** **Factū est on⁹ istud.** i. facta est reuelatio Esaie de philistinorū punitione: iō subdi: **f** **Nelæte.** phil. oīs tu. i. nulla ciuitas tua letet: quia oīs nō: & nullus egpollēt: vñ qd̄ dñm hic oīs ciuitas nō letet fm ordinē cōstru. tū oīs idē est ac si diceret: nulla ciuitas philistinorū letetur. i. de hoc qd̄ subdi: **g** **Qm̄ cōm.** est vñ. i. portētia. **h** **Percussit.** tui. i. regni iudæ qd̄ ante tps achaz cōsuevit te pcutere & subijcere sicut patet tpe dauid. ij. Re. v. & tpe ozie vt hñ. ij. Pa. xxvj. vbi dñm de ozia: Eggressus est, & pugnauit p̄ philistim, & destruxit murū geth & murū iāniē murūq̄ azoti: m̄ ppter maliciā achaz tpe ei⁹ diminuta fuit potētia regni: sed iterū fortificata tpe ezechia: ideo subdi: **i** **Dera.** cñ co. i. de ipso dauid, & aliorū regū potētū. **k** **Egre.** nō nascēdo: quia iā erat in prio anno regni sui: sed ad bellandū cōtra vos o philistæi.

l **Regu.** i. ezechias qui plus nocebit vobis q̄ pcedentes: sicut regulus q̄ idē est qd̄ basiliscus: quasi rex serpentū (αβαελαος græce qd̄ est rex latine) plus nocet q̄ alij serpētes: quia interficit flatu, & visu. Nec mirandū est, q̄ dauid sc̄tus: & ezechias deuotus noiant colubri, & reguli noib⁹ quia hoc est ppter nocumētā q̄ fecerūt infidelib⁹ si cut & sa nson Cg in catalogo sc̄torū ponit. Heb. xj. Inoiatur coluber & cerasites Gen. xlix. fm̄ oēs expositores. **m** **Et se.** &c. i. deprimēs philistinorū superbiam nimis eleuatam ex victoria. tempore achaz habita.

n **Et pa.** pri. i. iudæi tpe achaz de paupertate releuabunt tpe ezechia. **o** **Et pau.** &c. i. interfecto exercitu sennacherib p angelū & philistæis p ezechia deplis: ideo subdi: **p** **Et inte.** fa. &c. i. virtutē philistinorū in obfidiōe ppter defectū vidualiū. **r** **Vlu.** por. &c. i. custodes portarū & habitatores ciuitatū ppter miseriam in vobis futurā. Ab aglone em̄ fum⁹ veniet. i. exercitus ezechia tendēs ad terrā philistinorū, quia geth & alia ciuitates philistinorū ē. postea quas destruxit ezechias declinant versus austrālē partē respectu hierlm̄: vñ mouit se exercitus ezechie, vt dicit Ra. Sa. alij vero exponunt de exercitu assyriorū & babyloniorū qui venerūt a parte aquilonari ad destruendum terrā iudæorū: sed prima expositio magis consonat præcedentibus & subsequentibus: vñ subditur:

Et quid m̄de. **f** **Nelæ.** phil. Philistæa interpretat̄ cadens portione: iō signat quālibet psonā in potu excedētē. iō subdi: **Nelæ.** &c. nā læticia pueniēs ex tali excessu, & etiā talis excessus puenit ex defectu debite correctionis: iō subdi: **g** **Qm̄ cō.** vit est &c. i. tui correptoris q̄ te minus debite correxit.

Et qm̄ ex potu excessiuo oriunt̄ frequēter alia p̄tā grauiora. Seq̄tur: **i** **Dera.** co. i. vini eo q̄ de ipso scribit Pro. xxij. d. Ingre ditur blāde sed in nouissimo mordebit vt coluber. **k** **Egre.** ditur re. i. p̄tā grauīus, vt adulteriū vel homicidium. **m** **Et se.** eius ab. vo. i. intellectu q̄ nat⁹ est sursum in deū eleuari: sed absorbetur p excessiū potationē vini. **n** **Et pa.** pri. pau. ab excessu potus abstinentiū. Et dicunt hic priogeniti vires animi q̄ reficiūt̄ tur & saluant̄ in sobrietate. Eccl. xxxj. d. Sanitas aīe & corporis sobrius por⁹. **p** **Et in.** fa. ra. tuā. i. humidū radicale in quo cōsistit vita: & hoc cōsumptio p ebrietatē substantia tua psumit. Eccl. xix. a. Oparius ebrius nō locupletabit. **q** **Et re.** tu. i. plē tuā: quia cōsumpta priis substantia: filij nō habent vñ sustententur in vita.

Et qm̄ ex potu excessiuo oriunt̄ frequēter alia p̄tā grauiora. Seq̄tur: **i** **Dera.** co. i. vini eo q̄ de ipso scribit Pro. xxij. d. Ingre ditur blāde sed in nouissimo mordebit vt coluber. **k** **Egre.** ditur re. i. p̄tā grauīus, vt adulteriū vel homicidium. **m** **Et se.** eius ab. vo. i. intellectu q̄ nat⁹ est sursum in deū eleuari: sed absorbetur p excessiū potationē vini. **n** **Et pa.** pri. pau. ab excessu potus abstinentiū. Et dicunt hic priogeniti vires animi q̄ reficiūt̄ tur & saluant̄ in sobrietate. Eccl. xxxj. d. Sanitas aīe & corporis sobrius por⁹. **p** **Et in.** fa. ra. tuā. i. humidū radicale in quo cōsistit vita: & hoc cōsumptio p ebrietatē substantia tua psumit. Eccl. xix. a. Oparius ebrius nō locupletabit. **q** **Et re.** tu. i. plē tuā: quia cōsumpta priis substantia: filij nō habent vñ sustententur in vita.

Et qm̄ ex potu excessiuo oriunt̄ frequēter alia p̄tā grauiora. Seq̄tur: **i** **Dera.** co. i. vini eo q̄ de ipso scribit Pro. xxij. d. Ingre ditur blāde sed in nouissimo mordebit vt coluber. **k** **Egre.** ditur re. i. p̄tā grauīus, vt adulteriū vel homicidium. **m** **Et se.** eius ab. vo. i. intellectu q̄ nat⁹ est sursum in deū eleuari: sed absorbetur p excessiū potationē vini. **n** **Et pa.** pri. pau. ab excessu potus abstinentiū. Et dicunt hic priogeniti vires animi q̄ reficiūt̄ tur & saluant̄ in sobrietate. Eccl. xxxj. d. Sanitas aīe & corporis sobrius por⁹. **p** **Et in.** fa. ra. tuā. i. humidū radicale in quo cōsistit vita: & hoc cōsumptio p ebrietatē substantia tua psumit. Eccl. xix. a. Oparius ebrius nō locupletabit. **q** **Et re.** tu. i. plē tuā: quia cōsumpta priis substantia: filij nō habent vñ sustententur in vita.

Moralit.

E a ¶ Ab aquilone enim fumus. Exardescētibz sagittis diaboli
 Hiere. 1. c qui noxijs oculis: & contrarijs lumini. Ab aquilone olla hiere
 Pro. 25. d miæ succendit. vñ in puerbjs: Aquilo ventus durus. noie autem
 dexter. b ¶ Non est q effugiat agmen ejus. Nullus pter hieru
 salem: Et si quæsierūt angeli q p̄sunt assyrijs, cur sola saluet? Re
 spondebit: q̄a dñs fundauit sion &c. Et si

Hier. 27. cut Hieremias catenas ligneas posuit sup
 colla eorum qui ad se missi fuerant. Dicit
 esaias ad dominum: Quid respondebitur
 nuncijs diuersarum gentium si quæsierint
 super aduentum sennacherib. Cui dñs q̄
 ip̄si capiendi, & sola hierusalem sit libera
 da. c ¶ Nuncijs gētis. Angelis qui prae
 sunt ciuitatibus & gentibus singulis mi
 rantibus cur sola sion amaritudinem fu
 mi vitauerit vel euaserit. d ¶ Fundauit
 sion &c. Super fundamentum prudentie,
 iustitiæ, fortitudinis, tēperantiæ quæ sunt
 1. Cor. 3. c christus. vñ de: Fundamētum aliud nemo
 potest ponere præter id quod positum est
 Mat. 7. d. Qui autem satius est ædificat super are
 nam.

a ¶ multus exercitus sennacherib vel fama.
 a ois. Ab aquilone enim fumus ve
 a ¶ nemo enim sine peccato nec infans vni
 diei.

b nict: & non est qui effugiat agmen
 a ¶ fumi. b ¶ cum philistea corruerit & sum
 eius vniuersa p̄cenerauerit.
 c eijs. Et quid respondebitur nun
 a ¶ hoc. f. respondetur.
 d cijs gentis: Quia dñs fundauit b
 a ¶ & ideo saluantur.



sion & in ipso sperabunt c
 a ¶ spiritu.
 pauperes populi eius.
 Nus moab

Ca. XV. d

Nus moab. Hec est visio esaiæ
 habita de onere. id est de destru
 ctione moab. Moab fili⁹ Loth.

cuius progenies & prouincia moab vocata est. In ipsa
 est ar: quæ nunciariopolis metropolis: Onus moab.
 est circuncisio carnalis & sp̄ialis. vñ de: Nos sumus

NICO. DE LYRA.

¶ circunci

* a ¶ Et quicqd respondebit nuncijs gen. i. nuncijs ezechie
 & principum eius qui discurrentes per iudæā prædicabant dicen
 tes: Reuertimini ad dñm deum abraam & isaac & israel, & reuertē
 tur ad reliquias quæ effugerūt manus regis assyriorum &c. ¶ Para.
 xxx. Et subditur responsio. b ¶ Quia dñs fundauit sion: Eli
 gens locum illum ad suum cultum. c ¶ Et in ipso sperabunt
 &c. Quia non solum illi de regno iudæ sed etiam multi de regno
 israel venerunt ad ezechiam in hierlm confidentes de diuina pro
 rectione, vt ibidem subditur: sic exponit Ra. Sa. Aliq̄ vero expo
 sitores nostri exponunt de nuncijs sennacherib, quos misit in hie
 rusalem ad terrendū ezechiam & populū ei⁹: vt hr. ij. Para. xxxij.
 Et responsum fuit eis, q̄ non traderent se regi assyriorum: sed magis
 considerent de diuina protectione contra eum: ezechia ad hoc ad
 hortante populum: vt habetur ibidem.

¶ In capitulo. xliij. vbi dicit in postilla. Qui mane oriebaris: q̄a
 inter creationem eius.

Analiq̄
 mora in
 ter crea
 tionē &
 lapsum
 angeli.
 Pbs.

ADDITIO. I. Duplex est opinio circa hoc: an aliqua mo
 ra fuit inter creationē: & lapsum angeli:
 Probabilior tñ est magis sanctorū dictis cōsona q̄ statim post pri
 mum instans suę creationis diabolus peccauit. vñ de eo loh. viij.
 dicitur q̄ in veritate non stetit. Nec obstat q̄ inter quælibet duo
 instantia temporis est dare tempus mediū prout probatur in sexto
 physico. Nam hoc habet veritatē de tpe cōtinuo: in angelis tñ q̄
 non sunt subiecti cōlesti motui (qui per tempus continuū mēsu
 ratur) ip̄s accipitur p̄ ipsa successione operationū intellectus seu
 affectus: & ideo inter operationes tales licet nō sint simul non re
 quiruntur dare tēpus mediū, vt in prima parte. q. lxij. arti. vj. in re
 sponse ad vltimum argumentum.

¶ In eodem ca. vbi dicitur in postil. Sic em̄ voluit præesse alijs
 angelis.

ADDITIO. II. Licet angelus mal⁹ sciret se nō posse esse
 absq̄ dei manutenentia, nihil tñ prohibet vt ipse vellet nulli sub
 esse simpliciter. Voluntas em̄ qñq̄ est impossibiliū: p̄sertim vo
 luntas damnata: sicut in diabolo.

¶ In eodem ca. vbi dñ in postilla: Aliqui vero expositores expo
 nunt de rege babylonis.

ADDITIO. III. Hoc qd̄ dicit: Quō cecidisti lucifer: ma
 gis pprie videt exponendū de angelo lapso q̄ de nabuch. Cuius
 ratio est: Nam nabuch. put dicunt historie fuit primo hō infimæ
 cōditionis: & iō nimirū si post suā magnā exaltationē cecidisset:
 cū res facilius cōuertunt in naturā suā: p̄sertim cū bona fortunæ
 sint valde mutabilia fm̄ philosophū: vñ nō videt dignū tātā ad
 mirationis q̄ cecidisset: vt de eo diceret: Quō cecidisti lucifer: sed
 potius esset admirandū quō ascendisset ad tantā sublimitatē, sed
 de angelo primo peccante valde pprie cōuenit admirari: q̄ fuit
 in tanta puritate nature, q̄ ceteras creaturas excedebat: p̄sertim
 cum fm̄ quosdā in grā fuit creatus. Et de eo legit Ezech. xxvij. c.
 Tu signaculum dei fuisti &c. De tali igitur merito admiratur pro
 pheta, dicens:

pheta, dicens: Quomodo cecidisti lucifer: Non em̄ est modicę ad
 mirationis, vt creatura tam pura in naturalibus: & etiā in grātia
 creata, q̄ nullū habebat impedimentū: nec cōtrariū si cecidisset ab
 altissimo loco in profundissimū. Sed de nabuchodonosor ratio
 nabiliter contingit per oppositum admirari. Vñ de eo pprie

intelligitur illud qd̄ infra dicit: Nunquid
 iste est vir, qui cōturbauit terram: qui con
 cussit regna &c. q. d. non modicę admi
 rationis est, q̄ natura tam cōtemptibilis at
 tingeret ad faciendū tantā magna & insoli
 ta: quæ quidem admiratio est opposita ad
 mirationi prædictæ.

REPLICA. In capitulo. xliij. Bur.
 circa casum & ortum lu
 ciferi voluit aliquid dicere cum suo aucto
 re: quomō statim post primū instans suę
 creationis peccauit quasi motus spirituū
 mensureretur tempore in æuo: nō em̄ poni
 tur cōmuniter prius & posterius instas ni
 si nature, p̄fectionis, vel originis: non suc
 cessionis: quia eadem est mensura opera
 tionis rei quæ est nature: Cū igitur natu
 ra angeli fm̄ esse sit indiuisibilis: erit etiā
 indiuisibilis fm̄ operari: quo ad mensurā
 successiua quæ indiuisibilis est & ex diui

sibilibus esse nō potest. Ponētes igitur morulas aut duas aut tres:
 aut quattuor inter creationem & lapsum angeli: oportet habere
 respectum ad ordinem nature quæ est ordo permanentium: quia
 fm̄ illum ordinem prius est esse q̄ bene esse. nam non cōuertitur
 subsistendi consequentia: & ita non est apud intelligentem termi
 nos capibile angelum fuisse bonum vel malū nisi præintelliga
 tur fuisse. Si igitur accipitur illa bonitas & malicia tanq̄ moralis:
 tunc est solum bonus vel malus vsus liberi arbitrii: & sic habet
 mus duas morulas ante appositionem vel negationem gratiæ:
 qua apposita vel negata oportet ponere tertiam: quia non potest
 intelligi aliquem esse bonum bonitate gratuita nisi præintelliga
 tur bonus bonitate naturali. Et sic de malicia. In hac autem tertia
 morula omnes tam boni quam mali fuerunt in via, quia in statu
 merendi & demerendi: quia meritum beatitudinis nō est sine gra
 tia: oportet igitur assignare quartam morulam in qua fuerunt in
 termino meriti vel demeriti: quia non est intelligibile stante le
 ge ordinata quod quis sit in termino præmij, nisi prius fuerit in
 via meriti, quis cū Hugo. & magistro velit dicere in angelis præ
 mium præcessisse meritum: sed in hoc magistri illi non tenentur
 de quo vide circa quartam distinctio. ij. libri sententiarum. Illas
 autem omnes morulas possibile est esse in eodem instanti tempo
 ris: etiam si plures ponerentur fm̄ ordinem nature perfectionis
 vel originis. Sed de angelorū motibus & operationibus per tem
 pora: & loca dicendum quod non mensurarentur successione
 sed solum coexistentijs & præsentijs, sicut fluxus aquarum circa
 palum & motus spherici in plano: vide Scotum circa distinctio.
 quartam & quintam libro. ij. Et cum postilla. vult luciferum sic
 superbisse, q̄ nulli voluit subesse: hoc intelligendum esse nō sim
 pliciter: quia sciuit se sine dei manutenentia esse non posse. Bur
 gen. autem dicit q̄ voluit simpliciter ex hoc medio: quia volūtas
 est impossibilium. Ad hoc medium respondet postillator q̄ po
 test esse verum in ordine agendi: sed non essendi. Sciens enim mo
 dum essendi fm̄ ordinem essentialis dependentiæ, qui immutabi
 lis est: ille scit fore ens prohibitum: vt in illo ordine noluit sub
 esse. Non est igitur ad illud voluntas: sed in ordine agendorum
 sunt multa impossibilia, non simpliciter sed sibi: & ad ea bene fer
 tur præsumptio voluntatis qualis fuit in proposito &c. In locis
 medijs vsq̄ ad capitulum. xxvj. multa dicit Burgen. Quæ quis
 sint aliæ applicationes: non tamen contra postillatorem: quia ea
 dem littera varijs expositionibus sine absurditate applicari varie
 potest.



Nus moab. Hic post denuncia
 tionem punitionis philistinorum propheta denun
 ciat punitionem moabitarum, qui descēderunt a loth
 cui abraam pater iudæorum fecit multa bona educen
 do eum de aran: & inde ducendo eum in ægyptum & reducendo.
 Gen. xij. & liberando eum de manu amraphel: qui duxerat eum
 capitulum Gen. xliij. & per preces suas liberando eum de subuer
 sione sodomorū: Gen. xviij. & ideo moabitę debebant filios israel

* diligere
 Moraliter. d ¶ Onus moab &c. Per moab qui ex parte inter
 pretatur peruersitas iudæorum signatur: quibus dicitur loh. viij.
 f. Vos ex parte diabolo estis & desideria &c.

* Quia nocte

A **Phil.** 3.2. circūcisio carnalis & spūalis. vñ: Nos sum⁹ circūcisio qui spū do-
mino seruiūmus. Ad differentiam spūalis israel dī. Videte israel
fm carnem. Sic moab spūaliter accipitur (qui interpretatur de pa-
tre: vel aqua paterna) de incestu, & æbrietate generatus: quasi ab
fente & nesciente patre. ¶ Moab auctor sensus qui videtur de deo

Exo. 14. f. perijt: sicut ægyp⁹ vij vigilia matutina, no-
Gen. 19. e. turno scilicet tempore Loth quoq; sodo

1. Thef. 5. ma pereūte venit in segor, & ortus est sol.
vñ: Nos sum⁹ filij noctis neq; tenebra-

a. Ro. 13. d. rum. Et alibi. Nox præcessit: dies autē ap-
propinquabit &c. a ¶ Ar. i. aduersarius

Ro. 13. d. sapiētia secularis quæ aduersaria deo. Cu-
ius murus dialectica arte constructus no-

Histo. ēte vastat & cōticefcit. Historialiter. Quia
moabitæ gauisi sunt de captiuitate israeli-

tarum sicut & philistim: qd passuri sunt
prædicatur eis. Et sciendum, qd primo ab

assyrijs: post a chaldeis vastati sunt.
b ¶ Ascendit dominus. Ad excelsa in

quibus superbiat: vt non immolet: sed
vt plangat vbi peccauerat. c ¶ Dibon.

Fluxus eorum: Medacium transiit & fluit:
& nunq; in eodem statu permanet: Sermo

autem domini est compactus, & stabilis.
Vnde manna videtur quasi glacies: non

fluit sed consistit. d ¶ Supernabo. Hie-
ron. Quia & oīs prophetiæ huius vnus

est sensus, nō eam per partes laceraui. Na-
bo. sessio vel prophetia. Medaba: de sal-

tu. Efebon: cogitationes. Eleale ascensio.
Iasa, factum siue mandatum. Segor, par-

ua: luith, genē. oronaim, foramen mœro-
ris: Nemrim, pardiv vel præuicacores: gal-

lim, vituli: vel arenarum cumuli: helim,
arietes vel fortes: dibon, sufficiens mœror.

Quia ergo peruersum dogma, quod sine
dei inspiratione humano sensui in tene-

bris erroris nascitur: nocte vastatum est:
& argumēta eius. id est muri ecclesiasti-

co sermone destructa sunt, & conticuerūt:
& ad pœnitentiam versa sunt super nabo

id est prophetiam & sessionem. id est ma-
gistros eorum: & medaba vbi est saltus in

fertilis: & habitatio bestiarum erit vlula-
tus & planctus, & de capitibus eorum or-

namenta eloquentiæ tollēt, vt nudi ma-
neant & deformes: Et si quid virilitatis in

barba habere videbantur: rasum a viro ecclesiastico, effemina-
tum & debile comprobetur. In triuijs quoq; eorum: & diuerticijs

lis errorum dum fingit vnusquisq; quod vult: accingetur sacco
pœnitentiæ & super tecta. id est dogmata in quibus se sublimes

esse credebant, & in plateis: quia latam ingrediuntur viam quæ
ducit ad mortem: erit vlulatus. Neq; ascendent in superbiam: sed

descendent in fletum, tunc intelligent cogitationes suas vanas
(quod efebon significat) & vanum ascensum superbię: quod elea-

le sonat: & vox eorum audietur vsq; ad mala opera quæ fecerint:
& mandatum quod putabant dei, propria confessione damnan-

tes. Propterea vctes. id est qui firmi fuerunt in moab, & errorem
suum intellexerunt: vlulabunt: & spem pfectus habere incipiēt,

cum anima eorum vlulauerit sibi. Vnde propheta compatiētis
affectu: Cor meum ad moab clamabit. e ¶ Omnis vlulatus.

Alia littera: Omnis vlulatus moab. f. & sic descendet in fletu. Q.
Ascendit ad excelsa: vrante idola ploret. Sed cum ibi nullum au-

xilium reperiret: descendit ad fletum in terram vel in domū suā.
f ¶ Clamauit efebon. A principio regni quod est in efebo vsq;

Gen. 14. c. iasa ciuitatem vbi finitur: vbiq; clamor vbiq; luctus. g ¶ Expe-
dit moab vlulabunt. Ab vxoribus, fortes bellatores. Inde dici-

tur abraam vernaculos domus suæ elegisse expeditos. id est si-
ne vxoribus. h ¶ Cor meum ad moab clamabit: Vt scilicet

Gen. 15. b. prouocem eos ad pœnitentiam. Vctes eorum: id est firma-
menta quæ in hæresibus habere videbantur ad segor. id est ad

a ¶ bene: ga moab de incestu filię nocte cōce-
ptus est: vel nox magnitudinem mœroris si-

gnificat. b ¶ metropolis. c ¶ puincia arabia.
a ¶ Quia nocte vastata est ar: moab

a ¶ non ausa rebellare.
conticuit: quia nocte vastatus est c

a ¶ dialectica arte cōstructus. b ¶ in ppetuū.
c ¶ ad plorandū vbi prius ad immolandum.

b murus, moab conticuit. Ascē d
a ¶ regia. b ¶ ciuitas nobilis. ¶ aduersē sapien-

tiæ. c ¶ idolorum.
c dit domus & dibon ad excelsa in f

a ¶ ad plangendū mala. b ¶ qd interpretatur
d planctum, super nabo & super h

sessio vel pphetia. a ¶ ciuitate nobili.
¶ de saltu. b ¶ tota prouincia.

medaba moab vlulabit. ¶ In cun- i
a ¶ antiq; i afflictioe & luctu capita barbasq;

radebāt. vñ lob: ronfo capite corruit in terrā.
tis capitibus eius caluiciū: & oīs

¶ in publico.
barba radetur. In triuijs eius ac i

a ¶ pœnitentiæ.
cincti sunt sacco: sup tecta eius & in m

¶ omnimodus.
c plateis eius oīsvlulatus descendit

¶ ciuitates prouinciæ moab.
a ¶ cogitationes. b ¶ ascensio.

f in fletū. Clamauit efebon & eleale
a ¶ factū vel mandatū. b ¶ moabitarum.

vsq; iasa audita est vox eorum. n
¶ malum. a ¶ etiam non solum senes.

g Sup hoc expediti moab vlulabūt: o
a ¶ cōpassio: ga dei creatura: ga est miserād?

h aia eius vlulabit sibi. Cor meū ad p
& hostis. a ¶ i. fortitudo vel termini eius de-

serti erunt vsq; ad segor: quæ est in fine.
moab clamabit: vctes eius vsq; q

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

¶ in publico.

& hircū trium annor: pfectū scilicet sacrificium: vt heres domi-
ni esse mereatur. Cum autē egerint pñiam per luith. i. genarum la-
chrymas: ad altiora cōscendunt: & quasi mœroris foramine & in-
troitu, clamorē contritionis leuabunt ad dñm dicētes: Sacrificiū Ps. 50. d.
deo spiritus contribulatus cor contritum. Et hoc fiet quia doctri-

na hæreticorum (qui pardis & præuicac-
toribus cōparatur) deserta erit. Oīs quoq;

herba & germē: & quicqd in fime eorū
viride videbat exaruit: & fm magnitudi-

nem peccator: a deo visitati sunt vt quē p
beneficia nō senserant, per flagella cogno-

scant. Ducunt deniq; ad vallē vel torrētē
saliciū: vt nullus in eis fructus hæreticor.

¶ remane

NICO. DE LY.

¶ diligere, sed ipsi ecōtrario tanq; reddē

tes malum pro bono gaudebant de eorū
afflictionibus, & fauebant eor: afflictorib;

bus, & ideo propheta hic denunciāt eorū
vastationem. Et circa hoc primo vastatio

nem eorum denunciare incipit. Scd'o cau-
sam cuiusdam dicti sui reddit: in principio

sequētis ca. Tertio ad propositum redit,
ibi: Audiuius. Circa primum incipit de

nunciare eor: vastationem duplicem: pri-
mo per assyrios: scd'o p babylonios, ibi:

Ad torrētē. Circa primum dicit: Onus
moab. i. eius vastatio mihi reuelata, sup-

ple est quæ sequitur. a ¶ Quia nocte va-
stata est ar. nomen est ciuitatis regiē in re-

gno illo. b ¶ Moab conticuit. tanq; cō-
fusus & non potens rebellare: Et accipitur

hic moab pro populo moabitarum.
c ¶ Quia nocte vastatus est murus. id

est fractus ab assyrijs: eo qd custodes muri
non poterant ita defendere de nocte sicut

de die. d ¶ Ascendit domus & c. i. regis
familia. e ¶ Et dibon. id est habitatores

dibon. f ¶ Ad excelsa. vbi erant eorum
idola. g ¶ In planctum. q. d. non ad sa-

crificandum pro victoria: sed ad flendum
pro deiectione sua. h ¶ Supernabo &

super medaba. nomina sunt ciuitatū ab
aduersarijs eius captarum. i ¶ Moab

vlulabit. præ dolore emittens: scilicet so-
num confusum. k ¶ In cunctis capitib;

bus eius cal. & c. i. quia in signum tristi-
ciæ deponebantur capilli & barba sicut di-

citur de lob: Tonfo capite corruit in terrā
vel quia antiquitus capita & barba captiuorum radebantur: vñ

de dicitur Deut. xxxij. f. De cruore occisorum, & de captiuitate nu-
dati inimicorum capitis. l ¶ In triuijs eius ac. sunt sac. in si-

gnum tristitiæ vel captiuitatis: sicut dictum est de capillis. Quod
enim homines in signum tristitię induerunt se sacco patet Hester

iiij. a. vbi dicitur: Quæ cum audisset mardocheus sci dirvestimē-
ta sua, & indutus est sacco: & in pluribus alijs locis similiter sacco

vestiebantur captiui bonis vestibus spoliati. m ¶ Super tec-
eius & c. In hoc tangitur magnitudo doloris ex magnitudine cla-

moris. n ¶ Vsq; iasa. q. est ciuitas in extremitatē regni moab.
o ¶ Super hoc ex. & c. Et dicuntur hic expediti iuuenes, fortes,

carentes vxoribus & liberis: & ex clamore istorum intelligitur
maior clamor aliorum. p ¶ Cor meum & c. Verbum est pro-

phetæ compatiētis eius miseriæ: cuius causa dicitur cap. seq.
q ¶ Vctes eius & c. fortes illius populi qui deberent esse clau-

sura & defensio alijs, fugerunt vsq; ad segor. Vitulam propter lu-
xuriæ petulantiam. Et dñ vitulā in fœminino: quia sexu masculi

novtebant habitatores ei⁹ p fœminino infectiuitio sodomitico.

C

Diuisio.

† Hiere. 48. f. Ezech. 7.

D

Morast.

* Aquæ dibon

E remaneat. Hanc em seminis harum arborum dicitur esse natura: ut qui illud in poculo hauserit careat liberis. Vnde sciti in salicibus in medio eius. i. babylonis, suspendimus organa nostra. Omnes terminos moabitae clamor circumit, ad penam vocantur ut offerre possint per vultum suum vitulos labiorum & puenire ad fontem dñicorum arietum vel fortium: quia helim vtriusque significat.

Aquae & o dibon (quod interpretatur sufficiens meror vel dolor) quae multos sua asperione polluerant arguentur deceptis nanthem. populis non saluati fuisse, sed sanguini.

Vnde propheticus sermo promittit, ut superfluentes lachrymas (quod interpretatur dibon) non vni merorem, sed plura meroris additameta congeminent: ut cum plebs nam egerint penam & fugerint de moab: leonem principem habere mereant: quae septuaginta dixerunt ariel quod interpretatur leo dei.

Gen. 19. e **a** Ad segor. Hierony. Segor est ex. v. vrbibus sodomorum quae propter Loth liberata est. Vitula: propter luxuriam conternantem: non consternantem ut quidam legunt sed falso. Tradunt hebraei quod his concussa tertio terremoto corruerit. Vel conternantem dicit robustam: sunt enim aialia robusta tertio anno sicut homo. xxx. & potest intelligi quod robusta mansisset si post liberationem non peccasset. **b** Nemrim. Nemrim oppidum est super mare: & habet fontes multos & aquas: sed falsas & amaras: & ideo steriles. Et notandum: quia non ideo aruit herba in moab quod aquae falsae & amarae essent in omni moab: sed aquae falsae & amarae erunt in omni moab sicut aqua nemrim: & ideo arefcet herba.

c Et visitatio eorum. Visitatio in malo. Visitabo in virga iniquitates eorum: Visitatio in bono. Visitauit nos oriens ex alto. **d** Ad torrentem salicum. Haec tenus de captiuitate moabitum per assyrios: modo de illa quae per chaldaeos.

e Vlulatus eius. Quia vlulabit moab quia ubi luxur prius, & delectatio propter irrigua, & fontium amoenia: ibi modo riuus sanguinis. **f** Aquae dibon. Dibon silentium: dibon flens: & tamen vna est ciuitas.

Ca. XVI. Mitte agnum. Idcirco prophetae vix intelliguntur: quia & personas & numeros & tempora subito commutant: & de quolibet re trahunt ad aliam. Dum enim modo loqueretur Esaia de captiuitate moab, & miseris: insperato conuertit oculum mentis ad natiuitatem christi: & cepit moab alloqui. **Q.** Ne desperes: age poenitentiam: quia licet captiuandus: de tua tamen progenie nascetur agnus qui tollet peccata mundi qui dominetur in toto orbe. **h** Petra deserti. Ruth: scilicet quia iuxta praecapitulum domini moabitae vsque ad decimam generationem non ingrediuntur ecclesiam dei. Ruth moabitae: booz nupsit, ex quo obed genuit: ex quo iesse pater dauid: de cuius semine virgo maria pcessit: quae concepit & peperit christum. Sicut enim christus per vtroque populo venit: sic de vtroque nasci voluit. **i** Ad montem. Hierusalem: vel potius ad ecclesiam quae est in contemplatione nequaquam speculatio filia. In hierusalem quoque maxime predicauit, miracula fecit, passus est, mortuus est, & resurrexit: & gentem humanam redemit.

Quare prophetae difficultatibus intelliguntur

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

Christus ex vtroque populo nascitur & quare. Deut. 23. Ruth. 4.

a i. paruula peruenient ut non robusti sed fragiles videantur. **Trium annorum.**

a ad segor vitulam & conternantem. **a** gen. **q** clius em obuius captiuis per quem trahebantur & per ciuitatem suam oronaim.

Per ascensum enim luth flens

a foramen meroris. **b** luthum.

ascendit: & in via oronaim clamorem contritionis leuabunt. Aquae

a pardi vel prauaricatores.

benim nemrim desertae erunt: quia

a arborum: vinearum.

aruit herba: defecit germen: viror

a em quantitatem morbi curatio medici.

omnis interit. Secundum magnitudinem

a peccati. **q** vltio.

dine operis & visitatio eorum.

a flumina babylonis. vnde: in salicibus in medio. e. suspen. orga. nostra.

Ad torrentem salicum ducent eos

quoniam circumibit clamor terminum moab. Vsq; ad gallim vlula-

a moab. **a** arietes vel fortes.

tus eius, & vsq; ad puteum helim

a sufficiens meror.

clamor eius: quia aquae dibon repletae sunt sanguine. Ponam enim

a fluentes lachryme. **b** doloris. **Thac. f.**

super dibon additamenta his qui

a hostem sequentem vel bestias quae deuorent chaldaeos. **b** quae remanserunt immittam in chaldaeos.

fugerint de moab leonem & reliquis terrae.

Ca. XVI.

Mitte agnum & domine: quia

a data est mihi omnis potestas in coelo & in terra.

dominatorem terrae de

a Ruth gentili: gentes enim lapides per deo colebant: & ideo a deo deserti erant.

petra deserti ad montem filiae sion:

q christum.

Mitte agnum & domine: quia

a data est mihi omnis potestas in coelo & in terra.

dominatorem terrae de

a Ruth gentili: gentes enim lapides per deo colebant: & ideo a deo deserti erant.

petra deserti ad montem filiae sion:

q christum.

e Desertae erunt. Ab habitantibus, inde fugientibus: quasi diceret multo fortius alia loca remanebunt deserta. Et subditur causa.

f Quia aruit herba: de germen. i. iuuenes fortes & robusti de moab perierunt. **g** Secundum mag. operis. i. maliciae eorum per culpam. **h** Et visitatio eorum. i. per poenam ex vindicta diuina quae correspondet maliciae.

i Ad torrentem. Hic pater denunciat vastatio moabitum per babylonios, cum dicit: Ad torrentem salicum. i. ad terram babylonis quae abundat fluminibus & salicibus sicut quod dicit ps. cxxv. a. Super flumina babylonis &c. Sequitur: In salicibus in medio eius &c. **k** Ducent eos. scilicet babylonios.

l Quoniam circumibit clamor &c. Quasi diceret in tota terra moab erit clamor: partim morientium: & partim fugientium: ideo subditur: **m** Quia aquae

n Repletae sunt sanguine. Interfectorum. **o** Ponam cum super dibon additamenta. scilicet sanguinis: quia post effusionem sanguinis per assyrios addita est effusio per babylonios: ideo subditur: **p** Leonem &c. i. nabuchodonosor qui vocatur leo. Hiere. iij. b. Ascendit leo de cubili suo: & hoc propter crudelitatem eius & audaciam: & quia forsitan portabat leonem in armis suis depictum: sicut rex romanorum aquilam.

q Aquae dibon repletae sunt sanguine. Signat multiplex effusio sanguinis ipsorum. **Ca. XVI.**

Mitte. Hic pater redditur ratio cuiusdam dicti in ca. pce. Dixit enim Esaia: Cor meum ad moab clamabit scilicet per compassionem: & ideo hic redditur huius compassionis causam. s. propter christum quem propheta videbat nasciturum de populo moab per Ruth moabitidem quam acciperat booz in uxorem ex qua genuit obeth: & obeth iesse siue isai qui fuit pater dauid: Ruth vltimo, de quo descendit christus. Igitur circa hunc esaia primo denunciat christi natiuitatem: & secundo eius regiam dignitatem, ibi: Et preparabitur: Prima in duas: quia propheta primo facit quod dictum est: secundo quoddam correlariu infert, ibi: Et erit. Circa primum sciendum: quod antiqui patres multum desiderabant christi aduentum: ideo propheta denunciat christum per modum deprecantis dicens: **q** Emitte agnum domine. &c. i. o tu dñe pater mitte christum qui dicitur agnus. Ioh. i. d. Ecce agnus dei &c. **r** Dominator terrae. Propter quod dicitur Matt. vlti. d. Data est mihi omnis potestas in coelo & in terra. **s** De petra deserti. Locus est in terra moab de qua fuit Ruth. Vnde dicit Hiero. in epistola ad Paulinum de omnibus sacrae scripturae libris. Ruth moabitae, Esaia explet vaticinium dicentis: Emitte agnum domine &c. **t** Ad montem filiae sion. id est ad hierusalem in qua erat templum in monte sion, ubi beata virgo obtulit filium suum Lucae. ij.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

Moraliter. **q** Emitte agnum domine. Istud capitulum litte

r aliter exposui de christo, & moabitae, mixtim tamen: Exponens doctum mystice: primo ponam totum quod pertinet ad christum: per quem signatur hic bonus praelatus: eo quod est christi vicarius siue sit saecularis: siue sit religiosus. Igitur cum dicitur: Emitte agnum &c. vox est ecclesiae viduae deum deprecantis pro bono pastore qui sit dulcis & mansuetus sicut & christus dicit Matthe. x. d. Discite a me: quia mitis sum & humilis corde. **r** Dominator terrae. i. carnis suae, per rigorem disciplinae: Talis erat paulus: ideo dicebat. i. Cor. ix. d. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne forte cum alijs predicauerim ipse reprobus efficiar. **s** De petra deserti. i. de solitudine contemplationis. **t** Ad montem. &c. i. ad regimen ecclesiae: ad hoc enim tales sunt praeficiendi qui hauserunt in exercitio studij sacrae scripturae: quod pater in populum sibi creditum effundere per doctrinam.

u Et erit sicut.

A Sic erunt. Sic in captiuitate transibunt per arnon, q est terminus moabitarū & amorraeorū. b Arnon. Quare interpretat il luminatio deorum: qui derelictis erroribus transcendent ad scientiam veritatis. c In consiliū. Nihil agas sine consilio nec circumferatis omni vento doctrina: sequere magni consilij angelū.

ph. 4. c d Cogit consiliū. De vagis. f. & errantibus ecclesiam faciendo. e Pone quasi noctem. Tabernaculum scilicet in quo quiescere te putabas: quod erat noctis & tenebrarū: pone in meridie. i. in clarissimo lumine, in quo abscondere debes de errore fugientes: & prius vagos ultra non prode. Pone in meridie dum erit persecutio iudeorum. Pone o tu moab ymbra. i. defensionem quasi noctem. i. securam absconsionem iudeis. Notandum quia ante vastata est iherusalem ab assyrijs: & post a chaldeis q moab: ideoq; precipitur ei vt fugientem pplm dei apud se recipiat & abscondat. f Profugi. Qui me fugerunt. qui de ecclesia egressi sunt: qui sensum suū sunt secuti: nō doctrinā spūsan.

Mystice. c. i. Mystice. Consideremus a principio huius oneris quō moabitae per gradus & ordinem poenitentiae fiant israelite: & fugiant quasi auis: & volent quasi pulli de nido: vt transcendant p arnon: & habitent in monte filie sion: & diabolus vel antichristi potestate contrita: xps in his regnet, & solium suum ponat qui saluati sunt misericordia atq; iusticia. Non enim pater iudicat quemq; sed omne iudicium dedit filio. g Finitus est. Subito transit ad interfectionem sennacherib: qui puluis & miser: quia gloria ei tanq; puluis quem piecit ventus a facie ter. & miserabiliter ab hac luce migravit: occisus a filiis suis in tēplo dei sui. h Et preparabit & c. Iudaei exponunt hoc de ezechia qui post mortem sennacherib i pace regnavit. Sed melius ad xpm referuntur: & quaedam ad primum, quaedam ad secundum referunt aduentum: i Sedebit super eā. Quiescens & iudicans super corda bonorum.

Audiui

NICO. DE LY.

* a Et erit sicut. Hic ppheta ex dictis infert correlatiū. videlicet q sicut ipse compatiēbatur populo moabitarū: propter xpm, ita eodē modo populus moab debebat compati ppro iudeorū, ex quo descendit xps per Booz. sicut & ex moab per Ruth vt dictum est. Addit etiam ppheta aliam rationem cōpatiendi. s. ppter angustiam quā moabitae erant passuri. Afflicti em solēt alijs afflictis cōpati: Et hāc rōne pmittit dicens: Et erit sicut auis fugiens & c. s. in timore ne capiāt: b Sic erunt filij moab. s. fugientes ne capiantur ab assyrijs & babylonijs. c In transensu arnon. fluuius est in finibus moabitarū. d In consiliū. cum sapientibus moab: e Cogit consiliū. i. congrega in loco secreto ad videndum quomodo possis effugere manus vastatoris. Et pñr dat modum, dicens: f Pone quasi noctem & c. i. fac latibula in quibus possis filios israel fugientes abscondere in meridie: ita q ibi lateāt, ac si esset tps noctis: & ideo subdit: g Absconde fugientem. eis compatiēdo. h Et vagos ne prosequeris. scilicet persecutoribus tradēdo. Et q de filiis israel intelligat subdit. i Habitabunt apud te pñr. mei. i. fugientes de ppro meo timore sennacherib: q licet non coeperit iherusalem: tñ vastauit alias ciuitates iudae: vt habetur. iij. Regum. xvij. & de illis multo fugerunt ad terrā moab. Et vltius denunciat propheta casum sennacherib de populo in futuro: vt moabitae non retrahant a receptione pñr israel timore sennacherib, dicens: k Finitus est cñ pul. i. in propinquo est exercitus sennacherib terminatus qui dicit hic puluis: eo q corpora bellatorū fuerunt redacta in cinerem, vt dictum est. ē. l Consummatus est mī. i. sennacherib est in pximo occidendus a filiis suis in terra sua. m Defecit cōcul. ter. s. sennacherib qui subieciēbat sibi habitatores terrae. Et pparabitur

n Et preparabitur. Hic describit ipse xpi regia potestas cū dicitur: Et pparabitur in mīa so. qā post resurrectionē christus ascendit in celū: & sedet ad dexterā patris: vt habetur Marci. vi. d. cuius regnū est dulcore mīae, vsq; ad iudiciū extremum: in quo erit tēpus iusticiae: ideo sequit: o Iudicans & quae ius. s. extremum. p Velociter red. & c. qā in breui tpe dabitur sententia pro iustis: Venite benedicti & c. & cōtra iniustos. Ite maledicti & c. Matth. xxv. d. vnde versus: Mortis vel vitae breue verbum ite venite. Di

Versus.

Redit ad captiuitatem moab. a Hec. b qui fugerit de moab. Accipitrem. on. Et erit sicut auis fugiens, & a a sicut. b citissime. Ne a moabitis serpentibus deuorentur.

a puli de nido audiantes: sic erunt b a ciuitates vel viri & mulieres.

animae moabitarū.

b filiū moab in transensu arnon. c a o moab. b pūide quō possis euadere.

In consiliū, cogit consiliū d a securam absconsionem.

e pone quasi noctem ymbra tuam f a in aperta persecutiōe. b iudeos.

in meridie. Absconde fugientes, g a de loco ad locum. b hosibus. c qā vastata iherusalem.

& vagos ne prosequas. Habitabunt h a quia confinis es eis.

f apud te profugi mei. Moab esto a cū diabolus coepit pseq. b assyrijs & chaldeis.

latibulum eorum a facie vastato d ei. diabolus. a qā. c cōsumptus occisus.

g sennacherib. q qui ad aduētū agni q ortus de petra deserti venit ad montē sion. b p tentia diaboli comparatur pulueri.

g ris: Finitus est enim puluis, con a quia miseros fecit.

summatu est miser, defecit quim a vastando. b terrenos. c de primo aduentu. d illo consumpro.

h concubabat terram. Et prepara n a patris. oēs em peccauerūt & egent glia dei. b regnum sempiternum. d filij.

i bitur in misericordia solium: & se a vt post misericordiā iudicet: & quare iusticiam: & reddat vnicuiq; fm opera sua.

debit super illud in veritate in ta a in ecclesia. q qd corruerat: & suscitatu est.

bernaculo dauid iudicans & quae o a dicens malis. Ite in ignē eternum. Bonis: Venite benedicti patris mei perci. re.

rens iudicium: & velociter reddens p b in secundo aduentu.

terra: Quam litteram sic exponit. Defecit suctio. id est animalia quae ante abundabant in terra moab. Nō fugerit amplius lac matrum suarum: consummata est mammilla: id est defecit lac de mī millis animalium: vnde moabitae in lacte & butyro solebant abundare. Defecerunt mobilia de terra: id est animalia quae grauiuntur super terram: quia hostes deduxerunt ea per praedam: hāc enim poenam comminatur eis Esaias: & tunc conuertit se ad nunciandum fortificationem regni iudae tempore Ezechiae dicens: Et preparabitur in misericordia solium: quia ex dei misericordia exercitus sennacherib ab angelo percussus fuit, & ipse fugiens ad terram suam ibi interiit: & tunc Ezechias in pace & gloria regnavit: vt habetur. ij. Paralipomenon. xxxij. Et sedebit super illud in veritate. vnde dixit: Fiat pax & veritas in diebus meis. iij. Regum. xx. d. In tabernaculo dauid: id est in ciuitate quam aedificauit dauid iudicans & quaerens iudicium & c. quia ipse fuit iustus: & in alijs iusticiam seruauit.

Diuisio:

* Audiuimus doctrinam. Et quia fm Gregorium in bonis rectoribus debet esse iuste consulens misericordia, & pie fauens disciplina: ideo subditur: n Et preparabitur in misericordia solium & c. Et quoniam aliqui sunt nimis tardi iusticiam exequendo. ideo sequitur: Et velociter reddens quod iustum est.

* Audiuimus

Moral.

E a ¶ Audiuius superbiam moab. Mo
re scripturæ: quia læta nunciauerat negli
gentes faceret cōminatiōe terret. b ¶ Et
indignatio. Contra deum in cœlum po
suit suum prophetis detrahens. Illud euā
gelicum apponens. Omnes qui uenerunt
ad te ante me: fures fuerunt, & latrones.
Moyse & dauid homicidas vocat Iosue
fanguinariū. c ¶ Vlulabit. Alter ad
alterum: omnes scilicet hæreticorū & phi
losophorum diuersitates contra se in tor
mentis mugient. d ¶ Super muros. Nō
ædificatos quadro lapide sicut templum
dei sunt: in quo simul lapides positi: ut
nec malleus auditus sit nec securis.
e ¶ Suburbana esc. Omnes cogitatio
nes eorum (quod significat esebon) non
pertinet ad ciuitatem dei: de qua: Flumi
nis imperus lætificat ciuitatem dei. Sed
suburbana sunt, vrad vrbē domini perti
nere credebantur. f ¶ Sabama. Attollēs
altitudinem. Qui in altum se erigit, & su
perbiæ turrem vsq; ad cœlum extruere cu
pit præcipue comburitur. Sabama. Non
solum extollens altitudinē sed etiam con
uersio aliqua: quia videtur in regione moa
bitica ad domini seruitutem aliqua ex par
te velle conuerti. Domini ergo gentium,
vineæ sabama exciderunt flagella.
g ¶ Errauerunt. Lustrantes vniuersam
terrā moab. h ¶ In deserto. Ut tan
dem quos interficerent non haberent.
i ¶ Propagines. Metaphoram vineæ p
sequitur. k ¶ Transierunt mare. Ut
mirabilia domini viderent in profundo
tentationum liberati ex eis. l ¶ Vineā.
Vinea moab, ex vicina loci talis est qua
lis sodoma. vnde: Vinea sodomorum vi
nea eorum. m ¶ Sabama. Qui se ex
tollit contra sententiam dei. n ¶ De
carmelo. Carmel? mons est inter phoeni
cem & palestina imminens prolomai
di, in quo helias orauit. Et ponitur sæpe
pro qualibet fertilitate. Vnde & hic: Au
feretur læticia & exultatio de carmelo. id
est fertilitas in qua lætabantur moabitæ.
o ¶ Exultabit neq; iubilabit. Quia spi
ritualis circuncisionis noticiā se habere iā
stant hæretici. p ¶ Vocem. Ne draconis
venena inde exprimant: & bibētes interfi
ciantur. q ¶ Venter meus. Prophetæ q
tanq; cithara musica arte compositus, &
de dei timore concipiens multos liberos
generat.

NICO. DE LYRA.

* a ¶ Audiuius. Quia fm exposi
tores hebraicos & latinos moabitæ non
fecerunt fm monitionem Esaie de conser
uando fugitiuos de populo isrl. ideo non
euaserūt poenā comminātā: & ad hoc
designandum reuertitur hic propheta ad
describēdum eorum poenā & culpā. Et
primo prædicit ex terminū. scd'o excludit
eorum remediū, ibi: Et erit. Circa primū
dicit: Audiuius superbiam moab. per
famam volantem. b ¶ Superbia eius.
In factis. c ¶ Et arrogantia eius. In ver
bis. d ¶ Et indignatio eius. In exteriori
bus signis. e ¶ Plusquam fortitudo
eius. Est enim modus superbi plus æsti
mare de se q; sit in veritate. f ¶ Idcirco.
id est propter istam superbiam. g ¶ Vlu
labit moab ad mo. &c. Quærentes ab in
uicem auxilium, & non inuenient.
h ¶ His qui lætatur super muros &c.
Tales enim muri fiebant antiquitus sci
licet de lateribus coctis, & in fortitudine
talium

a ¶ vnicuiq; fm opera sua. b ¶ hoc iterum de
moab. ¶ vox sanctorū qui de moab saluari
sunt & superbiam eius experti.
a quod iustū est. ¶ Audiuius? supbiā a
a ¶ hæreticorū simplicitatē ecclē irridentiū.
moab: superbus est valde. Super b
a ¶ præcipitata audacia plus audet q; pollic.
b ¶ bia eius & arrogantia eius & indi
a ¶ vltra suam fortitudinem superbit.
gnatio eius, plusquā fortitudo ei
a ¶ qa contra deū supbit. b ¶ ad se inuicem.
Idcirco vlulabit moab ad moab f
a ¶ moab. b ¶ q cōfidunt & gloriānt in muni
c ¶ vniuersus vlulabit. His qui lætan
tione muros. a ¶ o plati ecclē vel de moab
d ¶ tur sup muros cocti lateris, loqui
saluari. a ¶ mortē, captiuitatē. ¶ hæreticorum
iaculis factas.
e ¶ mini plagas suas: quoniam subur
a ¶ vici & villę. b ¶ ciuitas nobilis, sicut & sa
bama. c ¶ dei auxilium vlt' cōbusta igne diuino.
banā esebon deserta sunt. Et vi
a ¶ præcipue. b ¶ multitudinē ppli. c ¶ prin
cipes assyriorum vel chaldæorū. ¶ apostoli
vel apostolici viri. ¶ vel sic distingue: Et vi
nea sabama domini gentium.
f ¶ neam sabama. Domini gentium o
a ¶ habitatores. f. sabama ceciderunt. b ¶ ne
ex alijs hæresibus alię nasceretur in infinitū:
exciderunt flagella eius &c. c ¶ etiam.
exciderunt: flagella eius vsq; ad
a ¶ ciuitas. ¶ quod est fortitudo eorū. i. ad for
tissima quæq; hæreticorū dogmata in quib
confidunt. b ¶ dñi gentium.
h ¶ iazer peruenerunt: errauerunt in r
a ¶ pessime radices. b ¶ excisis. id est flagellis.
¶ a deo. ¶ fugitiuos intellige.
i ¶ deserto propagines eius relicte
a ¶ sed. ¶ dñi gentium. ¶ ducti in babylonā
b ¶ tentationibus sæculi. Veni in altitudinē
ris & tempestas demersit me. c ¶ malo.
k ¶ sunt transierunt mare. Super hoc
a ¶ esaia. ¶ vt mecū plorent. ¶ fortitudinem
scilicet hæreticorū: quæ se extollit cōtra scien
tiam dei. b ¶ desens. f. iazer.
l ¶ plorabo in fletu iazer: & vineam
a ¶ abundanter sup captiuitatē tuam flebo.
m ¶ sabama: Inebriabo te lachrymab
a ¶ cogitationes eorū: quibus ad excelsa con
scenderunt. ¶ ascensio.
mea esebon & eleale: quoniam su
c ¶ per vindemiam tuam & super
a ¶ quæ nasci in vallibus raphaim. b ¶ do
minorum gentium. ¶ assyriorum: chaldæo
rum diripientium bona moabitarum.
messiem tuam vox calcantium ir
a ¶ hæreticorū: vt audiant, beati qui lugent.
ruit. Et auferetur læticia & exul
a ¶ de scientia falsi nominis.
n ¶ tatio de carmelo & in vineis non f
¶ moab. a ¶ eterno silētiō tacebūt. ¶ quoniā.
o ¶ exultabit neq; iubilabit. Vinum
¶ moab.
in torculari non calcabit qui calca
a ¶ celeuma quod cōsueuerant vindemiātes
tētare.
pre consueuerat: vōcem calcantium
a ¶ infortunio. ¶ destructo moab & falsa læti
cia in luctum mutata. ¶ sensus.
q ¶ abstuli: ¶ Super hoc venter meus g

talium murorum gloriabantur moabitæ.
i ¶ Loqui. O vos pphete. k ¶ Plagas
suas. id est miseras eis superuenturas.
l ¶ Quoniam suburbana esebon. No
men est ciuitatis famosæ in terra illa.
m ¶ Deserta sunt. A suis habitatoribus
inde fugientibus. n ¶ Et vineam saba
ma. Ciuitas erat in moab abundans in vi
neis. o ¶ Domini gentium exciderunt.
id est assyrii primo & ostia babylonij.
Et dicuntur vtriq; dñi gentium: quia tēpo
ribus suis multas gentes subiecerunt suis
dominijs. p ¶ Flagella eius. id est pal
mites quæ vulgariter vocant flagella: &
sic est in hebræo: tñ accipiuntur hic palmi
tes metaphorice: pro pplō illius ciuitatis
quæ abundabat in vineis: vt dictum est.
q ¶ Vsq; ad iazer perue. Fugiendo ad
uersarios. r ¶ Errauerunt in deserto.
Homines enim præ timore fugiētes de fa
cili errant propter mentis perturbationē.
s ¶ Propagines eius. id est viri fortes.
t ¶ Relictæ sunt. f. a deo tanq; inutiles.
v ¶ Transierunt ma. id est euphratē du
cti in captiuitatem ad terram alienam. Et
vocat hic fluuius euphrates mare pro
pter eius magnitudinem: fm morem he
braici sermonis: quo congregatio aquarū
mare vocatur: fm illud Gen. 1. Congre
gationesq; aquarum appellauit maria.
x ¶ Super hoc plorabo. Hoc dicit pro
pheta compatiens pplō moab rōne supra
dicta. y ¶ In fletu. id est veraciter, & nō
fictē cōpatiēns. z ¶ Iazer. Est nomen ci
uitatis in moab. a ¶ Et vineam sa. id est
super sabama ciuitatē vineis abundante:
quæ ille ciuitates fuerūt destructæ. Et eodē
modo exponit qd' subdit: b ¶ Inebria
bo te &c. Esobon & eleale sunt noia ciui
tatum in moab. Et causam suæ cōpassiōis
subdit: c ¶ Qm super vindemiam &c.
vnde debebas viuere. d ¶ Vox calcan
tium irruit. scilicet hostium sibi rapien
tium. e ¶ Et auferetur læticia. Locus
est in moab fertilis in vino & blado.
f ¶ Et in vineis non exultabit. Quādo
enim vindemia est abundans & messis, &
colligitur pacifice homines exultant &
cantant: & ideo quando ab aduersarijs par
tim occiduntur & partim fugant, & mes
sis & vindemia ab aduersarijs capitur tūc
habetur materia tristitiæ & ploratus.
g ¶ Super hoc venter meus. i. mens mea
co modo
* a ¶ Audiuius su. mo. Hic ponitur Moralr.
expositio mystica, quantum ad moabitas
per quos signantur iudæi, vt dictū est ca.
præce. Sic ergo dicitur. Audiuius su.
moab. i. iudæorū primo christum eis mis
sum despiciendo & crucifigendo: & scdū
do romanis rebellando: vt dicit Iosephus Iosephus
libro de iudaico bello. g ¶ Vlulabit
&c. per quod designatur contentio phari
sæorū & saducæorū de resurrectione mor
tuorū: vt hī Act. xxij. h ¶ His qui læ
tantur &c. Ex confidentia nāq; fortalicio
rum rebellauerunt romanis. i ¶ Quo
niam suburbana esebon &c. Per ista loca signā
tur iudææ ciuitates deserte per romanos.
g ¶ Sup hoc ven. meus &c. Gemendo
per cōpassionē: sicut in cithara cantat lu
gubre carmē: licet em destructioni iudæo
rum parū aut nihil esset cōpatiendū: tñ cō
patiendū erat scitari locorū in qbus xps
fuerat cōceptus, natus: oblatas & sepultus:
propter qd' xps puidēs hanc destructionē
fleur per cōpassionē Luc. xix. g. Vidēs ie
sus ciuitatem sanctā fleuit super illam &c.

generat: vt omnis chorda sonum suum reddat. a ¶ Et viscera mea. Sicut cithara sonum compositum non emittit si vna chorda rupta fuerit: sic spiritualis venter prophete: si vna chorda virtutum defuerit dulce melos non resonabit: nec ad latericium murum cunctis clamabit visceribus. Philosophos quoque inia est herere

absque retractatione. i ¶ Extitit. i. ab eterno: quia extunc oia futura disposuit. Ra. Sa. exponit. Extunc id est ex tpe quo moabites conduxerunt balaam ad maledicendum populo israel. Nu. xxij. Disposuit de hac pena super moabitas futura: non tamen intelligit per hoc quod aliqua nouitas sit in deo: sed quia illud factum fuit dispositum seu merito

2.b. deest, defunct omnes. b ¶ Sancta sua. Ad sancta scilicet ecclesie quae conabit sua facere non pualebit: non enim statim pfecte virtutem capimus. c ¶ Non valebit. In eis. s. non inueniunt auxilium in quibus sperabat: & sic apparuit quia incassum colebat. d ¶ Hoc verbum & c. In proemio scilicet ubi dicit: Onus moab. Exiit ex quo s. loqui coepit: vt omne quod dixit vniverbum. i. vna inia sit. Hoc verbum Proemium reddit epilogum. Quod enim ibi coeperat, hic est completum. e ¶ In tribus annis. Quasi. Sicut pauci racemi remanent post vindemiatos: ita ex multitudine moab pauci effugient hostes. In tribus annis. Prophetia contra philistaeos & moabitas: mortuo achaz, coepit dirigi. Et potest intelligi, quia extunc tertio anno moabites fuerunt vastati ac si diceret: Sicut mercennarius expectat finem anni vt recipiat mercedem operis: sic moab post tres annos delebitur ab assyrijs. Potest & de babylone intelligi: quia post captam hierusalem tertio anno a chaldeis vastanda sit: vel quod in tribus annis nulla requies sit danda eis. Sicut misericordia dei in ponere est & mensura: sic in iudeis cruciatus & supplicium: vt cum tres anni transierint quibus relinqueretur paruus & modicus, inglorius esse desisteret. Moab igitur qui externus erat, nec de populo dei, sed relicto errore conuersus tribus annis tantum paruus & modicus & inglorius relinquitur: de quibus: Cogitavi dies antiquos: & annos aeternos in mente habui. f ¶ Mercennarius. Falsa doctrina omnia lucra causa facit. Mercennarius enim videt lupum venientem & su. Et ideo dictum est: Aduenam & mercenarium sacerdotem de sanctis non comedere: sed seruos sanctos esse participes: quia non pro dilectione domini, sed pro mercede cuncta faciunt vt lanis vestiant & lac mulgeant. Similiter qui facit elemosynam vt laudetur ab hominibus: recipit mercedem suam: quia mercennarius est. Qui castum se simulat: habens aliud in corde supplicia peccatoris recipit. Ideo in comparatione duorum malorum leuius peccatum est aperte peccare quam sanctitatem simulare.

B Ps. 76.b Joh. 10. b Exo. 12. g Simula-
re pto-
re publi-
co peior.

Nus damasci. Ecce damascus. Damascus merropolis syrie quam condidit eliezer seruus abraam cuius rex rasin semper prebebat auxilium decem tribubus contra iudam. Ideo spiritus sanctus minatur ei captiuitatem per esaiam: Per eam autem, totam intelligimus prouinciā damascus fugens sanguinem vel bibens: vel sanguinis osculum: quia ibi occidit cain abel: vel sanguis cilicij. Hi enim qui multum sanguinem fundebant poenitentiam agere debuerant: quod significatur per cilicium. Sed quia non egerunt poenitentiam captiuati sunt.

NICO. DE LYRA

eo modo loquendi quo dicitur de aliquo paru literato. Paru habet in ventre. a ¶ Ad moab quasi cithara sonum emittendo vocem lugubrem gemit, sicut in fletu mortuorum aliqui cantabatur carne lugubre in cithara. b ¶ Et viscera mea. mouebunt per compassionem. c ¶ Ad murum cocti late. i. ad moabitas qui habitabant in ciuitatibus clausis talibus muris: vt. d. dictum est. d ¶ Erit. Hic consequenter propheta excludit remedium, dicens: Et erit cum appauerit quod laborauit moab. s. in vanum ad defendendum. e ¶ Super excelsis & c. i. ad idola in montibus posita: quae reputauit sancta: i. deo dicitur hic: Sancta sua. non simpliciter & absolute: sed cum determinatione eius quod est sua. f ¶ Vt obscret. pro sua liberatione. g ¶ Et non valebit. quia idola nullam habent virtutem adiuuandi. h ¶ Hoc verbum quod & c. i. de punitione moab

a ¶ conuersus. b ¶ poenitentem. c ¶ plan-
gendo. ¶ luctum.

ad moab quasi cithara sonabit: a
a ¶ cordis interiora. vnde: Benedic anima
mea domino & omnia quae in. b ¶ fragi-
lem. c ¶ ciuitatis quae de late-

a & viscera mea ad murum cocti late-
ribus. a ¶ vanum esse. ¶ ipsi. b ¶ fru-

ris. Et erit cum appauerit quod late-
stra. a ¶ in montibus & caetis. ¶ dogmati-

borauit moab super excelsis suis: e
bus quae putabat excelsa. a ¶ tunc. b ¶ idola

ingrediatur ad sancta sua vt ob-
f quae sancta putabat. a ¶ pro liberatione.

secret: & non valebit. Hoc ver-
bum quod locutus est dominus

a ¶ contra. b ¶ ex quo creatus est. Ait enim
dominus: Moabites & ammonites non intrabunt

in ecclesiam meam. Vel ex quo presciuit ea.
ad moab extunc: & nunc locutus

a ¶ hoc de babylone. b ¶ non pluribus.
est dominus, dicens. In tribus annis

a ¶ profectus est moab: vt qui habuit multos
f quasi anni mercennarii auferetur

comites erroris: relinquantur cum paucis.
gloria moab super omni populo

multo: & relinquet in eo sicut ratio
¶ humilitate.

cemus paruus & modicus, nequaquam
multus.

Cap. XVII.

a ¶ ethnicorum qui ante fidem
christi amici erant sanguinis &
crudelitatis: & opera digna plan-
ctu & sacco agebant.

Nus damasci. Ecce da-
p

a ¶ gentes scilicet, quae conuersae, non erunt
in pristina conuersatione: De vocatione enim
gentium hic agitur. b ¶ potens nobilis.

mascus definit esse ciuitas: & erit

laan: vt manifestum est. Tum quia alia peccata hic expressa suffi-
ciunt ad pmerendam talem punitionem. s. punitionem filiorum israel fugien-
tium: & etiam supbia ipsi moab quae maximus peccatorum est. vnde
quod dicitur: Extitit melius exponit sem postil. scilicet ab eterno. s.
sem diuinam prescientiam.



Nus damasci. Hic ponitur punitione syrorum, populū
israel ad peccatum inducentium: quia phacee rex israel fuit
cōfoderatus regi syrie: vt dictum est. e. cap. viij. & sicut
cōcauit ei in amicitia, ita & in idolatria. Sistr achaz
rex iuda fecit sibi fieri altare holocaustorum in hierusa-
lem ad similitudinem altaris quod erat in damasco: vt habetur. iij. Re. xvi.
Diuidit autem pensum ca. in tres partes: quia primo describitur punitione sy-
rorum: filios israel ad peccatum trahentium. scilicet filiorum israel in ipsis cōfi-
dentiū, ibi: Et erit. & tertio assyriorum: vt trosc; vastatiū, ibi: Vt mul-
titudini. Circa primum dicitur: Onus damasci. i. punitione syrie a
deo preuisa: quia damascus erat metropolis in syria. Ecce damascus

Moraliter. p ¶ Onus damasci. In hoc ca. literaliter intellecto Moraliter
describitur punitione syrie, p damascum eius metropolim intellectu
ppter hoc quod israel ad peccatum idolatrie ptraxit: & punitione israel quod hoc
sibi cōsensit: & punitione assyriorum quod captiuauerunt vtrosque: in iniq-
voluntate. Moraliter p damascum quod sanguinem bibens interpretat signat
glibet quod labore & sanguine simpliciū nutrit & potat: sicut ē mal-
dñs p tyrānidē: & glibet deceptor p fraudē: & vsurari p cupidit-
tate. Per israel assentes damasco signant ministrantes p dicitur i ope
malo. Per assur quod captiuauit vtrosque signat princeps superior ma-
lus: qui spoliat multos sua cupiditate & potestate.

¶ Quarta pars.

ff

Diuisio.

E
Afr + fa
xosis.

a ¶ Aroer gre. Mirica que est arbor infructuosa nascens in desertis & falsos locis. Q. Omnes syri infructuosi erunt & desolati. Alij dicunt ex arbore maleficis artibus odia concitari. c ¶ Reliquiæ. & c. Ironice. Pro ignominia. Q. Sicut filij isrl in captiuitatem ducti sunt: quia spem suam non in deo sed in hominibus posuerunt. Sic & syri qui promittebant auxilium eis vt separaret illos a cultu dei: quod & fecerunt: ambo ergo captiuati ignominiose. b ¶ Et regnum. Vt peccatum non regnet in ea: que prius sanguine diligebat. d ¶ Et erit. Cum syria vastata fuerit ab assyrijs, & damascus desierit esse ciuitas. Tres similitudines, sententia pœnæ vna. Sicut enim rarissimæ spicæ manus fu- giunt metentium: & pauci racemi (qui a remanendo dicti) manus vindemiatorum: & paucæ oliuæ remanent post excussio- nem oleæ: sic pauci remanebunt in dama- sco & in tota syria: primum venientibus assyrijs, & post chaldæis. Sub captiuitate enim assyria, pauci qui terram excolerent remanserunt. Alij in cyrenem translati: quæ est regio vltra ægyptum. e ¶ Emar- cescet. Non habebunt prophetas nec sci- gna, nec virtutes, nec regnum, nec sacer- dotiū: sed omne corpus gentis marcescet. f ¶ In messe. De gentibus dicit: Messis quidē mul. ope. autē pau. Illi vero paupes messis reliquias que p aplos saluatę sunt: & rarissimas spicas legunt. Nec in monti- bus, sed in valle raphaim. i. in humilitate literę veritate. Raphaim enim gigantes sonat. g ¶ Sicut excussio oleæ. Percus- so populo iudeorum, oliua que sub moy- se sexcenta milia armatorum habuerat: & sub dauid numerante ioab innumerum populum: vix paucos fructus saluatori obtulit. h ¶ Duarum. Pauli & barna- bę. Et trium petri, iacobi & iohannis: qui in monte transfiguratum dñm conspex- erunt & archisynagogi filiam suscitari vi- derunt. i ¶ Siue quatuor. Hi sunt reli- qui nouem: in quibus iude p̄dicatoris mat- thias locū obtinuit. Hi p diuersitate gra- tiarū nobis ignoti: in quatuor aut in qnq; separati sunt: vt euangeliorum numerum & legis in se volumina demonstrarent, tanq; prædicatores vniūsq; testamenti: k ¶ In die illa. Q. dominus esuriens vix paucas oleas repperit in populo iudeorū: & subintravit plenitudo gentium. Reli- quia decem tribuum, quæ postq; maxi- ma pars in assyrios est captiuata propter idola quæ colebant: vnum in dan: alte- rum in bethel ezechie regis literis commo- nite, ad dñm conuersę sunt: & ad templū dei in hierusalem venerunt: sicut legitur Paralip. & idola abiecerunt. l ¶ In die. Irruentibus assyrijs, & vastantibus non solum damascū, sed & terram. x. tribuum. m ¶ Aratra. amorreorum. Hoc p̄tra. x. tri- bus. Q. Sicut olim venientibus filijs is- rael, relictis aratris fugerunt amorrei: sic modo decē tribus venientibus assyrijs. n ¶ Plantationem si. Plantatio fidelis est quando quis plantat & colit, & fructū colligit. Plantatio infidelis & germē alie- num, quando alien⁹ colligit. Ois platio- quā nō plantauit pater meus, eradicabit.

Racemi.

Mat. 9. d.

Nu. 2. d.
& 26. g.
2. re. 24.
b.

F
Act. 9. c.
& 12. a.
Mat. 17. a
Mar. 5. d.
Act. 1. d.

2. par. 30.
a.

Mat. 15. b

NICO. DE LYRA

¶ desinet eē ciuitas scilicet notabilis: vt exponunt aliqui: eo q theglathphalasar qui interfecit rasin regem syrię non legi- tur eam

a ¶ grex fidelis de multis collectus. b ¶ vi- uorum. c ¶ iudeorum excēptorum. ficut aceriū lapidū in ruinā. a ¶ ista euersa. b ¶ ab hoibus. c ¶ regio syriæ in qua plures ciuitates. ¶ mirica. d ¶ derelictæ ciuitates arder gregi a ¶ infructuose. ¶ scilicet ecclesiasticis. b ¶ in pascua. c ¶ mente pacata. būs erunt: & requiescent ibi & c a ¶ tāta solitudo erit, vt nec latro timēd⁹ sit. b ¶ qā dñs iter eos: p̄ntē pastore nō timebūt nō erit qui exterreat. Et cessabit a lupos. a ¶ damasci. ¶ dei. b ¶ scribis & phariseis: qui contrarij populo dei. badiutorium ab ephraim: & regnū e a ¶ cessabit. b ¶ eorū q de gētib⁹ crediderūt. c a ¶ damasco: & reliquiæ syriæ sicut f a ¶ sicut prius fuere filij isrl regno iudeis glōria filiorum israel erunt: dicit ablato & gētib⁹ tradito. a ¶ per pphetas. s. promisit. b ¶ tunc. d ¶ dominus exercituum. Et erit in g a ¶ syria & damasc⁹ q b gloriabāt. b ¶ glo- riosi em ī toto orbe erāt. ¶ fortitudo fiducię eius. c ¶ id est iudeorum. die illa, attenuabit glōria iacob: a ¶ als: p̄gues ei⁹ carnes marcescet: sed falso. c ¶ pinguedo carnis ei⁹ emarcescet: h ¶ hoc scilicet.

f ¶ Et erit sicut congregans in messe i quod restiterit, & brachium eius spicas leget. Et erit sicut q̄res spi- cas in valle raphaim: & relinquet f a ¶ qui saluari fuerint. b ¶ & erit. g ¶ in eo q̄si racemus et sicut excussio m h oleæ duarū aut trium oliuarū in i summitate rami: siue quatuor aut quinq; in cacuminibus eius fru- a ¶ q mēiri nescit. b ¶ q saluator ē iudeorū. ctus eius, dicit dominus deus is- a ¶ deleta damasco & syria. h ¶ hūiliabit. k rael. In die illa inclinabitur ho- n a ¶ gētib⁹ p̄uersus. b ¶ deū & idola abiecerūt. mō ad factōrem suū: & oculi eius ¶ templum.

ad sanctum israel respicient & ¶ idolorum. non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt manus eius: & quæ ope- rati sunt digiti eius: non respi- a ¶ q relict⁹ fuerit. b ¶ in q b⁹ sacrificare cō- ciēt licos & delubra. In die illa o sueuerāt. a ¶ robuste. ¶ israel. erunt ciuitates fortitudinis eius a ¶ ab hominibus timore romanorum. m ¶ derelictæ sicut aratra: & segetes q a ¶ ab amorreis. b ¶ impetu. quæ derelictæ sunt a faciē filiorū a ¶ p̄lbs. b ¶ & merito. c ¶ vñ: israel me nō cognouit & c. ¶ Q. Hec ē cā tibi oīm malorū. israel. Et eris deserta quia obli- a ¶ q te eduxit ab ægypto. ¶ quē tibi lex & pphete p̄nūciabāt. b ¶ p̄ ferocissimas gētes. ta es dei saluatoris tui & fortis adiutoris tui non es recordata. a ¶ quia oblita es. Ironia. Q. An, Propterea. b ¶ p̄dicans vnum deum.

¶ Propterea plantabis plantationē

tur eam destruxisse. Sed illud quod sub- ditur, videt repugnare: & erit sicut acer- uus lapidū in ruina. & ideo dicendum, q damascus fuit destructa per theglathpha- lasar vel aliū sibi succedentē: & postea reæ- dificata: sicut de hierusalē legit, q fuit bis destructa, & bis reedificata. a ¶ Derelictæ ciui. aroer. nomen est regionis in regno syriæ in qua sunt plures ciuitates. Aroer autē prout est nomē vnius ciuita- tis, est in iudæa. b ¶ Gregibus erunt. s. gregibus aduersariorū. c ¶ Et requie- scent ibi. & nō erat qui exterreat. s. de sy- ris: qā populus syriæ fuit translatus cyre- nem: vt habetur Amos. i. Et qā syri erant cōfederati regno isrl: vt dictū est. ē. viij. ca. ideo subdit: d ¶ Et cessabit adiu- ab ephraim. i. a regno israel nominato ab ephraim: eo q hieroboā primus rex fuit de illa tribu. e ¶ Et regnum a da- masco. eo q nomen regium fuit ablatū per theglathphalasar. f ¶ Et reliquiæ syriæ & c. i. isti & illi captiuabunt paucis euadentibus fugiendo: & sic factum est: quia sicut theglathphalasar captiuauit populum syriæ: sic salmanasar regnū is- rael: vt habetur. iij. Regū. g ¶ Et erit. Hic consequenter describitur punitio re- gni israel: eo q confidebat de adiutorio syrorum plus q de deo: & ad eorum ido- latrā trahabatur. Et diuiditur in tres partes: quia primo propheta denunciat punitiois effectum. secūdo: eius fructū, ibi: In die illa inclinabitur. tertio: redit ad denunciandum destructionem regni israel, ibi: In die illa ciuitates. Circa pri- mū dicitur: Et erit in die illa, attenua- & c. id est regni israel & hoc p destructio- nem syrorum, de quorum cōfidentia glo- riabatur. h ¶ Et pingue. carnis eius emarcescet. i. diuitiæ eius deficient. Vñ de aliquo diuite homine dicitur com- munitē q est pinguis: & hoc fuit quādo salmanasar cepit samariā & populū ca- ptiuauit: & sic diuitias regni sibi rapuit: i ¶ Et erit sicut cōgregans & c. i. pau- ci de populo israel euadent sicut spicæ re- manentes post terga metentium pauce sunt. k ¶ In valle raphaim. locus est in iudæa, vbi philistai venerunt ad pu- gnandum contra dauid. ij. Regum. v. l ¶ Et relinquet in eo. & c. qui remanet post vindemiatōres. m ¶ Et sicut ex- cussio oleæ & c. Est autem olea fructus oliuę. Per ista intelligit q pauci nume- ro euaderent manus salmanasar: sicut post vindemiatōres remanent pauci ra- cemi & pauce oleę post excussioem oli- uarum. n ¶ In die illa. Hic ostendit hu- ius punitiois fructus: qā illi q euaserunt fugiendo: postea venerunt in regnū iuda sub ezechia rege: & seruierūt dño idolis dimissis. & hoc est quod dicit: In die il- la & c. s. ad dñm. & patet litera ex p̄dictis. o ¶ In die illa. Hic redit propheta ad denunciandū destructionē regni israel, dicens: In die illa erunt & c. s. samaria & alię ciuitates munitæ. p ¶ Derelic. ab habitatoribus suis in captiuitatē du- ctis. q ¶ Sicut aratra & segetes & c. qā sicut filij israel non potuerunt defens- dere ea quæ erant in campis: ita nec se- ipsos in ciuitatibus muratis. Et huius de- structionis causa subditur: Et eris des- erta: quia oblita es dei saluatoris tui & c. r ¶ Propterea plantabis plan- tationem fidelem. fm expositores nros ppheta irrisorie hoc dicit, eo q subditur: ¶ Et germen

Diuisio.

H

A **¶** Germen alienū. Non recipiens patrē, q̄a non recipis filiū: qui em̄ credit in patrē, credit in filiū. Germē alienū, blasphemīe cōtra xp̄m. b **¶** Mane semen tuum. Cum. s. visum fuerit germen: & aliquā vmbra habere pietatis, dū homines ab idolatria retrahis. Cum ad fructū colligendū veneris: dolebis, cernens



E terrae & c. Quia deceteris p̄secutoribus ecclesiae dixerat: addit de hereticis qui cymbalum dicuntur charitatē dñi nō habētes. vñ: Si charitatē nō habēat factus sum velut aes fo. & sicut cymbalum tinnies. Nec tñ cymbalū, raucum cōcrepans: sed

Ca. XVIII.

1. Corin. 13. a.

9. a. populū gētū tibi prēlatū. vnde: Tristitia est mihi magna: & cōtinuus dolor cordi meo. Volebant em̄ oēs sancti cum ramis oleastri radicem saluari. c **¶** Vae multitudini. Sennacherib & exercitui ei: quem cōgregauerat cōtra populū dei minas sermo p̄pheticus. Cum tanta em̄ multitudine veniret sonitus eius cōparet sonitū maris. Vae multitudinē & c. Dixit gētū vocatōnē iudaeorū abiectionē: & in paucis electōnē: Sed q̄a de gētibus mlti vocati, pauci electi: nec oīm em̄ est fides: incredulis gentibus v̄ p̄dicat: q̄ p̄secuti sunt pplm̄ dei: q̄ cōparant frementi mari, cuncta opprimere & occupare cupienti. d **¶** Rapietur. Raptus est a hierusalem, qñ cū paucis fugit in ninuē. De mundo raptus est, qñ a filiis suis cito occisus est: vt pater. e **¶** Hec est pars eorum qui. Propheta ex p̄sona israel. Q. Sic solet beat̄ beare inimicos nostros.

1. Corin. 13. a.

Matthei 22. b.

4. Regū 19. g.

a **¶** sed hoc nō: poti⁹. b **¶** qd̄ hostis colligat.

c **¶** in synagoga sathane.

a **¶** fidele: t̄ germē alienū seminabis.

a **¶** ideo. q̄ q̄a oblita es dñe saluare tuū.

b **¶** pro vite optima nascetur labrusca.

In die plantationis tuae labrusca:

a **¶** i. primū semē tuū pulchrū erit: & deficiet cū maturuerit: vel ante tps̄ florebit: & iō nō valebit. b **¶** ab hostibus, vel sicut dictū est.

b **¶** mane semē tuū florebit: Ablata

a **¶** cū deberet in horreū recodi. b **¶** gratiarum spiritualium.

est messis in die hereditatis: & t̄ do

a **¶** q̄ seminavit. b **¶** p̄sequent. q̄ q̄a multilebit grauiter. Vae t̄ multitudinē

vo. pau. ele. a **¶** venientū cū sennacherib.

p̄polorū multorū, vt multitudo

maris sonantis: & tumultus tubarum sicut sonit⁹ aquarū multarū.

a **¶** cōtra sanctos. q̄ voce p̄sona impietatis.

b **¶** venientes cū sennacherib.

Sonabunt populi sicut sonitus

a **¶** dñs occidēdo exercitū. b **¶** auctore sedi-

triois diabolū. q̄ sennacherib: dñm t̄ti exercitū inundatū: & increpabit eū

a **¶** a populo dei. q̄ in ninuē. b **¶** vt religetur in abyssō. q̄ ab hierusalem, vel de mundo. q̄ tanto fortius q̄to excelsior.

a **¶** fugiet procul. Et rapietur sicut

puluis montium a facie venti: & a **¶** separat⁹ a pplō dei. q̄ de terra p̄fugit.

sicut turbo coram tempestate. In

a **¶** i. in extrema parte noctis. b **¶** cōsumationis. c **¶** multitudinis angelo percutiēte.

ex conscientia peccati.

tempore vesp̄ri, & ecce turbatio

a **¶** similiter turbatio. q̄ in die resurrectionis.

b **¶** exercitus. q̄ lxx. nō est. Quō ergo p̄ce-

nitebit: & archangelicū fastigiū obtinebit.

c **¶** Vox christianī pplī. q̄ hac q̄ supradicta.

in matutino: & non subsistet. Hec

est pars eorū qui vastauerunt nos:

a **¶** aeternus interitus. q̄ aeternam damnationem recipient in futuro.

& sors diripientium nos.

a **¶** egypto. s. quē in vmbra alarū suarū p̄mittit auxilium duabus sicut damascus decem tribubus.

E terrae Caplm̄. XVIII. p

a **¶** id est riuos nili qui per ethiopiā fluit.

cymbalo alarū quae est trans flumē

a **¶** hereticus. q̄ egyptius pplus. b **¶** mundo.

ethiopiae: qui mittit in mari legatos

nuncios iudeis auxiliū p̄miserūt, sed nō impenderūt: & sic iudaei sub eorū falsa cōfidentia fuerūt per babylonios deuastati. Mystice

q̄ per egyptios q̄ tenebrosi interpretant, heretici diuersis errorib⁹ obtenebrati signantur. Per iudeos aut̄ ab egyptijs deceptos: simplices xp̄iani ab hereticis decepti designant. Et q̄a heretici per magas & falsas p̄missiones decipiūt simplices: ideo terra egypti p̄ quam heresis designat cymbalum alarū vocat: eo q̄ heretici habent magna verba, sed veritate & pietate vacua. Cor. xij. a. Si linguis hominū loquar & angelorū: charitatē aut̄ nō habē: factus sum velut aes sonans aut cymbalū tinniens. Per cōsolationē aut̄

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

NICO. DE LYRA

E terrae cym. Ca. XVIII. Ra. Salo. exponit hoc capitulum de destructione exercitus gog & magog: p̄ regē messīā quē iudei expectant futurum.

Sed hęc expositio inuiti falso fundamentū. cū aduent⁹ xp̄i trāserit in p̄teritū: & iō expositores n̄i dicūt, q̄ elias incipit hic scribere punitionē egyptiorū q̄ tpe sedechie fecerunt populū de regno iuda cōfiderē in suū auxiliū: & sic rebellauit q̄ regē babyloniorū: p̄pter qd̄ captiuatus fuit populus & destructa ciuitas & templum Sic igitur p̄sens capitulum in duas partes diuiditur. Quia primo: describitur egiptiorū p̄uaricatio. scd̄o poenē cōminatio, ibi omnes habitatores. Circa primum d̄r: p **¶** Vae terrae. s. egypti. q **¶** Cymbalo alarū. Dicitur aut̄ egyptus alarū cymbalū: q̄a rex egypti denūciando regno iude magna promissa, faciebat ipm̄ in vnum cōfiderē sub alarū suarū vmbra. r **¶** Quae est trans flumē ethiopiae. Iste fluui⁹ est nilus diuidiens egyptū ab ethiopia: & per ipsam trāsiuit alexāder magn⁹ de ethiopia: in egyptum. s **¶** Qui mittit in mari legatos. id est nuncios per mare ad regem iudae ipsū asscurando.

¶ In vasis Moraliter. p **¶** Vae terrae cy. & c. In hoc caplo & duobus sequentibus describit ad lram p̄uaricatio egyptiorū & punitiō eorum in hoc q̄ fuerunt tribus vicib⁹ debellati: semel p̄ regē babylonis: & hoc describit in hoc ca. cuius causa fuit, q̄a p̄ lras &

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

¶ Quarta pars ff ij * iudeorū

D

Diuisio.

Moral.

Mystice.

E **a** ¶ In va. pa. i. in nauib⁹ de papyro factis quæ tãtæ sunt magni tudinis fm historiã alexandri, vt naues fiãt ex eis. Vel, chartis de papyro factis quas per legatos mittebat. Vel, indiculorũ capsu lis de papyro factis. In vasis pa. Qui hæreticorum portant vo lumina, recte vasa papyri. i. carthacia super aquas portare dicun tur: quæ cito delent. Libri em vicino hu more obscurant & delent. ita doctrina eo rum q in principio fortis videt, pãsit & la

Allego.

bit. **b** ¶ Ite angeli. Allegorice. Iro nice discipulis hæreticorũ hæc dicunt: q oparij subdoli tãstigurati i aplos lucis. Ite ad gentẽ euulsam, a deo. i. laceratam morsib⁹ hæreticorũ, pplm horrẽdũ: nihil horribilib⁹ blasphemiam: q ponit in celũ os suũ. Post quẽ nõ est alter. Oẽ em pec carũ comparatũ blasphemiam leuius est.

c ¶ Gentẽ expectatẽ & conculcatam Oẽs em hæretici sibi pmittunt ingentia: sed a dæmonib⁹ pculant: cui⁹ terrã diris puerũ flumina: nõ de celo: sed de terra. Quẽ em terra est ad quã turbidus sermo hæreticorũ nõ pueniat: Itaq; oẽs q morãt i orbe terrarũ, ad signũ hereticorũ qd qsi in montibus eleuatũ est, oculos erigunt: &

als nõ ha bet t Ad montem nominis domini exerci tuũ mon tem sio.

clangorẽ tubæ. i. doctrinam eorũ audiunt.

d ¶ Ad montẽ. Exponit esaias ad quam terrã nũcios mittant. Vel, egyptij. Q. qre tib⁹ nũcijs quo mittant: exponit ad mon tẽ nois domini exer. Ironice. **e** ¶ Nub. ro. Grata messorib⁹ fatigatis: qb⁹ refrige riũ præstat: & stipulã arentẽ, facit hume

stado secabilẽ: sic sermo meus p egyptiũ: grat⁹ oib⁹ erit in me credẽtib⁹: & assyrijs a me eis data victoria. **f** ¶ Ramuscu li, Inutiles. Vnde: Ego sum vitis vera: &

Ioh. 15. a.

pater me⁹ agricola est: oẽm palmitẽ i me nõ ferẽtẽ fructũ tollet eũ: & oẽm q fert fru ctum purgabit eum. **g** ¶ Et oẽs be. ter.

F

Hyperbolicos. Neq; em oẽs bestiaẽ terræ sup eũ hyemabũt. Sed significat, & occi sionẽ immẽsam, & bestiarũ multitudinẽ maximã supueturã: qb⁹ æstate & hyeme cadauera sufficiant in escã. **h** ¶ In tpe. Reuertit ppheta ad pplm israel: & promit tit eis bona dicens: In tpe & c. Q. Vasta ta egypto, nõ spabit vltra iuda i vmbra ei⁹: sed fidei & bonorũ operũ dño offeret mun⁹. Qd iplerũ est. lxx. a. nõ post capti uiratẽ sub zorobabel & alijs ducibus.

NICO. DE LYRA

a ¶ In vasis papy. i. in nauibus de papyro factis. Est em papyrus spẽs iunci ita magni q inde poterant fieri nauiculẽ vt dicunt aliq. Vel vt dicunt aliq: In va. pa. i. lris in papyro scriptis q̃s portabant dicti nũcij: videt tñ mihi q papyrus non accipit hic p iũco realiter. sed tñ similitudi narie. f. p ligno cõplanato: sicut iũc⁹ hæ bet suplicie planã & absq; nodis: vn & gen. vj. c. vbi dñ: Fac tibi arcã de lignis le uigatis. i. dolatis & cõplanatis: vt dictũ fuit ibidẽ. In hebræo hr: De lignis gofer. Et ista eadẽ dictio ponit hic. vbi em nos habemus. In vasis papyri. in hebræo hr: in vasis gofer: & fm hebræos significat iũcũ: nõ tñ realiter, sed similitudinarie acci pit hic & ibi modo dicto. Arca em noe q fuit tãtẽ quantitatis nõ potuit fieri de iun eis. **b** ¶ Ite angeli veloces. i. nũcij.

c ¶ Ad gentẽ cõuulsam & c. i. ad gentẽ regni iudæ: vt patebit ex fine hui⁹ partis. Hæc em gẽs fuit multipliciter cõuulsa & dilacerata: & frequenter. f. a regib⁹ israel egypti, syriæ, assyriorũ & babyloniorũ: vt pater. iij. Reg. d. ¶ Ad pplm terrĩ. nõ aptatẽ, sed a miseria sibi supueniẽte, qã ppl's cadẽs in infortunis & miserijs: ex sui cõsideratione incurrit terrorẽ alijs ne sũt eis con

tingat. **e** ¶ Post quẽ nõ est & c. f. miserabilior. **f** ¶ Gẽtẽ exp. f. auxiliũ ab egyptijs p regẽ babylonis: sed qã illa expectatio fuit frustra. ideo subditur: **g** ¶ Et cõculcatã. ab exercitu babylonis. **h** ¶ Cuius dñ. flu. i. imper⁹ aduersario. **i** ¶ Ter. eius. Et quæ sit illa terra subdit: **k** ¶ Ad mō. no. do. & c. qã in hierusalẽ erat tẽplum nomini dei dedicatum. **l** ¶ Oẽs habi. Hic cõsequẽter ponit egyptiorũ pu nitio. Circa quã sciẽdum, q punitio ægy ptiorũ posita in hoc ca. & duob⁹ seq. cõiter exponit a doctõrib⁹ nũ: de punitiõẽ egypti q facta est per assyriũ. sed saluo melio ri iudicio videt mihi q meli⁹ exponat de triplici punitiõẽ egypti: quarum priã fm ordinẽ historiẽ facta fuit p assyrios. scdã per babylonios: tertiã per romanos. Et pri mo hic ponitur scdã. scdã o tertiã cap. seq. & tertiã prima. c. xxx. Scriptura enim facta nõ semp pcedit fm ordinẽ historiẽ: & ma xime in pphetis: sed frequẽter prius facta posterius scribunt: vt patet qsi in oib⁹ li bris sacre scripturẽ. Rõnabiliter etiã pri mo ponit ppheta punitiõẽ per babylonios factã: cõtinuando se ad partẽ pceden tem in qua posuerat prauaricationẽ ægy ptiorũ, p bẽdo cõfidentia falsam iudeis re belladi p babylonios. & iõ imediate sub iũx punitiõẽ egyptiorũ per ipsos. Et di

a ¶ nuncios ad duas tribus. ¶ discipulos.

tõs: & in vasis papyri sup aquas. **a**

a ¶ qui mittit dicens. **b** ¶ O nũcij mei.

c ¶ israel. **d** ¶ a deo & partim a terra sua.

b ¶ Ite angeli veloces ad gentem cõn.

a ¶ ab assyrijs. **b** ¶ quondã dum deũ habẽ

uulsam & dilaceratã: ad pplm ter.

a ¶ bat protectorẽ. **a** ¶ eius potẽtiẽ cõparãdus.

c ¶ ribilẽ, post quẽ nõ est ali⁹: ad gen.

a ¶ auxiliũ nostrum. ¶ vel dei.

b ¶ a diuersis gentibus.

tem expẽctantẽ & cõculcatã: cuius

a ¶ reges & principes. **b** ¶ exponit. ¶ etiam.

diripuerunt flumina terram eius.

a ¶ vbi inuocatum est nomen domini.

d ¶ Ad montem nominis dñi exer.

a ¶ scilicet. **a** ¶ In persona dei.

cituum montem sion. Omnes ha

a ¶ Q. Attendite omnes gentes.

bitatores orbis qui moramini in

a ¶ victoriã assyriorum.

terra: cum eleuatũ fuerit signũ

a ¶ als nationibus. ¶ egyptiorum. **b** ¶ quẽ

cogitauerim super egyptios. ¶ als: quod co

gitauerunt super egyptum. c ¶ quia. **d** ¶ in

capientibus pugnare assyrijs.

in montibus videbitis: et clango

rem tubæ audietis: quia hæc dicit

dominus ad me: Ego quiescam &

a ¶ finem rei. **b** ¶ quẽ in ecclesia fiunt.

c ¶ celo. ¶ ecclesia.

cõsiderãbo in loco meo: sicut me

a ¶ ita vnuerfa perlufrat. vnde: Nec est qui

se abscondat a calore eius.

e ¶ ridiãna lux clara est: & sicut nu

a ¶ sic dñs hitatores ecclesiæ refrigerat quo

pente cuncta florescũt. b ¶ cõsumationẽ.

bẽs roris in die messis. Ante mes

a ¶ maturitatẽ. **b** ¶ egyptius. **c** ¶ ante tps

cõsumationis. d ¶ ante tps: & ideo inutilis.

fẽm enim totũ efflõruit: & immã

a ¶ vnde: Quotquot pfecti sum⁹ hoc sentia

mus. b ¶ ideo. **c** ¶ quasi inutiles. ¶ ne totã

tura perfectiõ germinauit: et prẽ

a ¶ massam modicum fermentum corrumpat.

a ¶ habitatores. **b** ¶ assyriorum.

f ¶ cidentur ramusculi eius falcib⁹:

a ¶ ab assyrijs. **b** ¶ a corpe ecclesiẽ. ¶ a chal

dæis.

& quæ derelictã fuerint absconden

a ¶ de terra sua. **b** ¶ deuorandi interfecti.

tur: & excutiẽtur: & relinquentur

a ¶ quẽ iuxta viã comedũt cõmẽtẽ. **b** ¶ qb⁹

simul aũibus montium & bestijs

traditur aia nõ consitens. a ¶ in prosperis.

terrã: & æstate perpetua erunt su

a ¶ populum occisum.

g per eũ volucres: & omnes be

a ¶ als: illum. **b** ¶ in aduersitate.

stiaẽ terrã super eũ hyemabunt.

h ¶ In tempore illo deferetur munus.

f ¶ aut per egyptios q induxerunt iudeos ad

rebellandũ babylonijs: signant illi qui

suis psuasioneib⁹ simplices inducũt ad rebellandũ supiorib⁹ suis:

& tunc nullũ ferunt eis auxiliũ: & sic rebellantes remanẽt cõfusi.

tingat. **e** ¶ Post quẽ nõ est & c. f. miserabilior. **f** ¶ Gẽtẽ exp. f. auxiliũ ab egyptijs p regẽ babylonis: sed qã illa expectatio fuit frustra. ideo subditur: **g** ¶ Et cõculcatã. ab exercitu babylonis. **h** ¶ Cuius dñ. flu. i. imper⁹ aduersario. **i** ¶ Ter. eius. Et quæ sit illa terra subdit: **k** ¶ Ad mō. no. do. & c. qã in hierusalẽ erat tẽplum nomini dei dedicatum. **l** ¶ Oẽs habi. Hic cõsequẽter ponit egyptiorũ pu

G

Egyptio rũ pu

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

tio.

A c*ro remissa, vt dictū est: & etiā qā iudei remanētes in babylo-
ne miserūt ad locum diuini cult⁹ per iudeos illuc redeūtes mune-
ra plurima: vt habetur. i. Esdræ. i. a ¶ A populo. s. regni iudæ.
b ¶ Diuulso & dilacerato. modo. s. exposito.
¶ In. c. xviij. vbi dī in postil. Circa primū dī: Væ terre. s. egypti.

ADDITIO

De inclu-
sione decē
tribuum

Iosephus
lib. ii.

Hoc ca. xviij. qd' inci-
pit: Væ terre cymba-
lo alarū videt' pprie exponēdū de filiis isrl'
q' fuerūt trāsmigrati p salmanasar regē as-
syriorū: vt hī. i. Re. xviij. vbi dī: Et trans-
tulit isrl' in assyrios: posuitq' eos i haylā:
& in habor iuxta fluuiū gozā in ciuitatib⁹
mædorum: q' tpe alexādrī magni reclusi fue-
rūt miraculose ad orationē ipsi⁹ alexādrī:
vt narrat ioseph⁹: ita q' loc⁹ ille i quo sunt
est immeabilis: egredient' tñ circa finē mū-
di magnā hoīm stragē facturi put habet
in historia Scholastica. vñ de istis videtur
agere ppheta i hoc caplo cū dicit: Væ terre
cymbalo alarū. De gēte em̄ seu terrā q' est
in valde remotis seu in locis cōiter intrāsi-
bilib⁹ nō habet' noticia nisi quasi ex sono
cymbali q' de lōginquo sentit: & qñ q's de
illa pte lōginqua venit q's etiā volare dī:
vnde Deut. xviij. ca. dī: Adducet dñs sup
te gētē de lōginquo in similitudinē aqlæ
volātis: & hoc est qd' dicit: Væ terre cym-
balo alarū. i. væ terre ita remotē & exclusē a puerfatiōe hoīm cōi:
qd' quasi cymbalo sonus eius euenit per volatū alarū & sequit':
Qui est trans flumina æthiopie alluendo ad illud qd' dī: cap. s. di-
cto. iij. Reg. xviij. q' fuerūt trāsmigrati trans flumina gozan: q' hic
vident' vocari flumina æthiopie vnde ppheta hic nō noiat pprio
nomine terrā nec ciuitates: in quib⁹ erāt sicut nec fuerūt noiatē in
ppria historia suę trāsmigratiōis supra dicta. Et sequit': Qui mit-
tit in mari legatos & in vasis papyreis sup aquas. Pro quo sciēdū
q' illi de decē tribub⁹ sic exterminati & reclusi verisimiliter credidit
q' desiderāt scire ea q' gerunt' circa illos: qui in his partib⁹ remanē-
serūt in iudæa. Tum qā multi de illis decē tribub⁹ remāserūt in iu-
dæa & in alijs dispersi partib⁹ fugiētes a rege assyriorū: vt patet de
tobia q' erat de tribu neptalim: & sic de alijs: Tum qā illi licet p
maiori parte fuerūt idolatræ: tñ spectābāt saluatōrē seu messiam
sicut & ali⁹ de genere iacob: & ideo aliqñ mittebāt nuncios ⁊ sus-
herusalēv taliqd' scirent ex p'dictis: sed qā hoc nō poterant facere
p terram ppter reclusiōē nitebant' hoc facere, per aliquas aquas
subterraneas seu occultas. Et in vasis papyreis id est tñ fiscellis scir-
peis. Dictio em̄ hebraica quę hic ponit' nō cōsonat in aliquo di-
ctōni quę ponit' Gēn. vi. cum dī: Fac tibi arcam de lignis leuiga-
tis ibi enim dī de lignis gofer. hic autē de lignis gomē: & est dictio
eadē oīno ei q' ponit' Exo. ij. vbi dī: Fecit fiscellā scirpeā & liniuit
eam. vñ dictio gomē q' hic & ibi in Exo. ponit', significat iuncū.
Sunt em̄ aliq' iunci marini ita duri q' possent ex eis fieri aliquas
sa ad nauigandū per flumina. Et qā hmōi iunci licet duri nō tñ
habēt duriciā lignorū & ex qb⁹ nauigia fiūt: & ideo dicūt hebræi
q' tutius nauigāt in eis per aliquas ripas fluminū: eo q' nō ita ci-
to frangunt', sed qñ cedūt tāgenti: & iō talib⁹ nauigijs mittebāt
legatos suos, vt securius per loca subterranea seu occulta transire
possent. Hoc autē qd' dī in mari, intelligendum est de cōgregatiōe
aquare prout sæpe p'suevit dici in scriptura. Quid autē deberet fa-
cere isti nūcū subdit, cū dicit: Ite ad gentē puillā & dilaceratā. i.
ad gentē iudæorū prout in postil. declarat'. & sequit': Ad populū
terribilē. Gens em̄ iudæorū licet propria p'tate nō esset terribilior
alijs: p'tate tñ diuina frequēter mirabilia pro eis operante terribi-
lis erat: vt patet Iosue. ij. a. de raab dicente exploratoribus q' oēs
habitatores terræ chanaā timebant eos ppter transitū iordanis &
hmōi. Et iō dicit: Post quē nō est ali⁹. s. terribilior in signis & p'di-
gijs. Et sequit': Gentē spectatē. s. saluatōrē & redemptorē. Et cōcul-
catā cuius dirupuerūt flumina terrā eius. q. d. q' tūcū: p'culcata est
ab impetu aduersariorū semp est spectās suā liberationē a deo: Et
vt ostēdat in qua terra esset illa gēs puillā & dilaceratā & spectās
subdit: ad mōtē noīs dñi exercitū mōtē sion. In illo em̄ loco vbi
est inuocatū nomē dñi habitabat illa gens ad quē mittebāt illi q'
trās flumina æthiopie recludebant. & sequit': Oēs habitatores or-
bis q' moramini in terra &c. Quē qd' ēba fm̄ oēs expositores in-
telligūt esse dicta p ppheta in p'sona dñi. Ad quorū declarationē
attēdēdū q' in his q'dicta sunt exprimit' rō hui⁹ legatiōis. Dicit em̄
Ite angeli veloces ad gētē puillā, nō autē dicit qd' illi angeli seu
nūcū debebāt nunciare illi gēti cui mittebant: vel qd' ab eis debe-
bant scire: sed hoc aliq' liter inuenit in hoc qd' dixit. s. Ad gētē spe-
ctantem. q. d.

a domino exercituum a populo

a ¶ ab ecclesia per hereticos. ¶ ad tēpus & a
terra sua & a deo. ¶ ab hostib⁹. b ¶ morib⁹
hereticorum. c ¶ blasphemia. ¶ hostibus.

b diuulso & dilacerato, a pplo terrā

a ¶ tam terribilis.

bili post quem nōn fuit ali⁹: a

a ¶ dei auxiliū. ¶ pmissa falsa. b ¶ tñ. c ¶ a

dæmonibus. ¶ ab hominibus.

gente expectante et concūcata cu

a ¶ in partes varias. b ¶ reges & principes

diuerfarum gentium.

ius diripuerunt flumina terram

eius: ad locum nominis domini

¶ scilicet. ¶ ecclesiam.

exercituum montem sion.

ctantē. q. d. sciatis ab eis si illud qd' spectāt a deo, habeant in re vt
& nos ipsi participem⁹ eorū redēptionē. Ad qd' mīdetur in p'sona
dei. Oēs habitatores orbis q' moramini in terra cū eleuatū fuerit
signū i mōtib⁹, videbitis & clāgorē tubę audietis. Cui⁹ sensus est
q' redēptio veri messiae. s. xpī quā oēs fideles expectabāt: ostēden-
da erat publice oīb⁹ habitatorib⁹ orbis in
duob⁹ principaliter. Primo in leuatiōe si-
gni crucis. vñ: Si exaltatus fuero a terra
oīa trahā ad meipsum. loh. xij. e. Scd'o in
p'dicatione vniuersali ap'lorū & discipul-
lorū xpī p orbē diuulgata: de quo dicit: Et
clāgorē tubę audietis. q. d. nūcū missis p
dictis: nō oportet vos mittere ad ingredū
de tpe spectatiōis redēptionis v're: qā hoc
publicabit oīb⁹ cōmoratib⁹ i terra p'di-
ctis duob⁹ modis. Pōt etiā referri ad hoc
qd' dī: Cū eleuatū fuerit signū in mōtib⁹
videbitis ad exultationē crucis p victo-
riā p'statini ipatoris q' p totū orbē salutis
fere fuit diuulgata. & sic i hoc qd' dī: Oēs
habitatores orbis &c. ostēdit q' saluator
nō erat sic spectād⁹ vt circūiret p orbē ad
saluādos eos q' saluādī erāt: put qdā he-
reorū erronee putabāt: sed p eleuationē
signi & auditū clāgoris tubę supradictis
sal⁹ erat p orbē & vsq' ad reclusos prædi-
ctos extēdēda. Ad qd' apli⁹ declarādū sub-

dit: Quia hæc dicit dñs ad me: q' scā & p'siderabo in loco meo. Et
est sensus: qā postq' passio xpī fuit celebrata nō oportebat vt xps
p mūdū discurreret: sed vt iam q' sceret a laborib⁹, de quo dicit:
Quiescā & cōsiderabo. i. p'videret suæ ecclesie ipso sursum in lo-
co suo ad dexterā patris existēte: de quo dicit: Et cōsiderabo in lo-
co meo. Et qā hæc cōsideratio seu p'uisio fit mediāte lumie fidei
& feruore charitatis ab ipso deo infusus. iō subdit: Sicut lux clara
est & meridiana. vt p hoc qd' dī: Lux clara, intelligat' lumē fidei:
& p hoc dicit: meridiana, feruor charitatis: sicut feruor diei viget
p'cipue sole existēte i meridie. Et qā existis: virtutib⁹ q' a deo q' se-
scēte & p'siderate loco suo i ecclesia ifundent': deriuant' dona spūs
scī, q' sui roris asp'siōe ecclesia fecundat', iō subdit: Et sicut tubes
roris i die messis. Et seq't: An̄ messē em̄ tor⁹ effloruit. in q' p'phe-
ta insinuat istis trās flumina æthiopie existētib⁹: quo tpe & mō
ad xpm̄ accessuri erāt & hoc erat suū p'cipale intrētū: qd' qd' rps
erit circa finē mūdi: vt dictū est. Finis em̄ mūdi dī messis. Marth.
xij. d. Sinite vtraq' crescere vsq' ad messē. Et est sensus: an̄ messē
sem. i. an̄ finale iudiciū. i. ille p'p's florebit. i. tēdit ad fructificadū
in bonis opib⁹ & cultu dei: sicut flos tēdit in fructū. Et dicit efflo-
ruit. p'teritū p futuro. Et ne cū dī tor⁹, intelligat' p toto illo p'p'o
nemine deficiēte: ideo subdit. Et immatura p'fectio germinauit:
qā nō oēs veniēt ad maturitatis p'fectionē. Præcedent' ramusculi
ei⁹ falci⁹. & c. qā illi ramusculi q' sunt q'si inutiles p'scudent': &
q' detecta sunt abscondent'. s. a corpore ecclesie, & excutiet'. s. de ter-
ra sua in qua sunt reclusi. Et sequit': Dereliquent' simul auib⁹ mō-
tium: vsq' ibi: Sup eū hyemabūt. In quo p'dicit strages & mortis
cinia q' debet fieri in sua excussione. put dictū fuit in p'cipio hu-
ius expositionis. Et qā tam de exeūtib⁹ q' de obuātib⁹ erūt mul-
ti mortui: ideo dicit: Dereliquent' simul. s. ab vtraq' pte pugnā-
tium: Sequit': In tpe illo deferet' munus &c. in quo p'pheta postq'
p'dixit modū suæ egressiōis siue excussiois subdit tps suę cōuer-
sionis ad xpm̄, dicens: In tpe illo. s. ante messē (vt expositiū fuit)
deferet' munus dño exercitū. s. p patriæ cultū. A p'p'o diuulso &
dilacerato &c. s. a reliquijs p'p'i iudeorū: & etiā ab illis q' excutiēdi
sunt a terra trās flumina æthiopie supradicta. Devtrisq' em̄ pos-
sunt pprie poni illa q' hic tradunt'. Nam tam illi de decē tribub⁹
q' vltra flumina p'dicta existūt: vt est dictū: q' illi de duab⁹ tribub⁹
pprie possunt dici gēs cōuulsa & dilacerata spectās ad hmōi: vt
patet intueti. Et sequit': Ad locū noīs dñi in sio. s. ad ecclesiā: Cō-
cordat autē huic finē seu expōnī qd' legit' Sophoniæ. iij. b. Vbi
sic vltra flumina æthiopie inde supplices mei filij disp'orū meorū
deferet' mun⁹ mihi. Ad qd' sciendū, q' ibi loq't de statu finali q' o
oēs gētes reducēdæ sunt ad verū cultū diuinū. vñ immediate an̄
dicit: Tunc reddā p'p'is labiū electū vt vocet' oēs in noīe dñi: &
seruiat' ei humero vno. Et ibidē vocat illos q' sunt extra flumina
æthiopie. s. illos de decē tribub⁹ p'dictis supplices dei in q'tum ei
humiliabunt' per poenitentia de p'p'etitis. Dicit etiam eos filios
disp'orū meorū: eo q' descendūt ab illis qui dispersi fuerūt per
assyrios ex snia diuina: de quibus concludit q' tunc deferent' deo
munera pariformia: sicut hic dicitur: In illo tpe deferet' mun⁹ dño
exercituum a populo diuulso &c.

¶ Quarta pars.

ff iij

E



Nus ægypti & c. Sciendū multa q̄ hic Ca. XIX. dicunt ad ægyptū historiarū p̄tinere. Sed & hic & in alijs locis scripturæ multa ponunt q̄ nō p̄t iuxta hī storīā stare: vt rerū necessitate cogamur altiorē intelli gētiā q̄rere. b ¶ Ecce dñs asc. & c. Egypt⁹ tenebr̄ vel

meoror, significat hūc mūdū ante aduē tū domini infidelitate tenebrosum: quē xps ingressus est in leui nube. i. corpore nulla grauato corruptione. Et tunc ido la sunt commota. i. confracta: & ab ho minibus ad christum venientibus abie cta. Quē hic de ægypto dicunt: tam ad eius destructionē quē per assyrios, q̄ ad xpi aduētum referunt. Nubē em̄ leuem dicit exercitū assyriorū velocem. Dicit ergo: nō per angelū pcutiet dñs ægyptū: sed ipse ascendet sup exercitū assyriorū velocissimū: & sic ingrediet ægyptū & c. Ascendet aut̄ inspirando: & in bello vi res ministrando: vt pcutiat ægyptū quē seduxerat populum suum promittendo auxiliū. Simulacra ægypti mota sunt. i. confracta ab assyrijs. Vel forsitan dño cooperante demones qui erant in ido lis, non poterant dare responsum ægy ptijs supuenientibus assyrijs. Dominus quoq; sup nubem leuem ascendet: cor pus humanū assumpsit non grauatum corruptione virilis commixtionis & cū

Mat. 2. c maria & ioseph in ægyptū fugit: & tunc forsitan simulacra ægypti corruerunt: & demones in eis obmutuerunt: & corda sapientium ægypti pauore tabuerunt.

c ¶ Simulacra ægypti. Idolatriam fractam se sentiens: vt etiam magi a dæ monibus docti. vel iuxta prophetiam balaam intelligentes natum filium dei qui magicā destrueret artem: in bethleē

Mat. 2. b. venerunt & puerū adorauerūt. d ¶ Et concurrere faciam. Vnde in euāgelio.

Mat. 10. d Non veni pacem mittere in terram, sed gladium: veni enim separare hominem a patre suo & c. e ¶ Et dirumpetur. Diuidetur in contraria volūtas ægypti: vt non magna sentiāt sicut ante: sed spi rituali gladio separati, consilium suum cognoscant p̄cipitātū esse. f ¶ Domi norum crudeliū. Multis dominis ægy ptus tradita est. Primum assyrijs: post na buchodonosor: tertio alexādro: ad vlti mū romanis, antonio & cleopatra ab augusto superatis. Chaldaei crudeliores romani potēiores. g ¶ Et arefcet. Fie ri solet vt cum ira dei captiuitas venit: vt indignationē eius pestilentia subse quatur, contra peccatores elementa des ciant. Veniente ergo captiuitate per chaldaeos vel romanos: forsitan & nilus & fontes siccati sunt. Hyperbolicos quo q; propter nimiam tribulationē flumi na possunt dici defecisse: & fontes arui se & riuuli. ¶ Metaphorice autem in flu mine siccato, regnum desolatum intel ligimus: in riuis duces: in calamo & in iunco ægypti abundantiam: horum enim fertilissima est ægyptus.

Egyptus a multis occupata



a ¶ in hebræo massa. ¶ Alij assumptio Lxx. visio. b ¶ mundi.

Nus ægypti.

Cap. XIX. a

a ¶ exercitum assyriorum: vel carnem podere peccati immunē: corpus sancte virginis.

b Ecce dñs ascendet super nubem leuē, & a ¶ ad literam: vel mundum. ¶ sic.

c ingrediet ægyptū: & mouebunt simu d a ¶ scilicet sapientes.

lacia ægypti a facie eius & cor ægypti e a ¶ deficiet.

d tabescet in medio eius. Et concurrere f a ¶ ciues contra ciues: cum aliq se tradere cupiebāt: aliq contradicebant.

faciam ægyptios aduersus ægyptios: & pugnabit vir contra fratrem suum: & a ¶ non credentes contra credentes.

vir cōtra amīcū suum: ciuitas aduersus ciuitatem: regnum aduersus regnū: & g

dirumpetur spiritus ægypti in visceri a ¶ quo rebellare conantur.

bus eius: & consiliū eius precipitabo: h a ¶ obstinati i malo. ¶ quēret q̄re hæc fēt. b ¶ hec assyrijs superuenientibus: & in domini aduentu simili modo gerebantur.

& interrogabūt simulacra sua: & diuī i a ¶ qui & ventiloqui. b ¶ tamen.

nos suos, & phytōnes suos, & ariolos: & k a ¶ Q. Nihil proderit cum hæc fecerint.

b ¶ mundum. c ¶ chaldaeorum scilicet.

f tradam ægyptum in manu dominorū a ¶ dæmonū. vt discant nō blasphemare. b ¶ dia bolus. de quo dñs: Cū fortis armat⁹ cu. atriū su. & c.

crudeliū: & rex fortis dñabitur eorum l a ¶ cuius dicere est facere. b ¶ dominante rege

g ait dominus deus exercitū. Et arefcet m forti. a ¶ doctrina secularis. b ¶ marotide lacu.

c ¶ nilus. ¶ diabolus a quo omnia mendacia.

aquā de mari: & flūi⁹ desolabitur atq; a ¶ cetera. ¶ nilus septēfluus.

siccabitur: & deficient flumina. Et atte a ¶ tandem. b ¶ qui de turbidis aquis nili imple bantur.

nuabuntur & siccabuntur riuī aggerū. a ¶ sermo vacuus. b ¶ de quo charta fit. ¶ Lxx.

papyrus: qui videbatur habere medullā: & nō esse vacuus sed fragilis & cito marcescit. ¶ siccabitur.

Calamus & iuncus marcescet: nudabi n ¶ riuus & fons. ¶ arefacto capite.

tur alueus riuī a fonte suo. Et omnis a ¶ irrigata aquis ægypti.

sementis irrigua siccabit: arefcet & nō

b ¶ Ecce dñs ascen. sup nubē lc. assumendo sibi carnem huma nā. Quæ dicit nubes: q̄a formata fuit spiritus sancti virtute: sicut nubes sursum generatur in aere virtute solis. Et leuis. q̄a nō fuit aggrauata pondere peccati originalis. c ¶ Et ingredietur ægy ptum. fugiens persecutionem herodis: Mat. ij. d ¶ Et mouebū

tur simulacra ægypti a facie eius: quia eo ingrediete ægyptum, simu lacia corruerunt vt dicitur in Scho lastica historia: in signū destructio nis idolatriæ per p̄ cationē euāge lij destruendē. e ¶ Et cor ægypt. ta bescet & c. hoc refertur ad antoniū

regem & cleopatram reginam: quia sicut cor mouet alia membra: sic po pulū ægypti mouebāt rex & regina.

Et bene dicit: Tabescet in me. eius q̄a exercitu ægypti debellato: Anto nius fugies seipsum interfecit: ne ca peretur ab augusto. & similiter cleo patra excitauit serpētē venenosum ad se mordēdū: & sic morsu serpētis interijt. f ¶ Et concurrere faciam ægyptios & c. q̄a aliqui eorū timen tes augusti potestatem iunxerunt se ei: & sic pugnabant cōtra alios ægy ptios q̄ erāt cū antonio. g ¶ Et di rumpetur spirit⁹ ægypti & c. id est fortitudo eius. h ¶ Et consiliū eius & c. quia antonius intendebat augustum deicere ab imperio: & ac cidit ecōtrarro. i ¶ Et interroga bunt simulacra sua & c. q̄a antoni⁹ & cleopatra in talibus confidebant.

k ¶ Et tradā ægyptū & c. q̄a multi ægyptij in illo bello fuerūt occisi: Et q̄a capta ægypto a romanis: fuerūt ibi positi p̄fecti romorū, q̄ super eos ponebant graue iugū. l ¶ Et rex fortis dominabit eorū. f. augustus qui imperator fuit potentissimus.

m ¶ Et arefcet aqua & c. p hoc in telligit desolatio terrē ægypti: q̄ ex vna pte est supra mare, & ex alia su per nilū. n ¶ Calamus & iuncus marce. p hoc designat q̄ gaudiū & leticia deficiēt de ægypto: q̄a viror iūci & calami leticia significat. vñ

pratiū virens cōmuniter dicit ridere. ¶ Et moriebunt

Moraliter. a ¶ On⁹ ægypti & c. Morali ter exposui de translatione saluato ris in ægyptum propter persecutionē herodis: vt habetur Matth. ij. ¶ Mys tice per hanc translationem signa ta fuit translatio verbi dei (eo q̄ xps est dei verbū) ad gētiles, iude p̄ses quentib⁹ aplos p̄dicātes: ppter qd paulus & barnabas p̄stāter eis dixe rūt Act. xij. g. Vobis oportebat pri mum loqui verbū dei: sed quoniā repellitis illud: & indignos vos iudi catis eterne vitę: ecce cōuertimur ad gētes: sic enim p̄cepit nobis deus.

d ¶ Et moue. simu. ægy. q̄ corruerunt ingrediete domino ægyptū: vt dicit in Scholastica historia: per hoc

autem signata fuit idolatrię deiectio per predicationē apostolo rum. e ¶ Et cor ægypti tabescet. Hic describitur p̄cussio ægy pti per romanos. Et sicut in parte p̄cedenti per ægyptum signa ta fuit gentilitas ad quam verbum dei trāsijt per p̄dicationem apostolorum: ita hic per ægypti percussione a romanis signata fuit persecutio credentium ex gentilitate a romanis imperatori bus & eorum ministris. In qua persecutione multi fuerūt mortui corporaliter, & aliqui spiritualiter apostatantes a fide christi sus cepta. Et quoniā imperatores dicti & eorū ministri gētiles erāt ideo subdit: f ¶ Et cōcurrere facia ægyptios & c. f. pmissiue. i ¶ Et interrogabunt simula. sua. f. manentes in infidelitate.

¶ In die illa.

NICO. DE LYRA

Ca. XIX.

Diuisio.



Nus ægypti. Hic consequenter denūciatur punitio ægyptiorum per romanos. & primo ponitur dicta pu nitio. scd'o: iudeorum cōsolatio, ibi: In die illa erunt. Circa primum sciēdum, q̄ antonius collega augusti cesaris (sub quo natus fuit xps) amore cleopat̄e regi nē ægypti captus: repudiāuit vxorē suā, augusti sororē: & cleopa tram accepit: & augusto bellum indixit: quo tamē fuit debella tus & capta ægyptus. Et quia tempore Augusti christus fuit na tus & in ægyptum portatus: ideo ab hoc incipit propheta, dicens

Ecce

A ¶ **Stulti.** Adueniente captiuitate babylonica vel romana: omnia magorum deferunt consilia. **b** ¶ **Principes** thaneos. humilis mandati. Omnes enim heretici contrariam altitudini humilitatem docent: & ad inferos detrahunt: & humilis mandati & deiectionis sunt principes. **c** ¶ **Filius sapientium.** Hec dicebat vnusquisque pharaoni: filius sapientium ego: vt commendaret consilium suum. Quasi viriliter debet pugnare contra assyrios vel romanos: quia filius sapientium ego filius regum antiquorum. Egyptij namque herodes & deos magnos auctores sue gentis fuisse iactant ism & osirim & riphonem. **d** ¶ **Regum antiquorum.** Q. Habeo scientiam scripturarum cum sapientia seculari. **e** ¶ **Ebrius.** Furor draconum: vt tandem post vomitum intelligant ebrietatem suam. Q. diu enim ebrii fuerunt: nec principium habebunt nec finem. **f** ¶ **Resfrangent.** Haymo. Hieronymus pro eo quod de buit transferre incuruantem & lasciuientem id est senem & puerum: ambiguitate deceptus transiit incuruantem & resfrangentem. Quod est venientibus assyrijs vel chaldeis non erit egypto opus id est consilium: quod aut caput habeat aut finem: aut senibus conueniat aut paruulis: quorum alij senio deficiunt: alij pre lasciuia quid faciant nesciunt. **g** ¶ **Mulieres.** quas amat egyptus: quas solas vult pharao viuere necatis viris. Diabolus virtutes interficit: vitia conseruat. **h** ¶ **Terra iuda.** Scientia scripturarum lex & prophetæ: euangelia erunt egypto in festiuitate cum se cognouerit: Vel in timore, cum se mendacia habuisse intellexerit. **i** ¶ **In pauorem.** Alij in festiuitatem: sed secundum Hieronymum melius est in pauorem vel formidinem quasi dicat cum egyptij quasi mulieres timore hostium dissoluti fuerint: tunc terra iuda erit egypto in pauore. recordabitur enim: quia tanta mala passa sit: quia iudeos a cultu dei auerit, promittendo auxilium eis: vnde & sequitur: Omnis qui illius fuerit recordabitur. **¶** **Quinq.**

NICO. DE LYRA

a ¶ **Et mœrebunt pisces.** muli enim illius artis erant in egypto: eo quod abundat aquis. habet enim mare ex vna parte & nilum ex altera. **b** ¶ **Confundentur & c.** id est qui faciebant opera subtilia de lino. **c** ¶ **Et erunt irrigua eius.** id est ardua. **d** ¶ **Omnes qui fa. la.** id est uenaria. p. ista que dicta sunt intelligit quod omnes artifices egypti per romanos spoliarentur & vastarentur. Et consequenter idem ostendit de principibus & maioribus, cum dicit: **e** ¶ **Stulti principes** thaneos. dicti a thanis ciuitate egypti valde nobili. **f** ¶ **Sapientes consilij pharaonis.** Antonium vocat pharaonem: quia omnes reges egypti ab antiquo & tempore esaiæ vocabantur pharaones. **g** ¶ **Dederunt consilium in** sapientia. scilicet antonio de mouen do præ-

a ¶ **Id est flebunt.** ¶ **siccitate fluminum.** ¶ **egypti qui prius** erit. Et mœrebunt pisces & lugebunt omnes a piscatoribus euangelij. **a** ¶ **ad decipiendum vt decipiant** occulte. **b** ¶ **aquas turbidas.** **c** ¶ **publice loquentes** in synagogis sathane: & adducetes deceptores greges. **mittetes hamum in flumina: & expandetes rete**

a ¶ **egyptiarum.**

sup faciem agrum emarcescet. Confundentur qui **a** ¶ **vt faciant vestes sacerdotum.** **b** ¶ **illud.** **c** ¶ **ad faciendas** sagenas. **d** ¶ **argumenta.** ¶ **vestimenta:** vel quod texebant operant lino: plebetes & texetes subtilia. ex iuco diuersi generis vascula. **a** ¶ **egypti.** **b** ¶ **arctia.** **c** ¶ **mœrebunt omnes.** insidie piscatorum egypti destruentur. **Et erunt irrigua eius siccitatis: & faciebant**

a ¶ **viuaria.** **b** ¶ **animas.** **c** ¶ **erunt.** scilicet egypte.

lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes **a** ¶ **metropolis egypti in qua moyses multa signa fecit.** **b** ¶ **opinioe.** **c** ¶ **regis egypti:** qui dissipator & diuisus.

pes thaneos: sapientes consilij pharaonis **a** ¶ **inutile.** **b** ¶ **Quia perdidit dominus sapientia sapientium.**

nis dederunt consilium in sapientia. Quomodo **a** ¶ **o heretici sicut soletis.** ¶ **qui ab initio doctrinam apostolicam mihi tradiderunt.**

dicitis pharaoni, filius sapientium ego: **a** ¶ **sum.** **b** ¶ **eorum.** scilicet reges sunt philosophorum. **c** ¶ **o**

egypti o heretici, o pharao.

filij regum antiquorum. Vbi nunc sunt **a** ¶ **qui prenebant ecclesie simplicitatem.** **b** ¶ **si pnt.**

sapientes tui. Annuncient & indicet tibi, **k** **a** ¶ **factus in presumptione.** **b** ¶ **cui non potes resistere.**

quid cogitauerit dominus exercituum sup **a** ¶ **mundum.** **b** ¶ **Q. Ideo non possunt:** quia. ¶ **vt supra.**

egyptum. Stulti facti sunt principes thaneos **a** ¶ **qui putabant sapientes.** **b** ¶ **defecerunt.** **c** ¶ **eloquentia**

que sonat os vel ex ore. ¶ **ciuitas magicis artibus olim** neos emarcuerunt principes memphicos: **dedita.** **a** ¶ **mundum vel regnum.** scilicet mundanæ sapientia.

deciperunt egyptum angulum populorum **a** ¶ **bibendum.** vnde: Tradidit illos in reprobum sensum. **b** ¶ **egypti.**

eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum **a** ¶ **erroris.** **b** ¶ **sapientes.**

vertiginis: & errare fecerunt egyptum in **a** ¶ **vnde:** Væ qui ebrii sunt absque vino.

omni ope suo, sicut errat ebrius & vomens: **a** ¶ **consilium.** **b** ¶ **principium.**

Et non erit egypto opus quod faciat eam **a** ¶ **finem.** **b** ¶ **senem.** **c** ¶ **lasciuientem.**

put & caudam incuruat & refrenantem. In **a** ¶ **quoniam miscuit dominus spiritum erroris.** ¶ **captiuitatis per**

assyrios vel chaldeos vel romanos. **b** ¶ **infirma im-** bellis. ¶ **timida euomito furore.** **c** ¶ **admirando.**

die illa erit egyptus quasi mulieres, & stultitia. **b** ¶ **suppliciorum:** mouebit enim dominus manum vt percutiat egyptum. **c** ¶ **vindictæ commotæ a**

pebunt & timebunt a facie commotionis manuum domino per sennacherib vel nabuchodonosor vt percutiat egyptum. ¶ **voluit.** ¶ **dominus.** ¶ **egyptum.**

domini exercituum: quia mouebit ipse super eam **a** ¶ **aliam festiuitatem.** ¶ **egyptius.**

et erit terra iuda egypto in pauore. Omnis **a** ¶ **terre iudææ.** **a** ¶ **principium sa-**

pientia timor domini: tota die vel quotidie hereticus **nis qui illius fuerit recordatus: pauere** a recordatione ecclesiastici viri pauet.

bit a facie consilij domini exercituum: **a** ¶ **vt egypti per assyrios chaldeos romanosque de-**

leret. ¶ **egyptum.**

quod ipse cogitauit super eam. In die illa **a** ¶ **egyptus.**

do prælium contra augustum. h. ¶ **Quo-** modo dicetis pharao. & c. Allegabatur enim quod in egypto vigerat sapientia ab antiquo: vt h. i. metaph. & quod illud regnum erat valde antiquum: & antiquius satis quam regnum romanorum: quod incipit tempore achaz regis iudæ: vt habetur in historia Scholastica. & sic dicebant quod nomen monarchiæ ibi poneretur: Et quia accidit contrarium: ideo subditur: **i** ¶ **Vbi nunc sunt sapientes tui?** quod d. apparet eorum insipientia. **k** ¶ **Annuncient & indicet** tibi. quod d. non poterunt. & pater litera vsque ibi. **l** ¶ **Decaperunt egyptum.** scilicet licet consilium prædicari. & subdit modus decapitionis. **m** ¶ **Angulum populi eius.** Angulus qui duabus lineis concurrentibus efficitur: hic dicit coniunctio antonii & cleopatæ: & sic est sensus quod decipiendo cleopatram & antonium decaperunt per consequens totam egyptum. **n** ¶ **Dñs mi. in m. c.** i. controuersie & erroris. hoc enim fecit dominus permissiue propter mala egyptiorum puniendæ. **o** ¶ **Et non erit** & c. i. populus egypti non habebit se intromittere de rege prædicando: qui per caput designatur: nec de familia eum sequente: quod dicitur cauda: nec de iudicibus & præfectis populi gubernantibus: eum refrenando ab iniurijs inferendis & pœnis incuruando pro illatis: quia caput egypto per augustum gubernatio egypti deuoluta est ad imperium romanum, quod ponebat ibi prefectos & iudices. **p** ¶ **In die illa & c.** id est egyptij erunt totaliter subiecti romanis sicut mulieres viris. **q** ¶ **Et timebunt.** id est potestatem eius quam tribuit augusto contra egyptum: quia omnis præas a deo est. **r** ¶ **Et erit terra iuda.** imputando vastationem suam euenisse propter mala que fecerat antonius in terra iudæ: qui antagonium descendentem a machabæis interiecit: & herodem alienigenam regem iudee instituit: vt habet in Scholastica histo. **s** ¶ **Omnes qui il-** fuerint re. de malis que fecit antonius in iudæa: & de illis qui propter hoc venerunt in egypto. **t** ¶ **Pauebit a** fa. cō. do. timens eius iudicia. **v** ¶ **In die illa.** Hic consequenter describitur egyptiorum reuelatio per susceptionem fidei & cultus diuini: quæ præualent oibus temporalibus bonis. Et diuiditur in duas: quia primo describitur ista receptio fidei ab egyptijs. secundum ab assyrijs, ibi: In die illa. Circa primum sciendum, quod aliqui hebrei & similiter aliqui catholici in hoc eos sequentes exponunt præ istam de omnia sacerdote qui de iudæa cum pluribus alijs intrauit egyptum: dicens se vel se implere prophetiam esaiæ: que ponitur hic. & cum rex egypti honorifice eum recepisset: & ciuitatem ad habitandum concessisset, erexit ibi altare domini hostias & oblationes offerens. **¶**

¶ **In die illa erunt.** Hic describitur reuelatio egypti per susceptionem fidei christianæ per predicationem simonis apostoli & beati marci euangeliste: sicut plenius dixi in expositione literali. Et quoniam hæc expositio est etiam spiritalis: ideo pertraseo de alia hic ponenda.

E a ¶ Quinq; ciuita. &c. Quidā quinq; libros moysi intelligūt: qui in alexandria prius translati sunt. Sed hec melius ad dñi aduē tum referunt. In die illa scilicet post dñi passionē erūt qnq; ciuita tes in terra ægypti loquentes lingua chanaanæ. Egyptus quæ est mœrorum vel tenebræ, mundus est: chanaan, cōmutata. Quinq; ciui

tates, quinq; sensus corporis: quarū vna solis est: scilicet oculi qb? lumē aspiciunt.

**Astcha
naam,**

Qui vero vitis seruiunt, sensus corporis a prauis voluptatibus non custodiunt lin gua ægyptia loquuntur: quia in tenebris peccatorū morantur. Qui vero operam tri buunt virtutibus lingua chananitidi com mutata scilicet loquunt: qd devitijs ad vir tutes commutantur. b ¶ Lingua chana

Quæstio

næa. Querit: cur non lingua hebræa: sed chananitidi loquantur quinq; ciuitates ægypti? Quia scilicet hebræus transitorē sonat, qui de loco transit ad locum. Qd diu ergo in ægypto huius mundi sumus lin gua hebræa loqui nō possumus: sed lingua chananitidi quæ inter hebræā linguā & ægyptiā mediā est: & hebrææ magna ex parte confinis. Chanaan interpretat cōmo tio vel quasi respondēs. Qñ de ægypto re cedim? cōmouemur: & quasi respondem? dñi voluntati. Sed qd adhuc in sæculo su mus lingua hebræa loqui non possumus. Videntes mulierem ad concupiscendā: lo quuntur lingua ægyptiaca: & audientes iudiciū sanguinis. Et qui primis delectāt vnguētis: & quorū deus venter est gustus eorū ægyptiaca lingua loquitur, & q tactu immundo delectantur. c ¶ In die. Hoc non intelligens onias sacerdos cum ve nisset in ægyptū cū multitudine iudæorū

**Is nō ha
beret in,**

fm iosephū edificauit templū domino & altare in ciuitate heliopolis tanq; implens vaticiniū esaię, contra hoc præceptum fac iens. Non edificabitis mihi altare per omnes vrbes vestras: sed in loco quē elege ro. Sciendū aut quia non solū heliopolis: sed quatuor huic vicinæ q iuxta trinoco luram sunt sitæ, lingua chanaan. i. syra lo quūt. Putant qd nabuchodonosor sy ros & arabes in eas ciuitates transfulisse: & eos vsq; hodie linguā ppriā tenuisse. d ¶ Et titulus. Titulus domini euange lica doctrina & apostolica: quæ est vsq; ad terminos terræ. vñ: In omnem terram exi uit sonus eorū. Vel titulus iuxta terminū fidei, operatio bona: quæ q̄tum & fides ex tendi debet: vel imitatio passionis christi.

Phil. 3. d.

e ¶ Clamabunt enim. Cum euangelica doctrina creuerit: & pse cutio ingruerit: tunc qui crediderint clamabunt ad deum patrem.

**Ioseph
bro. 12. &
13.**

¶ In die illa

**F
ast rino
corulam**

¶ Clamabunt enim. Cum euangelica doctrina creuerit: & pse cutio ingruerit: tunc qui crediderint clamabunt ad deum patrem.

Pē. 13. a.

¶ Clamabunt enim. Cum euangelica doctrina creuerit: & pse cutio ingruerit: tunc qui crediderint clamabunt ad deum patrem.

¶ Clamabunt enim. Cum euangelica doctrina creuerit: & pse cutio ingruerit: tunc qui crediderint clamabunt ad deum patrem.

NICO. DE LYRA

offerens super illud: Sed hoc non videtur vtrum: Primo qd hic dicitur: Erunt quinq; ciuitates &c. Oniæ vero non legitur nisi vna tantum ciuitas assignata. Secundo quia illud factum oniæ non fuit laudabile, sed magis vituperabile: secundum qd dicitur Danielis. xj. ca. Filij quoq; præuaricatorum populi tui extollentur: vt impleant visionem: & corruent: Quod exponitur de hoc facto Oniæ. Non enim licebat iudæis erigere altare & sacrificare nisi in hierusalem: & maxime post templi salomonis ædificationem. Factum autem quod hic dicitur, commendabile est & deo acceptum: vt patebit literam prosequendo. Rabbi Salomon aliam expositionem ponit dicens qd sennacherib vltimo veniēs contra hierusalem adduxit secum aliquos principes de ægypto quos coeperat in bello contra tharacham regem ætiopiæ quem iuuabant. de quo bello habetur. iij. Regum. xix. Et illos principes adduxit secum compeditos vt ostenderet eos ezechia & populo eius ad terrendum eos. Sed quando exercitus sennacherib fuit percussus ab angelo, ipsi fuerunt saluati: & per ezechiam a vinculis liberati: & sic reuertentes in terram suam fecerunt altaria ad colendum deum israel, qui eos liberauerat de manu sennacherib. & sic exponit literam istam. a ¶ Erunt quinq; ciuitates in terra ægypti &c. Sed contra hoc est quod subditur: Loquē tes linguā

tes linguam chanaanæ &c. id est hebraicam: quia terra chanaan tunc & a longo tempore ante ab hebræis habitabatur. Si autē dicitur Rab. Sa. esset verum, propheta diceret: Loquentes linguam ægyptiacam &c. Si autem dicatur qd duxerunt secum hebreos ad faciendum diuinum officium in ægypto: non valet: quia nō erat eis licitum ibi erigere altare: vt dicitur.

a erūt qnq; ciuitates in terra ægypti a

a ¶ dei oipotētis recordātes, non dæmonū.

b loquētes ligua t chanaanæ & iurā

a ¶ iustitię q oculi illuminati ciuitatē videāt.

tes per dñm exercituū: Ciuitas sō

a ¶ post passionē domini.

c lis vocabitur vna. In die illa erit

a ¶ per hoc oia altaria habem? quē in mūdo

sunt: vel p altare fidē sup quā sacrificamus

deo bona nostra quē agim? ¶ mundi.

altare dñi in medio terræ ægypti

a ¶ script? literis hebraicis, grecis, & latinis

iesus nazarenus rex iudæorum.

d & titulus domini iuxta terminū d

a ¶ fidei vel mundi. b ¶ altare vel titulus.

c ¶ passionis, resurrectionis, & crucis.

eius: & erit in signū & t in testi

a ¶ oim gentiū quæ hic ægypt? appellant.

monium dño exercituū in terra

a ¶ apli vel ali. ¶ in cordibus suis abba pr.

ægypti. Clamabunt enim ad do

a ¶ patrem. b ¶ persecutionis.

minū a facie tribulantis: & mit

a ¶ auxiliū iesu. q̄tēs em auxiliāt q̄si a patre

tet eis saluatorem & propugna

mitit. a ¶ vt liberati cognoscāt dñm & co

torem qui liberet eos. Et cognō

gnoscāt ab ipō. a ¶ mūdo. ¶ q liberati fuerit.

scetur dominus ab ægypto: & co

a ¶ psecutores. f. supati virtute dei: & iō cō

gnoscent ægypti dominū in die

uerfi. a ¶ corpe & sanguine xpi. ¶ spūali

bus: Sacrificium deo spiritus cōtribulatus.

illa: & colent eum in hōstis & in

a ¶ bonis opib? b ¶ sicut i baptismo. ¶ Vo

muneribus: et vota vouebunt

uete & red. do. deo vo. a ¶ rei vota. b ¶ quē

diliget dñs, corripit. ¶ pcuti patet. ¶ tradet

passionib? martyres q pauloate de mūdo.

domino & soluent. Et percūti et k

petro in hierusalē Act. iij. ppter quod philo disertissim? iudæo rum librum composuit ad commendationē vitę ipsorum: vt dicit Hieronymus in libro illustrium virorū. Alij vō dicunt qd ciuitas solis hic dicitur heliopolis: quæ est ciuitas in ægypto: Et dicitur ab helios quod est sol: & polis quod est ciuitas. Et de hac hic fit specialis mentio: eo q sacerdotes ibi manserunt ab antiquo vt habetur Gen. xli. c ¶ In die illa erit altare domini in medio terræ &c. dedicatū in honore christi. ideo subditur: d ¶ Et titulus domini iuxta terminū eius: & erit in signū &c. Il lud potest referri ad christum. ita q iste titulus sit: iesus nazare nus rex iudæorum qui in termino vitę christi passibilis fuit pos itus super crucem. Signum autem crucis ponitur in altaribus: & locis christi nōi dedicatis: Potest etiam referri ad terram ægypti vt sit sensus q fides christi fuerit predicata per totam ægyptum: vsq; ad terminos eius. e ¶ Clamabunt enim ad dominū. scilicet ægypti. a ¶ A facie tribu. scilicet dæmonis. g ¶ Et mittet eis saluatorem & propugna. videlicet iesum christū ab eis receptū per veram fidem, ab apostolis ab eo missis predicatā. h ¶ Qui liberet eos. de tenebris erroris & potestate dæmonis: ideo subditur: i ¶ Et cognoscetur dñs ab ægypto: & co. &c. Hostia noui testamenti est eucharistia: Quæ dicitur hic hostiæ in plurali: quia succedit omnibus hostijs & sacrificijs veteris testa menti. Potest etiam hoc referri non solum ad eucharistiam: sed etiam ad orationes & suffragia ecclesiæ quæ dicūtur hostiæ. Pē. xlix. d. Sacrificium laudis honorificabit me &c. k ¶ Et percū ti et &c. id est temporalī pœna: vt dictū est ad eius castigationē. ¶ Et sanabit

A ¶ In die illa. Ante aduentū dñi singulæ nationes suos habebant reges: nec licebat de vna regione transire ad aliam: quia exploratores timebant. Romani autem oēs in vnam redegerunt: sub quibus omnia vnita sunt: & maxime postq̃ crediderunt. Ab euphrate vsq; ad tigrim regio assyriorū fuit: & quos antiqui

assyrios d'c. quia prædicatores euāgelij de vna terra discurrebāt ad aliam, & conuerſo: vt patet in actibus apostolorū in pluribus locis. d. ¶ Et seruiēt ægyptij assyrijs. s. ex mutua charitate: quia in primitiua ecclesia fideles vñdecimq; essent qñ conueniebant adinuicem viuēbant in maxima concordia: vt patet Actū. iij. Et

ad hoc refertur quod subditur: e. ¶ In die illa erit israel ter. quia apostoli fuerunt de israel: Et per prædicationē euāgelij cōiunxerunt diuersos populos adinuicem mutua charitate: ideo subditur: f. ¶ Benedictio in medio terræ cui benedixit dominus exercituum dicens. Benedictio eius populo meo ægypt. quia benedictio dei datur existentibus in charitate. Et his dictis patet sententiā literę sequentis. ¶ In ca. xix. vbi dicit in postilla: Dominus miscuit in medio eius spm̃ vertiginis.

a. ¶ maritij. b. ¶ in resurrectione. ¶ passos dominus ægyptum plagā & sanā a coronando æterna sanitate iouendo.

a. ¶ Si aliqui forte recesserūt a deo. ¶ pœnitendo. ¶ sanati.

nabit eam: & reuertentur ad do. b

a. ¶ Interim semper misericordia indigemus: & nullus finis clemētiæ. ¶ veniā tribuēdo.

b. ¶ a peccato.

minum: & placabitur eis, & sanā

a. ¶ in aduentu dñi. b. ¶ primis credentibus.

abit eos. In die illa erit via de ægypto

a. ¶ conuertendos in p̃dicatione ægyptiorū vt veniant cum eis in ægyptum: & tandem in iudeam.

b. ¶ conuersis.

pto in assyrios: & intrabit assyrius

a. ¶ quę prius conuersa.

in ægyptū: & ægyptius in assyrios:

a. ¶ prædicādo vt eos lucrificent.

b. ¶ seruiēt ægyptij assyrijs. In die illa

a. ¶ vt oēm maſſam suę bñdictionis fermēto misceat. b. ¶ benedicet in toto mūdo in aplīs & alijs fidelibus: quia de sion exibit lex & verbum dñi de hierusalem. ¶ erit.

erit isrl̃ terti⁹ ægyptio & assyrio: bēf

¶ populo.

nedictio in medio terræ cui bene

a. ¶ a quo ante maledicebāt. b. ¶ societate

dixit domin⁹ exercitū dicens. Bēf

israelis. a. ¶ sit. ¶ vt scilicet populus dei sit ægyptius: & opus manuum eius assyrius:

nedict⁹ populo meo ægypti: & op⁹

israel autem hæreditas.

a. ¶ quia in ipso clemētiā suā demonstrāuit. b. ¶ quia ibi natus, nutrit⁹, passus est: & cætera nō redēptiōis mysteria psummauit.

manū mearū t assyri⁹: hæreditas

a. ¶ Qui mente conspicit, deū solus potest dicere Pars mea deus.

autem mea israel. Cap. XX.

Nanno quo ingressus est g

a. ¶ turris, sup̃fluus: vel elongas.

b. ¶ ignem generationis.

thartan in azotum: cum

a. ¶ princeps horroū. ¶ sennacherib.

misisset eum fargon rex assyrio

rum, & pugnasset cōtra azotum: &

cepisset eā in tēpore illo locutus h

a. ¶ opere verbis concordante.

est dñs in manu esaiæ filii amos.

a. ¶ cilitiū. Hic em̃ habitus pphete plāgētis

g dicens: Vade & solue saccum de

peccata populi. a. ¶ q̃b⁹ securus contra serpentes & scorpiones huius eremi.

lumbis tuis: & calciamenta tua

a. ¶ solue calciamenta de pedib⁹ tuis: Locus enim in quo stas terra sancta est.

h tolle de pedibus tuis. Et fecit sic:

dicatur Math. xxiiij. a. Et quoniā abundabit iniquitas refri. cha. mul. debet plus solito magis austere viuere: vt cōtra vitia efficācius prædicet & bo & opere. Per hoc etiā q̃ per illā nuditatē esaię, signata fuit captiuitas ægyptiorū & ethiopū qui tenebrosi interpretantur: signatur q̃ peccatores tenebris peccatorū excēcati, ducuntur per diabolu in captiuitatē inferni, nisi pœniteāt ante mortē.

* Nudam

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

ad hoc refertur quod subditur: e. ¶ In die illa erit israel ter. quia apostoli fuerunt de israel: Et per prædicationē euāgelij cōiunxerunt diuersos populos adinuicem mutua charitate: ideo subditur: f. ¶ Benedictio in medio terræ cui benedixit dominus exercituum dicens. Benedictio eius populo meo ægypt. quia benedictio dei datur existentibus in charitate. Et his dictis patet sententiā literę sequentis.

¶ In ca. xix. vbi dicit in postilla: Dominus miscuit in medio eius spm̃ vertiginis.

ADDITIO Vertigo puti hoc loco cōpetit, significat

cōuolutionem seu cōgyrationē: quę quādoq; fit in cerebro a morbo: sicut in terra fit a vento: put medici tradunt. Vnde qui talē morbum patitur, non post recte iudicare de agendis: sed errat sicut ebrius put dicitur in litera.

Cap. XX.

Nanno. Hic p̃ponitur pu

nitio ægyptiorū facta per assy

rios. Et diuiditur in duas par

tes: quia in primo ponitur pu

nitio ægyptiorum. Secundo

ex hoc sequens stupefactio iudeorū, ibi:

Et timebunt Circa primum præmittit tps

reuelationis factę de ista punitione, cum

dicatur: g. ¶ In anno quo ingressus est

thartan in azotum. Que est ciuitas phis

listinorum quam cepit iste thartan prin

ceps militię regis assyriorū. h. ¶ In tem

pore illo locutus est dñs in manu esaiæ

filij d'c. de punitione ægyptiorū. i. ¶ Va

de & solue saccu de lumbis d'c. Prophe

tę enim aliquando denunciabant prophe

tiam suā non solum verbis, sed etiam

aliquando sensibilibus signis: sicut Hiere

mias posuit catenas in collo suo: ad desig

gnandum q̃ sic duceretur cōcathenati illi

cōtra quos pphetabat Hiere. xxvij. Et sic

* Esaias iuit

Moraliter. g. ¶ In anno quo ingressus

est thartan in azotum: cum misisset

cum d'c. Per regem assyriorum diabolus

signatur: eo q̃ est rex super oēs filios sup

biæ: vt dicitur Job. xl. d. Per thartan qui

interpretatur sup̃fluus signatur cupiditas:

quę nō est cōtenta necessarij nec sufficien

tib⁹: sed semper q̃rit sup̃flua. Per azotū

quę interpretatur incēdiū, charitas intelli

gitur. Per hoc igitur q̃ rex assyriorum mi

sit thartan ad percutiendū azotū: signat

q̃ diabol⁹ excitat cupiditatem in hoib⁹

ad destruendum in eis mutuam charitatē

quia cupiditas est venenum charitatis.

Greg. homel. xxix. Antiquus hostis dum

mentē nostrā ad rerum tēporaliū dilectio

nē trahit infirmiore contra nos proximi

mū excitat: qui ea ipsa q̃ diligimus, auferre

re moliat: Nec curat antiqu⁹ hostis hæc

faciens: vt terrena tollat: sed vt charitatem

in nobis feriat d'c. i. ¶ Vade & solue sac

cum de lumbis tuis d'c. Per hoc q̃ esaias

propheta iuit nudus tunc & discalciatus,

signatur q̃ prædicator veritatis crescēti

tibus vitijs per defectum charitatis: sicut

dicatur Math. xxiiij. a. Et quoniā abundabit iniquitas refri. cha. mul. debet plus solito magis austere viuere: vt cōtra vitia efficācius prædicet & bo & opere. Per hoc etiā q̃ per illā nuditatē esaię, signata fuit captiuitas ægyptiorū & ethiopū qui tenebrosi interpretantur: signatur q̃ peccatores tenebris peccatorū excēcati, ducuntur per diabolu in captiuitatē inferni, nisi pœniteāt ante mortē.

* Nudam

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Mat. x. c

Diuisio.

D

Ats + as
syrio.
Moral.

3. Regum
21. a.

u. 14. g.

P̃. 76. b

Mat. 10. c

NICO. DE LYRA

* a. ¶ Et sanabit eam. per veram fidem. b. ¶ Et reuertentur ad dominum. veraciter & perfecte. ideo subditur: Et placabitur eis, & sanabit eos. c. ¶ In die illa erit via de ægypto in assyrios

E **¶** a **¶** Discalciatus & c. Notandū q̄ anteq̄ capiat̄ azothus: pro-
pheta sit sacco vestitus: & calciatis pedib⁹: vt plāgat eos qui ardē-
tib⁹ sagittis diaboli vulnerati sunt & libidini seruiūt: & calcare
possit sup serpētes & scorpiones, qui sunt in heremo hui⁹ sēculi
vbi omniū bonorū est sitis. Postq̄ aut̄ azothus capt⁹ fuit in signū

sicut insula fluctibus: sed prima expositio est magis literalis. Cē-
tera parent ex dictis.
* b **¶** Nudam & discalciatam discoopertis natibus. per
quā signatur omnis boni subtractio, & extrema confusio in dam-
natis.

Capitulum. XXI.



O Nus deserti maris. Præfens
capitulum in tres partes diui-
ditur: quia propheta primo lo-
quitur cōtra babilonios. secū-
do cōtra idumæos, ibi: Onus

Diuisio.

Exo. 12. b

captiuitatis ægypti & æthiopie discal-
ciatus & nudus vadit. Sacco em̄ vesti-
tus & pelle optis pedib⁹, nō pōt in terra
sancta, ad quam festinat, vel stare vel am-
bulare. b **¶** Ad ignominiam. Quia pa-
scha dñi comedere non poterāt, quod cō-
medit lumbis accinctus: baculum tenens
manu: calciatis pedib⁹: ne per huius sēcu-
li solitudinē transiens a serpentibus mor-
deat. c **¶** Hæcine erat. Admiranda dei
prouidentia, oia regna contra se inuicem
superbientia destruxit. Israel contra dei
voluntatē, in damasco syrisq̄ sperauit. &
ideo vtriq̄ captiuati ab assyrijs. Iudas vō
in æthiopibus & ægyptijs: & ipsi quoq̄
victi ab assyrijs & chaldæis. Assyrii quia
de se p̄sumpserūt, a chaldæis perierunt.
Chaldæi & babilonijs erecti contra dñm.
mœdis & p̄is subiugati sunt: & hi alexā-
dro magno. Qui cum se tanq̄ deū extu-
lisset, veneno enectus est: & regnū eius in
partes scissum: & post a romanis sub-
iugati. Romanū imperiū qd̄ quasi fer-
reis dētib⁹ & vnguib⁹ carnes f̄torū la-
cerauit, ex magna parte iam perijt. In fi-
ne ex toto peribit: cū regnū xpi illuxerit.



O Nus deserti. Ca. XXI.
maris. Babilonis pro mul-
titudine populi dicta mare.
vnde: Desertum faciet domi-
nus mare eius. e **¶** De de-
serto venit. In quo dominus tentatus:
in quo israelitæ percussī a serpentibus.

Hic. 51. d

Mat. 4. a

Nu. 21. b.

NICO. DE LYRA

F

* Esaias iuit nudus & discalciatus ad
designandū q̄ ægypti & æthiopes nudi &
discalciati ducerent in captiuitatem per
regē assyriorū. Et patet lra hoc ex cæpto.
a **¶** Triū annorum signum & portetū.
Qd̄ exponitur sic q̄ hoc fecit esaias per
tres annos anteq̄ accideret istud factum:
quorū numer⁹ incipit ab illo tēpore quo
chartan intrauit azothū. Rex enim assy-
riorū vi existēs in iudea, & eam deuastās,
audiuit de rege æthiopū q̄ egressus erat
ad impugnandū ipsū: & cum eo erat rex
ægypti: & tūc recessit de iudea & illos re-
ges debellauit: & pplm̄ duxit captiuum
in fine triū annorū postq̄ esaias prædixe-
rat hoc Rab. Sa. dicit q̄ ly triū annorum
nō solum refert ad tēpus reuelationis fa-
ctæ esaiæ vsq̄ ad eius impletionē: vt di-
ctum est: sed etiam refert ad factum esaiæ
scilicet q̄ trib⁹ annis iuit sic nud⁹ & discal-
ciatus. Sed hoc nō est verisile q̄ dñs tan-
diu faceret eum incedere taliter: maxime
cū esset de stirpe regia. & ideo alij expo-
sitores dicūt q̄ iuit sic tātū tribus diebus
in signū triū annorū dictorū: sicut dicitur
Ezechie. iij. b. Diem pro anno dedi tibi.
c **¶** Et timebunt. Hic p̄r ponitur stu-
pefactio iudæorū qui cōfidebant in adiu-
torio regū ægypti & æthiopie: & regē assyriorū: & ideo qñ sciue-
runt eos captiuatos a rege assyriorū fuerūt territi & stupefacti: &
hoc est qd̄ dicit: Et timebūt & cōfundentur. f. iudæi. d **¶** Ab
æthiopia spe sua. id est de cuius auxilio sperabant. e **¶** Et ab
ægypto gloria sua. id est de cuius auxilio gloriabant. f **¶** Et
dicet habitator insulæ huius. id est populus regni iudæ: Quod
dicitur insula eo q̄ est inter duo maria. f. mare mortuū ab orien-
te: & mare mediterraneū ab occidente. Dicunt tamen aliqui q̄ di-
citur insula eo quod concutiebatur hinc & inde tribulationibus
sicut insula

¶ Prophetæ non solum verbis sed & factis
futura prædicabant: sicut in hoc loco.
a **¶** tribus diebus.

a **¶** vadens nudus & discalciatus. Et
dixit dominus: Sicut ambulauit
seruus meus esaias nudus & dis-
a **¶** non q̄ tribus annis nudus ierit sed dies
per annos possunt intelligi. Vñ ad ezechie-
lem dñs dicit: Diem pro anno dedi tibi.

calciatus, triū annorum signum a

a **¶** æthiopes erant socii ægyptijs.
& portentum erit super ægyptum

a **¶** Humilē & deiectam: q̄a ppter superbiam
humiliata est. b **¶** tribus annis sicut seruus
& sup æthiopia: Sic minabit rex
meus nudus ambulauit tribus diebus.

assyriorum captiuitatem ægypti,
a **¶** minabit. b **¶** malicia robultum.

et transmigrationē æthiopia iue-
a **¶** inueteratū dierū malorū. b **¶** Captiuita-
tem dico. q̄ nihil opertū quod nō reueletur.

nē & senem, nudā & discalciatā dis- b
a **¶** per q̄s egredit̄ stercus. b **¶** demonstrādā.

coopertis natibus ad ignominiam

a **¶** iudæi. b **¶** pudore.

ægypti. Et timebūt & cōfundentur c
a **¶** cū viderint confusam. b **¶** in qua spera-
bant. c **¶** in cuius auxilio gloriabantur.

ab æthiopia sp̄ sua: & ab ægypto d
a **¶** ideo. b **¶** nō aduena & pegrin⁹ sed mā-
sionari⁹. c **¶** hierlm̄ quē p̄secutionib⁹ & flu-
ctib⁹ incessanter tūdebat. q̄ Insula q̄ si in salo.

glia sua. Et dicet habitator insulæ f
q̄ sēculi. a **¶** tam fragilis.

c hui⁹ in die illa. Hæcine erat spes
a **¶** ad quales & fragiles & infirmos quæ se
non poterant liberare.

nostra: ad quos cōfugim⁹ i auxiliū
vt liberaret nos a facie regis assy-
a **¶** Q. Nullo modo. q̄ cum hi capti sint.

riorum. Et quomodo effugere po-
terimus nos. Ca. XXI.

a **¶** a deo & hoibus. b **¶** in quo
non habitat deus. c **¶** mundi.

vnde: Qui descendunt in nauī.
Nus deserti maris. Si h

a **¶** vox babilonis. b **¶** tentationū. c **¶** vn-
de venti vehementissimi.

cūt turbines ab africa veniunt i
a **¶** sic de deserto mœdorū & persarum mihi
vastitas irruit. q̄ mihi.

e de deserto venit, de terra horribi-
a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

li. Visio dura nunciata est mihi: m

a **¶** quātis tērationibus mundus plenus sit
q̄ captiuitatis. b **¶** a deo. c **¶** esaiæ.

inter babilonem & locum vnde venit exercitus, erat quoddam
desertum per quod transiit. 1 **¶** De terra horribili. i. de mœda
& perside, quæ erant horrendæ babilonijs. m **¶** Visio dura. cō-
tra babilonios. n **¶** Nunciata est mihi. Et quæ sit illa subdit:

* Qui incre-
mundus prout sonat in malum. f. Ioh. v. d. Totus mundus in ma-
ligno positus est. Et dicitur desertum eo qd̄ est moribus incultus
peccatorū spinis & vepribus repletus. Et desertū maris eo qd̄ est
* turbiniibus:

Moral.

A **¶** Qui incredulus. Generalis sententia: quasi culpa singulorum est q in tempestate opprimunt. **b** **¶** Ascende clā. Lxx. Elamitæ & legati persarū. Elamitæ, despicientes: per se tentantes. Ascende. **Q.** O perse & mœdi nolite timere: equos ascendite: babylonē obfide. Ascende clā. Dei fortitudine confusus, audacter p̄ aduersarios loquitur. **c** **¶** Oem gemitū. quo te & alias

gentes gemere faciebat. Vel, vt null⁹ iam gemat p̄ssus potentia babylonis. Vel tan-
tis malis sit afflicta: vt cōtra te gemere nō
audeat. **d** **¶** Pone mensam &c. **Q.** O
perse & mœdi mite cibū: p̄parentes vobis
ad bellū: cōtemplamini in specula q̄ exa-
rata sunt in pariete: prospicite q̄a deus re-
gnū huius numerauit. Surgite postq̄: co-
mederitis & biberitis: arma arripite: baby-
lonem debellate. Comedite & bibite cre-
dentes sanguinem & corpus dñi: vt prin-
cipes ecclesiæ sitis: vt clypeū fidei & arma-
turā pauli arripiatis: in quo ignea tela dia-
boli restringatis. **e** **¶** Contēplare. Quid
post mensam ingruat ei. Vel, Contēplare
o balthasar quid scripserit in pariete. Ma-
ne, rethel, phares. **f** **¶** Speculatorē. Specu-
lantes dicunt propheta: vnde ad ezechie-
lem: Speculatorem dedi te domui israel.

Eph. 6. c.

Deu. 5. g.

Eze. 3. h.

¶ Ascensorem

NICO. DE LYRA

a **¶** Qui incredulus est infideliter agit. & qui depo. est va. In hebreo habetur: Contēns contēneris: vel decipiens decipieris: deuastans deuastaberis. Quod exponit Rab. Sa. de regno babylonis & regno persarū: q̄a post regnū babylonie qd cōtempfit seu decapit: deuastauit multas prouincias: surrexit regnū persarū sub cyro: qui sibi subiecit regnū babylonie & deuastauit: fm qd dicit. j. xxxiij. a. Vā qui spernis: nonne & ipse sperneris? Vē q̄ pre-
daris: nonne & ipse prædaberis? &c. & ad eūdem sensum reducitur trāslatio nostra.

B

Qui incredulus est infideliter agit. Hoc dī de balthasar rege babylonis. qui fuit idolatra pessimus: vt hī Dañ. v. & sic fuit incredulus. vel q̄a dicit Hiere. xxix. de regni sui terminatione credidit esse falsum: ppter quod fecit illud cōuiuiū magnū: Dañ. v. Egit etiā infidelis: q̄a vasa diuino cultui dedicata applicauit vsib⁹ cōi-
bus in illo cōuiuiō. **c** **¶** Et qui depo. est va. qd intelligit de cyro: qui babylonē & multas alias prouincias depopulauit & vastauit. **d** **¶** Ascende clā. regio est perfidis: cuius bellatores cyro ascenderūt p̄ baby-
lonem. **e** **¶** Obside mœdæ. In hebreo & in libris correctis habetur: mœdæ: qm̄ persæ & mœdi obsederūt babylonē. **f** **¶** Oem gemitū ei⁹ cef. sc. i. faciā de p̄pinquo. eo q̄ babylonij a vobis capti, non audeant coram vobis cōqueri p̄ nimio timore & depræssione. **g** **¶** Propterea. Hic p̄r ponit ppheta: cōpassio: q̄a licet odiret babyloniorū maliciā: diligebat tñ naturam: & ideo cōpatiebatur miserij ei⁹ quā videbat futurā. Et propter hoc dicit propheta: Propterea repleti sunt lumbi mei dolore &c. & pater litera vsq; ibi: hī **¶** Tenebræ stupefecerunt me p̄ admiratiōe. **i** **¶** Babylon. Hic ponitur scdm̄: explicans captionis babylonie modum: Et primo ex demerito balthasar regis. scdm̄ cūdo q̄tū ad modū exercit⁹ contra eū venientis, ibi: Hec em̄ dixit: Circa primū dī: **l** **¶** Pone mensam. In hoc alloquitur balthasar qui fecit grande conuiuiū. Dañ. v. Dicit em̄ aliqui q̄ cyr⁹ & darius fuerūt in hoc conuiuiō inuitati a balthasar: eo q̄ dolose simulauerūt se velle pacificare cū eo: & sic recedere cū amicitia

a **¶** dñō vel deo. **¶** dari⁹ vel cyrus. **b** **¶** cōtra dñm suum balthasar: occidēdo illum q̄uis deo permittente.

a **¶** Qui incredulus est infideliter agit. **¶** quod incredulo congruit. **¶** me.

agit: & qui depopulator est va. **a** **¶** vox dñi ad persas & mœdos. **b** **¶** despicientes: qui scilicet tentare solent & contēnere: **¶** p̄iuticia persarū & ciuitas. **c** **¶** babylonem. **d** **¶** ciuitas in mœda.

stat. Ascende clā: obside mœdæ: **a** **¶** maris vel duræ visionis.

omnem gemitum eius cessare

a **¶** Vox prophetæ: quia babylon sic conteretur. **b** **¶** quia scilicet lumbi mei agentes pœnitentiā, non volupate vt prius, feci. Propterea repleti sunt lum-

sed dolore pleni sunt. **a** **¶** tantæ miserie.

bi mei dolore: angustia posse

a **¶** Mulier cum parit tristitiā habet: quia dicit me, sicut angustia parturien-

venit hora eius. **a** **¶** in tristitiā vel in terram. **b** **¶** miseriam babylonis.

¶ visionem duram.

tis. Corruui cum audirem cōtur

¶ vel turbatus. **a** **¶** in spiritu.

batus sum cum viderem. Emar

a **¶** angustia, vel oculi caligauerunt præ-

cuit cor meum, tenebræ stupefecerunt

lachymis. **a** **¶** mentē meā vt turbatus

nescirem pene quid cernerem. **b** **¶** mun-

us qui in maligno positus. **c** **¶** quon-

dam. **¶** vnicuiq; sua species facta est: vt

cerunt me. Babylon dilectā

homo homini. **a** **¶** dei vel prophetæ.

b **¶** esaiæ. **c** **¶** quia subuersa. **¶** quomodo

tam cito potuit a superbis euerri.

meā posita est mihi in mirā

a **¶** Dominus ad prophetā. **b** **¶** domini:

cuius cibo saturatus quæ ventura sunt

mundo contemplatur acutius. **c** **¶** o bal-

thasar. ¶ obabylon. **¶** v̄tura vt annun-

cies: dicens: Comedentes & bibentes.

culum. Pone mensam, cōtem

a **¶** vos o dari & cyre cum rege comeden-

tes & bibētes surgite & interficite domi-

num vestrum.

plare in specula: cōmeden

tes & bibentes, surgite prin

¶ vel accipite.

cipes arripite clypeum. Hæc

enim dixit mihi dominus: Va

a **¶** in corde tuo. i. diligenter intueri quæ

mundo ventura sunt. **b** **¶** temetipsum.

¶ christum in quo ventura specu-

latur. ¶ spiritu prophetie.

cumq; viderit annunciet. Et

a **¶** speculator: ego: scilicet. **b** **¶** bigam

quæ duobus equis trahi solet.

iudicium currum duorum equitum

foedere: propter qd balthasar fecit eis cōuiuiū. Sed hoc nō videt̄
verū: q̄a Dañ. v. a. dicit: Balthasar rex fecit grande cōuiuiū opti-
matibus suis mille. Si autem fecisset illud cōuiuiū cyro & dario
regibus: principaliter fuissent expressa eorū noīa: ppter qd dicit̄
hebræi q̄ fecit illud cōuiuiū suis principibus. æstimās dicit̄ Hie-
re. fuisse falsum de terminatione regni sui: q̄a
terminū positū Hiere. xxix. credidit esse trās-
actū ppter qd in dei cōtēptū fecit apportari
vasa dei i illo cōuiuiō. Et q̄a ex hoc meruit:
a deo p̄dēnari: vt ibidem dicitur: ideo seq̄t̄:
m **¶** Contēplare in specula. i. manū scribē-
tem sniam dei cōtra te: cōtra candelabrū in
supficie parietis aulę regie: cui⁹ scriptura &
expositio diffuse ponunt. Da. v. n **¶** Co-
medētes & bibē. sur. prin. & c. q. d. pphā:
nō est vobis tēpus festinādi, sed magis vos
defendēdi: q̄a eadē noctē psæ & mœdi intra-
uerūt ciuitatē modo supradictā: & interfe-

CAlf tme
deba.

p **¶** Hæc em̄ dixit mihi &c. Hic p̄r ppheta
ta explicat modū veniēdi persarū & mœdorū:
p̄ babylonē dicēs: Hæc em̄ dixit &c. cuius
verbū nō potest esse falsum. **q** **¶** Vade &
pone specula. &c. Dicit̄ hebræi q̄ iste fuit
abacuk ppheta eo qd subditur: j. Super spe-
culam dñi ego sum stans &c. Cui⁹ sententia
ponitur Abacuk. ij. ex persona ipsius dicta:
sed meli⁹ intelligit de ipsomet̄ esaiā: vt ha-
betur ex fine huius partis. Sic igit̄ exponit̄:
Vade & pone speculatorē. i. teipsum ad
videndū & nūciādū p̄p̄o tuo quæ vētura
sunt super babylonē. **r** **¶** Et vidit. Loqui-
tur de seipso quasi de altero. Ethic mod⁹ lo-
quendi frequēs est in prophetis & etiam in
euangelij. **s** **¶** Currum duorum equi-
tum. id est Cyri regis persarum: & Dari⁹ re-
gis mœdorū: qui erāt iuncti quasi duę rotę
in vno curru ad currēdū contra babylonē

* ascensorem asini

* turbinibus causarū turbat⁹: cōtra ipsum

dicit p̄dicator veritatis, q̄ turbines veniūt

p̄ ipsum: id est horribiles pœnæ nisi pœni-

teat vere: ideo subdit **a** **¶** Qui incredul⁹

est. v̄bis p̄dicatoris. **b** **¶** Infideliter agit.

in peccatis perseverado. Et q̄a talis perseue-

rātia cōtēptū parit: sicut dī Prouer. xvij. a.

Impius cū in profundū peccatorū venerit,

cōtēnit: ideo sequit̄: **d** **¶** Ascende clam.

quæ interpretat̄ despiciens: ppter qd signi-

ficat cōtēptū. **e** **¶** Obside mœdæ. quę in

terpretat̄ fames antiqua. Et significat ambi-

tionem qua parentes primi voluerūt esse si-

cut dii. Gen. ij. Itē medeba aliter interpretat̄:

aquæ eminentes: ideo signat profundū pec-

catorū. **f** **¶** Omne gemitū ei⁹ cessare fe-

per defectū pœnitentię. Et qm̄ p̄dicator de

talib⁹ angustiat: ideo seq̄t̄: **g** **¶** Propter

ea repleti sunt lūbi mei dolore. **i** **¶** Ba-

bylō dilectā mea &c. Idē signat hoc nomi-

ne babylonis: quod prius signatū est per de-

sertum maris: scilicet mūd⁹ peccatis plen⁹.

de quo dicitur: Babylon dilectā mea inō. p̄

pter culpā sed ppter naturā. **k** **¶** Posita

est mihi in mī. i. admirationis materiam. i.

quō liberū arbitrium: qd est ordinatum ad

bonū: sic obstinate p̄uertit ad malū. **l** **¶** Po-

ne men. i. sacram scripturā tu p̄dicator q̄

designaris per esaiā: **m** **¶** Contēplare in

spe. diligenter vidēdo ipsam. **n** **¶** Come-

dētes & bi. sur. pri. i. vos p̄dicatores sacra

scriptura refecti: & p̄cipes in exercitu xp̄ia

no p̄stituti. ps. xliij. d. Cōstitues eos pri. &c.

o **¶** Arri. cly. i. orationis deuotæ ad resistē-

dū p̄tati diabolicæ. **p** **¶** Hæc em̄ dixit mī

hi dñs. p̄ sacra scripturā, vel sp̄alem inspira-

* Ascensorem

D

Morafr.

Diuisio.

E **a** ¶ Ascensorē. Cyrus princeps imperabat mœdis & persis post mortē darij auctuli sui. Hunc ergo ascensorē vidit ppheta cū mœdis & persis venientē cōtra babiloniā cū darij auctulo suo. Afri nus, regnū p̄sarū est: qd̄ ante cyrū ignobile fuit & nulli⁹ dignitas.

Mat. 21. a **Zach. 9. b.** forem asini fm̄ euangeliū & zachariā pro phetā, xpm̄ dicunt. Ascensorē cameli: con trariam fortitudinē ppter scēditatem tor tuosi aialis. Alij vero duos ascēsores, līræ scilicet & spūs ad duo referūt testamenta.

b ¶ Leo. Idem leo pro virtute animi qui speculator prerogatiua contemplationis.

c ¶ Super speculā dñi & c. i. per diem in cōtemplatione positus diebus ac noctib⁹ paratus audire & loqui quæ præceperit.

d ¶ Stans totis nocti. Vt me custodiam ab omni peccato: vt sim dign⁹ audire & bñ domini.

e ¶ Ecce iste ve. Quod sequit se vidisse significat: venire scilicet saluato rem sup̄ bigam sedentē: & duob⁹ aialibus i. asino & camelo vnum currū iungentē.

f ¶ Cecidit ceci. Cyro & darij babilo nem vastantibus, etiā idola sunt cōfracta tēplo Beli subuerso. & igne concremato.

g ¶ Tritura mea. Q. O popule qui recō dēdus es in horrea mea, quem triui varijs angustijs vt excuterem paleas & triticum purum conferrem in horrea: quæ audiui a domino ex deo israel & c.

† hier. 51. a. **Apo. 14. c.** Onus du ma. Lxx. idumē: q̄ est puicia saracenorū. Duma regio idumē, habitatores eius de progenie esau: qui edom & seir. Idumæi autem ab assyrijs & chaldæis expugnati sunt, sicut & duæ tribus. Qui videntes post. lxx. annos duas tribus a seruitio libe rari & se in captiuitate teneri: cum de ea dem stirpe fuerint, implorabāt auxilium domini: Schoc est, Onus du. ad me clamat.

i ¶ Ad me cla. & c. De⁹ scilicet custos me⁹ die ac nocte me ad p̄nitentiam vocat: vt relinquens seir (qui interpretatur hispid⁹ & pilosus) reuertar apud eum habitaturus.

j ¶ Duma similitudo vel silentium. Idumea, terrena. Possum⁹ ergo dicere qd̄ ad silitu tudinē ppli israel vocet̄ gētiū multitudo: & vbi pri⁹ fuerat filētium legis dei, ibi sit clamor cōfessionis. Potest & ecclesia nar rare qd̄ dominus de seir. i. de terrenis locis ad se clamat: & ad salutem prouocet: & di cat ad eum: O custos qd̄ de nocte cōsurgēs versaris in tenebris: qui est in carne abiq̄ peccato carnisqua causa voluisti hūanum corpus assumere. Dixit custos samarita nus: scilicet qui vulneratū portauit proprijs humeris ad stabulū.

Luce. 10. f. **Ioh. 9. g.** Venit mane & nox. gētib⁹ scilicet sol iusticię: iudeis tenebrę. vñ. Vt nō vidētes videāt: & vidētes ceci fiant. Loquitur deinde gētib⁹.

NICO. DE LYRA

a ¶ Ascensorē asini & c. Vidit em̄ visione imaginaria duos equites: quorū vnus equitabat asinum, & alter camelū: & intellexit qd̄ equitans asinū significabat cyrū p̄sidentem regno persarum: quod vsq; ad tēpus cyri fuerat humile & subiectū: & qd̄ ascē sor cameli (qui est animal nobile & magnificum) significabat dariū p̄sidentē regno mœdorū: qd̄ a lōgo tēpore fuerat nobile: & magnū. **c** ¶ Et contemplatus est dili. ad p̄cipiendum reuelationē diuinā, sicut bonus discipulus ad intelligendū magistri sui doctrinam. Vnde dicit infra. l. b. Mane erigit mihi aurem vt audiam eum quasi magistrum. **d** ¶ Et clamauit leo. quia sicut rugitus leonis est terribilis: sic prophetia sua erat terribilis: babilonijs. **e** ¶ Super speculam domini ego sum stans & c. paratus ad videndum illud quod mihi ostēditur. **f** ¶ Et super custo diam meā. vt per defectum seu peccatum meum diuinis reuelationibus nō ponā impedimētum. Et subditur visio sibi ostensa. **g** ¶ Ecce iste venit. scilicet contra babilonem. **h** ¶ Vir ascen sor & c. i. cyrus in pximo acceptur⁹ sup̄ duo regna dominiū. Vel aliter: Vir ascensor. i. viri ascensores. accipiendo singulare pro plurali. sicut Exodi. viij. f. Venit musca grauissima. i. multitudo muscarum

muscarū: & isti viri sunt cyrus & darius: ita qd̄ per bigā equū idē intelligit qd̄ supra per currū quorū equitū. **i** ¶ Et respondit & dixit. i. esaias ppheta: qui nō iatus est hic speculator: vt dictū est. **l** ¶ Cecidit cecidit babilon. & duplicat cecidit ad maiorem af firmationē: vt cōiter exponit. Ra. Sa. dicit qd̄ duplicatur ad signifi candū duplicē babiloniæ casum vñ a cyro & darij, a quib⁹ capta fuit & incē sa: aliū a dño a quo postea subuersa est to taliter qd̄ est inhabitabilis facta: vt dictū est. ē. xij. Erit babilō subuersa: sicut sub uertit domin⁹ sodomā & gomorram. **m** ¶ Et omnia & c. quia persi & mœdi ea confringentes aurū & argentum asporta uerunt: Consequenter esaias conuertit se ad loquendū regno iudæ, dicēs: nō ¶ Tri tu: a mœ & c. In hebræo habetur filius: idem tamen significatur vtroq; vocabus lo: Propheta enim populum regni iudæ vocat tritura suam: & filium seu filiam aræ suæ: per quod intelligitur granum purum a palea excussum. Intentio enim eius erat excutere a populo illo omnem maliciā: & castigare eos per aliorum flagellationē ab eo denunciātā. ideo subdit **o** ¶ Quæ audiui & c. qui fallerēd⁹ pos test nec falli. **p** ¶ Annunciaui vobis. in veritate pro vestra correctione. Et p hoc patet qd̄ tora pars ista a loco illo: Vade & pone speculatorē & c. intelligitur de esaiā & non de alio propheta. **q** ¶ Onus du ma. Hic propheta. scribit cōtra idumēos qui post captiuitatem regni iudæ fue runt captiuati a nabuchodonosor: & post ea liberatis iudæis per cyrum, ipsi non fuerūt liberati: ppter qd̄ conquirebatur, cum descendissent de isaac per esau: sicut filij israel per iacob: sed hoc non valebat quia non fuerant ita p̄nitentes & con uersi ad deū sicut iudæi: & hoc est quod dicitur: Onus duma. id est edom. Nomina enim hebraica aliquando variantur a parte principij & a parte finis: sicut & latina. vnde sicut idem nomen est co linus & nicolaus: sicut edom & duma. **r** ¶ Ad me clamat ex seir. id est popul⁹ idumæorū in captiuitate detētus. Edom & seir noīa sunt eiusdem terræ. Ad me clamat pro sua liberatione. Rab. Sa. di cit qd̄ iste clamor intelligitur oratio angeli p̄sidentis populo idumæorū. Angeli enim sancti deū deprecantur pro populis quorū custodiæ sunt p̄fecti: vt hī Dañ. x. **s** ¶ Custos. id est domine qui est custos omniū: fm̄ illud. Ps. cxxvi. a. Nisi dñs custodierit ciuitatem & c.

t ¶ Quid de no. id est q̄tū remanet de nocte huius captiuitatis.

a ¶ Ascensorē asini. f. xpm̄: qui pullū asinæ dicit equitasse. **b** ¶ Et ascensorē cameli. scilicet moysen populi iudaici ducē. Camelus em̄ est animal gibbosum: ideo signat p̄p̄m iudaicū sup̄bū p̄ra deū.

c ¶ Super speculā dñi ego sum stas. ad sciendum eius volūtatē. **g** ¶ Ecce iste venit vir ascē sor. id est viri: accipiendo singulare pro plurali: sicut dicit Exo. viij. f. Venit musca grauissima. i. multitudo muscarum. Et isti viri sunt christus & moyses. **k** ¶ Et dixit. i. dixerunt cōtra peccatores ob stinatos: contra quos xps & moyses locuti sunt. **l** ¶ Cecidit ce cidit babilon. Primus enim casus est in culpam mortalem: & secundus in gehennā. **m** ¶ Et oīa sculptilia eius cōtrita sūt. Sculptile namq; luxuriosi, est ribaldia, & auari pecunia: & sic de alijs in qbus finē ponunt peccatores: quæ cōterunt cum in morte penit⁹ auferunt. **n** ¶ Tritura mea. i. gens a me percussa: sed nō emendata. **o** ¶ Quæ audiui a dño. scilicet p̄cā aeternā ob sti nati. **p** ¶ Annunciaui vo. hoc enim annūciare debet p̄dicator veritatis. **q** ¶ Onus duma. Sicut dictū fuit in expositione li terali: edom & duma idē signat: Edom interpretatur terren⁹: & ideo signat inordinatā cupiditatē terrenorū: & ideo cum dicitur: Onus duma ad me clamat. idē est ac si diceretur: grauitas pecca ti cupiditatis expetit punitionē per iusticiā diuinā, sicut dicitur Gen. iij. b. Ecce vox sanguinis fratris tui abel cla. ad me deter.

✱ Dixit custos

A Si me queritis, studiosius querite. **a** Venit mane & c. Quasi populo meo dabo lumen leticie reuertenti a captiuitate: vos autem in nocte captiuitatis derelinquam: quia exultastis super contritionem populi mei: quia enim idumaei de captiuitate israel sunt letati. id est & ipsi sunt captiuati. **b** Si queritis. Si queritis meum auxilium in necessitate: quare. sicut in prosperitate. Conueritmini ad me corde. Venite. opatione: & sic audiam vos. **c** Onus in ara. Arabes sunt saraceni ab hismaele: & cedar filio eius: qui melius ab agar matre sua: agarenis: sed maluerunt vocari saraceni quasi saraceni liberi: non agar ancillae: sint filii. Hi cum debuissent panem & aquam dare iudeis fugientibus a facie chaldaeorum panem prebentes aquam subtraxerunt ut siti magis inardescerent & perirent. Quapropter & ipsi in captiuitatem ducti. Inde alio loquitur de iudeis fugientes sic: **d** In saltu ad vesperam. O iudei qui obsidionem babilonicam fugietis in saltu. id est in siluis saracenorum dormietis: fugietes chaldaeos in semitis dodonaim: quod interpretatur in pinguos vel cognatos. id est in via quod ducit ad pinguos vestros saracenos. **e** Vespera. Quae est principium noctis. Qui peccare incipit: in vespera est: qui ad summum venit: in media nocte. Media nocte primogenita egypti occidit. Petrus negat: luce iam vicina poenitet. **f** In semitis. Quia vespera principium malorum. Lxx. In via dedan: quod interpretatur iudicia. Quot enim peccatorum genera: tot iudicia. Qui peccatorum ingrediuntur viam: non in agris consitis dormiunt: sed in saltu in fructuoso. ubi vepres, spinas, bestie. Is salus plures deuorauit de exercitu absalonis quod gladius quando contra patrem rebellauit. **g** Occurrentes sitienti fert. Hoc contra eos potest dici: qui ocio & desidia se tradiderunt & propria salute contenti sunt: nec poenitentibus & conuersis manum porrigunt. **h** Sitienti. ferte aquam. Fatigatis fratribus ardore solis & sitis, ferte aquam: ne in solitudine pereant. **i** Adhuc in vno & c. Quia non habuistis in eos misericordiam: prope sustinebitis captiuitatis miseriam. Post annum a iudaica captiuitate: & iherusalem subuersione, hi quod vastati sunt. vni: **k** Quasi in anno mercenarius. Quod mercenarius annum suum putat velocem, & breuem omnem laborem: dum inhiat ad mercedem: sic & vobis minimum restat spatium: quia prope est excidium. Sicut. si. annus mercenarii cito praeterit: qui tamen expectat mercedem laboris: vel semper laborat: ut laboris mercedem recipiat: sic gloria cedari: qui interpretatur tenebrae, vnde: Habitauit cum habitantibus cedari. Omnes quoque sagittarii. id est diuersorum dogmatum numerus: qui in saltu arabiae vulnerabatur redigebat in nihilum: cum fugientes fuerint de saltu liberati: & aquas baptismi acciperint: panemque celestem comederint.

exo. 12. d
Mar. 26.
g.

B

ps. 129. b

Hierlm
de pecca

Luc. 19. e

ps. 2. a.



NICO. DE LYRA. Hierlm quodam dicitur gentium, Ca. XXII. ciuitas regis magni, nunc despectiue dicitur vallis: non enim vallis est: quia in monte est. sed quia humilis facta est: & vilis subdita idolis: sicut & castellum despectiue dicta est. Ite in castellum quod vos estis: & bene vallis visiois. Ibi enim propheta fuerunt: qui visiones videre meruerunt. Nec pertinet haec ad obsidionem quae facta est a sennacherib tempore ezechiae: sed magis ad eam quae tempore sedechiae a nabuchodonosor facta est. Onus haec reticorum qui de sublimi sensu scripturarum ad infima corruerunt. **m** Val. vi. Lxx. sion. id est speculae. s. ecclesiae. vnde: Constituitur sum

NICO. DE LYRA. Rex ab eo
* a Dixit custos. id est dominus loquens per esaiam. b Venit mane & c. Quasi populo meo dabo lumen leticie reuertenti a captiuitate: vos autem in nocte captiuitatis derelinquam: quia exultastis super contritionem populi mei: quia enim idumaei de captiuitate israel sunt letati. id est & ipsi sunt captiuati. **b** Si queritis. Si queritis meum auxilium in necessitate: quare. sicut in prosperitate. Conueritmini ad me corde. Venite. opatione: & sic audiam vos. **c** Onus in ara. Arabes sunt saraceni ab hismaele: & cedar filio eius: qui melius ab agar matre sua: agarenis: sed maluerunt vocari saraceni quasi saraceni liberi: non agar ancillae: sint filii. Hi cum debuissent panem & aquam dare iudeis fugientibus a facie chaldaeorum panem prebentes aquam subtraxerunt ut siti magis inardescerent & perirent. Quapropter & ipsi in captiuitatem ducti. Inde alio loquitur de iudeis fugientes sic: **d** In saltu ad vesperam. O iudei qui obsidionem babilonicam fugietis in saltu. id est in siluis saracenorum dormietis: fugietes chaldaeos in semitis dodonaim: quod interpretatur in pinguos vel cognatos. id est in via quod ducit ad pinguos vestros saracenos. **e** Vespera. Quae est principium noctis. Qui peccare incipit: in vespera est: qui ad summum venit: in media nocte. Media nocte primogenita egypti occidit. Petrus negat: luce iam vicina poenitet. **f** In semitis. Quia vespera principium malorum. Lxx. In via dedan: quod interpretatur iudicia. Quot enim peccatorum genera: tot iudicia. Qui peccatorum ingrediuntur viam: non in agris consitis dormiunt: sed in saltu in fructuoso. ubi vepres, spinas, bestie. Is salus plures deuorauit de exercitu absalonis quod gladius quando contra patrem rebellauit. **g** Occurrentes sitienti fert. Hoc contra eos potest dici: qui ocio & desidia se tradiderunt & propria salute contenti sunt: nec poenitentibus & conuersis manum porrigunt. **h** Sitienti. ferte aquam. Fatigatis fratribus ardore solis & sitis, ferte aquam: ne in solitudine pereant. **i** Adhuc in vno & c. Quia non habuistis in eos misericordiam: prope sustinebitis captiuitatis miseriam. Post annum a iudaica captiuitate: & iherusalem subuersione, hi quod vastati sunt. vni: **k** Quasi in anno mercenarius. Quod mercenarius annum suum putat velocem, & breuem omnem laborem: dum inhiat ad mercedem: sic & vobis minimum restat spatium: quia prope est excidium. Sicut. si. annus mercenarii cito praeterit: qui tamen expectat mercedem laboris: vel semper laborat: ut laboris mercedem recipiat: sic gloria cedari: qui interpretatur tenebrae, vnde: Habitauit cum habitantibus cedari. Omnes quoque sagittarii. id est diuersorum dogmatum numerus: qui in saltu arabiae vulnerabatur redigebat in nihilum: cum fugientes fuerint de saltu liberati: & aquas baptismi acciperint: panemque celestem comederint.

& ex corde. Ideo subditur: Si queritis querite & c. **d** Onus in ara. Arabes sunt saraceni ab hismaele: & cedar filio eius: qui melius ab agar matre sua: agarenis: sed maluerunt vocari saraceni quasi saraceni liberi: non agar ancillae: sint filii. Hi cum debuissent panem & aquam dare iudeis fugientibus a facie chaldaeorum panem prebentes aquam subtraxerunt ut siti magis inardescerent & perirent. Quapropter & ipsi in captiuitatem ducti. Inde alio loquitur de iudeis fugientes sic: **d** In saltu ad vesperam. O iudei qui obsidionem babilonicam fugietis in saltu. id est in siluis saracenorum dormietis: fugietes chaldaeos in semitis dodonaim: quod interpretatur in pinguos vel cognatos. id est in via quod ducit ad pinguos vestros saracenos. **e** Vespera. Quae est principium noctis. Qui peccare incipit: in vespera est: qui ad summum venit: in media nocte. Media nocte primogenita egypti occidit. Petrus negat: luce iam vicina poenitet. **f** In semitis. Quia vespera principium malorum. Lxx. In via dedan: quod interpretatur iudicia. Quot enim peccatorum genera: tot iudicia. Qui peccatorum ingrediuntur viam: non in agris consitis dormiunt: sed in saltu in fructuoso. ubi vepres, spinas, bestie. Is salus plures deuorauit de exercitu absalonis quod gladius quando contra patrem rebellauit. **g** Occurrentes sitienti fert. Hoc contra eos potest dici: qui ocio & desidia se tradiderunt & propria salute contenti sunt: nec poenitentibus & conuersis manum porrigunt. **h** Sitienti. ferte aquam. Fatigatis fratribus ardore solis & sitis, ferte aquam: ne in solitudine pereant. **i** Adhuc in vno & c. Quia non habuistis in eos misericordiam: prope sustinebitis captiuitatis miseriam. Post annum a iudaica captiuitate: & iherusalem subuersione, hi quod vastati sunt. vni: **k** Quasi in anno mercenarius. Quod mercenarius annum suum putat velocem, & breuem omnem laborem: dum inhiat ad mercedem: sic & vobis minimum restat spatium: quia prope est excidium. Sicut. si. annus mercenarii cito praeterit: qui tamen expectat mercedem laboris: vel semper laborat: ut laboris mercedem recipiat: sic gloria cedari: qui interpretatur tenebrae, vnde: Habitauit cum habitantibus cedari. Omnes quoque sagittarii. id est diuersorum dogmatum numerus: qui in saltu arabiae vulnerabatur redigebat in nihilum: cum fugientes fuerint de saltu liberati: & aquas baptismi acciperint: panemque celestem comederint.

a deus omnipotens. **b** tempus liberationis populo meo. **c** tribulatio idumaeis.

a te dixit custos: venit mane & nox: **b** me. **b** toto corde. **c** relinquentes idola. **d** poenitendo.

b Si queritis, querite: conuertimini **c** et venite. **d** Onus in arabia.

a ad vesperum demora. **b** ad matut. **c** ad matut. **d** ad matut.

d In saltu ad vesperam dormietis **e** in semitis dodonaim. **f** Occurrentes

a pro populo meo fugienti ad vos. **b** quia in saltu fuit. **c** doctrina. **d** baptismi. **e** non solum panem. **f** quod habetis lumen scientiae scripturarum

h sitienti ferte aquam qui habitabit **i** & charitatis. **a** meridianam. **b** deus ab astro veniet. **c** ubi dei. **d** non tantum est aqua.

tis terram austru: cum panibus

populo lasso.

occurrite fugienti. A facie enim

a haereticorum. **b** doctrinae gentium: blasphemiae iudeorum. **c** ad auxilium vestrum. **d** babiloniorum. **e** quo multos videte interfectos caeci gladiorum fugerunt a facie gladii

d disse in pilio. **a** super ceruices. **b** elamitarum quod sagittarii optimi: & venerunt cum chaldaeis.

dui imminenti a facie arcis ex

a occurrite fugienti: quoniam. **b** Ne despicit. **c** a facie grauis prelii. **d** Quoniam

c iatis miseros: cito enim veniet dies vestrae & c. **d** futura.

i haec dicit dominus ad me: Adhuc in

a captiuitatis eorum sustinebit vos dominus. **b** vno anno quasi in anno mercenarii: id est post annum.

et auferetur omnis gloria cedari

a saraceni relictis ab assyriis: quod sagittarii sunt sicut ismael per eorum: qui in solitudine morantur: & reliquiae numeri sagittariorum

a ab ababylonijs.

fortium de filiis cedari imminuentur:

omnium. a proprie

Dns enim deus israel loquitur **q** s. est merces videntium deum. **c** utus est.

Nus vallis **Ca. XXII. p**



poenam gehennae: conuertimini per veritatem penitentiae: & venite per opera misericordiae. **d** Onus in arabia. hic loquitur propheta per saracenos quos denunciat per gladium exterminandos. per quod significat illud quod dixerunt alii doctores nostri de lege mahumeti: quod sicut per gladium incipit: & per gladium tenetur: ita per gladium terminabitur.

Nus vallis. Hic inter punitiones aliarum gentium resumit propheta punitionem regni iudeae: addendo aliqua quae non fuerunt superius dicta. Et diuiditur in duas partes: quae primo propheta loquitur per regnum. secundum contra sacerdotum. ibi: Hec dicit dominus. Prius in duas: quae primo describit regni iudeae punitionem. secundum subdit punitionis ratio. ibi: Et reuelata est. Prima adhuc in duas: quae primo ponitur denuntiatio poenae. secundum subdit compassio prophetae. ibi: Propterea dixi. Circa primum dicit per Onus vallis visionis. Licet enim iherusalem quod sum ad vnam partem sit in

Moraliter. **p** Onus vallis visionis. Hic ad litteram loquitur propheta per iudaicum populum. Mystice vero per malum populum christianum quod quarta pars. **gg** per iudaica

mahume
t lex per
qd finiet
Diuisio.

E rex ab eo super sion &c. Qui confidunt in dño sicut mons sion. **ps. 124. a** Er: diligit dominus por: sion: super omnia tabernacula iacob. **ibi. 86. a** a ¶ Quidnam tibi quoq; Q. Cū pñia & sapiētia sc̄aris de sublimi-

bus disputās: simplicitatē ecclesiæ contē-
nat: cur tu quoq; sectaris excelsa? b ¶ Ple-
na. Doctrina hēreticorū plena est multilo-
quio & clamore. c ¶ Interfecti tui. Val-
lis. s. sion: volūtate ppria ad hēreticos. s.
transierūt. Cōparatione eorū q post plū
victi sunt, infelici? vulnerant q spōte se
tradūt. Quo i martyrio, q post pēnas ne-
gat leuius puni? q sine necessitate xpm
abnegat. d ¶ Cuncti prin. &c. Sicut in

hie. 39. b Hieremia legit: Sedechias nocte p muri
foramē cū principibus exiuit & aufugit:
tomnis. sed in cāpishiericōtinis capti ad nabucho-

donosor (qui tūc erat: in reblatha: ibi em
manēs exercitū suū ad capiendā vrbē pre-
miserat) adducti sunt. hic sedechiā filios
ante ipm occidi fecit ipsi oculos eruit: &
excacatū secū in babylonē duxit: Principi-

Apñō ha pes aut & alij q cū eis capti sūt, aut occisi,
bet t tui aut dure ligati & in babylonē ducti sunt.
mortui. e ¶ Fug. In fuga cōcordes: quorū princeps
est drachō fugiens, coluber tortuosus.

f ¶ Et fletuū. Lxx. Erroris. Nō q flet? &
error a dño sit: sed occasiōe scripturarum
quas dedit eas legendas: nascitur erroris

Esa. 63. d occasio: & possunt dicere: Quare nos erra-
ibi. 29. c. refecisti a via tua? Vñ: Dedit eis domin?
a ¶ t sopo spiritum terroris &c. g ¶ Elam: Ciui-
tis in perfida prouincia in qua optimi fa-

gittari. Elam sumpsit phare. Elam ascē-
sus eorum. i. superbia hēreticorum sum-
psit pharetram vt sagittet i obscuro. rec. cor-
de. h ¶ Parietem. Ecclesiā firmamen-
ta, clypeo suo. i. impugnatione nudauit.

i ¶ Operimentum. Templum qd a gē-
tib? & pollutis ante optū & clausum erat.

F

Armamentarium.

NICO. DE LYRA.

e ¶ partē sit in mōte: in vna pars eius est
in valle. Et qā ppheta hic denūciat futu-
rā ei? deiectionē per nabuchodonosor re-
gem, ideo potius noiat eā noie vallis q
montis. a ¶ Visionis. qā multi prophe-
tæ visiones habuerunt de eius destructio-

Al' habet ne. b ¶ Quidnam tibi quoq; est. i. qua
ta. de causa. c ¶ Quia ascēdisti & tu omīs
in te. i. ad sacrificiū idolis super tēcta

Quare domorū: vt dicunt cōiter expositores no-
hierim stri: & in hoc tangitur culpa ciuitatis pro-
destructa ppter quā destructa fuit. s. idolatria. Ra. Sa.
exponit q appropinquatē exercitu nabu-

chodonosor ad hierusalem hoies ascende-
bant super tēcta domorū: q sunt plana
in terra illa ad cōsiderandū inde magnitu-
dinem exercitus: & ad proiciendū inde
contra aduersarios lapides & spicula cum
machinis ad hoc ibi dispositis. d ¶ Cla-
moris plena. quia in p̄paratione sit cla-
mor populi. e ¶ Vrbis frequens ciui-
tas exultans. id est quā prius fuisse exul-
tans ex frequentia populi in te habitantis.

f ¶ Interfecti tui. de populo tuo.
g ¶ Non interfecti gladio tuo: quē est
mors breuis: sed fame quā est mors diu-
turnior: fm q dicit. iij. Reg. vlt. a. Præua-
luit fames in ciuitate. h ¶ Cūc. principi-

pes tui fugerunt. scilicet sedechias & vi-
ri bellatores: vt habetur ibidē. i ¶ Du-
re q ligati sunt: quia exercitus regis
babylonis comprehendit sedechiam: &
eos qui erant cum eo. k ¶ Propterea
dixi. Hic cōsequenter ponitur compassio
esaiæ propter malum qd videbat futurū
genu suæ, cum dicitur: Propterea dixi:

recedite

recedite a me. q. d. nolo p̄olationē humanā: & patet l'ra vsq; ibi:
m ¶ Domino deo exercituum. i. a dño deo exercituum ordina-
ta est. l ¶ Dies interfectionis. populi mei. n ¶ Scrutans mu-

rum. s. dñs faciēs scrutari per chaldæos &
destrui. o ¶ Et magnificus super mon-

scilicet sion vbi erat templum & domus
regia cum magnis sumptibus & labori-
bus ædificata: quā omnia in momento
destructa fuerunt a chaldæis: magis virtu-

te diuina quā humana. p ¶ Propter idolatriæ
peccata. Rab. Sa. dicit q ab illo loco: Pro-
pterea dixi &c. verba sunt ipsius dei com-

patientis populo suo in afflictioe posito.
Vnde & in libro qui apud hebræos dicitur
turberakoth. id est benedictionum dicitur:

q quando deus recordat de destructione
templi & captiuatione iudæorum flet: &
lachrymæ eius cadunt in mare: sed hoc di-

ctum falsum est & puerile. p ¶ Et clam-
sumpsit pharetram. id est elamitæ qui
sunt optimi sagittarij sumpserunt phare-

tras ad veniendum cum nabuchodonos-
or contra hierusalem. q ¶ Et currum.
id est currus ad portādum arma & alia ne-

cessaria exercitus. r ¶ Et parietem nuda-
uit clypeus: id est clypei pendentes ad pa-
rietes inde fuerunt assumpti a bellatorib?

nabuchodonosor vt venirent ad bellan-
dum contra hierusalem. s ¶ Et erūt cle-
ctæ valles tuæ. id est in quibus crescebat
triticum & vinū in abundantia. t ¶ Ple-

næ quadrigarum. omnia terrenascentia
conterendum. v ¶ Et equites ponent
sedes suas: id est custodias suas. x ¶ In

porta. id est in portis hierusalem: itaq;
nullus posset ingredi ad auxiliandū: nec
exire ad alijs significandum, alias fugien-

dum. y ¶ Et reuelabitur. Hic ponitur
destructionis hierusalem ratio duplex.

Secunda ponitur ibi: Et vocabit. Prima
ratio fuit: quia non confidebant de deo: re hieru-
sed magis de propria virtute & industria
ad resistendum nabuchodonosor: & hoc
est quod dicitur: Et reuelabit operi. i. u.

scilicet templum quod propter sanctita-
tem sui sic erat opertum q soli sacerdotes
intrabant: sed tunc fecerunt inde fortalit-

cium. z ¶ Et videbis in die illa ar-
mamentarium: id est locum vbi reponere
armamenta.

per iudaicum signatur. i. Corinth. x. c. **Morafr.**
Omnia in figura contingebant illis. Qui
populus christianus dicitur vallis visio-

nis: eo quod in multis declinauit ab emi-
nentia virtutis: licet informi fide maneat
saluatoris. Et primo propheta contra re-

gnum. & secundo contra sacerdotium, ibi:
Hæc dicit dominus. Circa primum ad lit-
teram describitur destructio regni iudæ

per nabuchodonosor tempore sedechiæ.
iij. Regum. vltimo per quod significata
fuit destructio regni hierosolymitani per

Saladinum tempore Guidonis regis an-
no domini Millesimo centesimo septua-
gesimo septimo. quia tamen valde com-

patiendum est & dolendum. Sequitur:
k ¶ Propterea dixi: recedite a me &c. Et
sicut destructionis factæ sub sedechia fuit

duplex causa: scilicet falsa confidentia de
auxilio ægypti: & derisio pphetarū: put-
describitur hic ad litteram: sic destructio-

nis factæ sub rege Guidone fuit duplex cā-
scilicet falsa confidentia qua magis confi-
debant christiani de virtute propria q di-

uina: vt dicit episcopus Athonensis in li-
bro de gestis transmarinis: & derisio præ-
dicatorum ad penitentiam eos inducen-

tium: ipsi vero p contrariū vitam volu-
xptuosam

G

H

Alia rōq;
re hieru-
salem de-
structa.

A **a** ¶ Armamentarium. iuxta templum erat domus quam ædificauit dauid ad reponenda arma in cuius circumfinitu arbores multæ. Vnde dicitur domus saltus. Ipsa quoque non lapidea, sed lignea fuit. ex humore enim cimenti & lapidum (vt aiunt) deruginat ferrum.

B **b** ¶ Et congregastis. Terra promissionis quæ uberrima: magnam penuriam aquæ sustinebat: & maxime hierusalem. Ideo faciebant cisternas ad colligendas aquas. Fluuius enim iordanis inter galilæam & iudæam fluit. Siloa autem ad radicem montis sion oritur. In hierosolymis due piscine erant. Inferior quæ ab hostibus capi poterat. superior quæ non poterat. **c** ¶ Et lacum. Non puteum, qui aquam vitalem habet & æternam: sed lacus contritus qui continere non valent aquam. **d** ¶ Inter duos muros: scilicet & nouum & vetus testamentum fecerunt sibi nouas aquas quas interiores putant: & maiora continere mysteria quæ vetus testamentum. **e** ¶ Et vocabit dominus deus exercituum. Quotidie prouocat dominus hereticos ad penitentiam & ad fletum. Beati enim flentes: quoniam ipsi ridebunt: Et ad planctum: ne dicatur eis: Lamentauimus vobis & non planxistis. Et ad caluitium. vt opera mortis reddant: & de corpore suo quicquid non viuunt auferant. Et ad cingulum facci. ne per cin gulo veste cingantur. Cum nabuchodonosor (sicut Hieremias ostendit) cepisset obsidere ciuitatem: misit dominus Hieremiam ad sedechiam & ad iudeos vt pœniterent & misereretur eorum: sed vilipendentes & desperantes dicebant: Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. **f** ¶ Moriamini. Vitijs autem cum eis ad inferos descendatis. Hoc non solum de hæreticis: sed de omni eo potest intelligi: qui negligens peccata sua desperatione peior fit: & voluptatibus irretitus peccato blasphemiam iungit: vt omnem sensum viuendum putet finiri morte: secundum illud epicuri. Post mortem nihil est: & mors ipsa nihil est. Quæ hic dicuntur non pertinent ad captiuitatem factam tempore ezechie: **g** ¶ Sobnam. Vertere nunc: vel conuersio. interpretatur. Cui dicitur: vt conuertatur de lege ad euangelium: & relictis figuris transeat ad verum sacrificium. Sobnas: superbus: lupus, rapax: hic timore perturbatus: inferiorem partem vtriusque bistradidit exercitui sennacherib. vnde ei dominus hæc mala minatur.

¶ Quid tu

NICO. DE LY.

a ¶ bantur arma a tempore salomonis: vt illis te munias contra chaldæos.

a ¶ Et scissuras ciuitatis dauid videbitis. Ad reparandum & ponendum ibi defensores contra chaldæos propter loci debilitatem. **b** ¶ Et congregastis aquas piscine inferioris. Ad prouidendum hominibus & iumentis de potu in tempore obsidionis. **c** ¶ Et domos hierusalem numerastis. Ad sciendum quot essent ibi personæ: & qualiter posset eis victualia sufficere. **d** ¶ Et destruxistis domos ad muniedum murum. Id est muros hierusalem ad fortificandum eas de lapidibus & lignis inde assumptis: & etiam ne hostes possent ibi habere latibula: Loquitur tantum hic de domibus quæ erant in suburbij: quæ solent destrui ante aduentum aduersariorum, ne sint ciuitati obsessæ in noxamentum. **e** ¶ Et lacum fecistis: Id est fossam in qua aqua curreret. **f** ¶ Inter duos muros. Ad murorum

maio rem

maio rem fortitudinem. Ciuitas enim clausa erat triplici muro.

g ¶ Et aquam piscine veteris: Scilicet in statum pristinum restituitis. In obsidione enim plus indiget ciuitas aqua eo quod plures conueniunt ibi ad defensionem ciuitatis: & ideo quædam piscina quæ alio tempore non erat necessaria. propter quod fuerat derelicta: imminente obsidione fuit reparata. **h** ¶ Et non suspexit ad eum qui fecerat eam. scilicet hierusalem.

i ¶ Et operatorem eius de longe. Quia ab æterno præordinauit ibi ponere templum suo nomini dedicatum. **k** ¶ Non vidistis. Ad eius auxilium recurrendo. Hoc ponitur ad ostendendum quod alias talis preparatio pugnae esset licita & bona: sicut ezechias diligenter se præparauit ad resistendum sennacherib: vt habetur. iij. Regum. & ij. Para. quia principaliter de deo confidit: & illud quod erat humane prouidentia non omisit: sed isti diuinum auxilium totaliter neglexerat in sua virtute ac prouidentia confidentes. **l** ¶ Et vocabit dominus. Hic ponit secunda causa destructionis Scd'a causa hierusalem. scilicet contemptus verbi diuini per destructionem prophetas eis dicti. & hoc est quod dicit: Et dicitis hic

Et vocabit dominus. scilicet per prophetas. **m** ¶ In die illa. scilicet ante destructionem hierusalem. **n** ¶ Ad fletum & ad planctum & c. id est ad debitam contritionem & satisfactionem de peccatis: vt euitaretur poena diuinæ ultionis. **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia. Per contrarium in contemptum verbi prophetarum eos ad penitentiam reuocant. **p** ¶ Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Hoc enim inter æpulas derisorie dicebant: eo quod propheta comminabantur eis captiuitatem & mortem nisi pœniterent: Et quæ talis contemptus malum eorum aggrauabat supra modum. Ideo subditur: quod Et releuata est in auribus meis vox domini exercituum. prouocari per talem contemptum. **r** ¶ Si dimittetur iniquitas hæc. id est si non dimittetur accipiendo si penitentiam. **s** ¶ Donec moriamini. Non solum a tempore mortis: sed etiam gehennæ. Et accipitur hic donec. absque temporis determinatione: sicut Ps. cix. a. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. **t** ¶ Hæc dicit. Hic consequenter loquitur propheta contra sacerdotium. & primo contra sobnam in speciali. secundo: contra alios magis in generali. ibi: In die illa. Prima in duas: quia primo ponitur ipsius sobnæ delectio. secundo eliam substatutio. ibi: Et erit. Circa primum sciendum Sobna. quod iste sobna & ei adherentes suadebant ezechie quod redderet se & ciuitatem sennacherib: vt dicunt hebrei. Esaias autem persuadebat contrarium. Et quia sobna non fuit factum consilium: ideo partim moriturus. **ti** Cor. indignatus: partim timore ne sennacherib ex magnitudine potentia temporalis Deum ciuitatem caperet armis: finaliter cum suis di. 2. c. si occulte exiuit & se reddidit assyrijs: & in eis. 7. pe de ductus in eorum terram ibi mortuus est: quod fuit: & hoc est quod prædicitur hic Esaiæ als non habet a domino. **v** ¶ Vade & ingredere. ad bert' vox sobnam præpositum templi. id est sum mum sacerdotem: vt dicit aliqui hebrei. Alij vero dicunt quod erat thesaurarius & custos vasorum templi domini. Primi tamen videntur melius dicere: quia infra dicitur quod eliam

etiam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**

a ¶ Teuer sum. ¶ Armaturæ fidei ap. b. ¶ i quo consistit turba gentium. vñ: Inuenim' eam in campis silue.

a die illa armamentarium domus saltus: **a** ¶ tunc. **b** ¶ schismata. scilicet ecclesie quæ multiplicata sunt decaptos congregares. **c** ¶ hierusalem. **d** ¶ et scissuras ciuitatis dauid videbitis. **a** ¶ scissuras. **b** ¶ vos. scilicet quod vidistis scissuras ciuitatis dauid. ¶ intra ciuitatem per occultos meatus. ¶ in lacum vñ.

b tis: quia multiplicatae sunt. Et congregabitur. **a** ¶ doctrina. ¶ non superioris. ¶ quod de terra habet aquas. ¶ quod auferri poterat.

g astis aquas piscine inferioris: & domos hierusalem numerastis & destruxistis domos ad muniedum murum. **a** ¶ contra hostem. **b** ¶ conciliū malignantium. **a** ¶ piscine inferioris. **b** ¶ fluere. **c** ¶ noui & veteris testa. ¶ duos: quod ciuitas cingebatur: alij infra primum murum: alij habitabant intra secundum.

¶ Et lacum fecistis inter duos muros **a** ¶ vt neutrum haberetis dum vetus reprobaris: quia nouum probat testimonijs veteris. **b** ¶ restaurastis. **c** ¶ quod diu non habuerat aquas. **d** ¶ f. m. rōs: et aquam piscine veteris: et

¶ neglexistis. **a** ¶ dator legis. ¶ in quo magis non suspexistis ad eum qui fecerat

¶ sperandum. **a** ¶ aqua. ¶ ante ultionem. **e** am. & opatore eius de longe non

¶ Præ. ¶ omnino neglexistis. **b** ¶ Dñs exercituum dñs quod quatiens aliquid magnū potenter

uidistis. Et t' vocabit dominus facturus laudatur.

deus exercituum in die illa ad fletum **a** ¶ oculo. **b** ¶ manu. ¶ antiqui pœnitentes & caput tōdebant: & barba radebant: & sacco tūm, & ad planctum, & ad caluitiū,

induti in cinere sedebant. ¶ e contra. **¶ ad cingulum facci: & ecce gaudium** **a** ¶ quasi contra dñm mouentē pœnitentiā & tristitiam: habuere gaudium & læticiā.

diūm & læticia: occidere vitulos & iugulare arietes: comedere carnes & bibere vinū. ¶ Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Et re

¶ hæc blasphemia. **a** ¶ Hæc vox dñi est. uelata est in auribus meis vox dñi

¶ aposiopesis. ¶ Non dimittetur exercituum. Si dimittetur iniquitas

¶ hæc vobis, donec moriamini. dicitur mihi.

dominus deus exercituum. Hæc dicitur O esaias.

dominus deus exercituum: Vade **a** ¶ sermo. scilicet iudaice legis: & rō quæ versata est in

¶ ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad sobnam præpositum. **a** ¶ dñi. **b** ¶ f. g

¶ xpusam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**

¶ xpusam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**

¶ xpusam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**

¶ xpusam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**

¶ xpusam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**

¶ xpusam ducant. Ideo subditur: **o** ¶ Et ecce gaudium & læticia occide re vitulos & c. Hæc dicit dominus deus & c. Hic prophetat contra sacerdotium: & p sobnam præpositum templi significat malus prælatus in ecclesia dei: Cui dicitur: **¶ Quarta pars.** **gg** ¶ **¶ Quid n**